

RAZISKAVA ODNOSA REJCEV DROBNICE, LOVCEV IN ŠIRŠE JAVNOSTI DO VOLKA IN UPRAVLJANJA Z NJIM

Končno poročilo akcije A.6 projekta LIFE+ SloWolf

Opisna analiza rezultatov anketne raziskave

http://www.volkovi.si/images/stories/Ursa/koncno_porocilo_slowolf_a.6.pdf

**Urška Marinko in
Aleksandra Majić Skrbinšek**

Univerza v Ljubljani,
Biotehniška fakulteta – Oddelek za biologijo
Večna pot 111, Ljubljana

Univerza v Ljubljani

Julij 2011

ERRATUM

September 2014

Stran viii in 28

»Glede na to, da v Sloveniji živi približno od 8 do 10 tropov volkov, lahko sklepamo, da mnenje lovcev in širše javnosti o številu volkov še pod družbeno nosilno kapaciteto (število volkov se lahko poveča), medtem ko je pri visokem deležu rejcev drobnice ta že presežena.«

popravljeno v

»Percepcija dobre polovice lovcev in širše javnosti o številčnosti volkov v Sloveniji se v veliki meri ujema z dejanskim številom volkov, medtem ko je ta pri večini rejcev višja od dejanskega stanja volkov pri nas. Namreč, v Sloveniji je prisotnih od 8 do 10 tropov volkov.«

Kazalo

1. Uvod	1
2. Pomen družbene dimenzije pri upravljanju z volkom	1
3. Grožnje populaciji volkov zaradi pritiskov družbe	3
4. Metode	4
4.1. Območje raziskave	4
4.2. Določitev populacije in vzorčenje	5
4.3. Standardiziran anketni vprašalnik	6
4.4. Izvedba anketiranja	7
5. Rezultati	8
5.1. Delež odziva in priprava podatkov	8
5.2. Sociodemografski podatki anketirancev	11
5.3. Stališče do narave in okolja	16
5.4. Stališče do volka	18
5.5. Vloga volka in lovstvo	20
5.6. Volk in strah	24
5.7. Odnos do različnih upravljaljskih ukrepov	27
5.7.1. Številčnost volkov v Sloveniji	27
5.7.2. Volk in škode	30
5.7.3. Odškodninski sistem in metode varovanja	33
5.8. Volk in ekoturizem	39
5.9. Participacija javnosti in informiranje	39
5.10. Pomen in prepoznavnost projekta SloWolf ter pomen čezmejnega sodelovanja pri upravljanju z volkom	41
5.11. Poznavanje volka	42
5.12. Primerjava stališč do medveda, volka in risa ter prepričanja o njihovem statusu pri nas	45
5.13. Viri informacij o volku	48
5.14. Osebne izkušnje z volkom	51
5.15. Profil rejca drobnice in lovca	52
6. Komunikacijska priporočila	56
7. Zaključki	62
8. Viri	63
9. Priloge	66

Kazalo slik

Slika 1: Območje raziskave smo razdelili na območje stalne (rdeče) in občasne (zeleno) prisotnosti volka.	5
Slika 2: Projektni znamki SloWolf.....	8
Slika 3: Vzorec po skupinah in spolu glede na območje prisotnosti volkov	11
Slika 4: Vzorec po skupinah in bivanju glede na območje prisotnosti volkov.....	12
Slika 5: Vzorec po skupinah in stopnji izobrazbe glede na območje prisotnosti volkov	12
Slika 6: Vzorec po skupinah in starosti glede na območje prisotnosti volkov prikazano s kvartilnim diagramom.....	13
Slika 7: Delež lovcev med širšo javnostjo in rejci drobnice na območju SP in območju OP	13
Slika 8: Delež rejcev drobnice med širšo javnostjo in lovci na območju SP in območju OP	14
Slika 9: Interes do aktivnosti v naravi med skupinami in glede na območje prisotnosti volkov	15
Slika 10: »V Sloveniji moramo poskrbeti za ohranitev pestrosti rastlinstva in živalstva.«	16
Slika 11: »Kar je ostalo od neokrnjene narave je treba zaščititi pred vsemi oblikami človeških posegov vanjo.«	16
Slika 12: »Narava je sama sposobna uravnovesiti človeške posege vanjo.«.....	17
Slika 13: »Ljudje imamo pravico do spreminjanja okolja.«.....	17
Slika 14: »Vsebin o naravi in živalskih vrstah je v komercialnih medijih: ...«.....	18
Slika 15: »Kakšno je vaše stališče do volka?«	19
Slika 16: »Volka je v Sloveniji pomembno ohraniti za prihodnje generacije.«	19
Slika 17: »Volka v Sloveniji ni potrebno ohraniti, ker živi drugod po Evropi.«.....	20
Slika 18: »Volk predstavlja simbol neokrnjene narave.«	20
Slika 19: »Volkovi imajo pomembno vlogo pri uravnavanju števila srnjadi in jelenjadi.«	21
Slika 20: »Volkovi ubijejo preveč srnjadi in jelenjadi.«	22
Slika 21: »Volkovi in lovci skupaj učinkovito regulirajo število srnjadi in jelenjadi.«	22
Slika 22: »Volkovi v Sloveniji naj bodo popolnoma zavarovani.«.....	23
Slika 23: »Volkov je premalo, da bi jih lovili.«	23
Slika 24: »Volkovi so dobrodošli v Sloveniji, če je njihovo število nadzorovano.«.....	24
Slika 25: »Volkovi ne sodijo v bližino človeških bivališč.«	25
Slika 26: »Prisotnost volka v gozdovih svoje okolice bi sprejel/a brez večjih težav.«	25
Slika 27: »Bojim se, da bi mi prisotnost volka povzročila finančno škodo.«	26
Slika 28: »Volk človeku ni nevaren.«	27
Slika 29: »Koliko volkov menite, da živi v Sloveniji?«.....	28
Slika 30: »Koliko volkov menite, da bi morale živeti v Sloveniji?«	28
Slika 31: »Število volkov v Sloveniji bi se moralo povečati.«.....	29
Slika 32: »Danes je število volkov v Sloveniji za dolgoročen obstoj: ...«	29
Slika 33: »Volkovi povzročajo nesprejemljivo škodo na drobnici.«.....	30
Slika 34: »Volkovi napadajo, ker je njihovo število previsoko.«.....	31
Slika 35: »Volkovi napadajo drobnico, ker so zlobni.«	31
Slika 36: »Rejo drobnice je na življenjskem prostoru volka potrebno omejiti.«.....	32
Slika 37: »Katera od naštetih živali po vašem mnenju povzroča največ škode (na poljedelstvu, sadjarstvu, živinoreji) v Sloveniji?«	33
Slika 38: »Plačevanje odškodnin zaradi škod po volku je ustrezen način blaženja konfliktov med rejci drobnice in volki.«.....	34

Slika 39: »Plačevanje odškodnin zaradi škod po volku je le kratkoročen način blaženja konfliktov med rejci drobnice in volkovi.«.....	34
Slika 40: »Ustrezna zaščita drobnice (elektroograje, pastirski psi) lahko zmanjša število napadov volkov.«.....	35
Slika 41: »Uporaba ustrezne zaščite (elektroograje, pastirski psi) za preprečevanje škod po volku mora biti zakonsko predpisana.«	36
Slika 42: »Če rejec drobnice ne uporablja metod za preprečevanje škod po volku, naj se mu škoda ne povrne.«.....	36
Slika 43: »Država mora poskrbeti za nemoteno sobivanje človeka in volka.«	37
Slika 44: »Če bi volk napadel domače živali, bi se strinjal/a z njegovim izrednim odstrelom.«	38
Slika 45: »Škode zaradi volkov v Sloveniji: ...«	38
Slika 46: »Prisotnost volka lahko pomembno prispeva k razvoju ekoturizma v Sloveniji.«	39
Slika 47: »Pri upravljanju s populacijo volkov moram imeti jaz kot predstavnik/ca rejcev drobnice/lovcev/širše javnosti pravico do soodločanja.«	40
Slika 48: »Ozaveščanja in informiranja o volku je premalo.«	40
Slika 49: »Projekti o sobivanju volka in človeka so pomembni.«.....	41
Slika 50: »Pri upravljanju s populacijo volka je nujno sodelovanje sosednjimi državami.«	42
Slika 51: Kvartilni diagram razporeditve indeksa znanja o volku med skupinami na območju stalne prisotnosti volka	44
Slika 52: Kvartilni diagram razporeditve indeksa znanja o volku med skupinami na območju občasne prisotnosti volka	44
Slika 53: »Kakšno je vaše stališče do medveda/volka/risa?« - območje SP	46
Slika 54: »Kakšno je vaše stališče do medveda/volka/risa?« - območje OP.....	46
Slika 55: »Ali menite, da število medvedov/volkov/risov v Sloveniji...?« - območje SP	47
Slika 56: »Ali menite, da število medvedov/volkov/risov v Sloveniji...?« - območje OP	48
Slika 57: Povprečna ocena virov informacij glede na to koliko informacij o volku posredujejo (ocena od 1-niž informacij do 5-veliko informacij) na območju SP in OP.....	49
Slika 58: Povprečna ocena zaupanja v določen vir informacij o volku (ocena od 1-nikakor ne zaupam do 5-popolnoma zaupam) na območju SP in OP.....	50
Slika 59: »Poročanje medijev o napadih na domače živali je korektno in objektivno.«	51
Slika 60: »Poročanje medijev o napadih na domače živali je pogosto napihnjeno.«	51
Slika 61: Samoocena rejcev drobnice glede varovanja drobnice na območju SP in območju OP	53

Kazalo tabel

Tabela 1: Vzroki za zavrnitev ali nesodelovanje pri raziskavi – rejci drobnice na območju stalne prisotnosti (SP) in občasne prisotnosti volka (OP)	9
Tabela 2: Vzroki za zavrnitev ali nesodelovanje v raziskavi – širša javnost na območju stalne prisotnosti (SP) in občasne prisotnosti volka (OP)	10
Tabela 3: Delež pravih odgovorov na vprašanja (krajše) predstavnikov interesnih skupin in širše javnosti glede na območje SP ali OP.	43
Tabela 4: Ocena zadovoljstva rejcev drobnice z lastnostmi sistema izplačevanja odškodnin za škode na drobnici od volka	54
Tabela 5: Ocena zadovoljstva rejcev z metodami za preprečevanje škod na drobnici od volka.....	54
Tabela 6: Struktura vzorca rejcev drobnice na območju SP in območju OP glede na osnovno dejavnost (rejo domačih živali) na kmetiji.....	55

Kazalo prilog

Priloga 1: VPRAŠALNIK ZA REJCE DROBNICE.....	66
Priloga 2: VPRAŠALNIK ZA LOVCE	76
Priloga 3: VPRAŠALNIK ZA ŠIRŠO JAVNOST.....	94
Priloga 4: VZOREC REJCEV DROBNICE	114
Priloga 5: VZOREC LOVCEV	116
Priloga 6: VZOREC ŠIRŠE JAVNOSTI	119
Priloga 7: OPOMNILNO-ZAHVALNA KARTICA	122
Priloga 8: KOMENTARJI REJCEV DROBNICE.....	123
Priloga 9: KOMENTARJI LOVCEV	126
Priloga 10: KOMENTARJI ŠIRŠE JAVNOSTI.....	131

Povzetek glavnih ugotovitev

Obstoj volkov v Sloveniji in po svetu je odvisen od vrste dejavnikov, eden pomembnejših med njimi je vsekakor odnos javnosti do volka in upravljanja z njim. Rezultati kvantitativne javnomnenjske raziskave, ki nam bodo pomagali izpostaviti tematike, za katere ciljne javnosti kažejo interes in podporo, so lahko osnova za napovedovanje konfliktov v prihodnosti, hkrati pa nam bodo pomagali najti področja, kjer se pojavljajo pomanjkljivosti v znanju oziroma informiranosti. Namen raziskave je prispevati k izostritvi posluha upravljavcev za mnenja in potrebe deležnikov ter k uspešnejši pripravi komunikacijskih aktivnosti v prihodnosti. Glavne ugotovitve temeljijo na podatkih zbranih z reprezentativno metodo anketnega vprašalnika. Rezultati kažejo na nekaj ključnih točk pri raziskavi odnosa izbranih skupin:

- Pomembnejših razlik v stališčih anketirancev z območja stalne prisotnosti volkov (SP) in območja občasne prisotnosti volkov (OP) ni, kar pa ne pomeni, da se v prihodnosti ne morejo pojaviti. Odziv rejcev drobnice na osebno anketiranje (ca. 77 % odzivnost) in širše javnosti na anketiranje preko pošte je dosegel naša pričakovanja (ca. 30 % odzivnost), lovci pa so se odzvali v manjšem številu, kot smo pričakovali (ca. 32 % odzivnost). Vzorec respondentov sestavlja tri četrtine moških (med lovci celo več kot 95 %). Anketiranci najpogosteje prihajajo iz podeželja (več kot 70 %), polovica jih je srednješolsko izobraženih in so stari od 45 do 59 let. Odnos do volka in upravljanja z njim je heterogen med predstavniki interesnih skupin in širše javnosti.
- Anketiranci so precej naravovarstveno ozaveščeni, še posebej lovci. Odnos do volka je pozitiven s strani lovcev in širše javnosti, rejci pa so volku manj naklonjeni. Precejšen delež slednjih je svoj odnos do volka ocenil kot neopredeljen. Ne glede na odnos anketirancev do volka pa jih več kot polovica podpira ohranitev volkov v Sloveniji za prihodnje generacije, pri čemer podpora lovcev sega tudi do 90 %. Volkovi so po mnenju anketirancev simbol neokrnjene narave in jim priznavajo pomembno vlogo v ekosistemu.
- Predstavniki interesnih skupin vedo, da je volk zaščiten kot ogrožena vrsta. Nasprotujejo popolni zaščiti volkov in si želijo, da je njihovo število nadzorovano. To še posebej velja za odgovore anketirancev z območja stalne prisotnosti volkov, saj menijo, da jih je številčno dovolj. Dobra polovica predstavnikov širše javnosti z obeh območij prisotnosti volka pa meni, da bi volkovi morali biti popolnoma zaščiteni in da jih je pri nas premalo, da bi jih lovili.
- Čeprav so anketiranci mnenja, da volkovi ne sodijo v bližino človeških bivališč, jih lovci in širša javnost sprejema v gozdovih svoje okolice in se ne bojijo, da bi jim prisotnost volkov povzročila škodo. Rejci drobnice se za razliko od slednjih bojijo za svojo lastnino. Lovci se zavedajo, da volk človeku ni nevaren, medtem ko so rejci drobnice in širša javnost v to manj prepričani.
- Percepcija dobre polovice lovcev in širše javnosti o številčnosti volkov v Sloveniji se v veliki meri ujema z dejanskim številom volkov, medtem ko je ta pri večini rejcev višja od dejanskega stanja volkov pri nas. Namreč, v Sloveniji je prisotnih od 8 do 10 tropov volkov.«
- Približno polovica anketirancev meni, da volkovi povzročajo nesprejemljivo škodo na drobnici. Lovci in širša javnost so mnenja, da vzrok za to ni v previsokem številu ali zlobni naravi volkov, medtem ko vsak drugi rejec drobnice meni, da vzroki tičijo prav tu. Dokaj enotno anketiranci označujejo medveda kot glavnega povzročitelja škode na kmetijstvu. Po mnenju rejcev drobnice z območja stalne prisotnosti volkov pa je volk prav kmalu za njim. Lovci na obeh območjih prisotnosti volkov so v precejšnjem deležu prepričani, da je pogostejši krivec za napade na domače živali potepuški pes.
- Anketiranci večinoma menijo, da je odškodninski sistem ustrezen način blaženja konfliktov rejcev drobnice do volkov, ki pa deluje le kratkoročno. Po drugi strani pa menijo, da so zaščitni ukrepi (elektroograje,

pastirski psi) ustrezen način zmanjševanja napadov volkov na domače živali. Mnenje, ki prevladuje med anketiranci je, da škode v Sloveniji naraščajo. Polovica anketirancev se ne bi strinjala z izrednim odstrelom, kot načinom preprečevanja nadaljnjih napadov volkov na domače živali. Država oziroma pristojne institucije imajo po mnenju anketirancev vlogo zagotavljanja nemotenega soobstoja ljudi in volkov.

- Predstavnikom interesnih skupin (lovcem in rejcem drobnice) je pomembno, da so vključeni v procese soodločanja pri upravljanju z volkom, medtem ko je širša javnost do tega precej indiferentna. Ker je za uspešno participativno načrtovanje potrebna informirana javnost, je pomembna ugotovitev študije, da si želijo biti anketirane skupine bolj informirane o volku in upravljanju z njim. Anketiranci menijo, da so projekti, ki obravnavajo problematiko soobstoja ljudi in volkov potrebni, prav tako pa tudi čezmejno sodelovanje držav pri upravljanju z volkom.
- Največ o volku vedo lovci in najmanj rejci drobnice, ne glede na območje, s katerega prihajajo. Volk je v preteklosti bival na celotnem območju Slovenije, a so anketiranci v večini mnenja, da je živel le na nekaterih območjih Slovenije. Dobro poznavanje biologije (še posebej ekologije) volkov zmanjšuje (družbeno pogojeni) strah ljudi do volkov, ki lahko pomembno vpliva na odnos do njih. Ali znanje o volkovih pomembno vpliva na odnos ljudi do njih bomo raziskali s podrobnejšimi analizami.
- Na območju stalne prisotnosti volka so rejci drobnice in lovci najbolj naklonjeni volku in najmanj medvedu, medtem ko je širša javnost najbolj naklonjena risu in najmanj volku. Precej rejcev drobnice na obeh območjih ima nevtralno stališče do volka. Najbolj pozitivna stališča do vseh treh velikih zveri gojijo lovci, najmanj pa rejci drobnice. Razlike v odnosu do medveda, volka in risa so zelo majhne in predpostavljamo, da je odnos do posamezne vrste velike zveri povezan. Torej, če je odnos do volka pozitiven, obstaja velika verjetnost, da bo pozitiven tudi odnos do medveda ali risa in obratno.
- Rejci drobnice na celotnem območju prisotnosti volka največ informacij o volku pridobijo iz pogovorov in časopisov, lovci in širša javnost pa prek interneta in knjig. Vir informacij, ki mu rejci drobnice in lovci najbolj zaupajo je skupina, ki ji pripadajo (rejcem ali lovcem), širša javnost pa biologom. S strani vseh anketirancev se kaže nizko zaupanje v Ministrstvo za okolje in prostor (MOP). Obstaja delež anketirancev (polovica rejcev drobnice, tretjina širše javnosti in četrтина lovcev), ki medijem zaupa. Pozorni moramo biti na dejstvo, da rezultati jasno kažejo, da so mediji močan dejavnik oblikovanja odnosa javnosti do volka, ponekod celo glavni in primarni vir oblikovanja podobe volka v očeh javnosti. Kakšno podobo o volku najpogosteje ustvarjajo mediji lahko izvemo iz analize vsebine člankov zbranih v času trajanja projekta SloWolf.
- Slaba polovica anketirancev iz območja stalne prisotnosti volka je že videla volka v naravi, v ujetništvu pa skoraj 90 %. Najvišji delež osebnih izkušenj z volkovi imajo lovci. Glede na dejstvo, da imajo lovci najbolj pozitiven odnos do volkov, bi lahko z nadaljnjimi analizami preverjali povezavo med osebnimi izkušnjami in odnosom do volka.
- Veliko število rejcev drobnice poroča, da ob napadih volkov čutijo močan strah pred njimi, čeprav škode dejansko niso utrpeli. Polovica jih odgovarja, da imajo domače živali dobro zaščitene pred napadi volkov. Posebno pozornost je vzbudila petina rejcev drobnice z območja občasne prisotnosti volkov, ki poroča, da drobnice nimajo dobro zaščitene. Ti lahko v prihodnosti predstavljajo potencialne oškodovance od volkov, kar ustvarja nove konflikte. Rejci drobnice so v večini pripravljeni izboljšati zaščito domačih živali, če jim je država pripravljena nuditi pomoč v obliki subvencij, izobraževanj, seminarjev itd. Izkušnje s škodami in prijavo le-teh ima na obeh območjih le manjši delež rejcev, enako pa velja tudi za uporabo sredstev za zaščito domačih živali pred velikimi zvermi. Ti so zadovoljni z delom pooblaščenecv za ocenitev škod, niso pa najbolj naklonjeni sistemu odškodnin, saj problematiko rešuje le kratkoročno. Največ anketiranih

rejcev ima izkušnje z uporabo električnih ograj, izražajo tudi zadovoljstvo s tem, kako so seznanjeni z njihovo uporabo. Enako velja za uporabo pastirskih psov in kombinacijo obojega, le da imajo s pastirskimi psi in s kombinacijo obojega precej manj izkušenj kot s samimi električnimi ograjami.

- Polovica lovcev lovi tako na območju svoje lovske družine, kot tudi drugod po Sloveniji. Na volkove je že streljalo 12 % lovcev z območja stalne prisotnosti volka. Lovci iz obeh območij so enotnega mnenja, da je osnovna dejavnost lovstva naravovarstvo. Lov je aktivnost, ki precej sloni na tradiciji – se pogosto prenaša s (starih) očetov na sinove. Prav tako pa se opaža tradicija pri uporabi lovskega psa, saj ga uporablja vsak drugi lovec, ki je odgovoril na vprašalnik.
- Nevtralna stališča lahko pomenijo pomanjkanje interesa za določeno tematiko ali nepoznavanje tematike, kar se lahko kaže v pomanjkljivih odgovorih ali odsotnosti le-teh. Visok delež nevtralnih stališč se kaže pri vprašanjih:
 - »Kakšno je vaše stališče do medveda/volka/risa?« med odgovori rejcev drobnice,
 - »Volkov je premalo, da bi jih lovili.« med odgovori rejcev drobnice,
 - »Volkovi ubijejo preveč srnjadi in jelenjadi.« med odgovori rejcev drobnice in širše javnosti ter
 - »Število volkov v Sloveniji bi se moralo...« med odgovori širše javnosti.

1. Uvod

Volk (*Canis lupus*) je drugi največji predstavnik plenilcev v Evropi in je, poleg rjavega medveda, risa in šakala, ena izmed štirih vrst velikih zveri, ki živijo na slovenskih tleh. Volk je že od nekdaj karizmatična živalska vrsta, katerega način življenja se je pogosto prepletal s človeškimi aktivnostmi. Odnos do volka in njegove vrnitve na območja, kjer je bil v preteklosti prisoten, je zelo različen. Medtem ko nekateri govorijo o volku z navdušenjem in občudovanjem, se na drugi strani pojavlja nestrinjanje z njegovo vrnitvijo, številčnostjo ali splošno neodobravanje njegove prisotnosti.

Uspešno upravljanje s populacijo volkov je odvisno tako od točnega razumevanja biologije, še posebej ekologije, kot tudi od poznavanja vrednot javnosti, političnih moči in socio-ekonomskih dejavnikov (Kellert, 1994; Bruskotter in sod., 2010). Zato je bistveno, da se v načrtovanje, odločanje in aktivnosti upravljanja vključita komponenti kot sta varovanje in dolgoročna ohranitev vitalne populacije volkov ter razumevanje tistih prepričanj, stališč in vedenj, ki so povezana z njima (Decker in sod., 2001). Torej varovanje in dolgoročni obstoj populacije volkov po svetu zahteva vključevanje strokovnjakov različnih disciplin – interdisciplinarni varstveni pristop, ki vključuje neposredno varovanje volka, varovanje njegovega naravnega habitata ter oblikovanje in vzdrževanje ustreznega "družbenega habitata" (Korenjak, 2000).

Namen projekta SloWolf je omogočiti dolgoročno ohranitev volkov, njihovega plena in habitatov v Sloveniji ter njihovega soobstoja z ljudmi. Glede na to, da so ljudje s svojimi aktivnostmi in mejo tolerance odločilni dejavniki pri varstvu volka, jih bomo z razumevanjem stališč različnih interesnih skupin in širše javnosti vključevali v upravljanje s populacijo volkov.

Z javnomnenjsko raziskavo želimo ugotoviti, kakšen odnos do volka imajo posamezne interesne skupine (lovci in rejci drobnice) ter širša javnost na območju stalne in občasne prisotnosti volka v Sloveniji (Slika 1), kdaj lahko pričakujemo njihovo podporo za varstvo volka, kje lahko naletimo na odpor, kje gre iskati vzroke zanj in kako bi lahko izpopolnili obstoječ način upravljanja s to zavarovano vrsto. To je pomembno tudi za pripravo učinkovite komunikacijske kampanje ozaveščanja družbe o volkovih. Obstoj volkov v Sloveniji in po svetu je odvisen od številnih dejavnikov, pomembnejši med njimi je vsekakor odnos družbe do volka in upravljanja z njim.

V Sloveniji so naravna območja primarno gozdnata, z dobro ohranjenimi populacijami divjih živali, kar predstavlja visoko kakovosten habitat za volkove in odlično bazo za uspešno dolgoročno varovanje in ohranitev volkov. Čeprav jih pogosto razumemo in čutimo, kot neokrnjeno naravo, so ta naravna območja sestavni del kulturne krajine. Zaradi tega predstavlja iskanje kompromisov med aktivnostmi in interesi človeka ter cilji varovanja populacije volka največji izziv pri upravljanju s populacijo volka. Prav tako pa se danes število velikih zveri v Evropi zvišuje, kar lahko vodi v naraščanje konfliktov. Ravno zato je poglobljeno razumevanje odnosa, prepričanj in stališč ljudi ključnega pomena za uspešno izvedbo projekta in doseganja splošnega cilja – ohranjanja in varovanja vrste.

2. Pomen družbene dimenzije pri upravljanju z volkom

Najpomembnejši doprinos izvajanja raziskav družbene dimenzije je prav gotovo poznavanje javnega mnenja in delovanja. To je ključno za doseg različnih upravljaljskih ciljev, med katerimi so spodbujanje sodelovanja javnosti pri odločitvah povezanih z naravo, zmanjševanje konfliktov ali napetosti različnih deležnikov, izobraževanje ljudi o praksah upravljanja ter napoved vedenj deležnikov, ko ali če se konflikti pojavijo. S takimi raziskavami želimo predvsem razumeti, napovedati ali vplivati na vedenja javnosti pri tematikah povezanih z naravo (Pierce in sod., 2001). Naloga družbene dimenzije pri upravljanju z naravo je razumevanje ljudi – kako vrednotijo naravo, kakšen način upravljanja z naravo jim najbolj ustreza, kako

vplivajo na naravo oz. kako le-ta na njih vpliva. Pri upravljanju z naravo je angleški termin »human dimensions« skovan z namenom, da bi zajel vidike upravljanja z naravo, ki vključujejo stališča in vedenja ljudi. Da poenostavimo, »družbena dimenzija« upravljanja z naravo je to, kar ljudje o naravi in upravljanju z njo mislijo, zakaj tako mislijo in delajo (Decker in sod., 2001). Upravljalci z viri narave se zavedajo, da pri izvajanju učinkovitih politik upravljanja z naravo, potrebujejo informacije o javnostih, katerih se to upravljanje kakorkoli dotika. Priznanje, da za uspešno odločanje o naravi potrebujemo več mnenj, je privedlo do naraščajočega osredotočenja na interesne skupine, ki so kakorkoli v problematiko vključene (Bath in Buchanan, 1989). Zatorej odpiranje odločevalskih procesov in vključevanje javnosti v odločanje (participacija javnosti) postaja vse bolj nujen pogoj za doseganje družbene sprejemljivosti okoljskih problematik, ki vplivajo na kakovost življenja posameznikov in ožje ali širše družbene skupnosti¹ (Mirković, 2001). V vseh razvitih modernih družbah je razkorak med legalnostjo in legitimnostjo odločanja o javnih zadevah zelo aktualno vprašanje. Vpletene skupine in posamezniki zahtevajo dostop do vsebinske presoje projektov, ki neposredno ali posredno vplivajo na kakovosti njihovega življenjskega okolja. Politični postopki, ki tega ne upoštevajo, ne izgubijo le demokratičnosti, ampak tudi učinkovitost (Kos, 2001).

Odvisno od interesa in števila deležnikov ter faze načrtovanja smo izbrali ustrezno orodje za participacijo javnosti. Javnomnenjske raziskave, kamor spada tudi kvantitativna raziskava odnosa javnosti z anketnim vprašalnikom, predstavljajo po Sheppard in Achiam (2004) posredno orodje vključevanja javnosti v načrtovanje ali odločanje.

V raziskavah odnosa družbe se preučuje smer (pozitivna ali negativna stališča), jakost stališč, njihovi vzroki ter vpliv na vedenje. To je najbolj primerna metodologija, s katero se lahko reprezentativno prikažejo stališča družbe, rezultati pa služijo za potrebe informiranja ali kot vir informacij. Raziskave odnosa so tudi osnova za spremljanje sprememb v stališčih in prepričanjih skozi čas ter po izvedbi upravljaljskih akcij (Bath, 2003). Po dostopni literaturi je tovrstne informacije priporočljivo uporabiti pri upravljanju z volkom in sprejemanju odločitev v zvezi z njim. Zato je še posebej pomembno, da so informacije o stališčih družbe upravljalcem z volkom na voljo in so upoštevane.

Raziskovanje stališč javnosti do volkov in upravljanja z njimi

Za uspešno upravljanje z volkovi je pomembno dobro poznavanje odnosa ljudi do njih, saj je preživetje volkov močno odvisno od človeka in njegove volje. Ker smo ljudje prek svojih aktivnosti in z (ne)toleranco do te vrste neposredno vpleteni v njeno ohranjanje, skušamo razumeti odnos različnih delov družbe do volka in jim na ta način dati možnost prispevati k upravljanju z njim.

Stališča so trajnejše miselne, čustvene in vrednostne naravnosti do različnih predmetov, oseb, dogodkov in pojavov, ki vplivajo na naše obnašanje (Marentič-Požarnik, 2000). Vprašalnik je sestavljen iz petih delov, ki se nanašajo na tri komponente stališča:

- a) Spoznavna (kognitivna) komponenta zajema informacije (resnične ali tudi ne), izkušnje, sodbe in argumente. Primer šibke kognitivne komponente so predsodki. Namesto na nepristranskih informacijah in preverjenih dejstvih predsodki temeljijo na govoricah, nepreverjenih dejstvih in posamičnih izkušnjah.
- b) Afektivno (čustveno) komponento oblikujejo pozitivna ali negativna občutja, ki jih posameznik goji do živali.

¹ Aarhurška konvencija je dokument o dostopu informacij, udeležbi javnosti pri odločanju in dostopu do pravnega varstva v okoljskih zadevah. Aarhurška konvencija je prvi pravno zavezujoči mednarodni dokument, ki je v celoti namenjen spodbujanju razvoja participativne demokracije (Mirković, 2002).

- c) Vedenjska (behaviorialna) komponenta pa predstavlja, kako bi se nekdo vedel v določeni situaciji. Je pripravljenost oziroma težnja posameznika, da deluje v skladu s svojimi stališči, ki pa se ne uresniči vedno. Lahko se kaže kot vedenjska namera.

Med temi komponentami obstaja tesna povezanost. Od samih okoliščin je odvisno, katera bo poudarjena. Prav tako vse tri komponente stališča težijo k skladnosti. Če se spremeni katerakoli komponenta, to pomeni, da se bo pojavila težnja po spremembi ostalih dveh komponent stališča (Damjan in Možina, 1999). To ugotavljamo s statističnimi analizami.

3. Grožnje populaciji volkov zaradi pritiskov družbe

Največji vpliv na populacijo volka in njeno številčnost ter vse kar je z njo povezano ima človek. Ker volk človeku ni fizično nevaren, saj v zadnjih 100 letih ni zabeleženega nobenega napada zdravega volka na človeka na območju Slovenije ali Evrope, so lahko vzroki za nastanek konfliktov med volkom in človekom zelo različni in kot taki lahko predstavljajo potencialne grožnje populaciji volkov v Sloveniji.

Pozivi po višjem odstrelu volka

Škode, ki nastajajo na domačih živalih zaradi volka, imajo močan vpliv na višino odstrela volkov pri nas, saj so ob povišanju škod pojavijo vedno večji stroški odškodnin. Odškodninski programi so že nekaj časa precej uporabljeno orodje za blaženje konfliktov rejcev drobnice zaradi volkov, a je njihova učinkovitost pogosto vprašljiva (Boitani in sod., 2010), hkrati pa je vprašljivo, ali sploh prispevajo k zviševanju tolerance rejcev do volka (Muhly in Musiani, 2009). Čeprav je sistem odškodnin zelo razširjen po svetu, te sheme niso nujno družbeno podprte oziroma je njihova učinkovitost pri varovanju volkov vprašljiva (Naughton-Treves in sod., 2003; Swenson in Andrén, 2005). Sistem kompenzacij škod ni usmerjen k boljši zaščiti domačih živali in ne nudi dolgoročne rešitve konfliktov (Kaczensky, 1999). Naraščajoči konflikt zaradi škod na živini po volku, ki se najpogosteje zgodi zaradi neupoštevanja tradicionalnih načel te dejavnosti (stalna prisotnost pastirja, pastirski psi, zapiranje ovac čez noč v hleve ali ograde, itd.) in promocija reje ovac v samem jedru habitata volkov (Černe in sod., 2010) poveča verjetnost pojava konfliktov zaradi škod na drobnici po volku. Ko do škode pride, se ekonomski del le-te kompenzira, a emocionalni šok takih incidentov povzroči ekstremno negativna stališča rejcev do volkov. Kar pa slej ko prej doseže informacijske kanale, ki informacijo razširijo na celotno družbo. Negativna stališča rejcev drobnice in njihovih lobijev, ki želijo manjše število volkov pa so lahko nekateri od razlogov za odločitve vlade, ki potrdi dodatne osebke volkov za odstrel.

Potencialna negativna stališča lovcev do volka zaradi tekmovalnosti za isti plen (divjad)

Volkovi v Sloveniji se najpogosteje hranijo z velikimi sesalci (srnjadjo, jelenjadjo, divjimi prašiči, gamsi) (Krofel in Kos, 2010), ki so tudi lovne živali. To pa je lahko razlog za nastanek konfliktov z lovci, ki imajo te plenilce za neposrednega tekmeca. Nekateri krivijo volkove za zmanjševanje številčnosti in razpoložljivosti lovnih živali. Trenutne politične težnje po podelitvah visokih koncesij za lovišča bo posredno lahko označilo plenilce, posebno volka, kot škodljivca za gospodarstvo. Lovci so interesna skupina, ki je najbolj povezana z naravo in njenim varovanjem, in za katero predpostavljamo, da se vloge volka v ekosistemu najbolj zaveda. Po drugi strani pa so lovci precej vplivna skupina, ki je močno povezana s podeželjem ali z naselji blizu narave (Tucker in Pletscher, 1989; Ericsson in Heberlein, 2002). Kot taki so lahko promotorji volka v slovenskih gozdovih ali pa so tisti, ki ga v »svojih« gozdovih ne želijo imeti. Negativna stališča lahko v nekaterih primerih privedejo tudi do ilegalnih pobojev volkov. Posredno pa se lahko pojavijo politični pritiski na nosilce odločanja, od katerih se zahteva višje kvote odstrela volkov.

Pristransko poročanje medijev (s senzacionalnimi novicami)

Pretekle študije so pokazale, da je veliko »tradicionalnega« negativnega odnosa do zveri še vedno prisotnega, predvsem pri starejši populaciji (Kellert in Berry, 1987). Med določenimi skupinami ljudi obstaja tudi strah pred volkovi, ki je pogosto posledica nezanimanja in napačnih informacij. Premalo je ozaveščenosti o ekološki vrednosti velikih zveri, kar je še posebej problematično med lokalnimi skupnostmi, ki bivajo na območju velikih zveri. Negativna podoba velikih plenilcev, še posebej volka, je razširjena, čeprav je veliko tega povezanega z lokalno kulturo in tradicijo. Vprašanje, če so volkovi lahko nevarni za ljudi, je še vedno relevantno v pogledu mnogih legend in lažnih zgodb, ki so bogatile tematiko o volku.

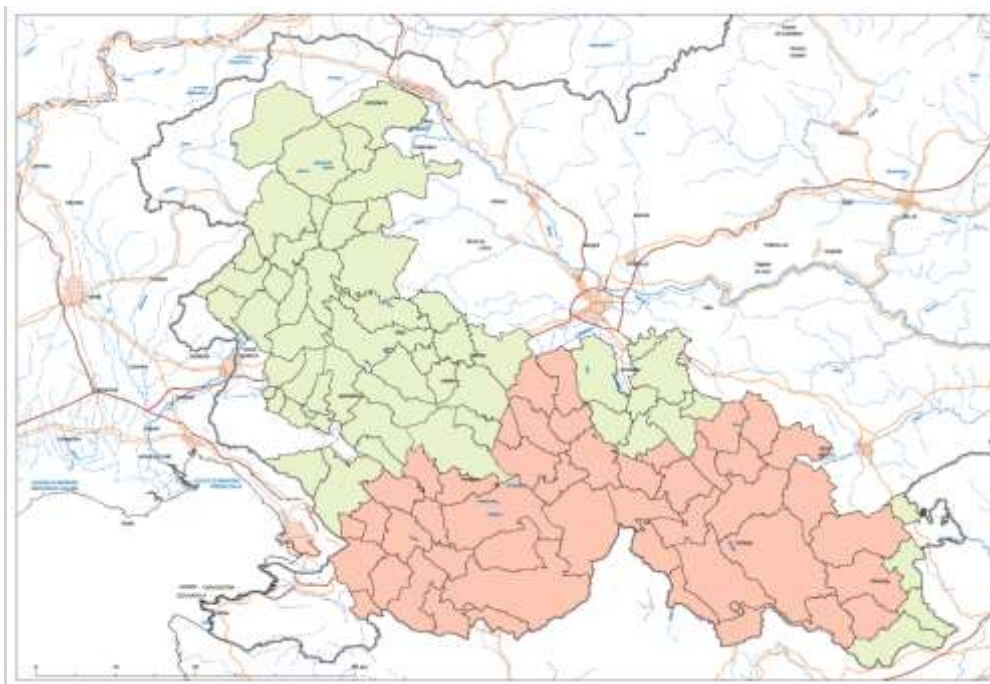
Negativen odnos rejcev drobnice do volka se prek medijskega poročanja širi na širšo javnost in vpliva na splošno javno mnenje o volkovih, kar se posledično lahko odraža v zahtevah po povečanem odstrelu ali celo ilegalnem ubijanju živali. Negativen odnos javnosti, ki je pravzaprav slabo obveščena o statusu populacije volka, ekologije vrste in o obsegu problemov, ki so povezani s plenilcem, se še stopnjuje s senzacionalnimi objavami medijev o primerih škod zaradi plenilcev. Mediji, ki se zanašajo in oklepajo senzacionalističnega poročanja, imajo lahko velik vpliv na odnose javnosti do ohranitve volka, kot tudi ostalih plenilcev. To lahko postane še posebej vidno na ravni lokalnih skupnosti. Senzacionalistično poročanje medijev neposredno zmanjšuje tolerantnost javnosti do volka in povečuje strah pred volkovi.

4. Metode

4.1. Območje raziskave

Območje raziskave smo razdelili na dva stratum - območje stalne prisotnosti in območje občasne prisotnosti volka. Območji ločuje avtocesta Ljubljana – Trst, natančneje pa meje lovskih družin, saj na celotnem območju SloWolf predstavljajo najmanjšo prostorsko enoto. Celotno območje vključuje Dinarsko gorstvo v južnem delu Slovenije, Kras, Matarsko podolje, Slavinski Ravnik, Julijske Alpe in še nekatera manjša področja, ki so v večini tudi del območij Natura 2000. Območje predstavlja eno izmed najbolj ohranjenih gozdnih površin v državi in tudi Evropi. Obseg Dinarskega območja je vroča točka biodiverzitete v Evropi. Je eno redkih regij v Evropi, kjer sobivajo kar štiri vrste velikih zveri v dobro ohranjenem okolju. Na območju so prisotne tudi manjše kmetijske površine, večinoma ekstenzivna raba. V preteklosti živinoreja ni bila tako pogosta, vendar v zadnjih letih število živine, zlasti drobnice, narašča. Naselja so večinoma majhna in se nahajajo bolj v nižinskih predelih.

Slika 1: Območje raziskave smo razdelili na območje stalne (rdeče) in občasne (zeleno) prisotnosti volka.

4.2. Določitev populacije in vzorčenje

Okvir vzorca predstavlja skupino ljudi, ki imajo možnost biti izbrani v vzorec. V raziskavo so bili vključeni vsi prebivalci območja stari 15 let in več. Vsaka oseba mora imeti znano in enako možnost biti izbrana v vzorec. Podrobnosti oblikovanja vzorca, njegove velikosti in specifičnih procedur za izbiro enot v vzorec, bo vplivalo na natančnost ocene vzorca, to je, kako blizu lahko iz značilnosti vzorca sklepamo na značilnosti celotne populacije (Fowler, 2002).

Izhodiščna javnomnenjska raziskava se je izvajala z rejci drobnice, širšo javnostjo in lovci na območju stalne in občasne prisotnosti volkov v Sloveniji. Predpostavljamo, da je populacija proučevanega območja heterogena, zato smo jo razdelili na 2 homogena stratum - stratum območja stalne prisotnosti volka (v nadaljevanju »območje SP«) in stratum območja občasne prisotnosti volka (v nadaljevanju »območje OP«). Naj omenimo, da je širjenje volka na območja, kjer je bil preteklosti več desetletij odsoten ali številčno zelo redek, pogosto sproži debate o pomislekih in skrbih, kako bodo to občutili ali na to odreagirali ljudje (Bjerke in Kaltenborn, 2000). To je glavni razlog za stratificirano vzorčenje. Pomembno je pridobiti podatke o interesnih skupinah in širši javnosti iz vsakega območja posebej. Iz dveh homogenih populacij naprej oblikujemo delne reprezentativne vzorce. V vzorcih so zbrani prebivalci, ki živijo (širša javnost in rejci drobnice) ali so včlanjeni v lovsko družino (lovci), ki ima sedež v krajih, ki spadajo med 99 pošt, od katerih je 46 na območju stalne prisotnosti in 53 na območju občasne prisotnosti volka.

Rejci drobnice

Eden glavnih izzivov upravljanja z volkom v Sloveniji predstavljajo škode v kmetijstvu, predvsem na drobnici, zato so v raziskavi ena od pomembnejših interesnih skupin rejci drobnice. Podatke o rejcih drobnice, ki so v letih 2008 in 2009 imeli registrirano rejo drobnice kot dejavnost smo dobili od Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano RS. Proučevana populacija rejcev drobnice na območju SP je 1053, na območju OP pa 1136. Velikost populacije rejcev na celotnem proučevanem območju je 2.189, vzorec rejcev drobnice na vsaki strati je $n=168$, na celotnem proučevanem območju pa je $n=336$. Velikost vzorca je bila določena glede na časovne in finančne kapacitete. Vzorec rejcev po poštah in območjih se nahaja v Prilogi 4.

Lovci

Lovci prav tako predstavljajo pomembnejšo interesno skupino, ki ima največ neposrednega stika z naravo in živalskimi vrstami, torej tudi z volkovi in njihovim plenom.

Podatke o lovskih družinah na proučevanem območju smo dobili na spletni strani Lavske zveze Slovenije, ki je tudi zunanji partner projekta SloWolf. Proučevana populacija lovcev (ki so člani lovskih družin) na območju SP je 3081, na OP pa 3022. Vzorec vsakega območja predstavlja $n=650$. Za vsako lovsko družino smo izračunali število vprašalnikov, ki je bilo pogojeno s številom članov lovske družine (Priloga 5) V vzorec so vključeni tudi lovci pripravniki. Podatke o številu članov lovskih družin smo pridobili od lovskih družin avgusta 2010. Velikost vzorca na celotnem proučevanem območju je $n=1300$.

Širša javnost

Podatke o prebivalstvu RS, ki ima stalno bivališče na proučevanem območju smo dobili iz popisa prebivalstva 2002 (Popis 2002). Vzorec smo izbrali iz območja 99 pošt, 46 jih predstavlja območje SP in 53 območje OP. Pošte ležijo na območju 43-ih občin. Na proučevanem območju živi 287.763 prebivalcev, a smo vključili le prebivalce, ki so starejši od 15 let. Na območju stalne prisotnosti je 129.557 prebivalcev, na območju občasne prisotnosti pa 158.206 prebivalcev. Načrtovana velikost vzorca na vsakem stratumu je $n=1000$. Širšo javnost smo vzorčili dvostopenjsko. Na prvi stopnji smo izračunali število vprašalnikov na vsako pošto glede na število prebivalcev, ki ima v njej prijavljen stalni naslov. Tako smo zagotovili reprezentativnost vzorca širše javnosti na celotnem proučevanem območju. Pri vzorčenju na drugi stopnji pa smo s pomočjo programskega paketa R in sprogramiranih macrov naključno izbrali prej določeno število oseb iz novega Telefonskega imenika 2010 (pomladna izdaja) po poštah. Velikost vzorca na celotnem proučevanem območju je $n=2000$ (Priloga 6).

Naj omenimo, da ima tovrstno vzorčenje pomanjkljivosti, saj so iz vzorca izključeni vsi tisti prebivalci, ki nimajo telefona ali objavljene telefonske številke v imeniku in tisti, ki so telefonsko številko objavili po zadnji izdaji telefonskega imenika.

4.3. Standardiziran anketni vprašalnik

Struktura in vsebina vprašanj

Anketa je postopek zbiranja podatkov v metodologiji raziskovalnega dela oziroma standardizirano statistično opazovanje vzorca ciljne populacije, ki je preučevana (Sagadin, 1993). Za raziskavo smo uporabili strukturiran anketni vprašalnik, s katerim poskušamo zajeti družbene skupine, katerih interesi so kar se da homogeni - interesne skupine. Taka metoda zbiranja podatkov nam lahko zagotovi reprezentativne podatke celotne populacije, saj seže tja, kakor marsikatera metoda ne more – ponavadi vključuje »tiho večino«, ki se navadno ne udeležuje javnih razprav, a ima mnenje o določeni temi (Bath in Buchanan, 1989). Če želimo pridobiti podatke v skladu z zastavljenimi cilji raziskave, je potrebna skrbna priprava vprašalnika. Izbrali smo vprašalnik zaprtega tipa, ki vsebuje 68 vprašanj, od katerih sta le 2 odprti, 4 imajo možnost »drugo«, vsa ostala vprašanja pa imajo na voljo tudi odgovor ne vem/nisem prepričan(a)/neopredeljen(a). Na koncu vprašalnika smo pustili prostor za komentarje anketirancev. Pomembno je, da oseba, ki razbira odgovore anketirancev, s svojo subjektivno presojo čim manj spreminja informacije, ki jih odgovori vsebujejo (Sagadin, 1993), zato so vprašalniki zaprtega tipa v primerjavi z vprašalniki odprtega tipa objektivnejši (Urh, 2003).

Vprašalnik za lovce (Priloga 2) vsebuje dodatna 3 vprašanja, ki obrazložijo njihov pogled na namen lova in dodatnih 5 vprašanj, ki nam dajo sociodemografske informacije o lovcih. Kot posebni interesni skupini smo tudi rejcem drobnice postavili dodatnih 8 vprašanj o napadih volkov na drobnico, mnenju o zaščiti domačih živali (2 vprašanju vsebujeta še po 5 podvprašanj) ter 2 vprašanji, ki bosta dali sociodemografske informacije o rejcih drobnice (Priloga 1). Vprašalnik za širšo javnost se nahaja v Prilogi 3.

Vprašanja smo definirali zelo natančno, pri čemer so nam pomagali vprašalniki, uporabljeni v preteklih raziskavah, tako nacionalnih kot tudi mednarodnih. S tem smo želeli omogočiti primerljivost te raziskave z že obstoječimi. Za dobro pripravo vprašalnika je zelo pomemben pregled literature in uradnih dokumentov o tematiki, ki jo raziskujemo. Vprašalnik je bil oblikovan v posvetu z vsemi člani skupine SloWolf, ki so strokovnjaki različnih disciplin, saj k problematiki upravljanja z volkom pristopamo interdisciplinarno. Upoštevali smo, da sta struktura vprašanj in jezik razumljiva vsakemu posamezniku/ci, vključeni v raziskavo, in obenem ne preveč enostavna, da banalnost vprašanj ne odvrne tistih, ki so o problemu informirani. Namreč, dobro oblikovana vprašanja približajo odgovore tistemu, katerega odnos raziskujemo (Fowler, 2002). Pomembno je, da potencialni anketiranci razumejo vprašanja na popolnoma enak način. Izdelane vprašalnike smo testirali na treh skupinah z namenom, da bi odkrili morebitne nejasnosti in pomanjkljivosti vprašalnika.

Anketni vprašalnik vsebuje uvodni nagovor anketiranca, v katerem se predstavi namen in cilje projekta SloWolf. Poudarimo, da je anketa anonimna in navedemo nekaj napotkov za izpolnitev vprašalnika. V študiji se pomembno prepletajo tematike kot so splošna stališča do narave in volka, znanje o biologiji in statusu volka v Sloveniji, strah pred volkom, mnenja o različnih možnostih ali načinih upravljanja z volkom, pripravljenosti sprejeti prisotnost volkov v svoji okolici, pripravljenosti sprejeti višje število volkov v svoji okolici, znanje in mnenje o zaščiti domačih živali in ukrepih, ki preprečujejo napade volkov na domače živali in sociodemografski podatki o anketiranih. Vprašalnik se zaključuje s povabilom anketirancev h komentarjem in pripombam na vprašalnik ali zastavljeno tematiko. Komentarji in predlogi anketirancev so ločeni po skupinah v Prilogi 8, Prilogi 9 in Prilogi 10. Zaradi zagotavljanja anonimnosti smo iz komentarjev in pripomb izločili vse podatke, ki bi lahko izdajali identiteto anketirancev.

Obdelava podatkov

Statistično obdelavo pridobljenih podatkov smo izvedli s statističnim paketom za družbene vede - verzija IBM SPSS Statistics 19.0. Podatke smo obdelali opisno, kjer smo analizirali vsako posamezno vprašanje ali trditev in med sabo primerjali skupine in odgovore skupin glede na območje bivanja (območje SP in OP).

4.4. Izvedba anketiranja

Anketiranje rejcev na proučevanem območju se je izvajalo na terenu, najpogosteje na domu rejca. Osebno anketiranje je bilo za doseganje reprezentativnih odgovorov v našem primeru bolj primerno, saj je bil vprašalnik precej obsežen in bi potencialno lahko odvrnil katerega od izbranih anketirancev. To velja za vse skupine vključene v raziskavo, a rejci drobnice predstavljajo interesno skupino, katera tako ali drugače najbolj občuti prisotnost volkov. V programu GIS smo določili in pripravili optimalen načrt obiskov, ki jih je izvajala koordinatorica javnomnenjske raziskave ob pomoči 2 študentk. Anketiranje je izvajala vsaka od anketark posebej, le prvih 14 dni se je anketiranje izvajalo v skupini (vse 3 skupaj) z namenom enotnega izpraševanja in razumevanja odgovorov, saj le tako lahko zagotovimo primerljive podatke. Anketiranje rejcev drobnice je potekalo v mesecu avgustu in septembru 2010. Ta metoda je časovno in finančno zahtevnejša, a je odziv osebnega anketiranja občutno višji. Pomembno pa je vedeti, da lahko pri višjem odzivu dobimo več nezainteresiranih respondentov, kar se običajno odraža tudi v rezultatih. Pri osebnem anketiranju je več neopredeljenih odgovorov, kot pri anketiranju po pošti.

Anketni vprašalniki za lovce so bili poslani po pošti, skupaj s prenaslovljeno kuverto s plačano poštnino, na sedež lovske družine in naslovljeni na starešino. Kontaktnih podatkov članov lovske družine nismo imeli. Ob vprašalnikih smo na lovsko družino poslali tudi dopis, v katerem na kratko predstavimo projekt in jih prosimo, da vprašalnike razdelijo med člane lovske družine po metodi »Zadnjega rojstnega dne« (»The last birthday selection method«). Po tej metodi naprošamo starešino, da vprašalnik razdeli tistim, ki so med zadnjimi v lovski družini imeli oz. praznovali rojstni dan. Ta metoda poveča reprezentativnost vzorca in k

sodelovanju priključijo tudi tiste manj glasne in aktivne. Izpolnjene anketne vprašalnike smo zbirali od konca oktobra 2010 do sredine januarja 2011.

Izbranim osebam širše javnosti smo anketne vprašalnike poslali po pošti v sredini oktobra 2010. Zraven smo jim priložili prenaslovljeno kuverto s plačano poštnino, s katero so lahko izpolnjen vprašalnik poslali nazaj. V roku desetih dni smo jim poslali opomnilno-zahvalne kartice (Priloga 7), s katerimi smo opomnili potencialne anketirance na anketni vprašalnik in se jim zahvalili za sodelovanje. Kartica je lično oblikovana in opremljena z logotipi sofinancerjev projekta SloWolf. S tem smo želeli povečati odziv, posredno pa tak material služi kot promocija projekta in njegovih aktivnosti.

Vsaka poslana kuverta je bila opremljena s projektno znamko, ki je bila narejena z namenom promocije projekta in povečanja odziva anketirancev.

Slika 2: Projektni znamki SloWolf

5. Rezultati

5.1. Delež odziva in priprava podatkov

Rejci drobnice

Rejce drobnice smo anketirali osebno z vnaprej pripravljenimi anketnimi vprašalniki. Na območju SP je bilo pripravljeno sodelovati 127 rejcev (76 %), na območju OP pa 132 rejcev (79 %). Delež odziva rejcev na celotnem proučevanem območju je 77 %. V raziskavi ni sodelovalo 23 % rejcev. Iz Tabele 1 je razvidno, da je večina (38 %) rejcev drobnice s celotnega območja zavrnila sodelovanje zaradi neposredovanja domačih živali ali drobnice. Razlogi za to, da so bili v vzorec izbrani tudi rejci, ki v lasti niso imeli drobnice so naslednji: reja drobnice so opustili v letu, ko smo jih anketirali, z reja se ne ukvarjajo že nekaj let, a dejavnosti še niso odjavili ali pa so reja drobnice odjavili v letu 2010, mi pa smo podatke o rejcih zaprosili za leto 2009. S celotnega območja 10 rejcev drobnice ni želelo navesti razloga za zavrnitev sodelovanja, osmim rejcem, ki jih nismo dobili doma, smo poslali vprašalnik po pošti, na katerega niso odgovorili, pri 6 je bil razlog za zavrnitev nestrinjanje s trenutno kmetijsko politiko ali pa niso dobili odškodnine za škodo, ki so jo utrpeli idr.

Tabela 1: Vzroki za zavrnitev ali nesodelovanje pri raziskavi – rejci drobnice na območju stalne prisotnosti (SP) in občasne prisotnosti volka (OP)

Vzroki za nesodelovanje	Št. odg. SP	Št. odg. OP
Nima domačih živali ali nima drobnice.	14	16
Noče sodelovati.	4	6
Rejca ni bilo doma in niso odgovorili, ko so dobili vprašalnik po pošti.	5	3
Razočaran nad kmetijsko politiko ali ni dobil odškodnine.	4	2
Slabo zdravje.	1	2
Ni drobnice in ni volka.	1	1
Meni, da ne živi na območju volka.	1	1
Ima premalo živali.	1	1
Nima časa.	1	1
Nima škod.	1	1
Ne ve dovolj o volku.	2	0
Zaradi smrti prenehali z rejo.	1	1
Ne mara anket.	1	0
Ne mara volka.	1	0
Neumne se mu zdijo ankete in ne mara volka.	0	1
Opušča rejo domačih živali.	1	0
Ima škode.	1	0
Napaka pri vzorčenju.	1	0
Skupaj	41	36

Enajstim rejcem drobnice smo po pošti poslali vprašalnike, saj jih več kot dvakrat nismo uspeli dobiti na domu. Eden z območja SP in 2 z območja OP sta vrnila vprašalnik izpolnjen. Naključna vprašanja izpolnjenih vprašalnikov po pošti smo primerjali s tistimi zbranimi z osebnim anketiranjem na terenu, če med njimi obstajajo pomembna odstopanja v rezultatih. Ugotovili smo, da med njimi ni pomembnih razlik zato smo vprašalnike 3 anketirancev vključili v analizo.

Širša javnost

Predstavnikom širše javnosti smo na vsakem proučevanem območju poslali 1000 vprašalnikov. Pri normalni distribuciji dosežemo 95 % zanesljivosti podatkov pri naključnem vzorcu velikosti $n=400$. Pri anketiranju po pošti se običajno vrne od 10 do 60 odstotkov izpolnjenih vprašalnikov (Sheskin, 1985).

Delež anketirancev, ki je sodelovalo z območja SP je 32,2 % ($n=322$), 313 anketnih vprašalnikov smo dobili vrnjenih po pošti, 9 pa smo jih vključili naknadno. Slednji so bili izbrani v pod vzorec nerespondentov, katere smo obiskali na domu. Prek pošte smo dobili sporočila, da je 6 naslovnikov neznanih, 2 osebi sta se v času anketiranja preselili, 4 osebe so umrle, 5 oseb pa je poslalo prazne vprašalnike s pripisanim komentarjem. Delež anketirancev, ki je izpolnilo vprašalnik z območja OP, je 29 % ($n=290$), 278 anketirancev je izpolnjen vprašalnik poslalo po pošti, 12 anketirancev pa smo vključili naknadno iz vzorca nerespondentov. Iz vzorca naslovnikov sta bila 2 vprašalnika vrnjena zaradi neznanega naslovnika, pri 3 se je naslovnik preselil, za 7 naslovnikov smo izvedeli, da so umrli, 1 naslovnik pa je vrnil prazen vprašalnik s pripisanim komentarjem. Iz nadaljnjih analiz smo izključili 3 vprašalnike, saj so bili anketiranci stari manj kot 15 let (2 sta bila stara 14 in eden 12 let).

Zavedamo se, da ima neodzivnost pomemben vpliv na reprezentativnost vzorca, zato smo iz predstavnikom širše javnosti, ki na vprašalnik niso odgovorili niti po poslanih opomnilno-zahvalnih karticah, tvorili nova,

podvzorca nerespondetov - vzorec z območja SP in območja OP. Vzorec nerespondentov z območja SP je $n=67$ (populacija nerespondetov $n=670$) in nerespondentov z območja OP je $n=71$ (populacija nerespondetov $n=709$). Velikost vzorca predstavlja 10 % populacije in je pogojena s časovnimi in finančnimi kapacitetami projekta. Na obeh vzorcih smo opravili terensko anketiranje na domu. Z območja SP je na terenu 9 oseb izpolnilo vprašalnik, 27 oseb je sodelovanje zavrnilo (Tabela 2), ostalih pa ob našem obisku ni bilo doma. Z območja OP je 14 anketirancev izpolnilo vprašalnik, 25 jih je sodelovanje zavrnilo (Tabela 2), 32 pa jih ni bilo doma.

Tabela 2: Vzroki za zavrnitev ali nesodelovanje v raziskavi – širša javnost na območju stalne prisotnosti (SP) in občasne prisotnosti volka (OP)

Vzroki za nesodelovanje	Št. odgovorov SP	Št. odgovorov OP
Ni interesa po tematiki.	8	3
Zdravstveno stanje.	6	3
Pred kratkim umrl.	3	0
Nimajo časa.	2	8
Prestari.	2	0
Nočejo odgovarjati.	1	0
Ne spomnijo se, da bi prejeli vprašalnik.	1	1
Ne vedo dovolj o volku.	1	3
Ne marajo volkov.	1	1
Vrgli anketo stran.	1	0
Pred kratkim preselili.	1	0
Ni volka.	0	2
Ne marajo anket.	0	2
Ne spomnijo se, da so ga dobili.	0	1
Ni problemov in ni škod.	0	1
Skupaj	27	25

Najpogostejši razlogi za nesodelovanje so pomanjkanje interesa do tematike, slabo zdravstveno stanje ljudi, pred kratkim preminuli naslovniki, pomanjkanje časa in znanja o volku ali tematiki. Med anketiranci, ki so na terenu zavrnilo sodelovanje je dve tretjini žensk, povprečna starost pa je 57 let.

Lovci

Vzorec lovcev na vsakem stratificiranem območju je $n=650$. Vzorec je precej nižji od vzorca širše javnosti, saj smo za to interesno skupino pričakovali večje zanimanje za tematiko in posledično višji odziv na raziskavo. Na območju SP je sodelovalo 220 lovcev, kar predstavlja 33,4 % delež. Na območju OP pa so sodelovali 203 lovci, kar predstavlja 31,2 % delež vzorca lovcev. Eden izmed vprašalnikov je bil iz vzorca izključen, saj je bila starost anketiranca 12 let. Delež sodelujočih lovcev je nižji kot smo pričakovali. Predpostavljamo, da je slabši odziv lovcev zaradi pomanjkljivosti metode zbiranja podatkov, namreč, vprašalniki, ki so bili namenjeni članom določene lovske družine so bili poslani eni osebi, od katere je bilo odvisno, ali bo vprašalnik razdelila med svoje člane. Delež odziva lovcev smo poskušali dvigniti tako, da smo telefonsko kontaktirali osebo, ki predstavlja lovsko družino, jih opomnili na vprašalnik in se jim hkrati zahvalili za sodelovanje.

Delež odziva vseh 3 skupin iz območja SP je 36,8 %, iz območja OP pa 34,5 %.

Manjkajoče vrednosti in univariatni osamelci

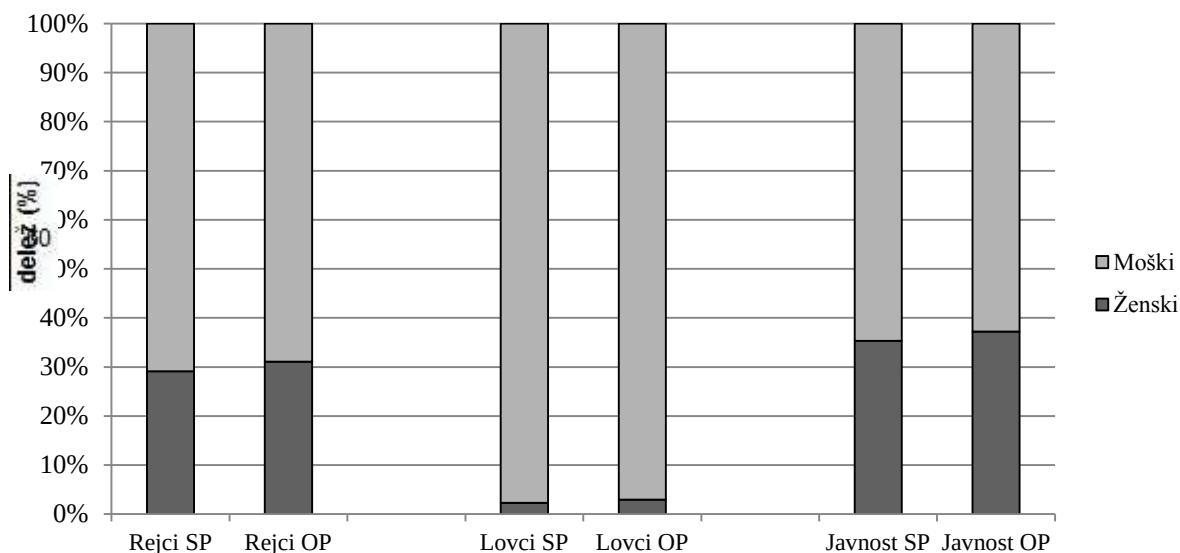
Pregledali smo bazo podatkov za možne manjkajoče vrednosti, ki lahko vplivajo na rezultate raziskave. Sheskin (1985) poudarja pomembnost odločanja o manjkajočih vrednostih, ki se lahko pojavijo kadar anketiranec noče odgovarjati na določeno vprašanje ali pa ne ve odgovora in raje pusti prazno. V našem primeru so manjkajoče vrednosti izločene iz analiz, kot tudi odgovori na vprašanja, kjer so anketiranci navedli dva ali več odgovorov. Zaradi tega prihaja do različnega števila odgovorov pri vprašanjih. Naj omenimo, da so manjkajoče vrednosti lahko tudi pokazatelj, da vprašanci za določene teme nimajo dovolj interesa ali menijo, da jih ne poznajo dovolj. Preverjali smo tudi prisotnost univariatnih osamelcev, katere smo ob najdbi izločili iz nadaljnjih raziskav.

Na vprašanje »Kaj menite, da najbolj vpliva na vaše stališče ali mnenje o volku?« 9,6% vseh vprašancev ni odgovorilo, zato smo ga iz nadaljnjih raziskav izločili. Izločili smo tudi trditev »Vsako ravnanje, ki je naravi škodljivo, moraš kot državljan RS prijaviti«. Enajst vprašalnikov smo iz raziskav izločili, saj ne vemo iz katerega območja anketiranci prihajajo.

5.2. Sociodemografski podatki anketirancev

Mnogo študij je pokazalo, da so stališča do živali pogosto odvisna od različnih demografskih in socioekonomskih spremenljivk kot so spol, starost, izobrazba, bivanje, poklic ipd. (Kellert, 1996). Bath (2009) pravi, da na odnos javnosti do volkov vplivajo tako sociodemografske značilnosti družbe (naštete zgoraj) kot tudi izkušnje z volkovi, znanje o njih, strah itd., kar je seveda odvisno od posameznika. Te spremenljivke imajo lahko na odnos do volka majhen vpliv, velik vpliv ali pa vpliva sploh nimajo.

Spol

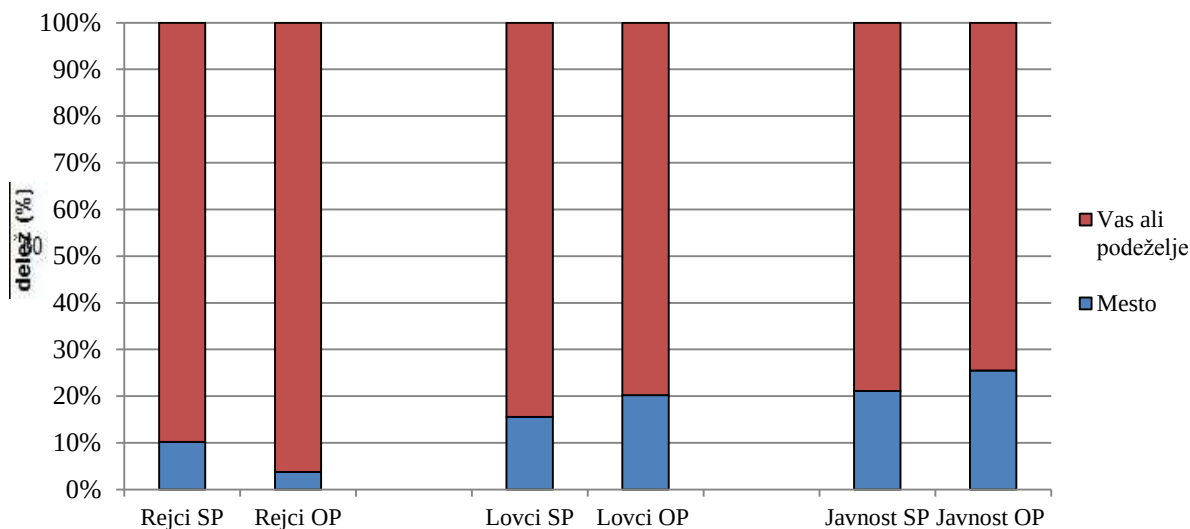

Slika 3: Vzorec po skupinah in spolu glede na območje prisotnosti volkov

Delež moških in žensk je na območju SP in območju OP zelo podoben. Pri vseh treh skupinah delež moških pričakovano prevladuje, kar si lahko razlagamo, da so velike zveri, v našem primeru volk, še vedno precej v domeni moških. Med lovci se delež moških na obeh območjih nahaja približno na 97 %. Med rejci drobnice pa se ta delež giblje okoli 70 %. Najbolj sorazmerno pa je spremenljivka spol razdeljena pri širši javnosti, kjer je moških okoli 60 %.

Bivanje

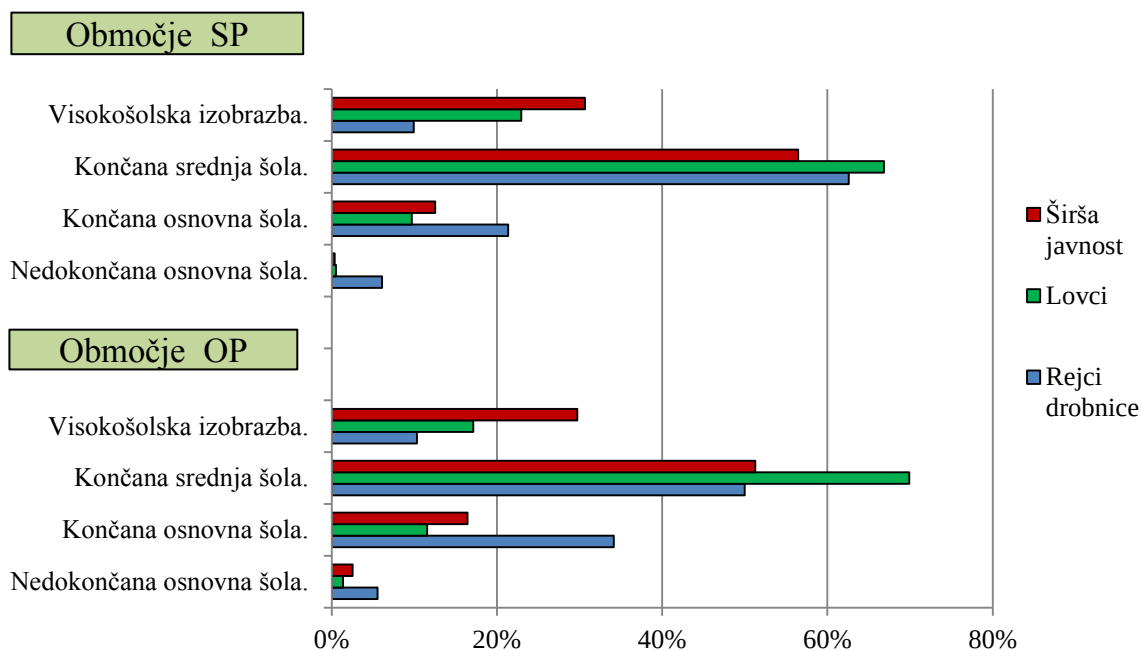
Delež anketirancev, ki živijo na vasi ali podeželju je precej višji od tistih, ki živijo v mestu. To velja za vse tri skupine na obeh proučevanih območjih. Rejci drobnice v 90 % živijo na vasi ali podeželju, med lovci pa je takih vsaj 80 %. Delež širše javnosti iz podeželja ali vasi pa se giblje med 75 % in 79 %.

Slika 4: Vzorec po skupinah in bivanju glede na območje prisotnosti volkov

Izobrazba

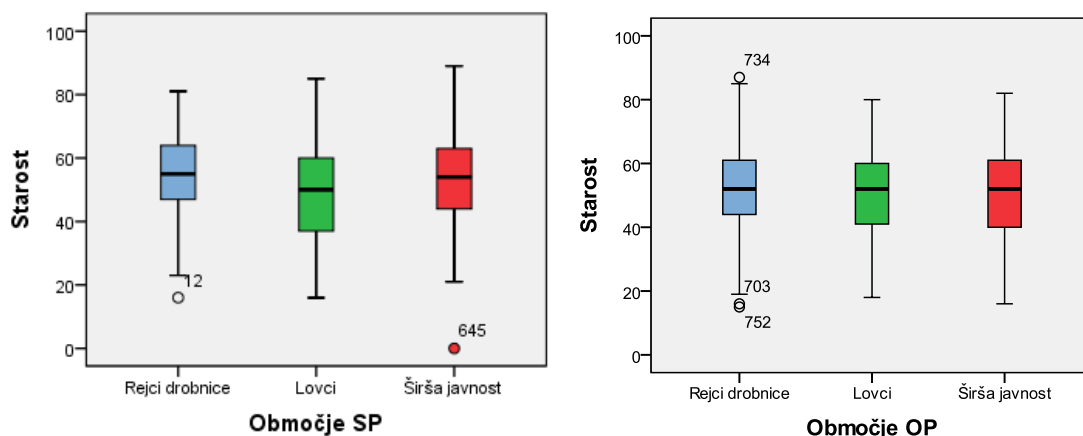
Izobrazba je po rezultatih nekaterih raziskav precej povezana z odnosom do narave in živalskih vrst. Tisti z višjo izobrazbo imajo pogosteje bolj pozitiven odnos do varstva narave in kar je z njo povezanega. Največ anketirancev vseh treh skupin ima na obeh območjih dokončano srednjo šolo. Najvišje izobraženi med skupinami so predstavniki širše javnosti.

Slika 5: Vzorec po skupinah in stopnji izobrazbe glede na območje prisotnosti volkov

Starost

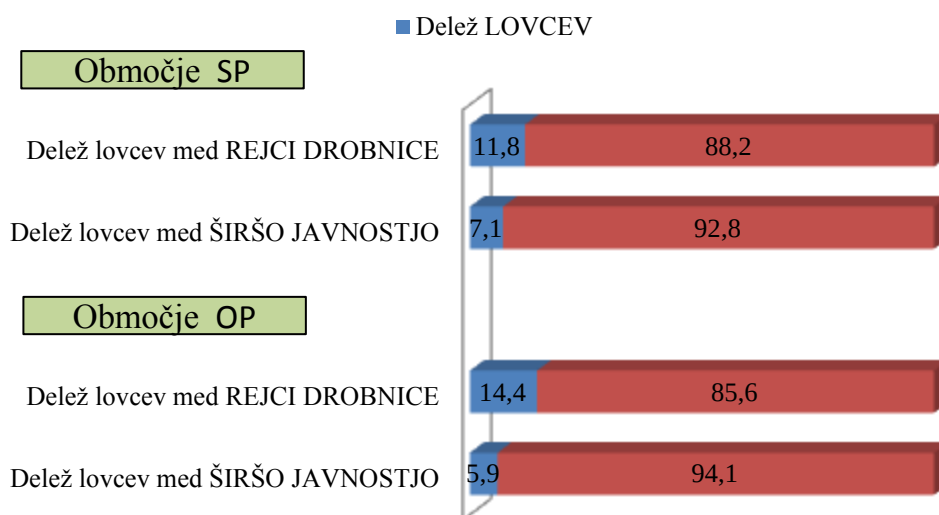
Največ anketirancev vseh treh skupin pade v starostni razred 45-59 let na celotnem območju prisotnosti volkov. Povprečna starost anketirancev z območja SP je med rejci drobnice 55 let ($SD=12,9$), lovci 48,6 let ($SD=14,3$) in širšo javnostjo 53 let ($SD=14,5$). Povprečna starost anketirancev z območja OP pa je med rejci drobnice 52 let ($SD=14,4$), lovci 50 let ($SD=14,4$) in širšo javnostjo 51 let ($SD=14,8$). Na Sliki 6 spodnja in zgornja vrstica okvirja označujeta 1. in 3. kvartil, vodoravna črta v kvadratu je mediana, ročaji označujejo minimum in maksimum, krogi (z zaporednim številom anketiranja) pa univariatne osamelce.

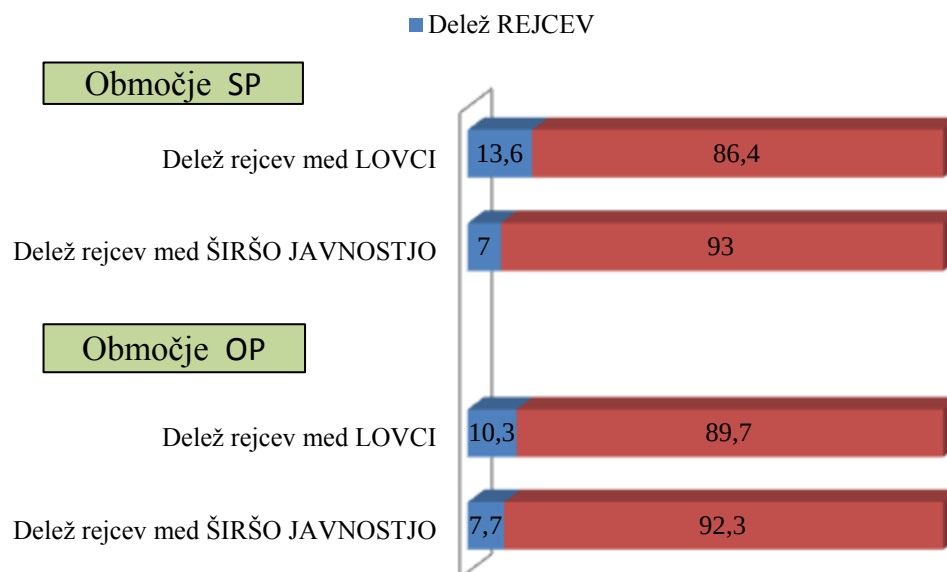
Slika 6: Vzorec po skupinah in starosti glede na območje prisotnosti volkov prikazano s kvartilnim diagramom

Delež lovcev in rejcev drobnice med predstavniki izbranih skupin

V tabeli spodaj je prikazan delež lovcev in rejcev drobnice med predstavniki drugih izbranih skupin kot pomemben podatek pri interpretaciji odgovorov.

Slika 7: Delež lovcev med širšo javnostjo in rejci drobnice na območju SP in območju OP

Slika 8: Delež rejcev drobnice med širšo javnostjo in lovci na območju SP in območju OP

Samoocena poznavanja lovstva, naravovarstva in stanja volkov v Sloveniji

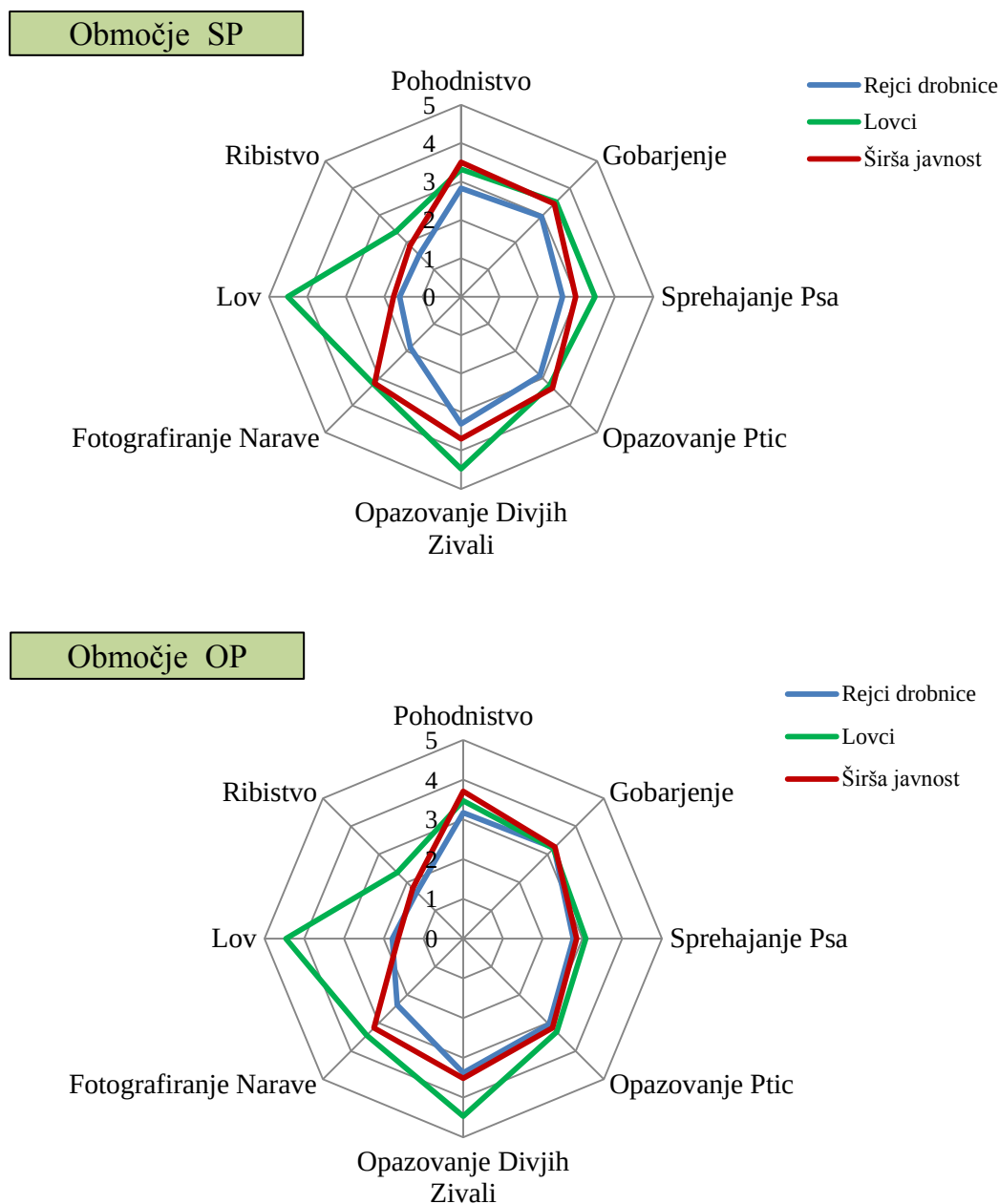
Anketirance smo prosili, da ocenijo svoje poznavanje lovstva, naravovarstva in stanja volkov v Sloveniji. Oceniti so ga na lestvici od 1 (nič) do 5 (odlično).

Na vprašanje o poznavanju lovstva so lovci pričakovano v visokem deležu odgovorili z »dobro« in »odlično«, rejci drobnice (z 11-14 % deležem lovcev) in širša javnost (s 6-7 % deležem lovcev) pa na obeh proučevanih območjih ocenjuje svoje poznavanje lovstva s »srednje«. Kako dobro anketiranci poznajo naravovarstvo in stanje volkov v Sloveniji pa lovci ocenjujejo z »dobro«, rejci drobnice in širša javnost pa z »srednje«.

Interes do aktivnosti v naravi

Za ljudi, ki se ukvarjajo s športom kot hobi, ima narava pogosto rekreacijsko vrednost. Lahko pa ima tudi estetsko vrednost, saj jo ljudje cenijo, se nanjo odzivajo in jih njena lepota navdihuje tako ali drugače. Ti vrednosti se običajno med sabo ne izključujeta, saj je občudovanje narave pogosto del rekreacijskih aktivnosti in obratno. Kakšen je interes anketirancev do aktivnosti v naravi je lahko tudi pokazatelj odnosa do nje. Predstavniki skupin so odgovarjali na lestvici od 1 (niti najmanj) do 5 (zelo).

Aktivnost, ki najbolj zanima predstavnike širše javnosti je pohodništvo (na območju SP – 3,50; SD=1,16 in območju OP – 3,71; SD=1,25). Več zanimanja so pokazali tudi za gobarjenje in opazovanje drugih divjih živali. Lovce v naravi predvsem zanima opazovanje divjih živali (na območju SP – 4,48; SD=0,76 in na območju OP – 4,47; SD=0,69) ter lov (na območju SP – 4,51; SD=0,81 in na območju OP – 4,46; SD=0,86). Precej zainteresirani pa so tudi za ostale aktivnosti v naravi, kot so pohodništvo, gobarjenje, sprehajanje psa, opazovanje ptic in fotografiranje narave. Rejci drobnice našteje aktivnosti v naravi najmanj zanimajo v primerjavi z drugima dvema skupinama. Največ interesa pa kažejo do opazovanja divjih živali (na območju SP – 3,31; SD=1,14 in na območju OP – 3,38; SD=1,21), nekaj interesa pa so pokazali tudi za pohodništvo in gobarjenje. Slednji aktivnosti sta tudi v splošnem precej pogosti med Slovenci.

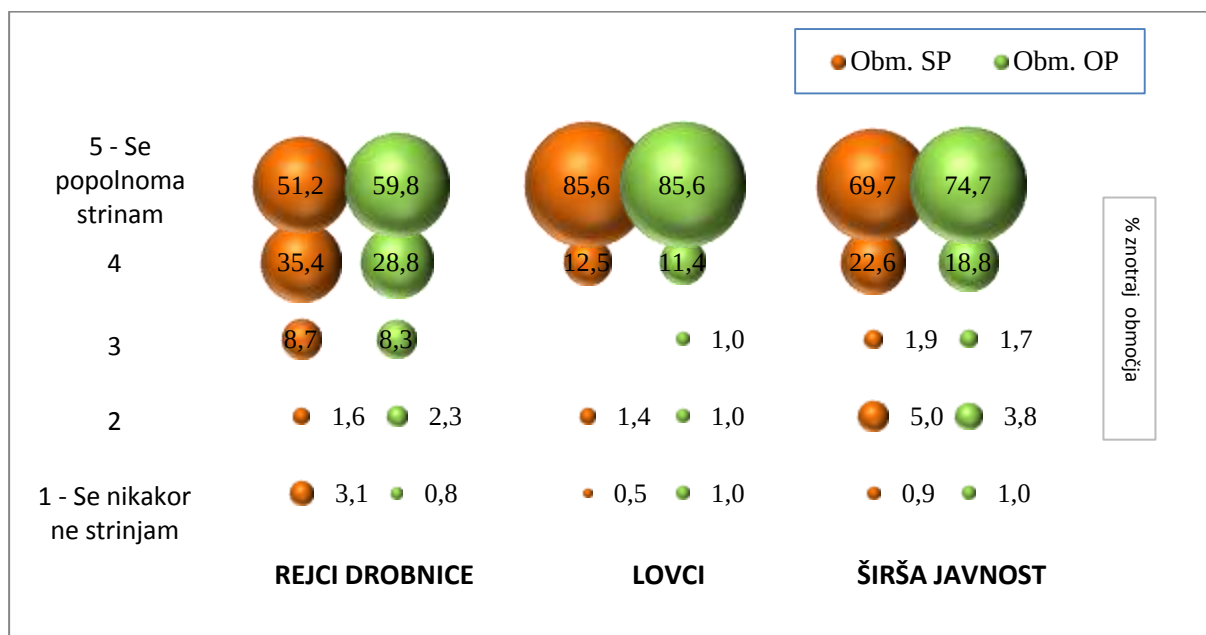

Slika 9: Interes do aktivnosti v naravi med skupinami in glede na območje prisotnosti volkov

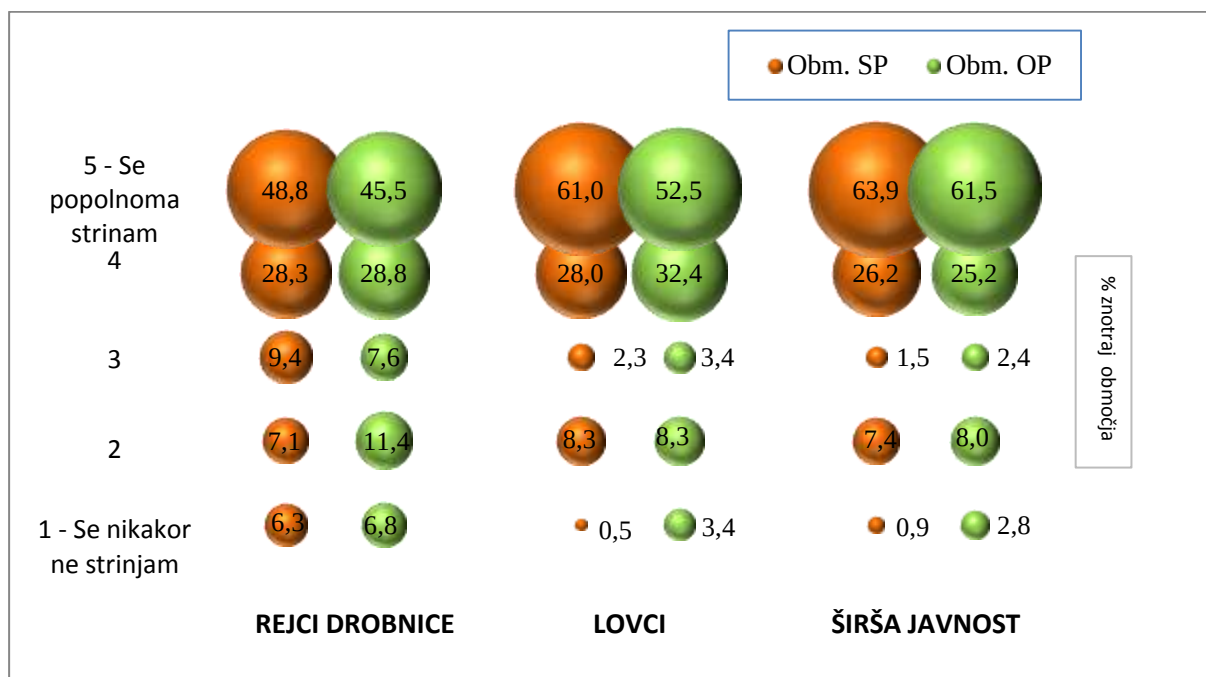
Rezultati v naslednjih poglavjih so predstavljeni v obliki »bubble chart« grafa. Velikost mehurčkov je proporcionalna deležu (%) odgovorov, ki jih navajajo vprašani iz določene skupine in območja. Območje stalne prisotnosti volka (obm. SP) je obarvano oranžno za vse tri skupine vprašancev, območje občasne prisotnosti volka (obm. OP) pa zeleno. Tako enostavno primerjamo odnos skupin na istem območju. Stališča določene skupine se lahko razlikujejo tudi prostorsko - območje SP in območje OP. Z razumevanjem različnih stališč in prepričanj vprašanih lahko učinkoviteje načrtujemo aktivnosti ciljnega informiranja in ozaveščanja. Take informacije zagotavljajo upravljavcem kazalnike podpore in nestrinjanja z določenimi upravljavskimi odločitvami znotraj območja SP, znotraj območja OP ali med obema območjema. Hkrati pa omogočajo elastičnost oziroma fleksibilnost upravljavskega načrtovanja in odločanja med območjema prisotnosti volka.

5.3. Stališče do narave in okolja

Raziskave v preteklosti so pokazale, da je odnos ljudi do narave povezan z odnosom do velikih zveri, zato smo v vprašalnik vključili trditve, ki se nanašajo na prepričanja in zavedanja o naravi. Tu gre za vprašanja iz NEP lestvice ali angleško »New Enviromental Paradigm scale«, ki je instrument zasnovan leta 1978, da meri kaj in kako ljudje čutijo do narave in okolja (Dunlap in sod., 2000). Velik delež anketirancev se strinja, da moramo v Sloveniji poskrbeti za ohranitev pestrosti rastlinstva in živalstva (Slika 10) in da je treba še neokrnjeno naravo zaščititi pred vsemi oblikami človeških posegov vanjo (Slika 11). Iz slik je razvidno, da so lovci najmočnejši zagovorniki tega.

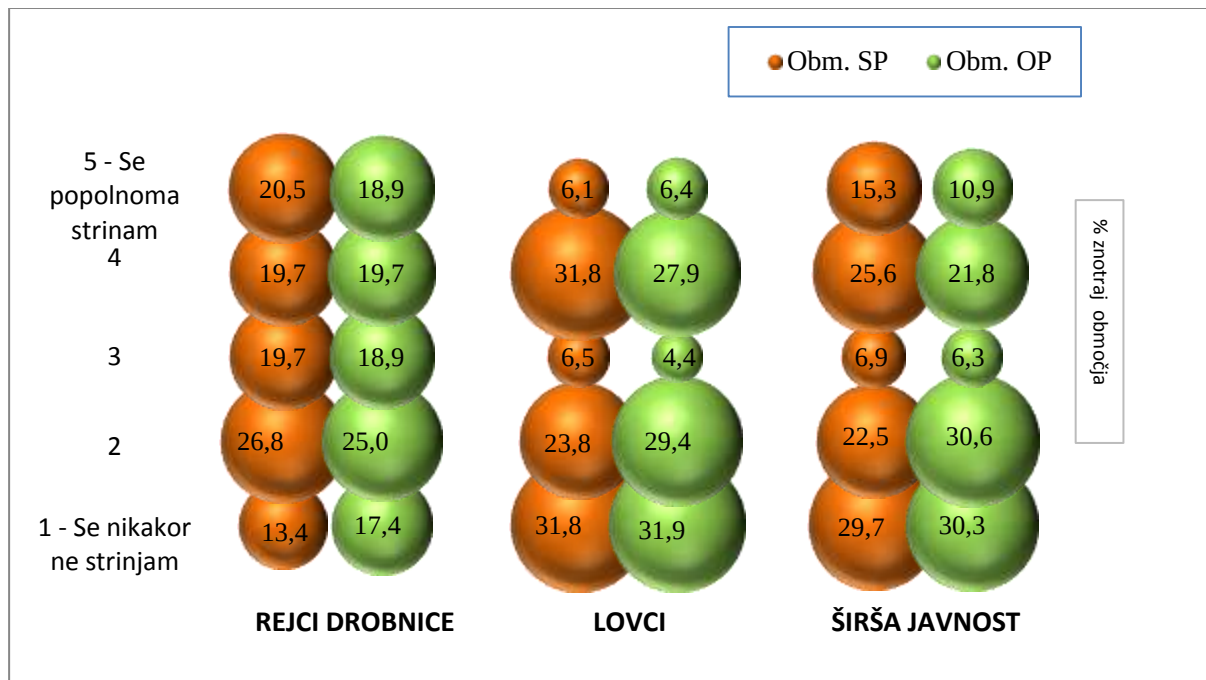

Slika 10: »V Sloveniji moramo poskrbeti za ohranitev pestrosti rastlinstva in živalstva.«

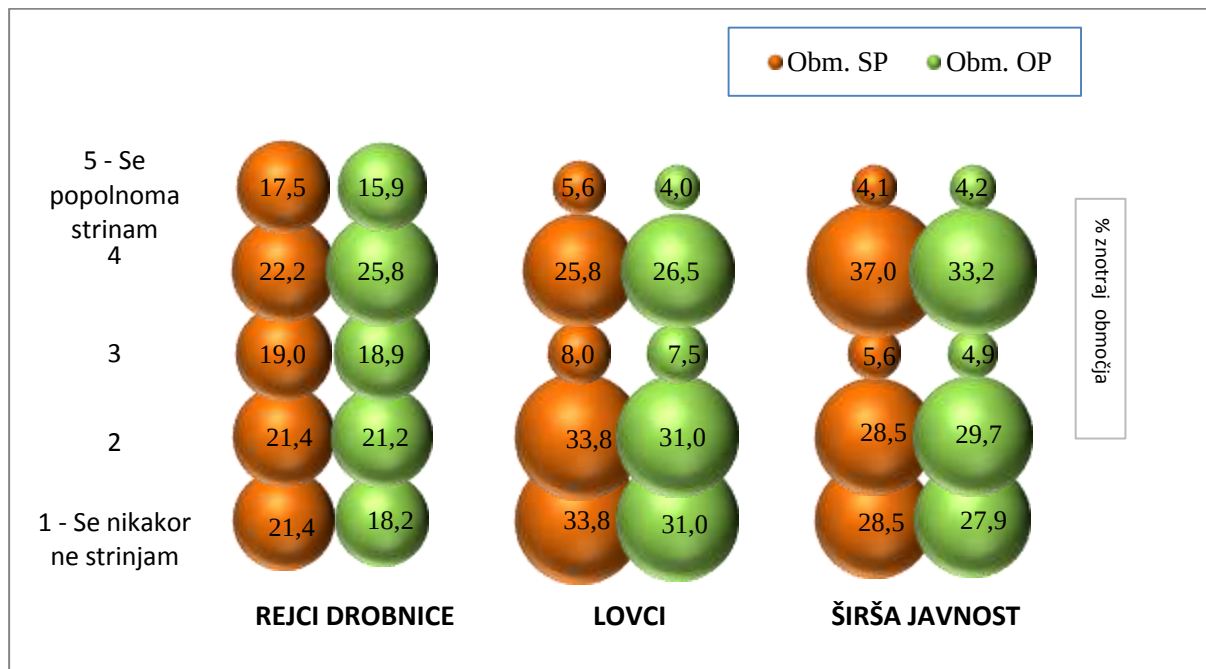

Slika 11: »Kar je ostalo od neokrnjene narave je treba zaščititi pred vsemi oblikami človeških posegov vanjo.«

Odgovori na izjavi »Narava je sama sposobna uravnovesiti človeške posege vanjo« (Slika 12) in »Ljudje imamo pravico do spreminjanja okolja« (Slika 13) predstavljajo zelo deljena mnenja med vsemi tremi skupinami. Predstavniki lovcev in širše javnosti se sicer bolj nagibajo k nestrinjanju z izjavama, a še vedno ostaja precejšen delež obojih, ki menijo, da ima človek pravico do spreminjanja okolja, kar se kaže tudi danes v svetu.

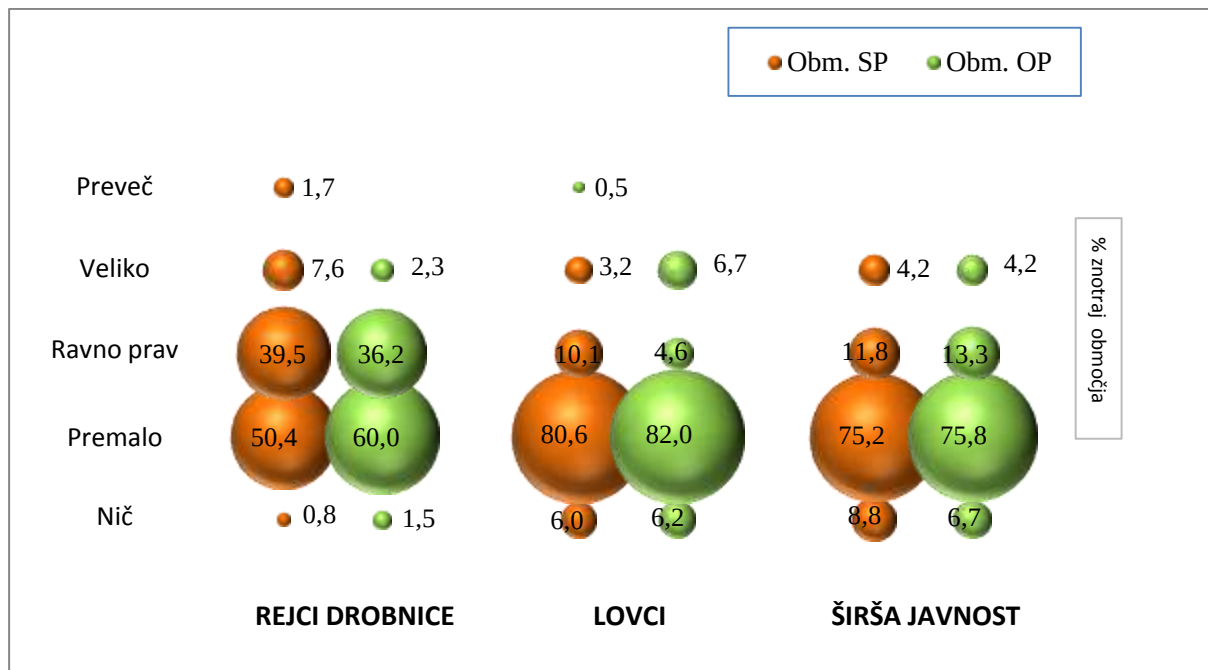
Slika 12: »Narava je sama sposobna uravnovesiti človeške posege vanjo.«

Slika 13: »Ljudje imamo pravico do spreminjanja okolja.«

Kakšna je naravovarstvena naravnost anketirancev smo preverjali tudi z vprašanjem, ali je vsebin o naravi in živalskih vrstah v komercialnih medijih (TV, radio, tiskani ali elektronski mediji) dovolj. Iz Slike

14 razberemo, da si izredno visok delež vseh anketiranih želi več takšnih vsebin. Torej lahko v prihodnosti načrtujemo in pripravimo več vsebin o naravi, ki bodo širše medijsko izpostavljene, saj so ljudje tovrstnim temam naklonjeni.

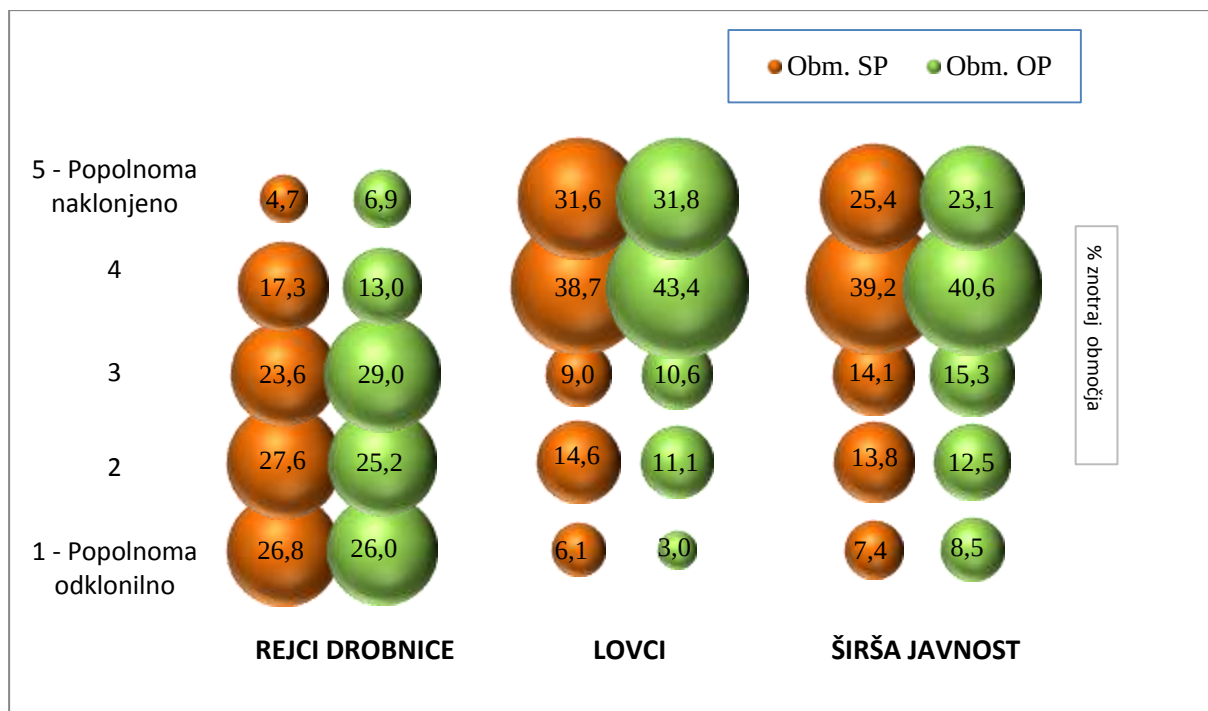

Slika 14: »Vsebin o naravi in živalskih vrstah je v komercialnih medijih: ...«

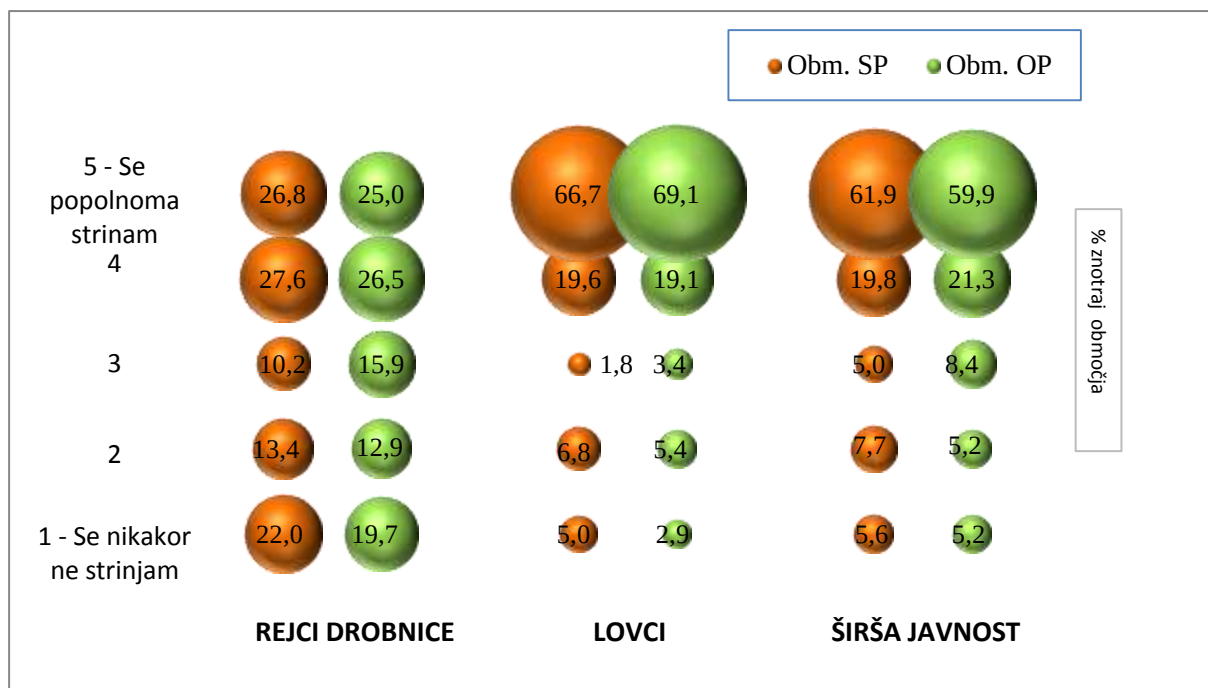
5.4. Stališče do volka

Stališče ali odnos do volka je vsota določenih prepričanj javnosti o njegovih lastnostih, ki so ocenjene glede na pomembnost, ki jih interesne skupine in širša javnost pripisujejo tem lastnostim. Raziskava stališč do volka nam tako pove, kako ljudje splošno vrednotijo volka. Odnos rejcev drobnice, lovcev in širše javnosti do volkov se med proučevanima območjema ne razlikuje pomembno. Pri vprašanju »Kakšno je vaše stališče do volka v Sloveniji?« anketiranci sami ocenijo svoje stališče do volka. Lovci in širša javnost so volku naklonjeni (lovci – ca. 70 %, širša javnost – ca. 65 %), okoli 50 % rejcev pa je svoje stališče ocenilo kot odklonilno ali popolnoma odklonilno (Slika 16). Zanimivo je, da rejci drobnice v dokaj visokem deležu dajejo nevtralne odgovore (obm. SP – 24 %, obm. OP – 29 %). To lahko pomeni tudi pomanjkanje interesa rejcev drobnice do tematike. Vsekakor pa so nevtralna stališča najmanj stabilna, torej se na njih lažje vpliva.

Ko dejansko ocenjujejo stališče do ohranitve volkov pa večina anketirancev znotraj vsake skupine in območja odgovarja s strinjanjem, da je volkove v Sloveniji pomembno ohraniti za prihodnje generacije (Slika 17). Največ podpore ohranitvi volkov se kaže med lovci (na območju OP doseže skoraj 90 %) in širšo javnostjo. Rejci drobnice podpirajo ohranitev volkov v približno 50 %. Pričakovano je, da so rejci drobnice najmanj naklonjeni ohranitvi volkov predvsem zaradi škod, ki so jih imeli, ali strahu pred tem, da bi jo utrpeli, vendar je podpora še vedno relativno visoka.

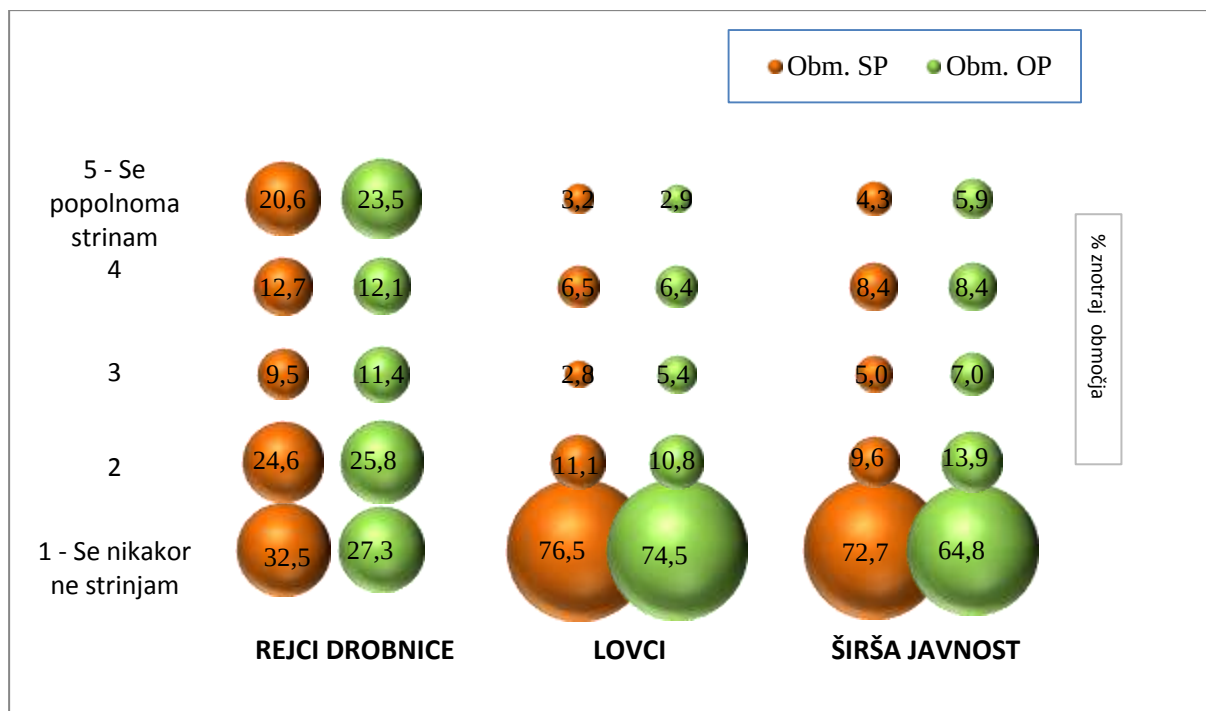

Slika 15: »Kakšno je vaše stališče do volka?«

Slika 16: »Volka je v Sloveniji pomembno ohraniti za prihodnje generacije.«

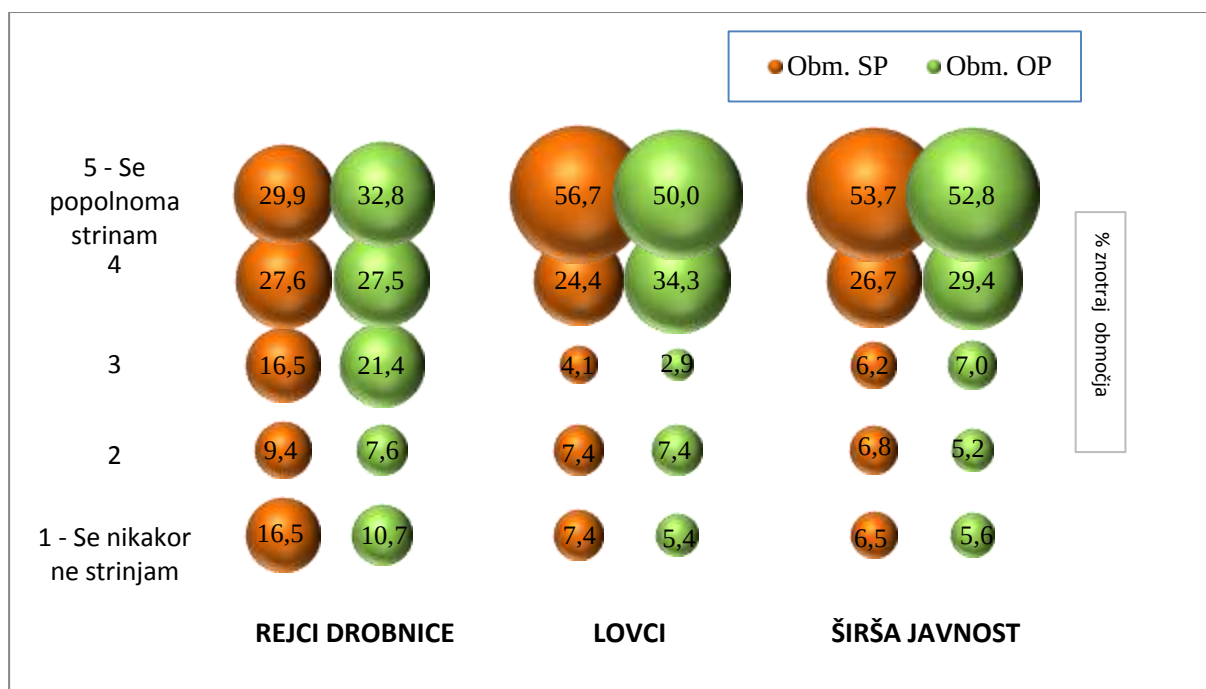
Zgoraj napisano potrjuje tudi slika 18, kjer se dobre tri četrtine lovcev in širše javnosti ter več kot polovica rejcev drobnice ne strinja s trditvijo, da volkove ni potrebno ohraniti, saj živijo drugod po Evropi. Torej je podpora ohranitvi volkov v Sloveniji primerno visoka.

Slika 17: »Volka v Sloveniji ni potrebno ohraniti, ker živi drugod po Evropi.«

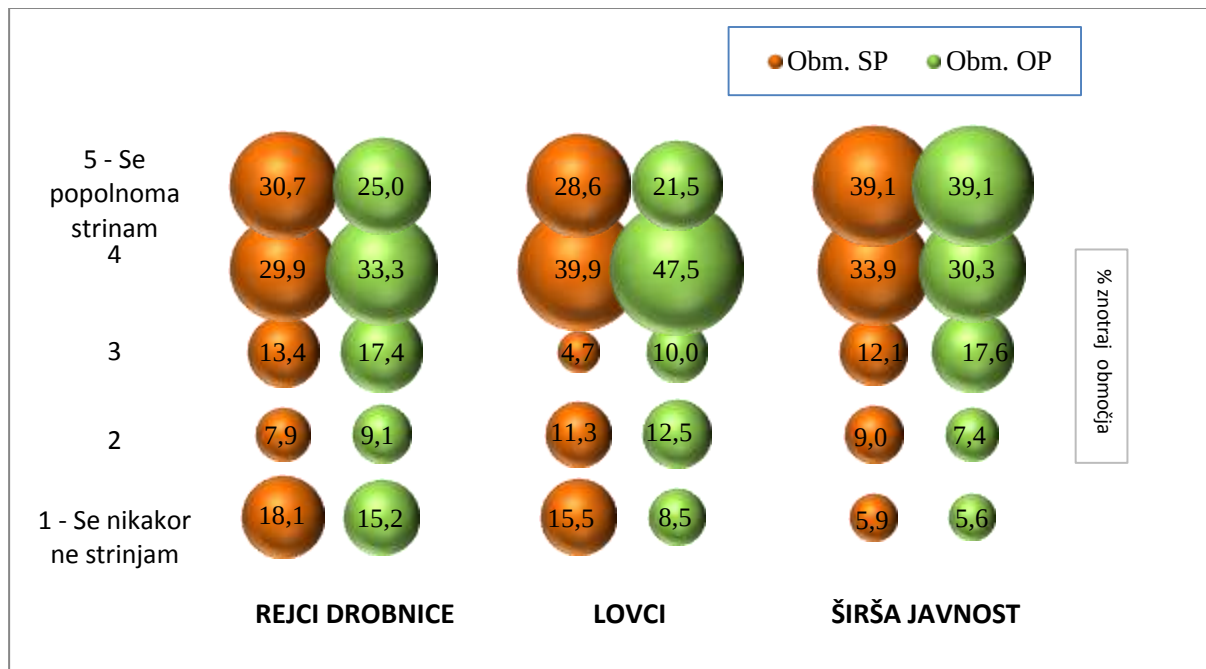
5.5. Vloga volka in lovstvo

Kakšno vrednost in vlogo volkovom v Sloveniji pripisujejo predstavniki skupin skušamo razumeti s spodnjimi trditvami. Lovci in širša javnost na obeh območjih (Slika 19) se strinjajo ali popolnoma (80 %) strinjajo, da volk predstavlja simbol neokrnjene narave. Z izjavo se strinja tudi visok delež rejcev drobnice (60 %) iz obeh območij.

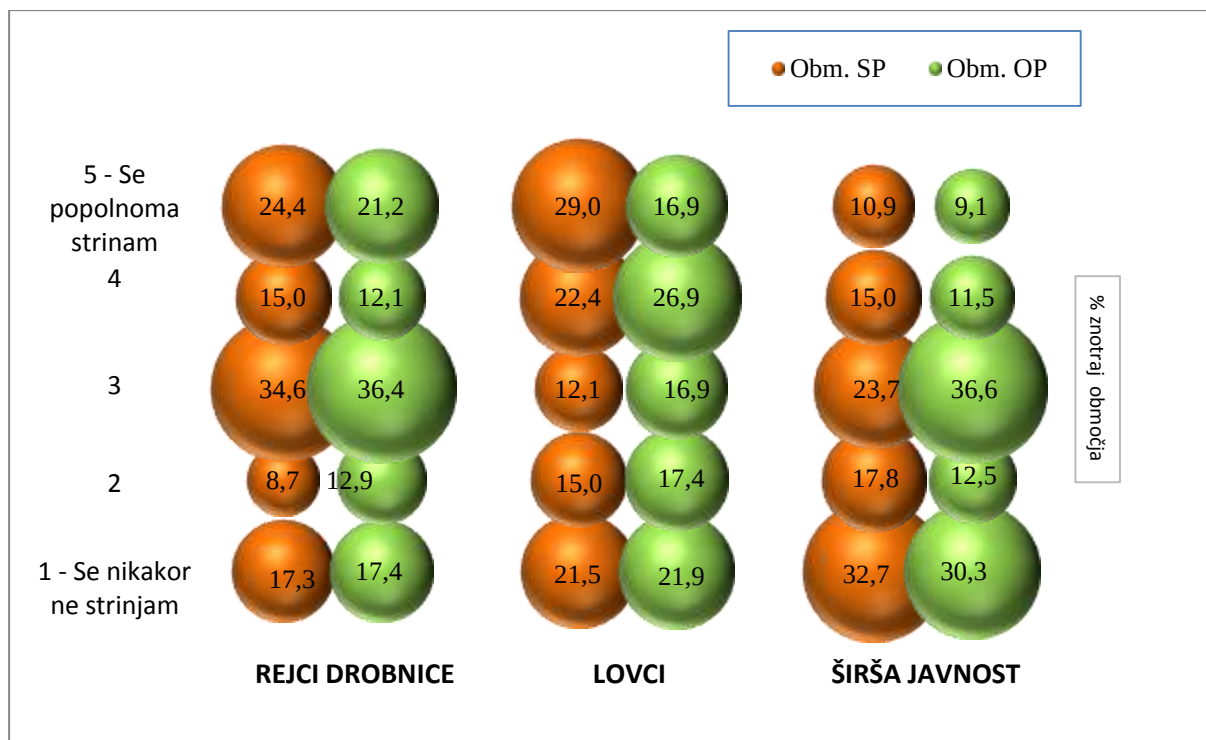
Slika 18: »Volk predstavlja simbol neokrnjene narave.«

Volk je v literaturi in medijih pogosto predstavljen kot »krovna vrsta«. Varovanje volka naj bi imelo pozitivne učinke tudi na druge živalske vrste, ki si z njim delijo življenjski prostor. Razen tega, je v samem vrhu prehranskega spleta in prek plenjenja vpliva na populacije plenskih vrst. Da imajo volkovi pomembno vlogo v naravi je prepričano precej več kot polovica vseh vprašanih (Slika 19): rejci drobnice v skoraj 60 %, lovci in širša javnost pa skoraj v 70 %.

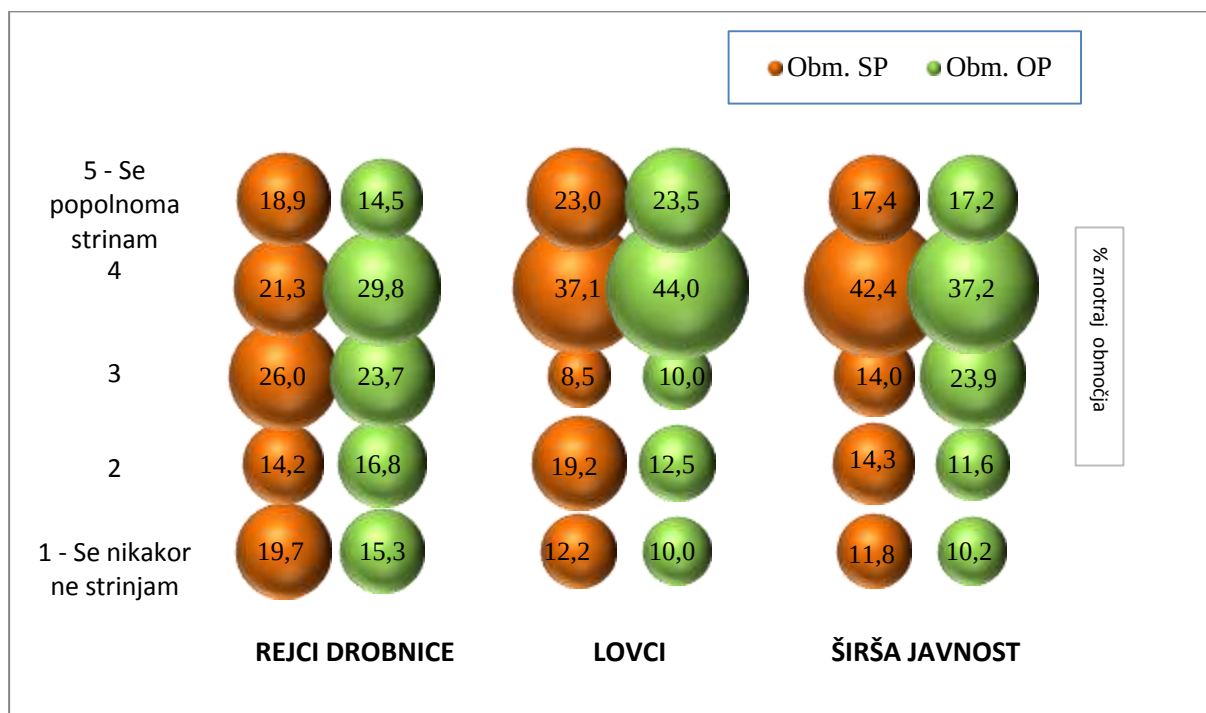

Slika 19: »Volkovi imajo pomembno vlogo pri uravnavanju števila srnjadi in jelenjadi.«

Kakšen vpliv ima volk na plenske vrste je ena od pomembnih tematik pri upravljanju z volkovi in divjadjo. Ne glede na visoko naklonjenost lovcev do volka, jih več kot 50 % na območju SP odgovarja, da volkovi ubijejo preveč srnjadi in jelenjadi (Slika 21). To je lahko posledica kompeticije lovcev z volkovi za isti plen. Medtem ko so odgovori rejcev drobnice in širše javnosti v precejšnjem deležu nevtralni (rejci drobnice – 35 %, širša javnost – 24 % (SP) in 37 % (OP)). Kar je lahko posledica pomanjkanja interesa ali nepoznavanja tematike. Ne glede na odgovore lovcev Slike 20, pri naslednji izjavi (Slika 21) lovci menijo, da lahko z volkovi skupaj učinkovito regulirajo število srnjadi in jelenjadi (območje SP – 60 %, območje OP – 68 %), kar lahko pomeni, da ga v veliki meri sprejemajo kot enakopravnega tekmeca. Podobnega mnenja so tudi predstavniki širše javnosti.

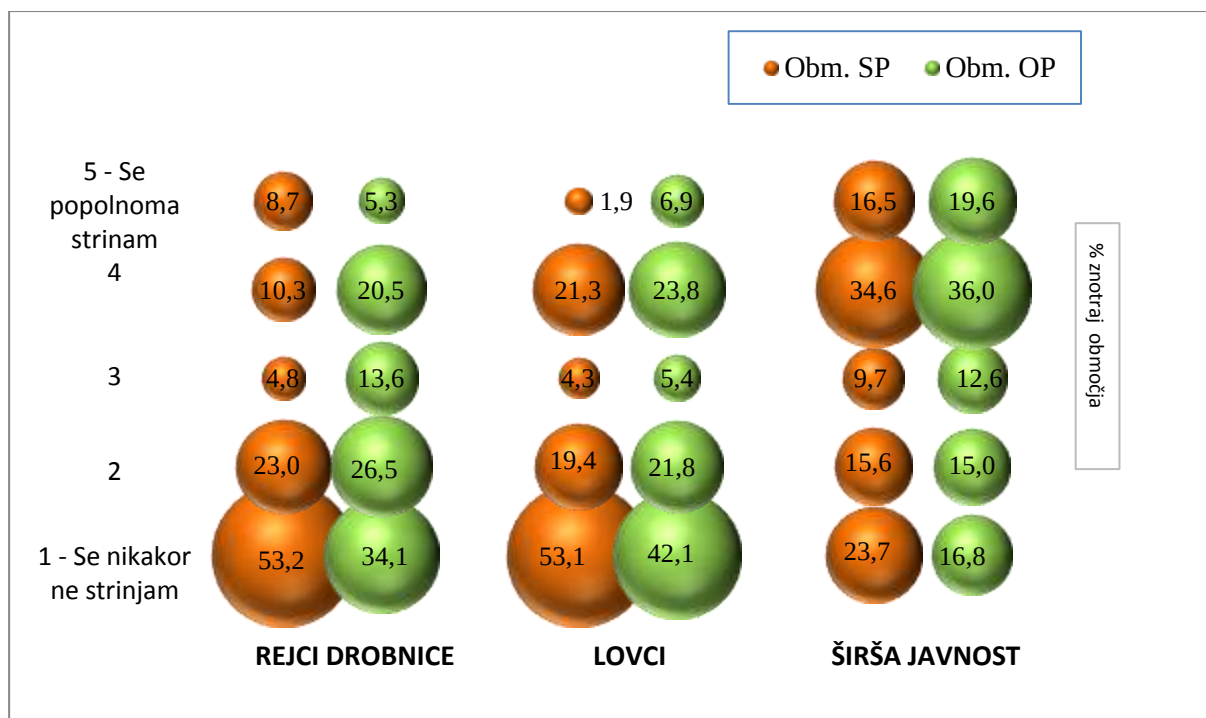
Slika 20: »Volkovi ubijejo preveč srnjadi in jelenjadi.«

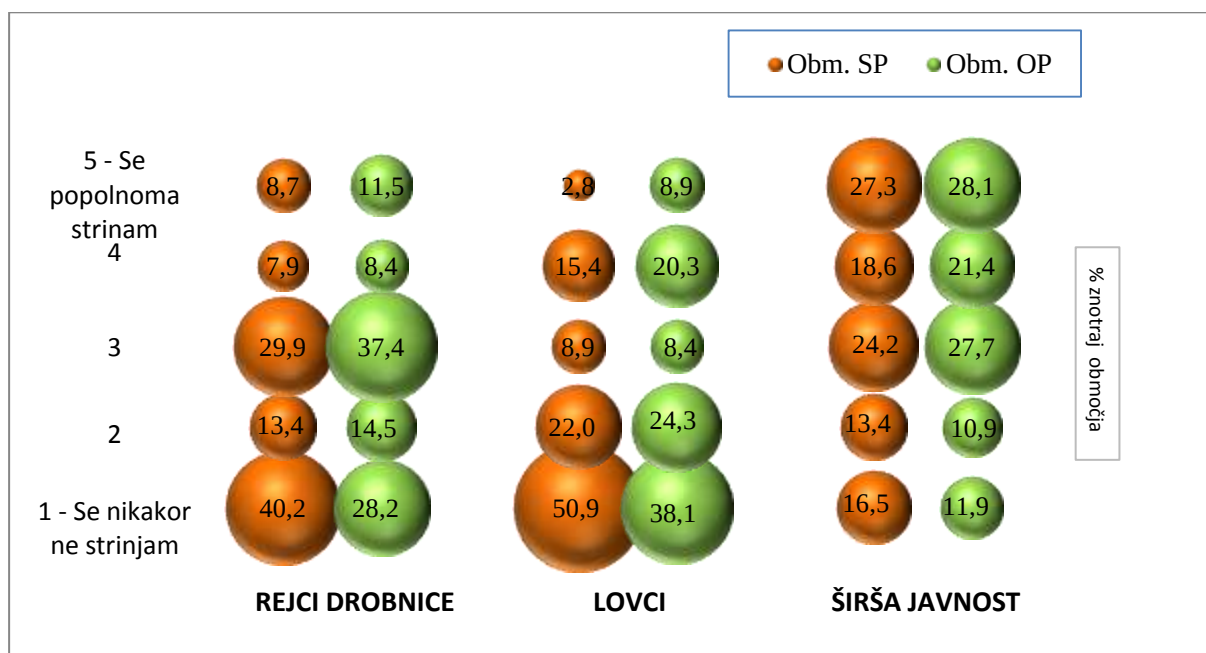
Slika 21: »Volkovi in lovci skupaj učinkovito regulirajo število srnjadi in jelenjadi.«

Volkovi so prek Uredbe o zavarovanju ogroženih vrst (Ur. l. RS, št. 57/93) uvrščeni na seznam celo leto zavarovanih živalskih vrst. Pristojno ministrstvo lahko na osnovi podatkov o številčnosti volkov, opažanjih in realizaciji odstrela v preteklem obdobju, škodah na domači živini in drugih podatkih, izda odločbo o izrednem odstrelu določenega števila živali, ki se izda vsako leto posebej. Rejci drobnice (76 %) in lovci (73 %) iz območja SP menijo, da lov na volkove ne sme biti popolnoma prepovedan (Slika 22). Ta mnenja se pomembno razlikujejo od mnenj z območja OP, kjer so lovci in rejci drobnice v vsaj 10 % bolj

naklonjeni popolni zaščiti volkov. Sklepamo lahko, da do razlik med odgovori rejcev na območjih prihaja zaradi večjega števila škod, ki se pojavljajo na območju SP, pri lovcih pa zgolj dejstvo, da imajo na območju SP možnost lova na njih. Precej podobno tudi tu interesni skupini nasprotujeta trditvi »Volkov je premalo, da bi jih lovili« (Slika 23), le da se pojavlja višji delež nevtralnih odgovorov rejcev drobnice, kar je verjetno posledica nepoznavanja številčnosti volkov pri nas. Več kot polovica predstavnikov širše javnosti na obeh območjih meni, da bi volkovi morali biti v Sloveniji popolnoma zavarovani in slaba polovica njih, da je volkov premalo, da bi jih lovili.

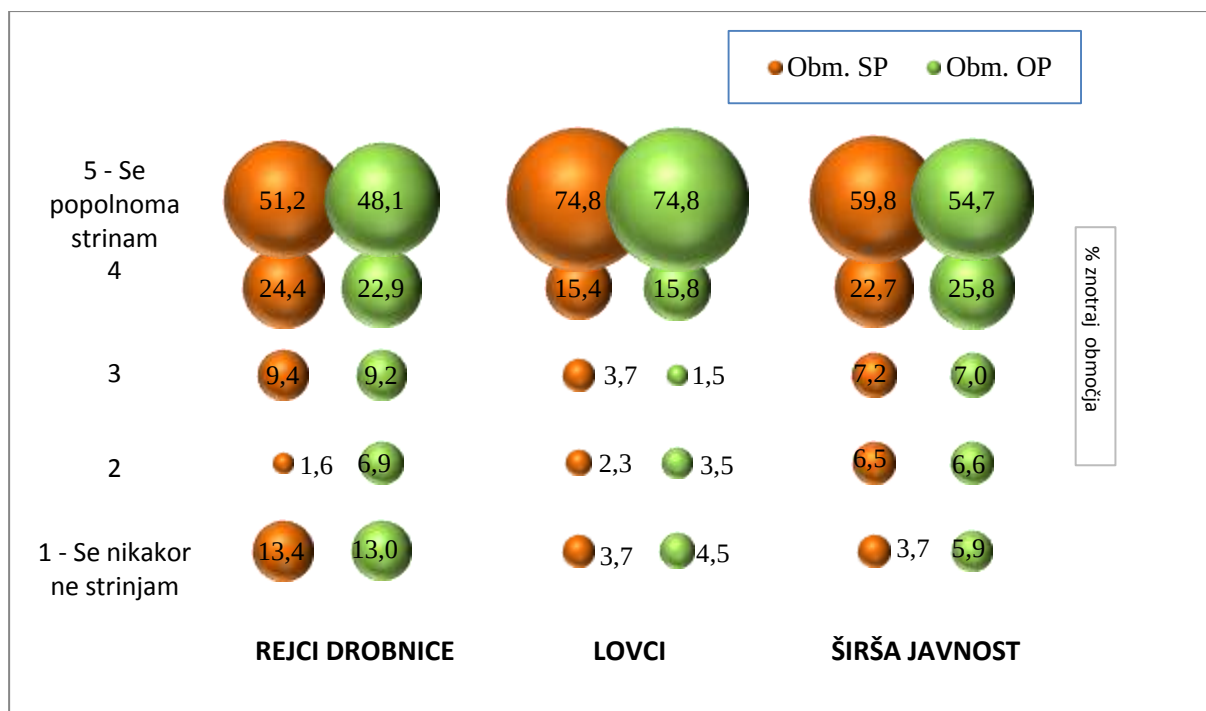

Slika 22: »Volkovi v Sloveniji naj bodo popolnoma zavarovani.«

Slika 23: »Volkov je premalo, da bi jih lovili.«

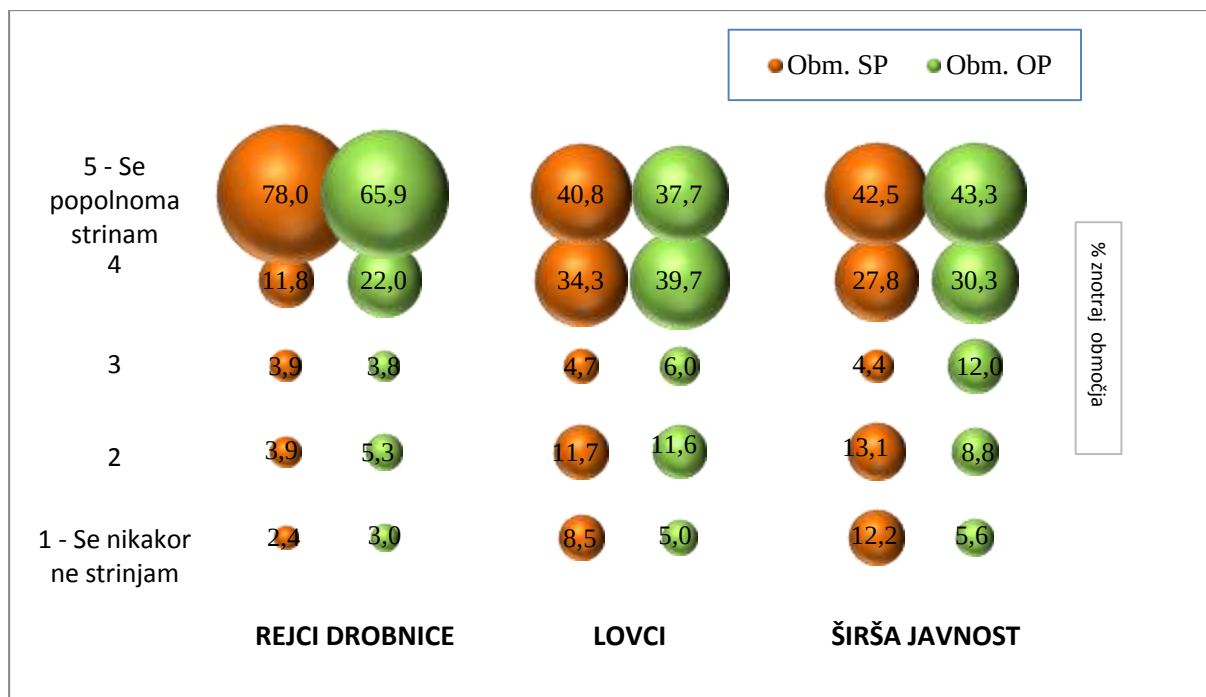
Eden od razlogov za izvajanje odstrela volkov je tudi vplivanje na odnos lokalnega prebivalstva in splošne javnosti. Taki posegi v populacijo lahko v nekaterih primerih znotraj interesnih skupin povečajo toleranco do volkov. S trditvijo »Volkovi so dobrodošli v Sloveniji, če je njihovo število nadzorovano« (Slika 24) se 90 % lovcev z obeh območij strinja ali popolnoma strinja. V visokem deležu se strinjajo tudi rejci drobnice in širša javnost. Število volkov se nadzoruje tako s štetjem osebkov kot tudi z odstrelom, slednji daje možnost neposrednega (lovci) ali posrednega (interesna javnost) vključevanja prebivalstva v upravljanje s to zavarovano vrsto.

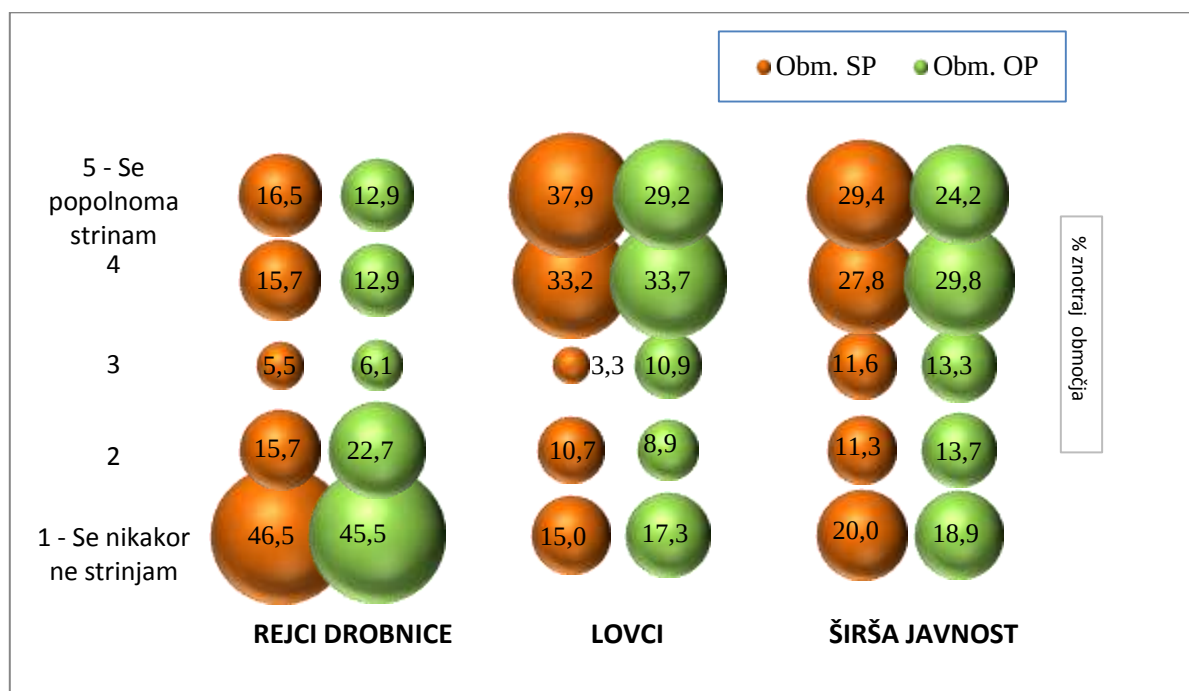
Slika 24: »Volkovi so dobrodošli v Sloveniji, če je njihovo število nadzorovano.«

5.6. Volk in strah

Človek se volkov že od nekdaj nagonsko boji. Dejstvo pa je, da zdravi volkovi ljudi ne napadajo. Volk se človeka boji in se mu izogiba. Strah pred velikimi zvermi je eden izmed pomembnejših dejavnikov, ki lahko v manjši ali večji meri vpliva na odnos javnosti do njih. Iz Slike 25 je razvidno, da je stopnja strinjanja z izjavo »Volkovi ne sodijo v bližino človeških bivališč« pri rejcih drobnice na obeh območjih skoraj 90 %. Tako meni tudi precejšen delež lovcev (območje SP – 75 %, območje OP – 78%) in širše javnosti (območje SP – 71 %, območje OP – 74 %). Ko pa smo jih povprašali po tem, ali se strinjajo z izjavo »Prisotnost volka v gozdovih svoje okolice bi sprejel/a brez večjih težav« (Slika 26) je kar 70 % lovcev iz območja SP odgovorilo pritrdilno, kar je lahko posledica poznavanja vrste, torej zavedanja, da človeku niso nevarni ter odsotnosti strahu pred njimi. Podoben delež rejcev drobnice pa prisotnosti volka v svoji okolici nasprotuje, kar je pričakovano stališče, glede na prisotnost škod na domačih živalih. Rejci drobnice z območja OP v 69 % bolj nasprotujejo prisotnosti volka v okolici, medtem ko na območju SP v 63 %. Predstavniki širše javnosti z območja SP se v 57 % strinjajo s prisotnostjo volkov in na območju OP v 54 %.

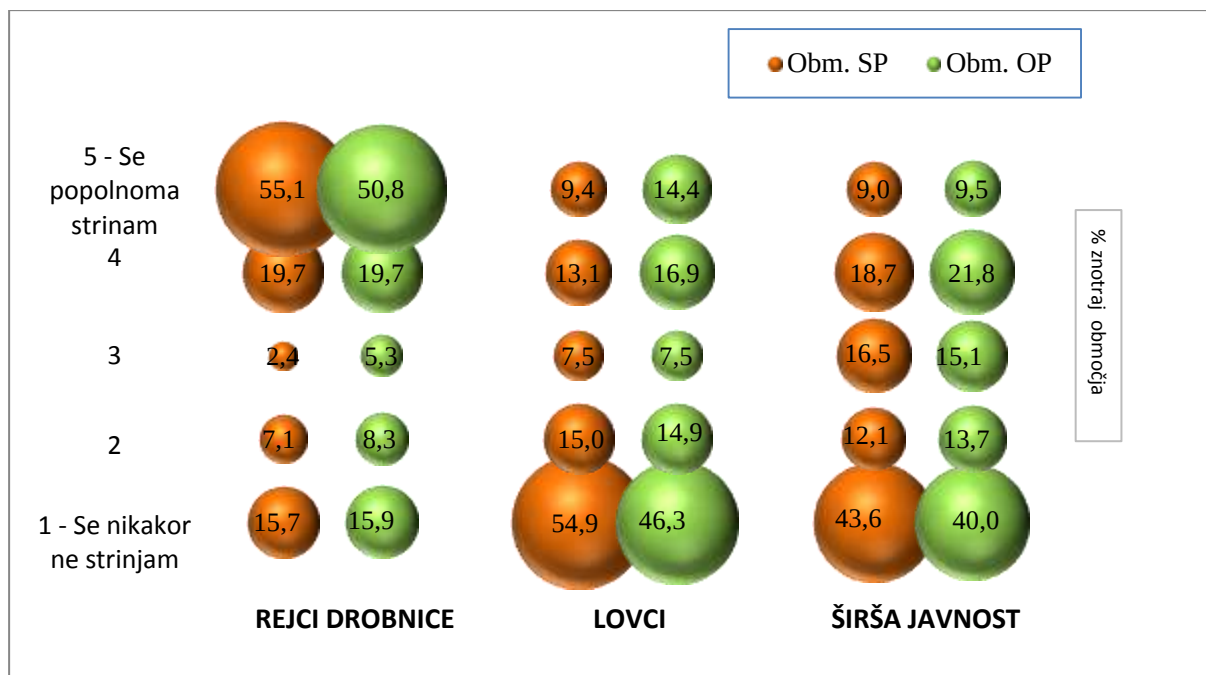

Slika 25: »Volkovi ne sodijo v bližino človeških bivališč.«

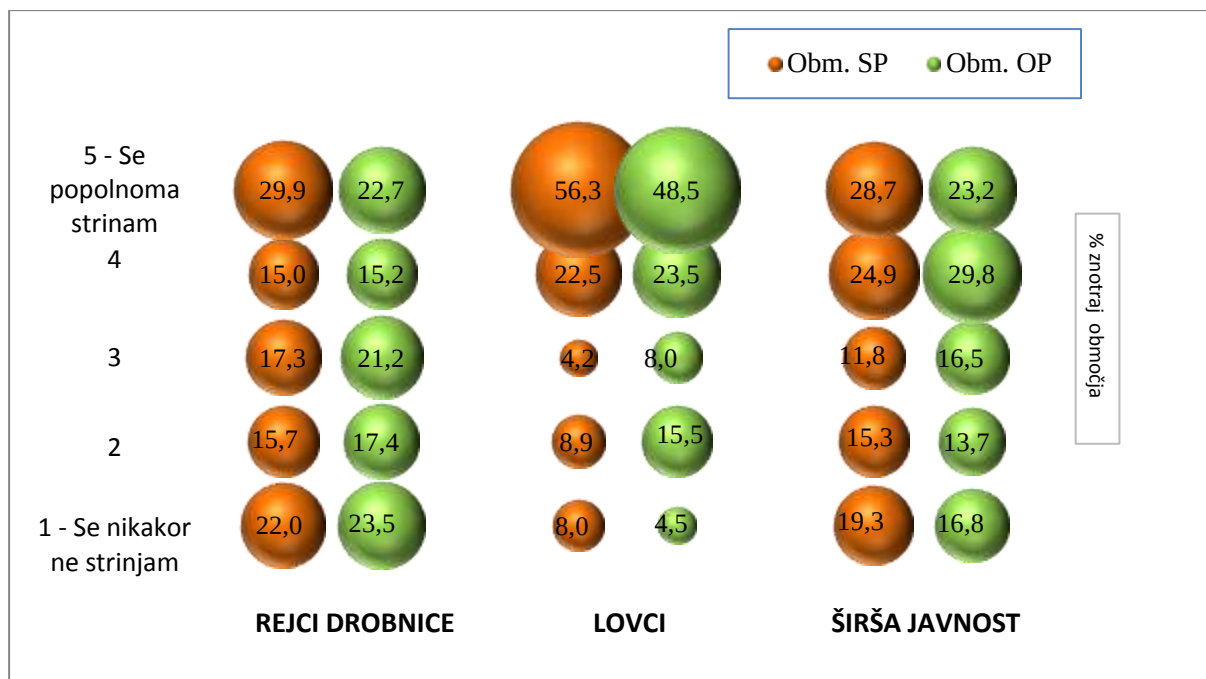
Slika 26: »Prisotnost volka v gozdovih svoje okolice bi sprejel/a brez večjih težav.«

Rejci drobnice se bojijo, da bi jim prisotnost volka povzročila finančno škodo (območje SP - 75 %, območje OP – 70 %), saj so pri nas realno edina interesna skupin ob ostalih živinorejcih, katerih lastnina (domače živali, mreže, pastirski psi ipd.) je lahko poškodovana zaradi prisotnosti volka (Slika 27). Več kot polovica širše javnosti na obeh območjih se ne boji prisotnosti volka zaradi finančne škode. Lovce prisotnost volkov v precejšnjem deležu ne bi motila (območje SP – 70 %, območje OP 61 %).

Slika 27: »Bojim se, da bi mi prisotnost volka povzročila finančno škodo.«

V zadnjih 100 letih v Sloveniji ni bilo zabeleženega še nobenega zanesljivo potrjenega napada na človeka, a ljudje vseeno čutijo strah, ko pomislijo, da bi ga srečali. Verjetnost, da bi volk napadel človeka je izjemno majhna. Lovci v visokem deležu menijo, da volk človeku ni nevaren (Slika 28), in sicer na območju SP skoraj v 80 %, na območju OP pa v 72 %. Razlike med deleži so lahko posledica tega, da imajo lovci z območja SP več znanja in izkušenj z volkom kot tisti z območja OP. Odgovori rejcev drobnice in predstavnikov širše javnosti so si med seboj zelo podobni. Precejšen delež širše javnosti (območje SP – 34 %, območje OP - 30 %) meni, da so volkovi človeku nevarni. S to izjavo lahko ugotavljamo prisotnost strahu - ki je lahko prirojen, ga ustvari okolje v katerem posameznik živi, poročanje medijev, izkušnje ipd. - ter stopnjo informiranosti. Odgovori rejcev drobnice o nevarnosti volka se delijo na dva pola. Glede na škode, ki jih rejci drobnice (lahko) utrpijo, bi pričakovali večje razlike v odgovorih od drugih anketiranih skupin.

Slika 28: »Volk človeku ni nevaren.«

5.7. Odnos do različnih upravljavskih ukrepov

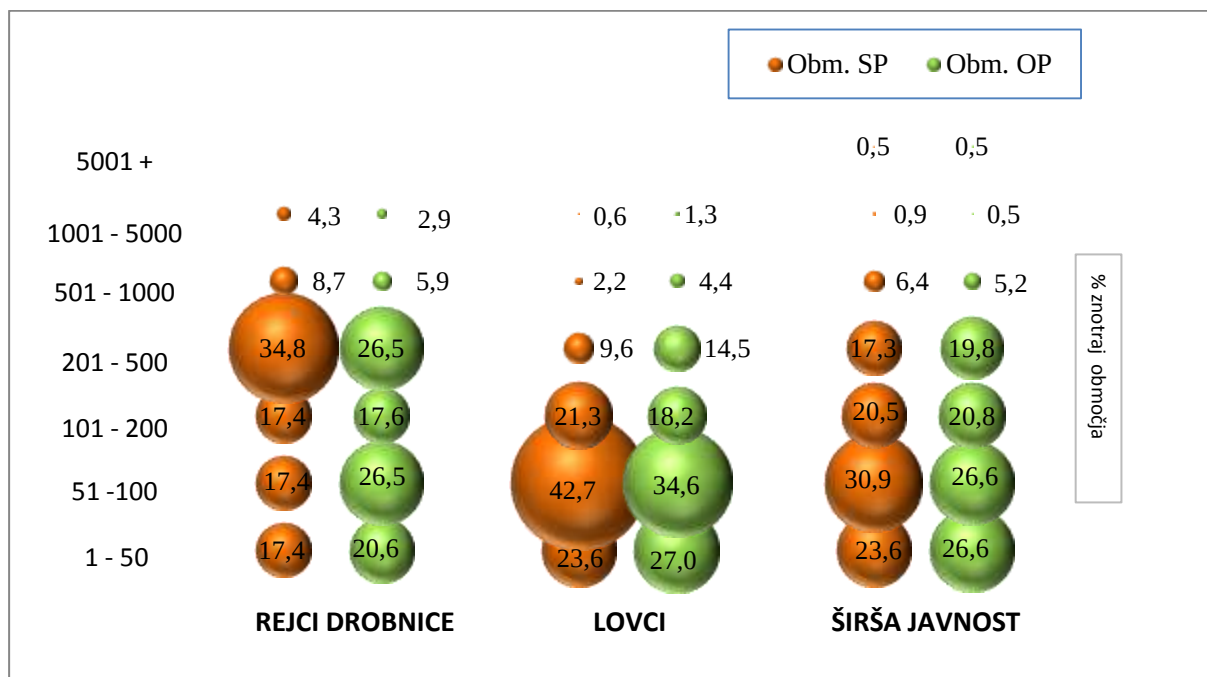
5.7.1. Številčnost volkov v Sloveniji

Ljudje pogosto neutemeljeno zaključijo, da je številčnost volkov precej višja, kot je dejanska. To je pogosto posledica medijskega poročanja – pomanjkanje objektivnih informacij, napačne interpretacije informacij, pomanjkljivega znanja, odzivov na škode na domačih živali od volkov ipd. Pretekle raziskave družbene dimenzije so pokazale, da je percepcija številčnosti in statusa velikih zveri (število narašča, je stabilno ali upada) pomemben dejavnik, ki vpliva na odnos do velikih zveri (Bath in Majić, 2001). Anketirance smo povprašali, koliko volkov menijo, da živi pri nas in koliko bi jih po njihovem mnenju moralo živeti v Sloveniji. Obe vprašanji sta odprti, torej ne ponujata vnaprej pripravljenih odgovorov. Delež anketirancev, ki so odgovorili na vprašanje »Koliko volkov menite, da živi v Sloveniji?« (Slika 29) je na območju SP 63 % in območju OP 62 %. Na vprašanje o tem »Koliko volkov menite, da bi moralo živeti v Sloveniji?« (Slika 30) pa 57 % anketirancev na območju SP in 56 % na območju OP. Odgovore, ki niso bili številski (npr. malo, preveč, ravnoprav, veliko, nič, več, 1 volk na 25km², 1 volk na km², 30%, kolikor jih narava prenese, srednje in ne vem) smo iz analiz izključili.

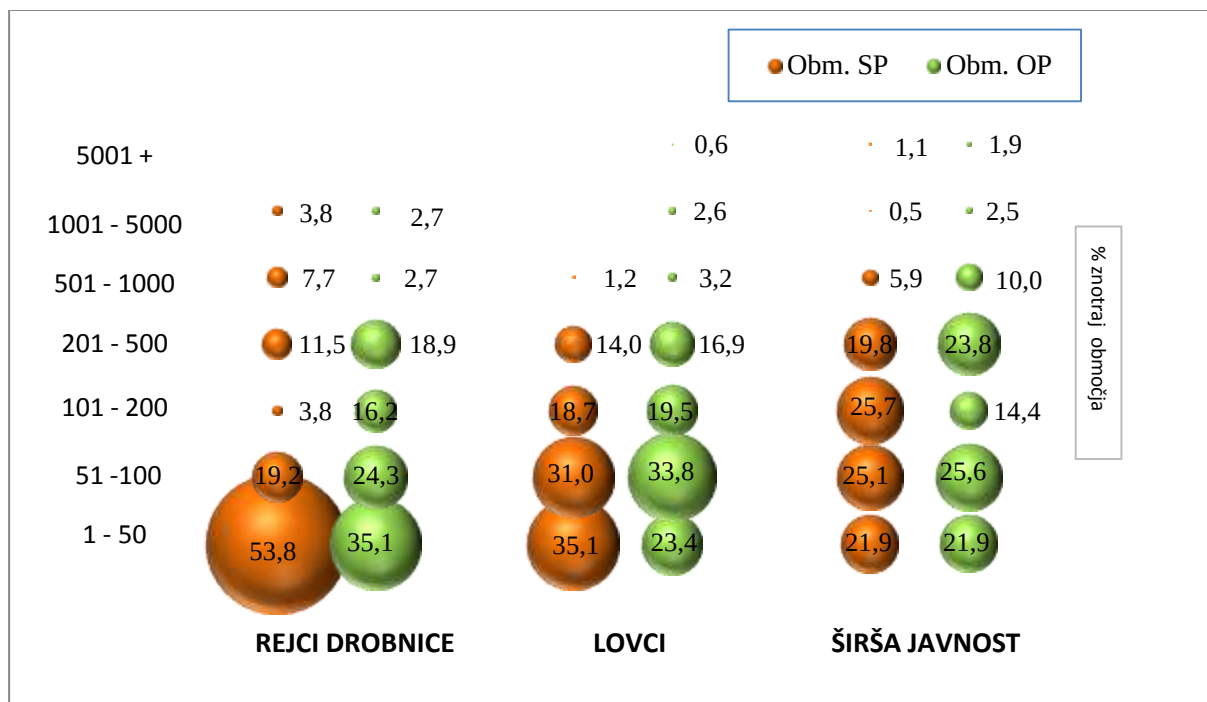
Podatki Slike 29 kažejo, da 43 % lovcev iz območja SP ocenjuje število volkov v Sloveniji med 51 in 100. Prav toliko naj jih po mnenju tretjine lovcev iz območja SP tudi v bodoče živi v Sloveniji (Slika 30). Lovci z območja SP v 60 % nasprotujejo povečanju števila volkov pri nas (Slika 31). Širša javnost na obeh območjih v 30 % meni, da je število volkov v Sloveniji med 51 in 100 (Slika 29). Polovica širše javnosti meni, da bi jih moralo živeti več kot 100, 20% pa celo do 500 volkov (Slika 30). Dobra tretjina rejcev drobnice (Slika 29) z območja SP ocenjuje, da je število volkov v Sloveniji precej visoko, med 201 in 500. Tako visoko število je pogosto posledica škod, ki so jih utrpeli ali strahu pred njimi, saj imajo le-te močan psihološki vpliv. V Sloveniji naj v prihodnosti živi do 50 volkov menijo rejci z območja SP (več kot 50 %). Kar se ujema tudi z močnim nasprotovanjem povečanju števila volkov pri nas (območje SP – 79 %).

Percepcija dobre polovice lovcev in širše javnosti o številčnosti volkov v Sloveniji se v veliki meri ujema z dejanskim številom volkov, medtem ko je ta pri večini rejcev višja od dejanskega stanja volkov pri nas. Namreč, v Sloveniji je prisotnih od 8 do 10 tropov volkov.

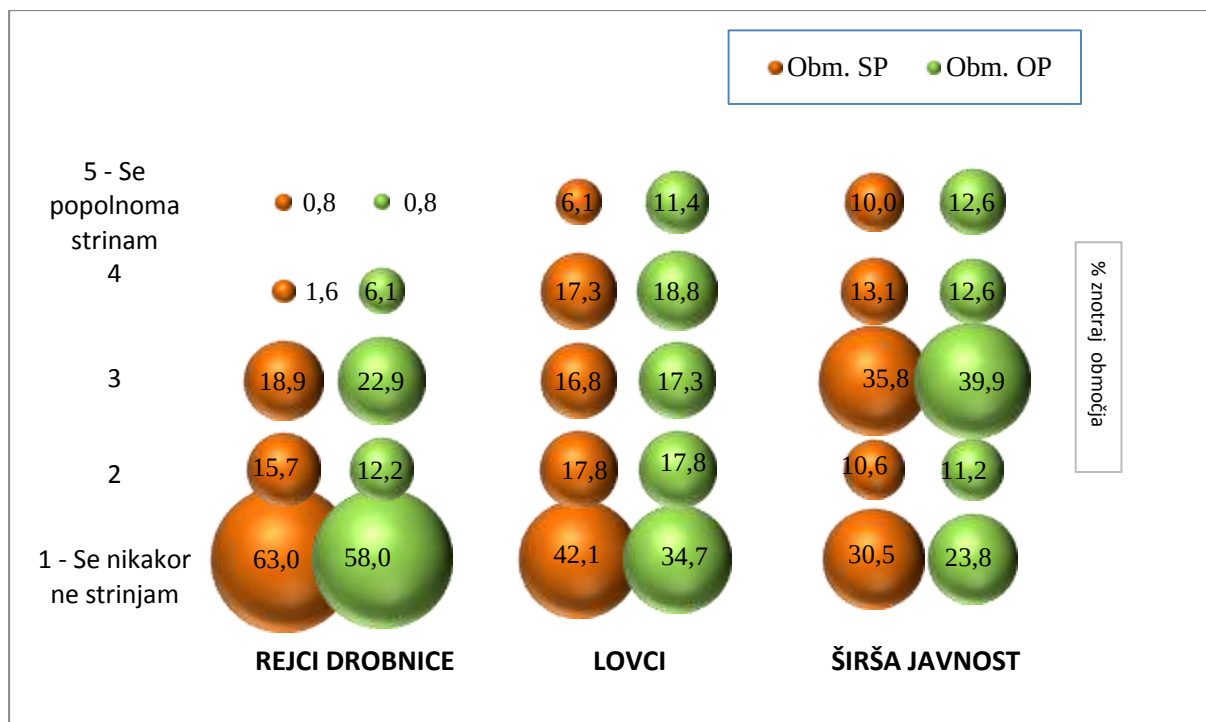
Na Sliki 29 je zanimiv podatek o deležu širše javnosti (območje SP – 17 %, območje OP – 20 %), ki ocenjuje številčnost volkov med 201 in 500, kar je lahko posledica pomanjkanja informacij o številu volkov. Kar pa je lahko tudi vzrok za višji delež neopredeljenih pri trditvi »Število volkov v Sloveniji bi se moralo povečati« (območje SP – 36 %, območje OP – 40 %).

Slika 29: »Koliko volkov menite, da živi v Sloveniji?«

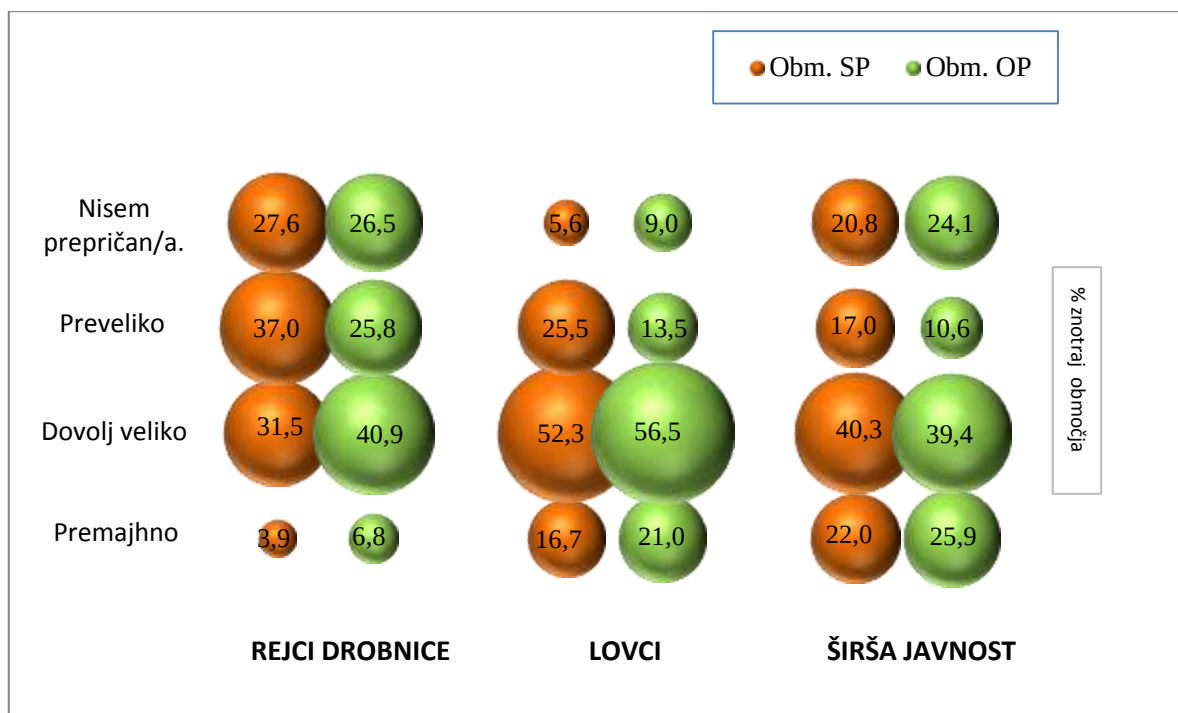

Slika 30: »Koliko volkov menite, da bi moralo živeti v Sloveniji?«

Slika 31: »Število volkov v Sloveniji bi se moralo povečati.«

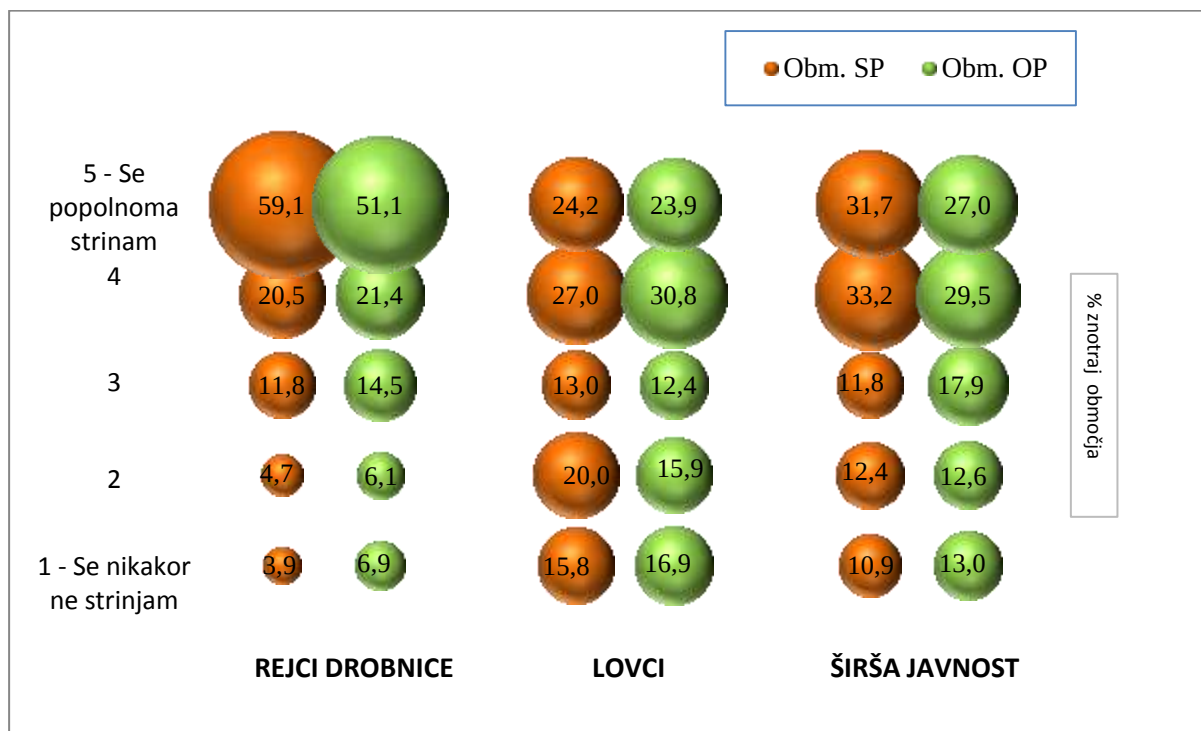
Več kot polovica lovcev z obeh proučevanih območij meni, da je danes število volkov v Sloveniji dovolj veliko. Tako meni tudi okoli 40 % širše javnosti in rejcev z območja OP. Medtem ko 37 % slednjih z območja SP meni, da je število volkov pri nas preveliko. Na vprašanje pa je približno četrtina rejcev drobnice in širše javnosti odgovorilo »Nisem prepričan/a«, kar ponovno kaže na slabšo informiranost predstavnikov skupin o številčnosti volkov pri nas.

Slika 32: »Danes je število volkov v Sloveniji za dolgoročen obstoj:...«

5.7.2. Volk in škode

Škode v kmetijstvu od volka so eden večjih izzivov pri upravljanju z volkovi. Kar 95 % škod na domačih živalih po volku se zgodi na drobnici (Černe in sod., 2010). Predstavnikom treh skupin smo postavili trditev »Volkovi povzročajo nesprejemljivo škodo na drobnici« (Slika 33), s katero se rejci drobnice v visokem deležu strinjajo (območje SP – 80 %, območje OP – 72 %), prav tako večina širše javnosti (območje SP – 65%, območje OP – 58 %), katerih mnenje je verjetno posledica medijskega poročanja o škodah in/ali dejstva, da je med predstavniki širše javnosti na območju SP 7 % rejcev drobnice in območju OP pa 7,7 % (Slika 8). Tudi lovci se s trditvijo strinjajo, vendar v najmanjšem deležu (območje SP – 51 %, območje OP – 54 %).

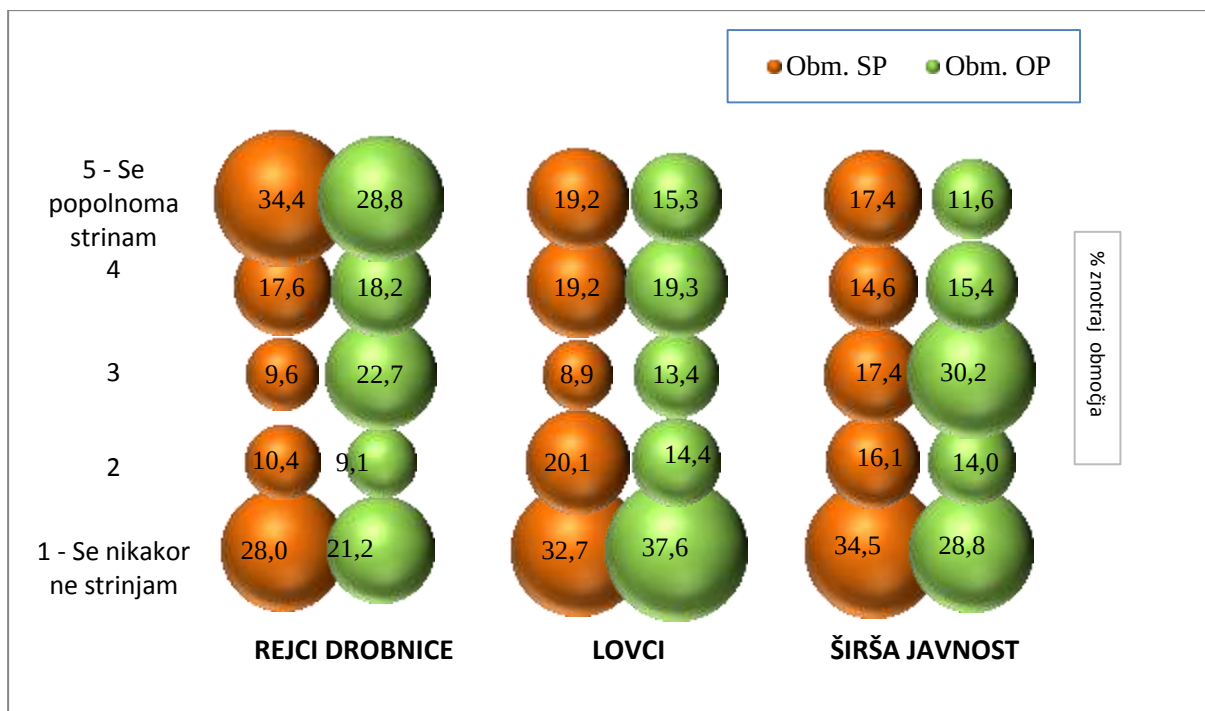

Slika 33: »Volkovi povzročajo nesprejemljivo škodo na drobnici.«

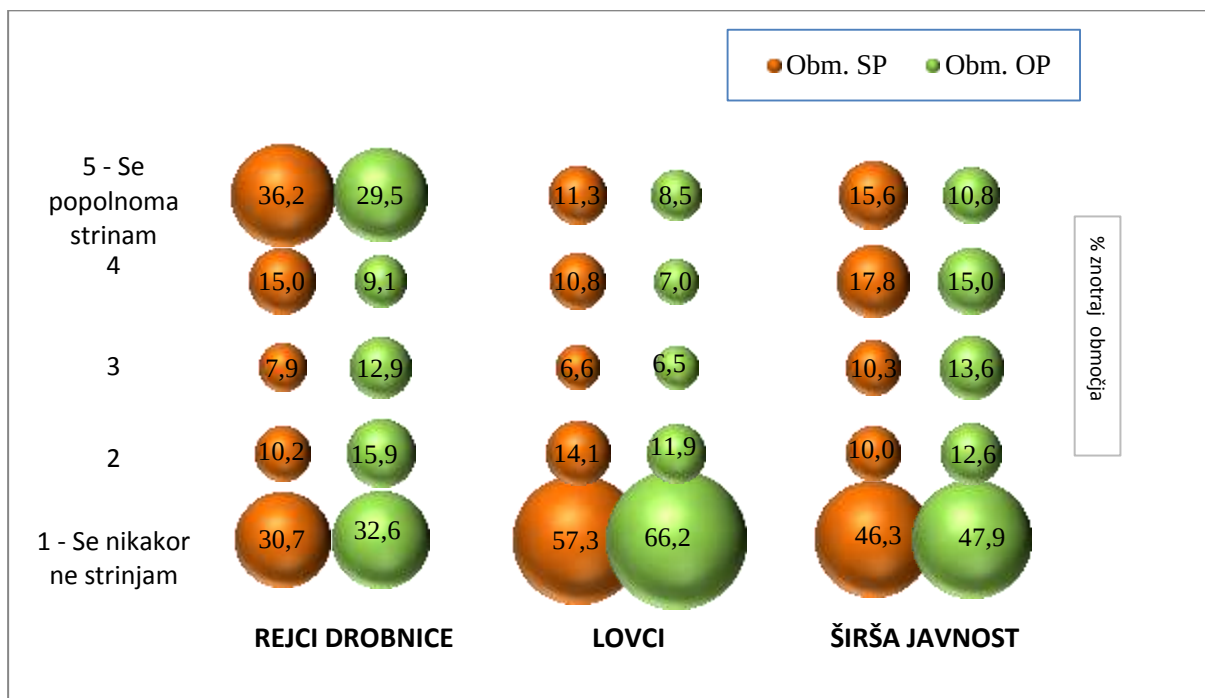
Ko pride do škode po volku, ljudje pogosto navajajo različne vzroke, zakaj je do napada prišlo. Dokaj pogosta sta previsoko število volkov ter označevanje volkov kot krutih (zlobnih) ubijalcev. Ljudje volkovom pripisujejo človeške lastnosti, s čimer jim delajo krivico. Take predstave so ponavadi osnovane na čustveni ravni in v veliki meri vplivajo na naše odločitve in vedenje.

Približno polovica lovcev z obeh območij se ne strinja, da je previsoko število volkov vzrok za napade na drobnico (Slika 34), prav tako se jih skoraj tri četrtine ne strinja, da volkovi napadajo, ker so zlobni (Slika 35). Podobno pa meni tudi širša javnost v primeru obeh navedenih »vzrokov«, a opažamo 30 % delež nevtralnih odgovorov z območja OP (Slika 34), kar je verjetno posledica nepoznavanja številčnosti volkov in vzrokov za napade.

Prepričanja, ki so ustvarjena na podlagi emocij, se opazi med odgovori rejcev drobnice, predvsem z območja SP, ki se v dobri polovici strinjajo, da volkovi napadajo drobnico, ker je njihovo število previsoko (Slika 34) in ker so zlobni (Slika 35).

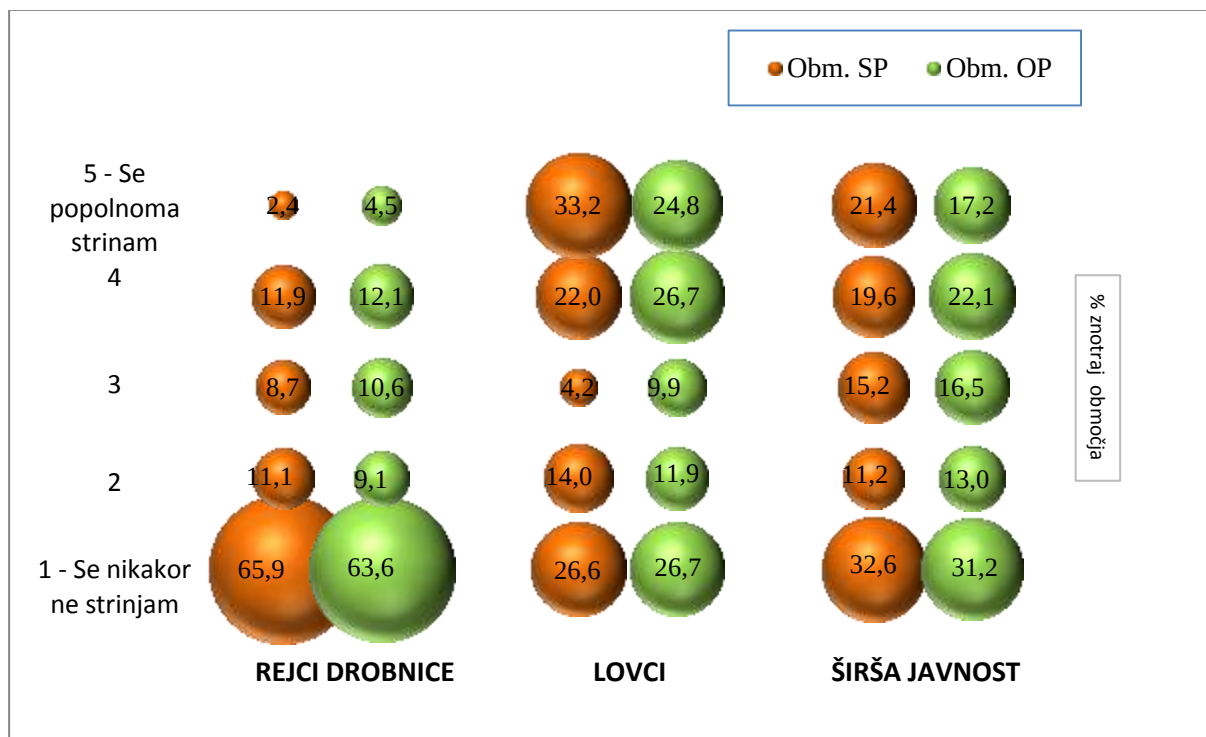
Slika 34: »Volkovi napadajo, ker je njihovo število previsoko.«

Slika 35: »Volkovi napadajo drobnico, ker so zlobni.«

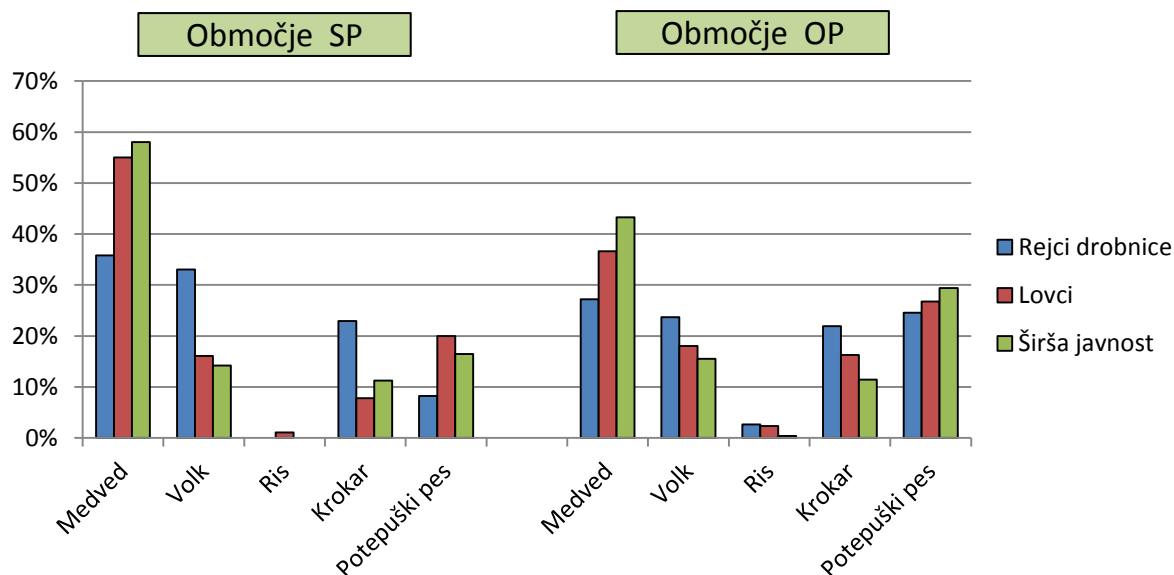
Konflikti, ki jih imajo rejci drobnice zaradi volka, so ponavadi posledica škode, ki jih utrpijo zaradi njih ali strahu pred tem, da bi do nje prišlo. Černe in sodelavci (2010) navajajo dva načina reševanja konkretnih škodnih primerov in sicer, da oškodovanci preusmerjamo kmetije na takšno rabo prostora, ki ni v konfliktu s prisotnostjo volkov in s preprečevanjem napadov na domače živali z uporabo zaščitnih sredstev. Zanimalo nas je, kaj anketiranci menijo o prvem načinu reševanja škodnih primerov, ki govori o spremembi rabe prostora, kar je lahko tudi omejitev reje drobnice na območju prisotnosti volka (Slika 36). Tri četrtine rejcev drobnice z obeh območij se z omejitvijo reje niso strinjali. Stališča lovcev in širše

javnosti pa so deljena na dva pola, kjer opažamo pri lovcih nagibanje k mnenju, da je treba rejo drobnice na življenjskem prostoru volka omejiti (55 %). S tem pa se v 44 % strinja tudi širša javnost.

Slika 36: »Rejo drobnice je na življenjskem prostoru volka potrebno omejiti.«

Škodo na domačih živalih lahko povzroči več vrst živali, a odškodnine se plačuje le po zavarovanih vrstah, torej poleg volka tudi za ostali dve veliki zveri – rjavega medveda in risa. Mnenja o tem, kdo povzroči največ škode v kmetijstvu v Sloveniji so različna. Možni odgovori na vprašanje so vključevali le živalske vrste, ki povzročijo škodo pretežno na domačih živalih. Ker se v zadnjem času pojavlja sum, da so nekatere škode na drobnici povzročili potepuški psi, smo jih navedli kot možni odgovor. Enako velja za krokarje. Anketiranci so tako na obeh območjih za najpogostejšega povzročitelja škode označili medveda. Zanimivi so odgovori rejcev drobnice na območju OP, ki medveda, volka, krokarja in potepuškega psa označujejo skoraj kot enakopravne povzročitelje škode. Na obeh območjih pa lovci in širša javnost menijo, da potepuški pes pogosteje povzroča škodo kot volk.

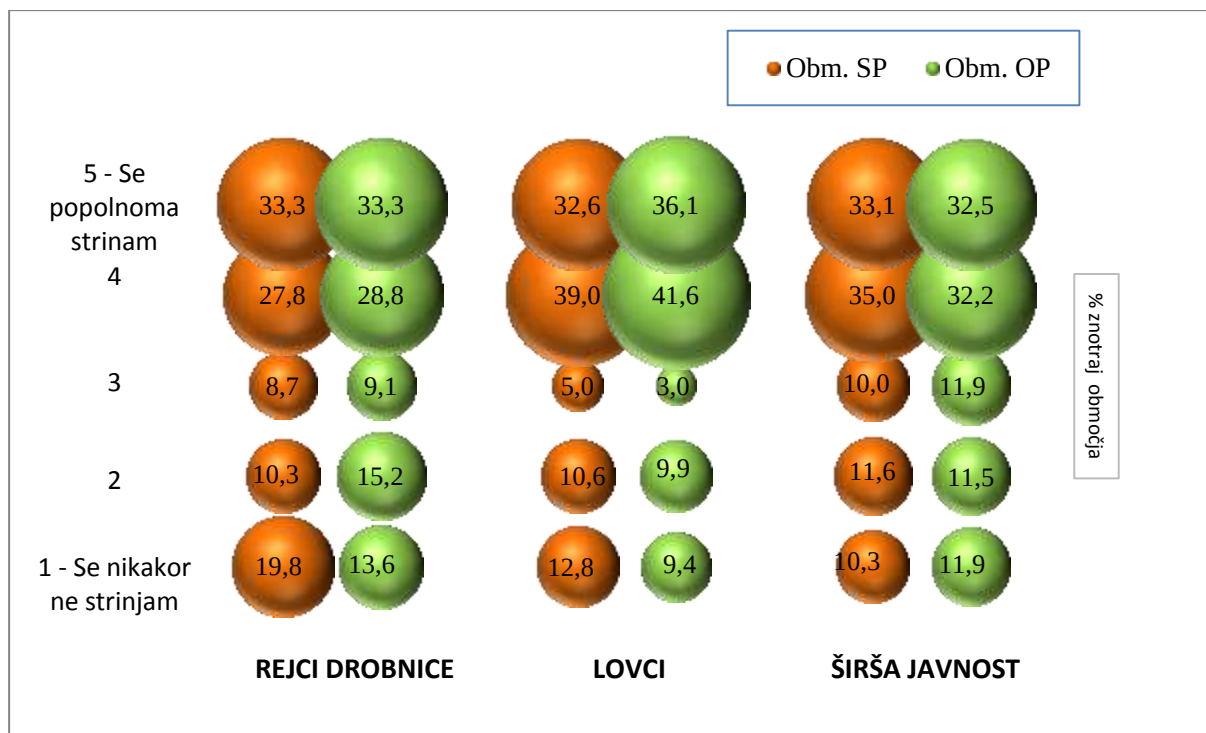

Slika 37: »Katera od naštetih živali po vašem mnenju povzroča največ škode (na poljedelstvu, sadjarstvu, živinoreji) v Sloveniji?«

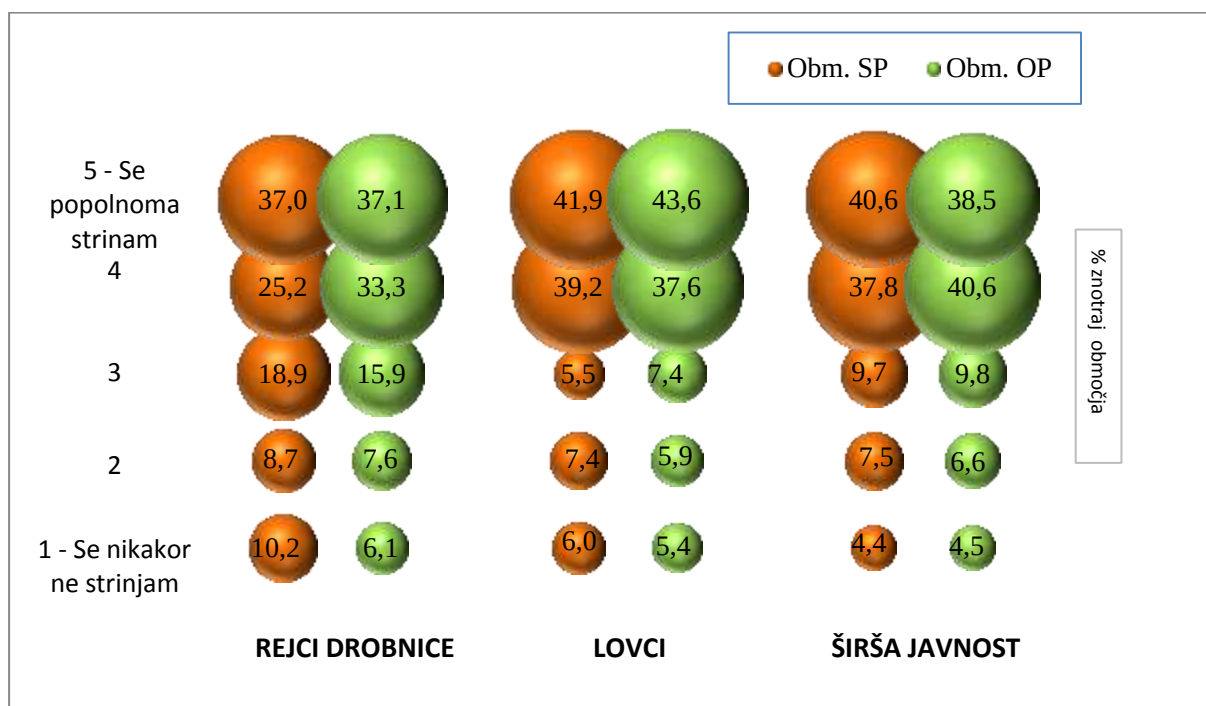
5.7.3. Odškodninski sistem in metode varovanja

Upravljanje s populacijo volkov je kompleksen in zahteven proces, saj živijo volkovi kompleksno socialno življenje, za življenje potrebujejo velik in plensko bogat habitat, hkrati pa je njihov obstoj močno povezan s stopnjo tolerance ljudi, ki napoveduje, ali bodo volkovi na določenem prostoru bili prisotni in kakšna bo njihova številčnost. Torej je za zagotavljanje sobivanja in ohranjanje ustreznega nivoja tolerance lokalnega prebivalstva in različnih interesnih skupin do volka potrebno ustrezno upravljanje, tako s samo vrsto, kot tudi z ljudmi, ki si prostor z volkovi delijo.

Kako preprečiti škode na domačih živalih in kako zmanjševati ali blažiti konflikt, ki s tem nastane, je le eno od področij upravljanja z volkom. Anketiranci na obeh območjih menijo (vsaj 60 %), da je plačevanje odškodnin zaradi škod od volka ustrezen način blaženja konfliktov med rejci drobnice do volka (Slika 38). Rejci drobnice se v skoraj 30 % ne strinjajo, da je takšen sistem ustrezen. To je prikazano tudi na Sliki 39, kjer se anketiranci strinjajo, da tak sistem rešuje težave le kratkoročno (rejci drobnice: 62 % z območja SP – 70 % z območja OP, lovci: 81 % z območja SP in OP ter širša javnost: 78 % z območja SP – 79 % z območja OP).

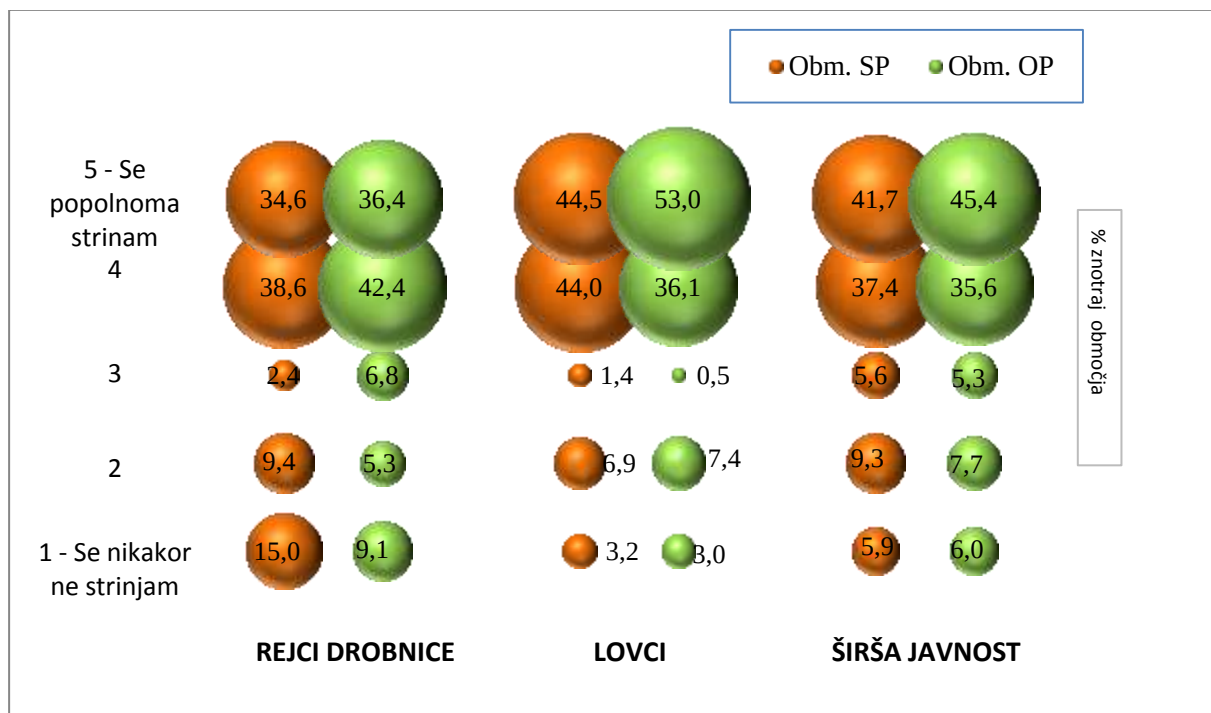
Slika 38: »Plačevanje odškodnin zaradi škod po volku je ustrezen način blaženja konfliktov med rejci drobnice in volkovi.«

Slika 39: »Plačevanje odškodnin zaradi škod po volku je le kratkoročen način blaženja konfliktov med rejci drobnice in volkovi.«

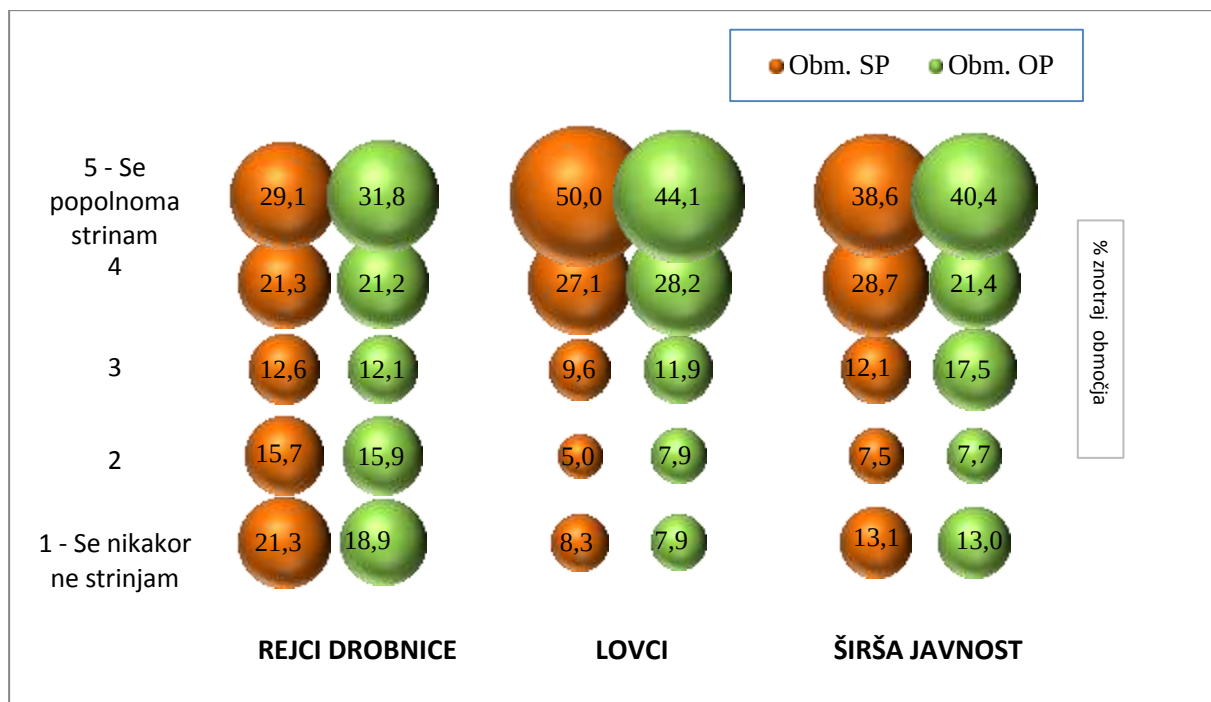
Lastniki domačih živali morajo poskrbeti za njihovo varnost, kar še posebej velja, če živijo na območju, kjer je obstaja možnost, da pride do napada velikih zveri. Od lastnika je odvisno, za kakšen način varovanja se bo odločil oziroma, ali bo ustrezno zavaroval domače živali ali ne. Skoraj tri četrtine predstavnikov vseh treh skupin se strinja, da ustrezna zaščita lahko zmanjša število napadov volkov (Slika 40). Naj izpostavimo

visok delež lovcev, ki se s tem strinja celo v 88 %. Sklepamo, da se anketiranci dobro zavedajo, da je pojavljanje in pogostost napadov volkov na drobnico močno odvisno od ustrezne zaščite.

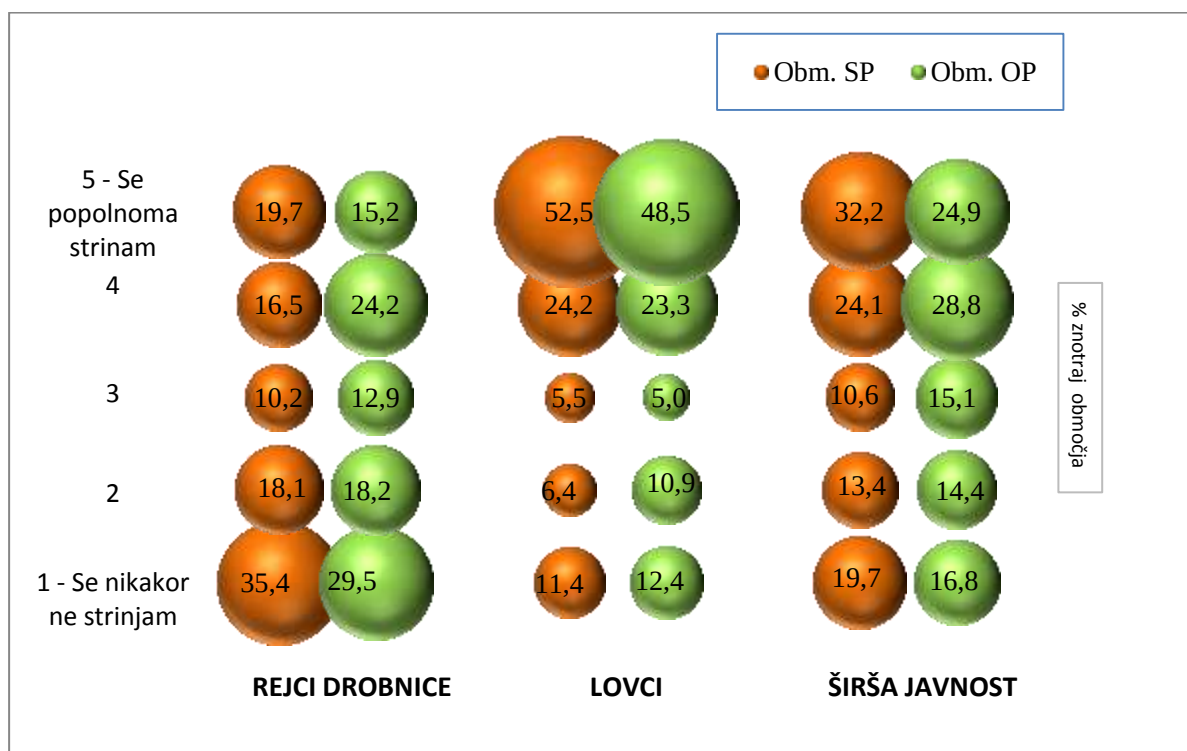

Slika 40: »Ustrezna zaščita drobnice (elektroograje, pastirski psi) lahko zmanjša število napadov volkov.«

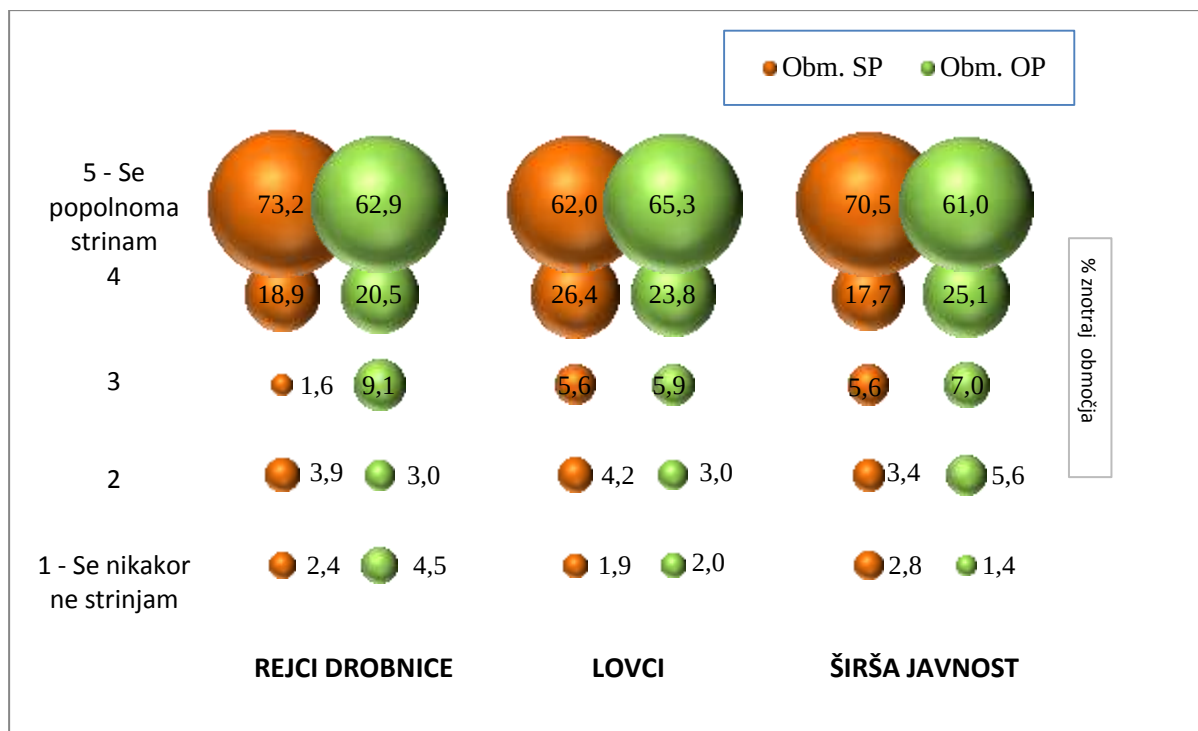
Predpisi o zaščiti domačih živali pred napadi volkov so zapisani v Pravilniku o primernih načinih varovanja premoženja in vrstah ukrepov za preprečitev nadaljnje škode na premoženju (Ur.l. RS, št. 74/05), ki določa načine minimalnega ustreznega varovanja domačih živali na območjih pojavljanja škod, ki jih povzročijo zavarovane živalske vrste, kar je tudi eden od kriterijev za izplačilo odškodnine. Da mora biti ustrezna zaščita drobnice zakonsko predpisana se strinja dobrih 70 % lovcev, več kot 60 % širše javnosti in 50 % rejcev drobnice (Slika 41). Precej visok odstotek rejcev drobnice (35 %) z obeh območij pa taki ureditvi oporeka. Ta delež se precej ujema z odgovori iz Slike 42, kjer je približno polovica rejcev z obeh območij mnenja, da naj se škoda rejcem povrne tudi v primerih, ko ne uporabljajo metod za preprečevanje škod po volku. Tri četrtine lovcev meni, da naj se škoda povrne, le v primeru, ko rejec ustrezno zaščiti domače živali. Če morajo na eni strani rejci drobnice poskrbeti za zaščito svojih domačih živali pa morajo na drugi strani pristojne institucije na državni ravni poskrbeti za nemoten soobsoj volkov in lokalnega prebivalstva meni večina anketirancev.

Slika 41: »Uporaba ustrezne zaščite (elektroograje, pastirski psi) za preprečevanje škod po volku mora biti zakonsko predpisana.«

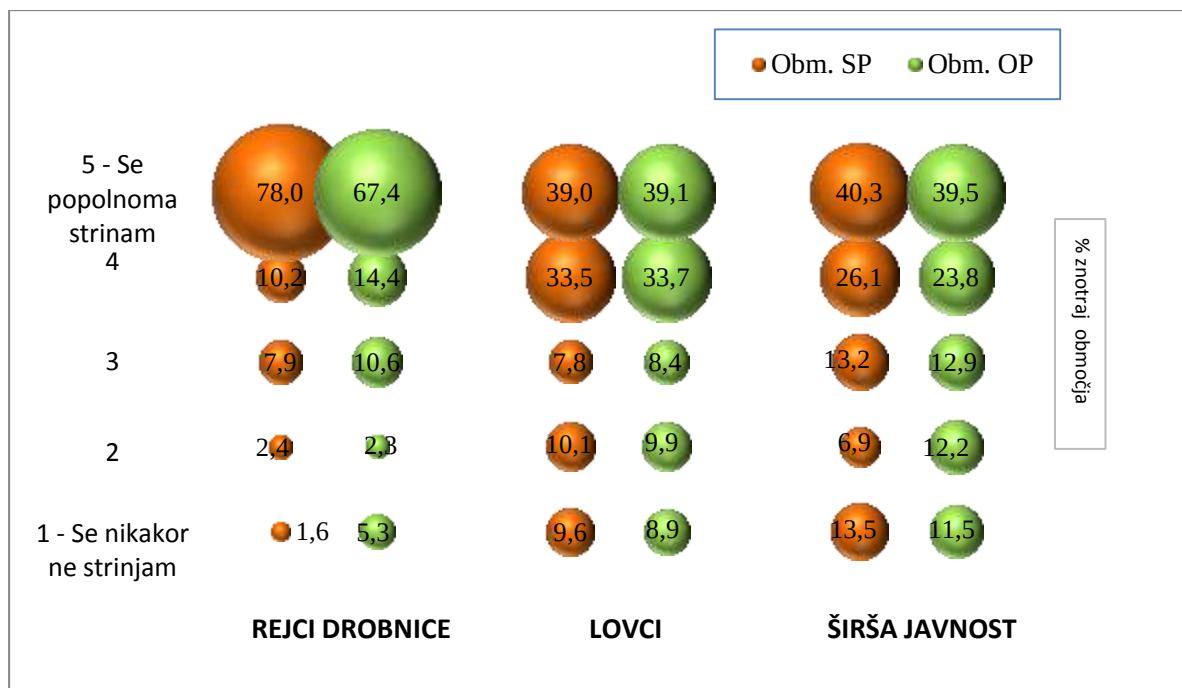

Slika 42: »Če rejec drobnice ne uporablja metod za preprečevanje škod po volku, naj se mu škoda ne povrne.«

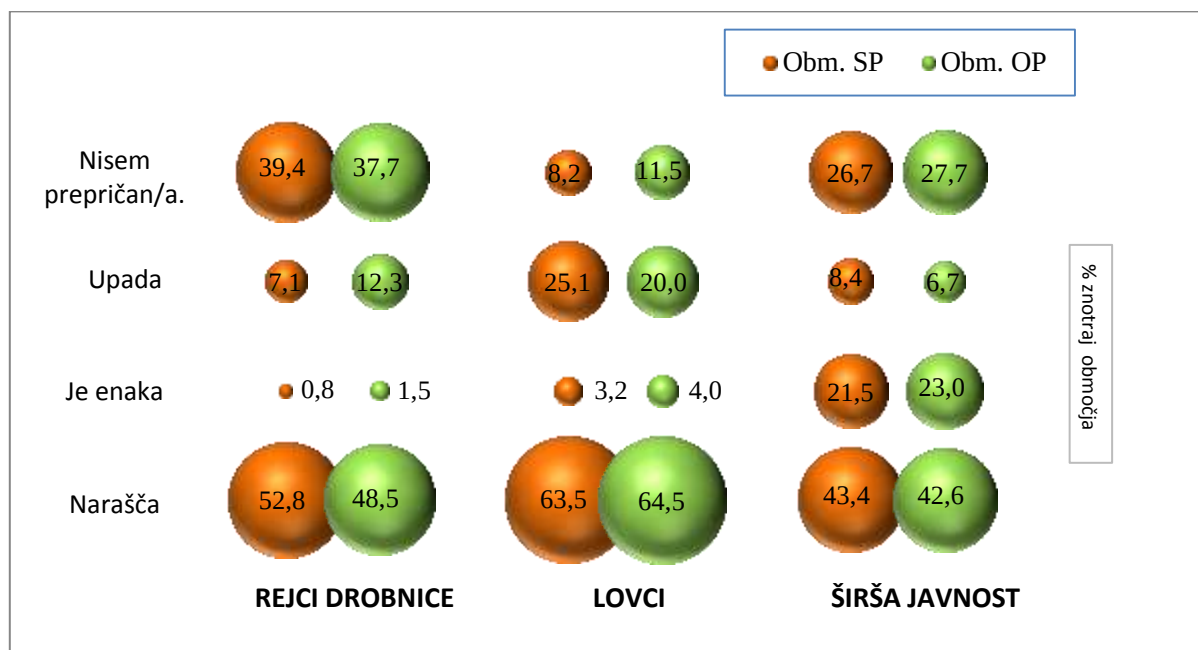
Slika 43: »Država mora poskrbeti za nemoteno sobivanje človeka in volka.«

Eden izmed ukrepov zmanjševanja škod na domačih živalih, ki nastanejo zaradi volka je tudi odstrel. Po mnogih raziskavah so strokovnjaki prišli do splošnega zaključka, da odstrel volkov ni ukrep, s katerim je mogoče učinkovito zmanjševati škode zaradi napadov volkov na živini, ne kratkoročno ne dolgoročno (Krofel in sod., 2011). Za namene preprečevanja škod zaradi napadov volkov se priporoča predvsem ukrepe, ki težijo k izboljššanemu varovanju živine in preusmeritve na manj konfliktne vrste domačih živali oziroma manj konfliktno rabo prostora, kar običajno učinkovito zmanjšuje število konfliktov zaradi volkov. Z izjavo »Če bi volk napadel domače živali, bi se strinjal/a z njegovim izrednim odstrelom.« (Slika 44) so se anketiranci strinjali v visokem deležu, se posebej rejci drobnice z območja SP (88 %), ki je bil višji od deleža na območju OP (82 %). V visokem deležu se strinjajo tudi lovci (73 %) in širša javnost (do 64 %). Iz tega lahko sklepamo, da javnost vidi odstrel volkov zaradi zmanjševanja škod kot ustrezen rešitev, saj se takšna praksa izvaja tudi pri nas.

Slika 44: »Če bi volk napadel domače živali, bi se strinjal/a z njegovim izrednim odstrelom.«

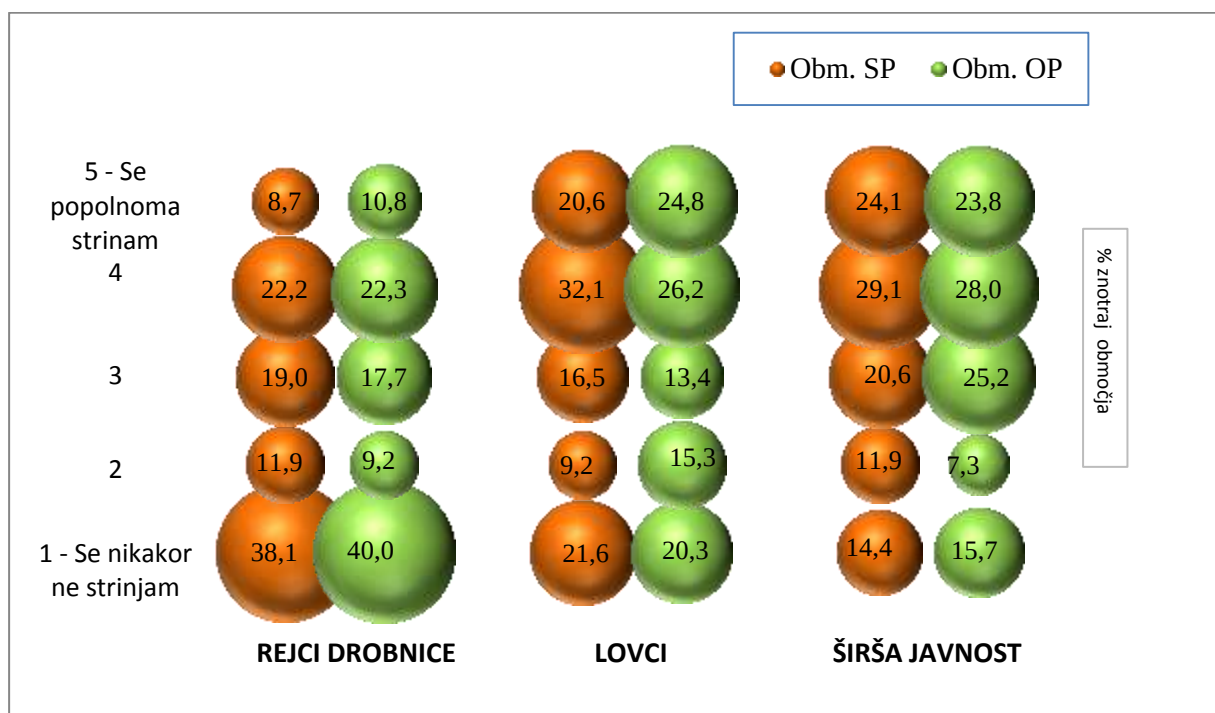
Škode od volkov v Sloveniji naraščajo. Razlogi za to so lahko naslednji: ovčereja je ena izmed najhitreje rastočih kmetijskih panog v Sloveniji, paša ovac v neposredni bližini strjenih gozdnih kompleksov, možno naraščanje števila volkov, pomanjkanje praks uspešnega varovanja domačih živali, boljša informiranost o odškodninskem sistemu prijave škode po zavarovanih živalskih vrstah in drugo. Anketiranci na obeh proučevanih območjih trdijo, da škode od volka v Sloveniji naraščajo (rejci drobnice v približno 50 %, lovci 64 % in širša javnost 43 %). Zanimiv podatek je, da je skoraj 40 % rejcev drobnice odgovorilo na vprašanje s Slike 45 »Nisem prepričan/a«. Večina škod je skoncentriranih pri manjšem številu lastnikov drobnice, torej obstaja možnost, da precejšen delež rejcev o trendu škod ni informiranih, saj škode niso utrpeli.

Slika 45: »Škode zaradi volkov v Sloveniji: ...«

5.8. Volk in ekoturizem

Ekoturizem je ena izmed vej turizma, ki izkorišča ohranjene predele narave za namene turističnih aktivnosti. Prav volka nekatere od držav že vključujejo v ekoturistične ponudbe kot simbol neokrnjene narave. Na trditev »Prisotnost volka lahko pomembno prispeva k razvoju ekoturizma v Sloveniji« (Slika 46) je le nekaj več kot 30 % rejcev drobnice odgovorilo s strinjanjem, ne glede na to, da jih kar 60 % meni, da volk predstavlja simbol neokrnjene narave (Slika 18). Približno polovica anketiranih lovcev in širše javnosti se strinja z izjavo, medtem ko jih 80 % meni, da volk predstavlja simbol neokrnjene narave. Zanimivo je, da se okoli 20 % širše javnosti in rejcev drobnice ni opredelilo. Menimo, da si v tem trenutku mnogi težje predstavljajo možnost vključevanja volkov v turistično ponudbo. Naj omenimo, da opazovanje volkov ni edina dejavnost, temveč je lahko opazovanje prisotnosti volkov (sledenje volkovom v snegu, izzivanje ali poslušanje zavijanja volkov) prav tako del turistične ponudbe.

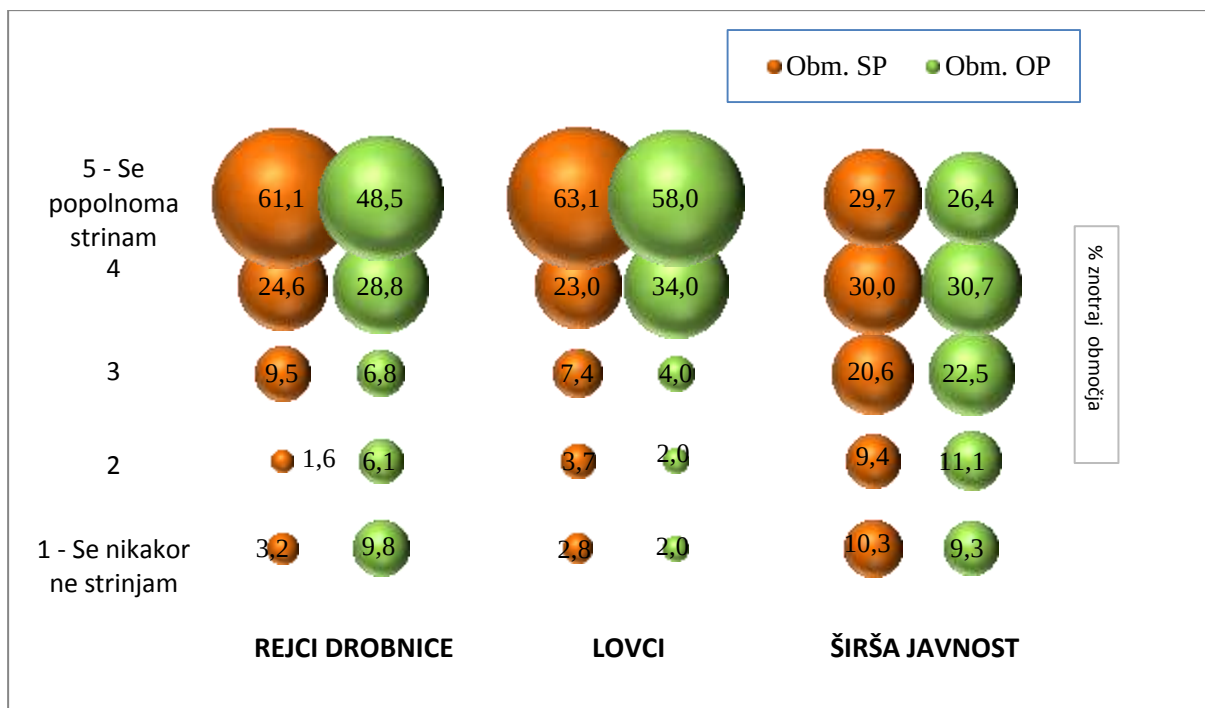

Slika 46: »Prisotnost volka lahko pomembno prispeva k razvoju ekoturizma v Sloveniji.«

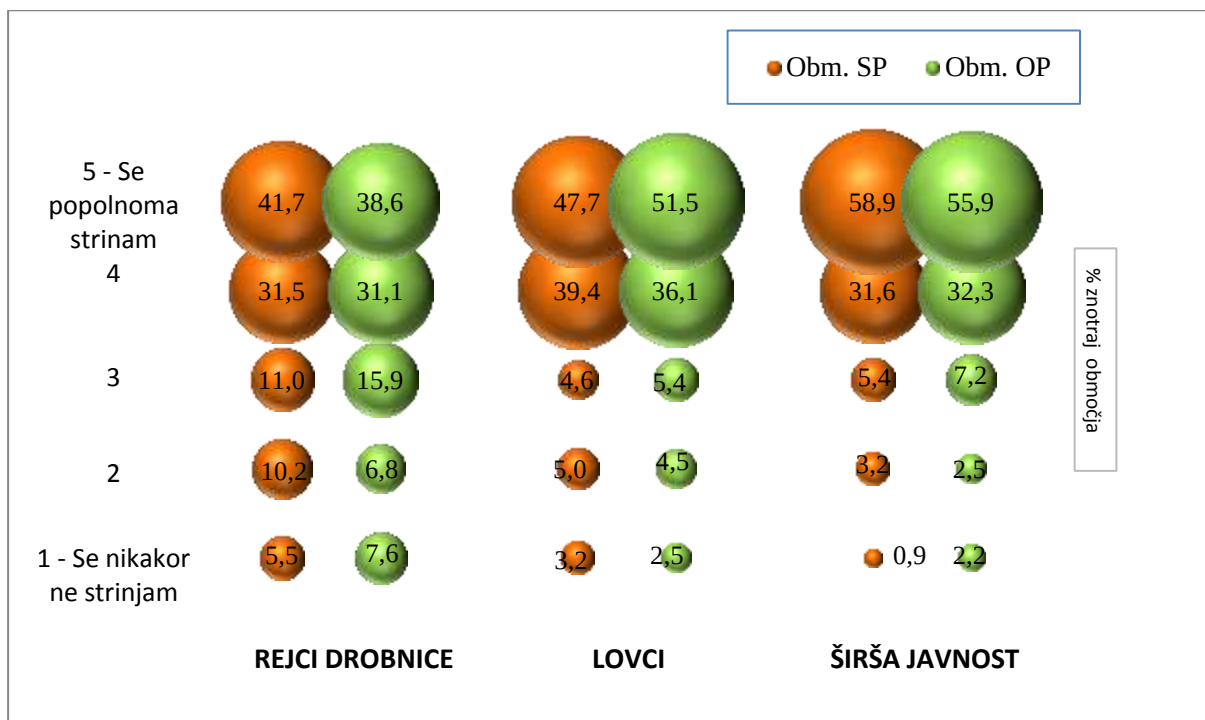
5.9. Participacija javnosti in informiranje

Participacija javnosti lahko igra pomembno vlogo pri vplivanju na stališča te javnosti (Chase in sod., 2001). Ciljne javnosti lahko vključujemo v procese odločanja in v načrtovanje upravljanja z volkovi posredno ali neposredno. Eden izmed načinov posrednega vključevanja javnosti so tudi javnomnenjske raziskave. Interesne skupine kot so rejci drobnice in lovci podpirajo in si želijo sodelovati v soodločanju pri upravljanju s populacijo volkov v Sloveniji (Slika 47). Na območju OP je kar 92 % lovcev, ki si želi sodelovati, kar narekuje aktivno vključevanje te interesne skupine v procese soodločanja.

Za participativno načrtovanje je pomembno informiranje javnosti. Iz Slike 48 je razvidno, da si interesne skupine in širša javnost želijo več dostopa do informacij o volku, kar je izredno pozitivno iz vidika vključevanja le-teh v načrtovanje, saj je pomembno, da javnost dobro pozna tematiko, o kateri izraža mnenje.

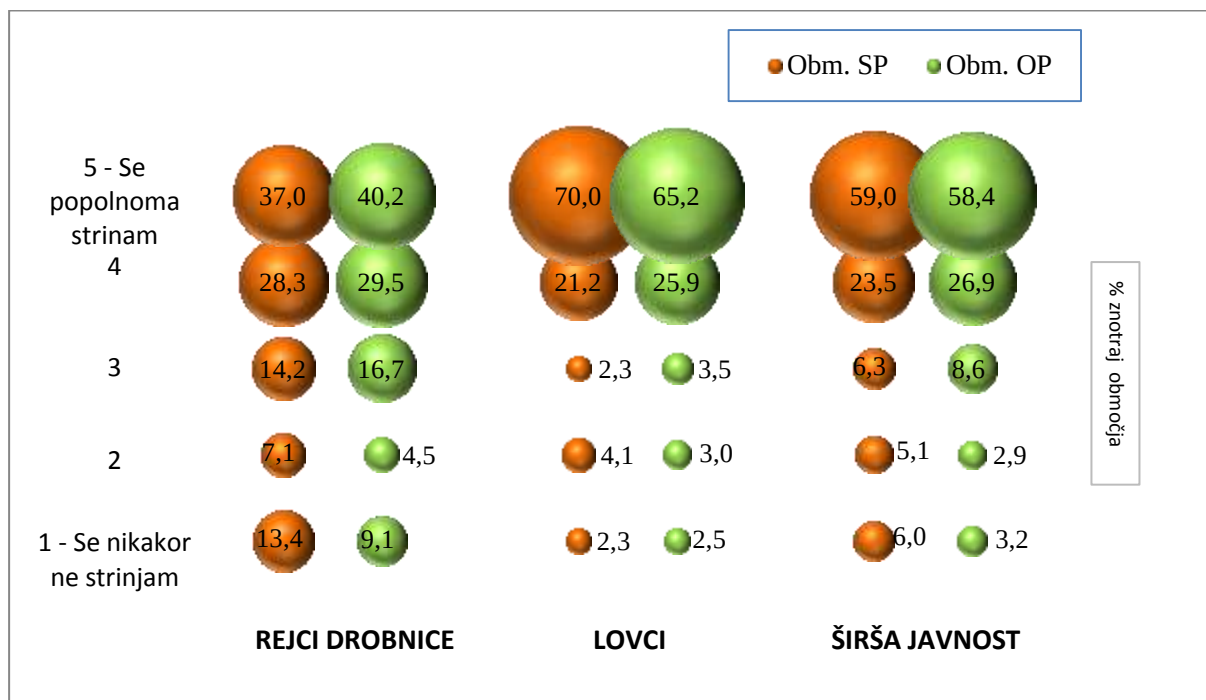
Slika 47: »Pri upravljanju s populacijo volkov moram imeti jaz kot predstavnik/ca rejcev drobnice/lovcev/širše javnosti pravico do soodločanja.«

Slika 48: »Ozaveščanja in informiranja o volku je premalo.«

5.10. Pomen in prepoznavnost projekta SloWolf ter pomen čezmejnega sodelovanja pri upravljanju z volkom

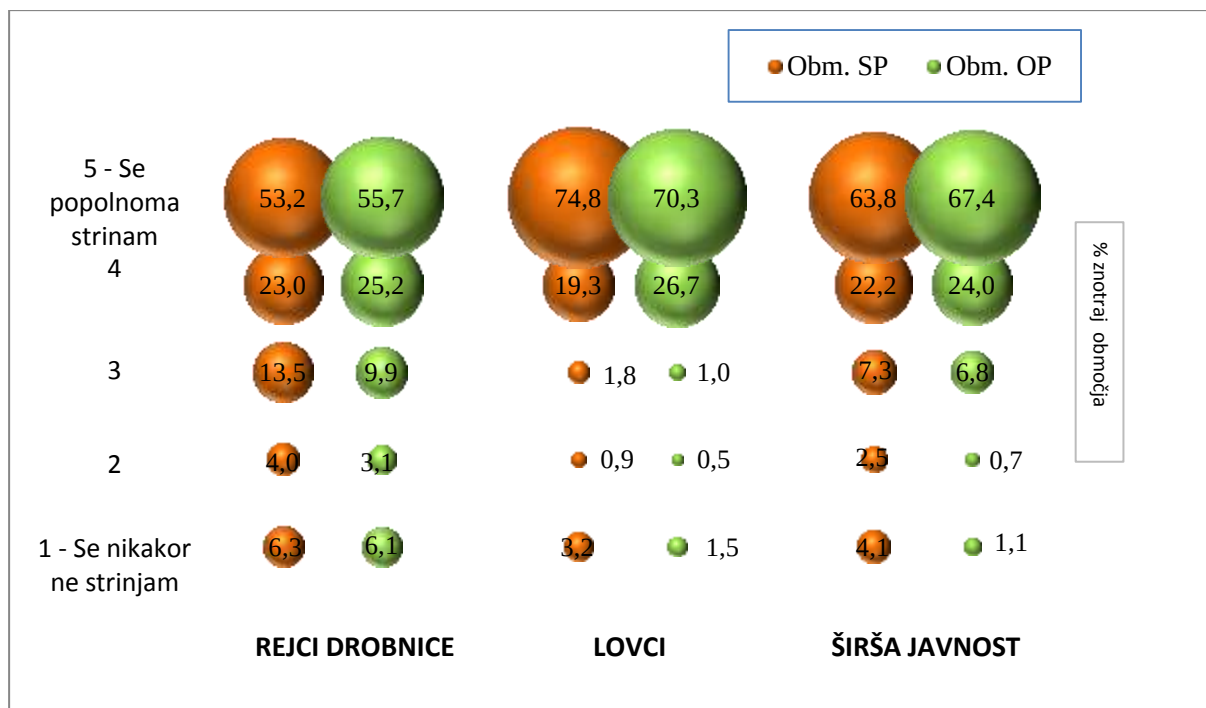
Visok delež vseh anketiranih, lovci celo v 91 %, meni, da so projekti, ki se ukvarjajo s tematiko soobstoja volka in človeka pomembni (Slika 49), kar daje tovrstnim projektom podporo za izvajanje tudi v prihodnosti. Pri projektu SloWolf izvajamo aktivnosti, ki vključujejo sodelovanje s tistimi rejci drobnice, ki so utrpeli večje škode zaradi volka. Podpora rejcev je 65 %, kar je dobra spodbuda. Za projekt SloWolf je do danes slišalo več kot 80 % vseh vprašanih lovcev. Tako visoko prepoznavnost pripisujemo rednim objavam novic projekta v reviji Lovec ter tesnega sodelovanja z lovci in Lovsko zvezo Slovenije. Rejci drobnice in širša javnost so o projektu slabše informirani, na območju SP je 23 % rejcev in 31 % širše javnosti slišalo za projekt SloWolf. Anketiranje se je pričelo v prvem letu trajanja projekta, kar je verjetno razlaga za nižjo prepoznavnost. Eden od razlogov pa je lahko tudi pomanjkanje interesa za tematiko.

Slika 49: »Projekti o sobivanju volka in človeka so pomembni.«

Živali ne poznajo meja, saj ne tistih političnih med državama. Zaradi majhnosti Slovenije, teritorij posameznega tropa volkov pogosto leži na območju dveh držav. V primeru »slovenskih« volkov, le-ti prehajajo mejo s Hrvaško in Italijo. To pa zahteva pri upravljanju z njimi sodelovanje med državami, ki ponavadi poteka v obliki izmenjave informacij, spremljanja volkov, upravljanja in vzdrževanja skupnih podatkovnih baz ter medsebojnega usklajevanja različnih pristopov. Podpora in zavedanje nujnosti čezmejnega sodelovanja pri upravljanju je precej visoka, vsi predstavniki anketiranih skupin vsaj v treh četrtinah menijo tako (Slika 50).

Ena od obsežnejših akcij projekta SloWolf je tudi terensko raziskovalno delo, kamor se vključuje prostovoljce, ki so zainteresirani za delo z volkovi na terenu. Lovci sodelujejo pri akciji skozi vso leto, predstavnike širše javnosti pa smo pozvali prek različnih komunikacijskih kanalov. Eden izmed njih so tudi anketni vprašalniki. Anketirani lovci so v nekaj manj kot 50 % odgovorili, da želijo sodelovati kot prostovoljci pri projektih varstva in upravljanja z velikimi zvermi v Sloveniji. Med predstavniki širše javnosti pa se jih je javilo v 16-20 % (slednji odstotek na območju SP). Dobrih 40 % jih pravi, da si želijo sodelovati, a le kot zunanji opazovalci, kar pomeni, da jih tematika zanima, a se v njene aktivnosti ne bi vključevali. Takšni rezultati so zelo optimistični, saj kažejo, da so ljudje generalno naklonjeni tovrstnim tematikam in projektom.

Slika 50: »Pri upravljanju s populacijo volka je nujno sodelovanje sosednjimi državami.«

5.11. Poznavanje volka

Na oblikovanje in spreminjanje stališč vpliva kar nekaj dejavnikov, eden izmed njih so vsekakor informacije in znanje (Nastran Ule, 2000). Vprašanja, ki smo jih vključili v vprašalnik, se nanašajo na biologijo volka ter status volka v Sloveniji nekoč in danes:

B3: Teža volka - *Povprečen volčji samec v Sloveniji tehta:*

B4: Hrana volka - *Večino volkove hrane v Sloveniji predstavlja:*

B5: Uspešnost lova - *Volk ujame plen (srnjad in jelenjad):*

B6: Kako živijo - *Kako živijo volkovi?*

B7: Prihod volkov - *Na kakšen način menite, da so prišli volkovi v Slovenijo?*

B8: Volk celotna Slo - *Menite, da so bili volkovi v preteklosti prisotni na celotnem območju Slovenije?*

B9: Vzrok za izbljenost - *Volkovi v Sloveniji so bili v preteklosti skoraj iztrebljeni. Kaj je glavni razlog?*

B12: Zavarovani - *Ali so volkovi v Sloveniji zavarovani kot ogrožena vrsta?*

Zgornja vprašanja so rekodirana, in sicer pravilni odgovori so dobili novo vrednost 1, napačni odgovori, odgovori »nisem prepričan/a« in kjer anketiranec na vprašanje ni odgovoril pa so rekodirani v vrednost 0. V Tabeli 3 prikazujemo delež pravih odgovorov znotraj določene skupine in območja.

Tabela 3: Delež pravih odgovorov na vprašanja (krajše) predstavnikov interesnih skupin in širše javnosti glede na območje SP ali OP.

Delež pravih odgovorov znotraj posamezne skupine (%)						
Vprašanje (krajše)	Rejci drobnice		Lovci		Širša javnost	
	Obm. SP	Obm. OP	Obm. SP	Obm. OP	Obm. SP	Obm. OP
Teža volka	35,4	43,9	55,5	59,1	45,3	48,3
Hrana volka	59,8	60,6	86,4	79,3	70,5	61,7
Uspešnost lova	14,2*	19,7*	51,8	64,5	41,6	37,6
Kako živijo	75,6	70,5	85	85,2	76,4	74,8
Prihod volkov	59,1	65,2	82,7	82,8	76,4	70,7
Volk celotna Slo	33,1**	34,1**	32,3**	42,9**	34,2**	36,6**
Vzrok za iztrebljenost	39,4*	50,8	80,9	77,8	67,1	58,3
Zavarovani	66,1	56,1	76,8	79,8	59,6	56,6

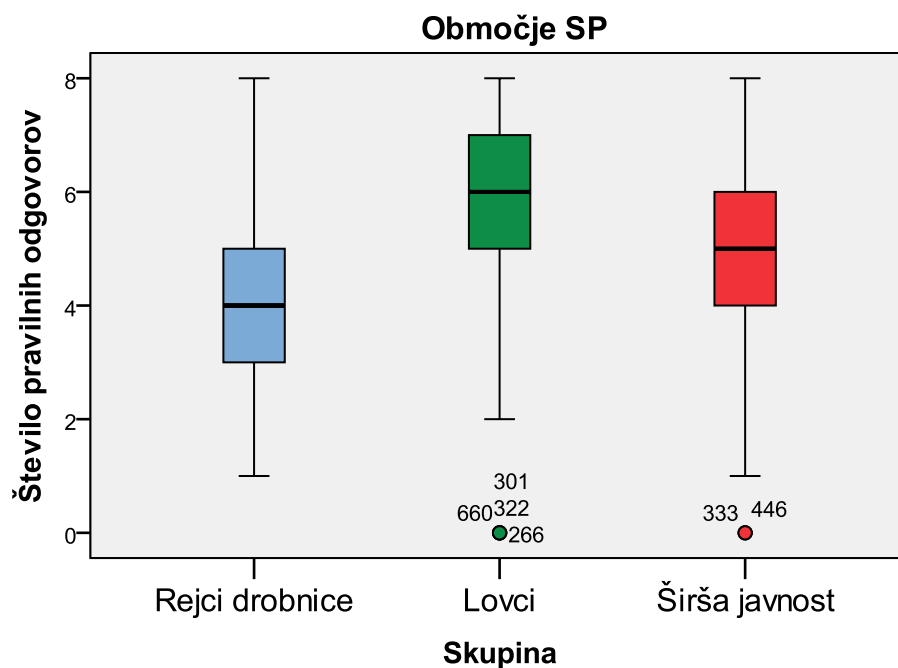
Najpogostejši odgovor (Mo):

* Nisem prepričan/a.

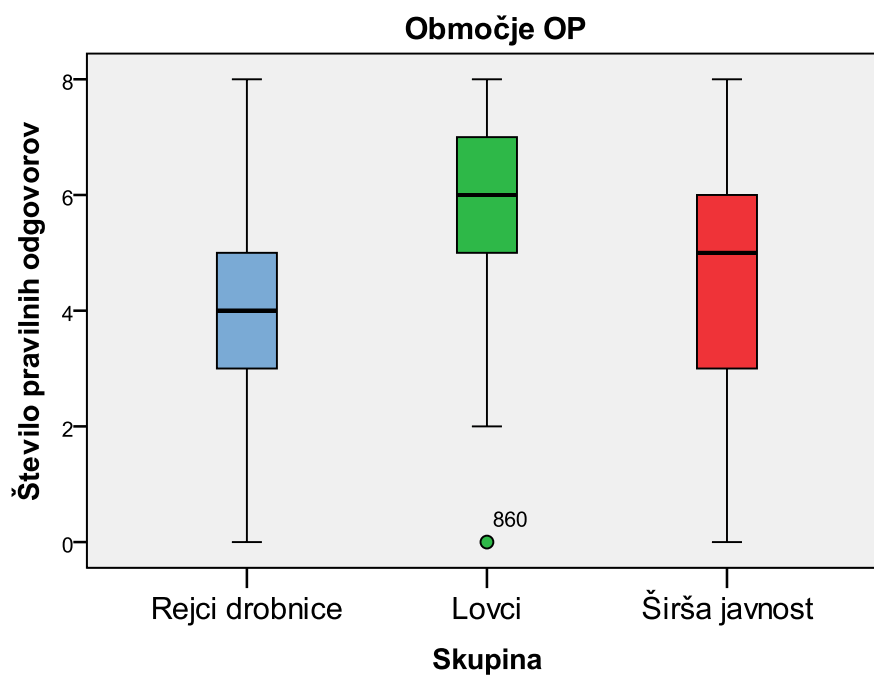
** Volkovi so bili v preteklosti prisotni le na nekaterih območjih Slovenije.

Iz tabele 3 je razvidno, da so na največ vprašanj pravilno odgovorili lovci, ne glede na območje, ki mu pripadajo. Izkazalo se je, da anketiranci najmanj vedo o tem, kako uspešen je volk pri plenjenju srnjadi in jelenjadi (rejci drobnice z deležem 14-20% pravih odgovorov) in pri vprašanju »Menite, da so bili volkovi v preteklosti prisotni na celotnem območju Slovenije?«, kjer so vse tri skupine v večjem deležu odgovorile, da so volkovi v preteklosti živeli le na nekaterih predelih in ne na celotnem območju Slovenije.

Na Sliki 51 in 52 (spodaj) prikazujemo, da je povprečno število pravih odgovorov anketirancev na območju SP ($Me_{Lovci} = 6$, $Me_{Širša\ javnost} = 5$ in $Me_{Rejci\ drobnice} = 4$) in območju OP ($Me_{Lovci} = 6$, $Me_{Širša\ javnost} = 5$ in $Me_{Rejci\ drobnice} = 4$) enako. Mediano smo uporabili, saj na njo osamelci, ki so prisotni pri lovcih in širši javnosti, manj vplivajo kot na aritmetični sredino. Spodnja in zgornja vrstica okvirja označujeta 1. in 3. kvartil, vodoravna črta v kvadratu je mediana, ročaji označujejo minimum in maksimum, krogci (z zaporednim številom anketiranja) pa univariatne osamelce.

Slika 51: Kvartilni diagram razporeditve indeksa znanja o volku med skupinami na območju stalne prisotnosti volka

Slika 52: Kvartilni diagram razporeditve indeksa znanja o volku med skupinami na območju občasne prisotnosti volka

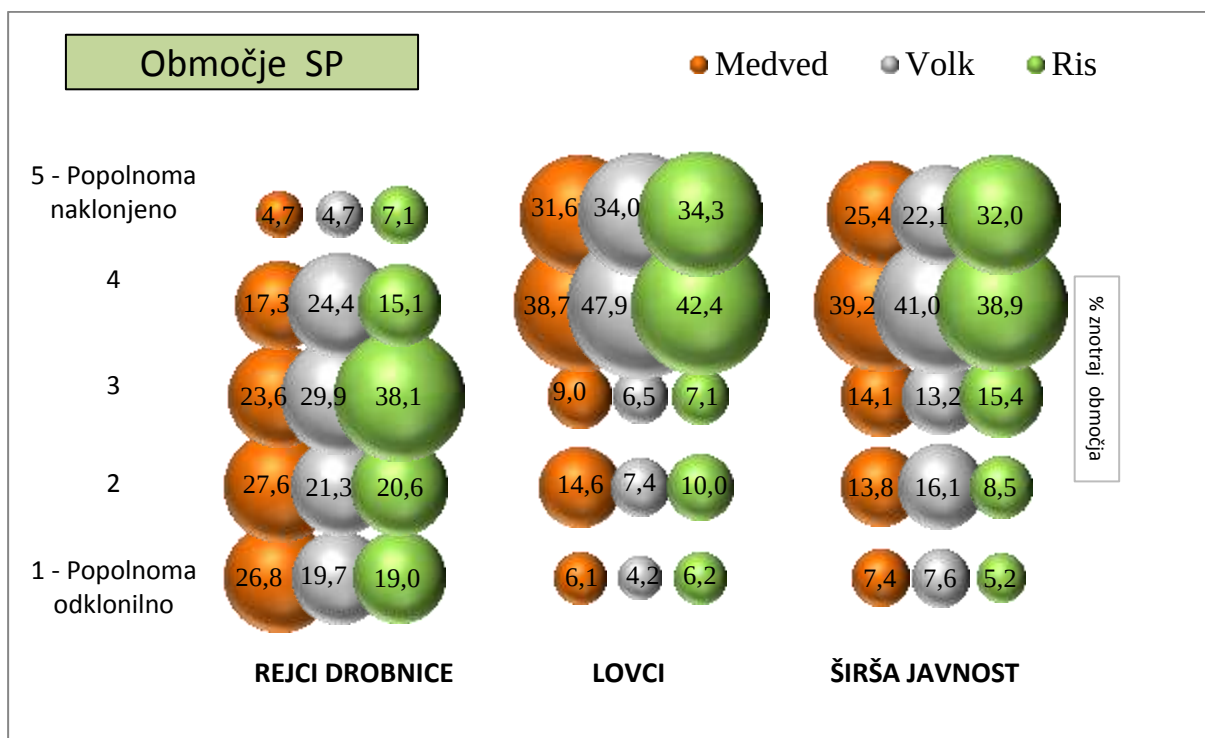
5.12. *Primerjava stališč do medveda, volka in risa ter prepričanja o njihovem statusu pri nas*

Slovenska javnost je velikim zverem dokaj naklonjena, vendar je zelo pomembno, da so jim naklonjeni tudi prebivalci, ki si s njimi delijo življenjski prostor. Zanimalo nas je, kateremu od velikih zveri (medved, volk ali ris) so rejci drobnice, lovci in širša javnost najbolj oz. najmanj naklonjeni in, ali obstajajo razlike v odnosu predstavnikov skupin do različnih velikih zveri.

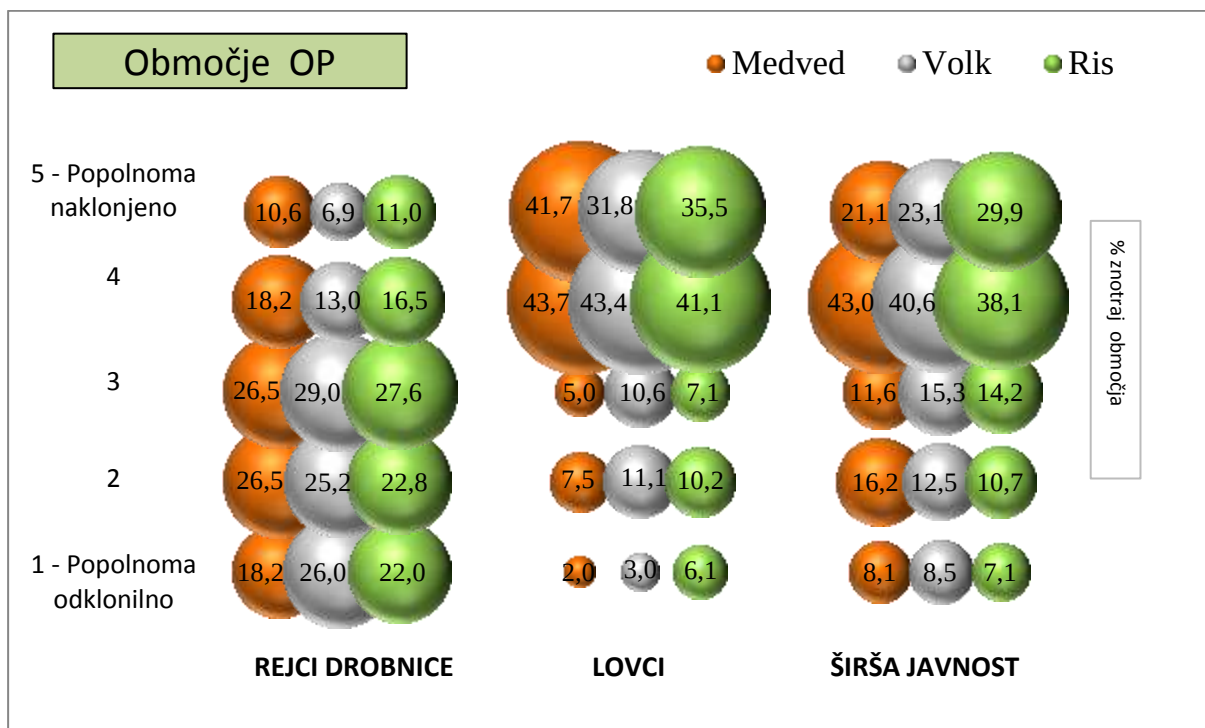
Na območju SP (Slika 53) so rejci drobnice in lovci najbolj naklonjeni volku in najmanj medvedu. Odnos širše javnosti je najbolj pozitiven do risa, najmanj pa do volka. Nižji delež naklonjenosti medvedu (v primerjavi z risom in volkom) je lahko posledica tega, da anketiranci smatrajo medveda kot glavnega povzročitelja škode v kmetijstvu (Slika 37). Na območju OP (Slika 54), za razliko od območja SP, so rejci drobnice volku najmanj naklonjeni. Opažanja raziskovalcev po svetu so, da ljudje, ki prihajajo iz območjih, kjer se po dolgih letih odsotnosti volk ponovno vrača, je njihov odnos do volka bolj odklonilen, kot pri prebivalcih območij, kjer je volk stalno bival. Lovci na območju OP so najbolj naklonjeni medvedu, širša javnost pa risu. Opažamo, da je precej visok delež rejcev do vseh treh zveri neopredeljen in sicer na obeh proučevanih območjih (Slika 53 in 54). Ena od pomembnih ugotovitev, ki jo navajata Eagly in Chaiken (1993) je, da so ljudje, ki že imajo izoblikovana stališča o določeni problematiki, bolj dovzetni do spoznavne (kognitivne) strukturne spremembe in tako spremembe odnosa (npr. tisti z že negativnim odnosom, bodo le-tega še okrepili). Njihovo stališče bo relativno trajno, odporno in bo napovedovalo vedenje te osebe. Medtem, ko pri tistih, katerih stališča so nevtralna ali neopredeljena, lahko ob prejemu novih informacij pride do periferne spremembe. V tem primeru se oblikujejo stališča, ki so relativno začasna, občutljiva in ne napovedujejo vedenja osebe. Tu je priložnost za pripravo ustrezne kampanje ozaveščanja. Odnos anketirancev do vseh treh velikih zveri je pričakovano najbolj negativen med rejci drobnice in najbolj pozitiven med lovci. Razlike v stališčih anketirancev, glede na vrsto velike zveri, ki živi pri nas je zelo majhna, zato sklepamo, da je odnos do volka povezan z odnosom do medveda ter risa in obratno.

Parsonova korelacija pove, kako sta določeni spremenljivki med seboj linearno povezani. Stališče do medveda je pozitivno povezano s stališčem do volka in tudi risa (0,812 in 0,690). Torej, če stališče do medveda postaja bolj pozitivno, postaja pozitivno tudi stališče do volka in do risa. To velja za odvisne vzorce (stališče do velikih zveri znotraj določene skupine). Takšen rezultat nam narekuje, da lahko v prihodnosti načrtujemo raziskave odnosa javnosti do velikih zveri in aktivnosti komuniciranja z javnostmi skupaj za vse tri velike zveri.

Stališče do medveda, volka in risa v Sloveniji

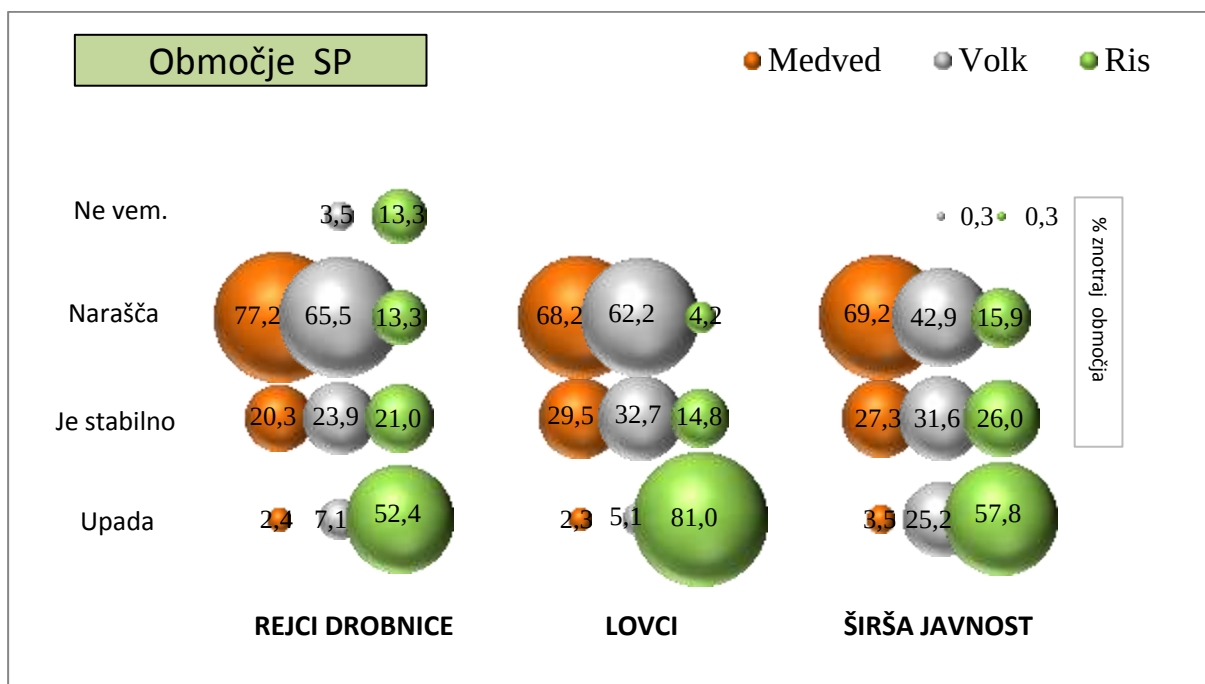
Slika 53: »Kakšno je vaše stališče do medveda/volka/risa?« - območje SP

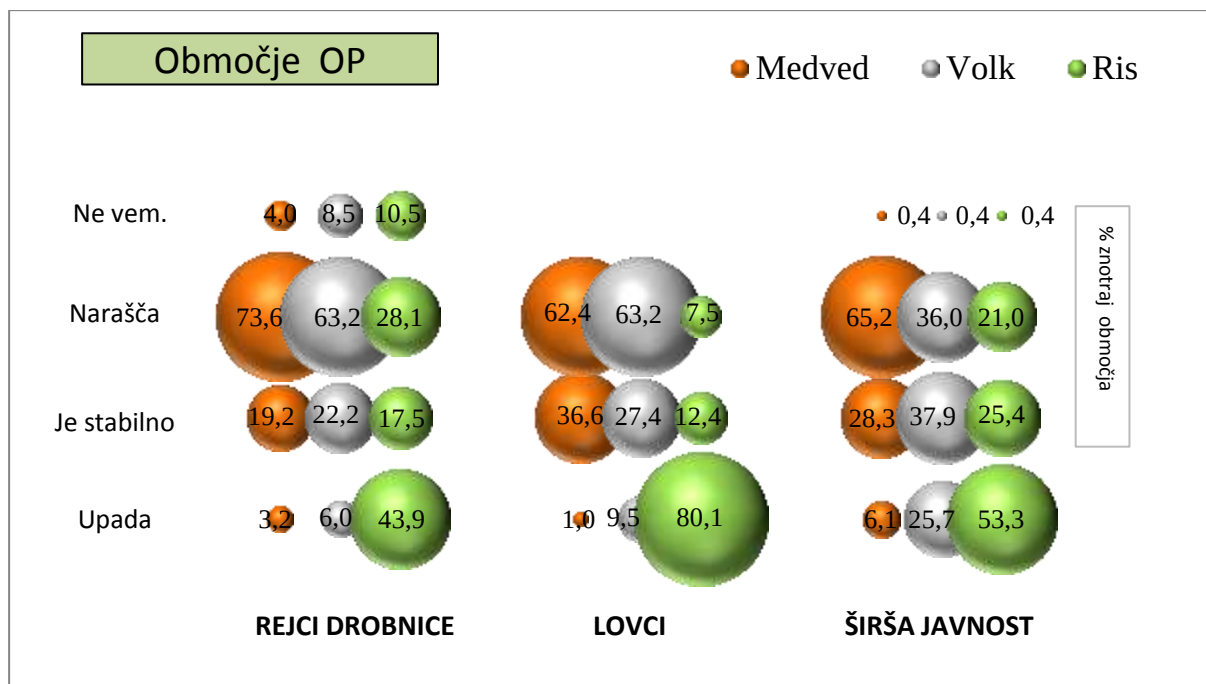
Slika 54: »Kakšno je vaše stališče do medveda/volka/risa?« - območje OP

Percepcija sprememb številčnosti medveda, volka in risa v Sloveniji

Številčnost populacije medvedov, volkov in risov je lahko stabilna, upada ali narašča. Vzroki za to so različni: lov, spremembe življenjskega prostora, sprememba gostote naravnega plena, ureditve lova itd. Za populacijo medvedov velik delež anketirancev meni, da narašča, prav tako za volkove, obratno pa velja za populacijo risov, za katerega visok delež anketirancev meni, da številčnost upada. Pri vprašanju o številčnosti volkov in risov pogosteje prihaja do manjkajočih vrednostih (volk: SP n=29, 4,3 %; OP n=35, 5,6 % in ris: SP n=40, 6,0 %, OP n=38, 6,1 %), zato predpostavljamo, da so te posledica pomanjkljivega znanja o številčnosti obeh vrst. Vprašanje smo pustili med analizami (Slika 55 in 56).

Slika 55: »Ali menite, da število medvedov/volkov/risov v Sloveniji...?« - območje SP

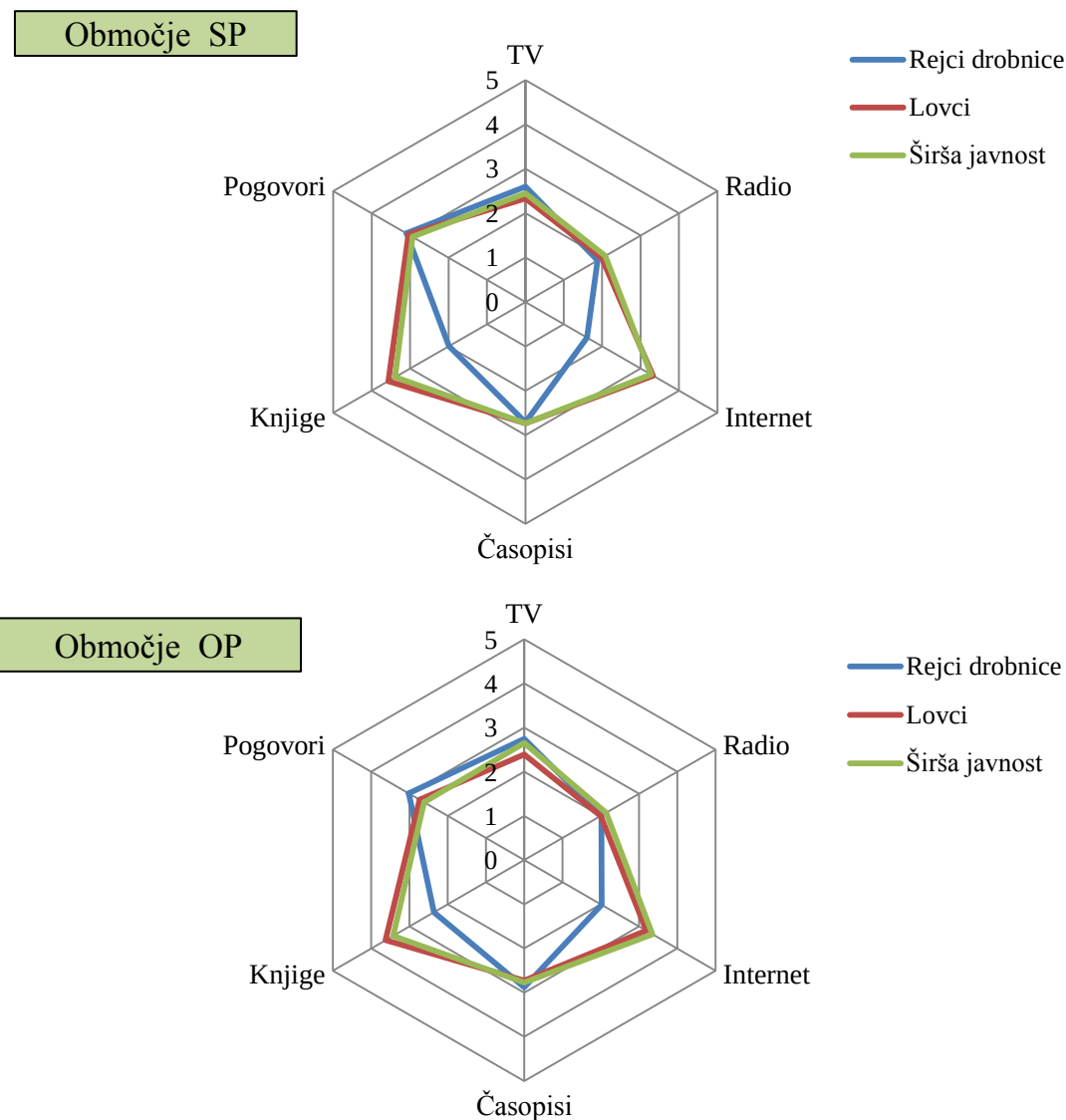

Slika 56: »Ali menite, da število medvedov/volkov/risov v Sloveniji...?« - območje OP

V vprašalnik za lovce in širšo javnost smo vključili vprašanje, ali si želijo sodelovati pri projektih upravljanja z velikimi zvermi. Lovci z območja SP bi si želeli sodelovati kot prostovoljci v 44 %, na območju OP pa v 46 %, kar je zares visok delež. Širša javnost z območja SP bi želela sodelovati v 21 %, z območja OP pa v 16 %. Tako lovci kot širša javnost, če bi lahko izbirali med zgoraj naštetimi velikimi zvermi, bi najraje sodelovali pri projektih o medvedu.

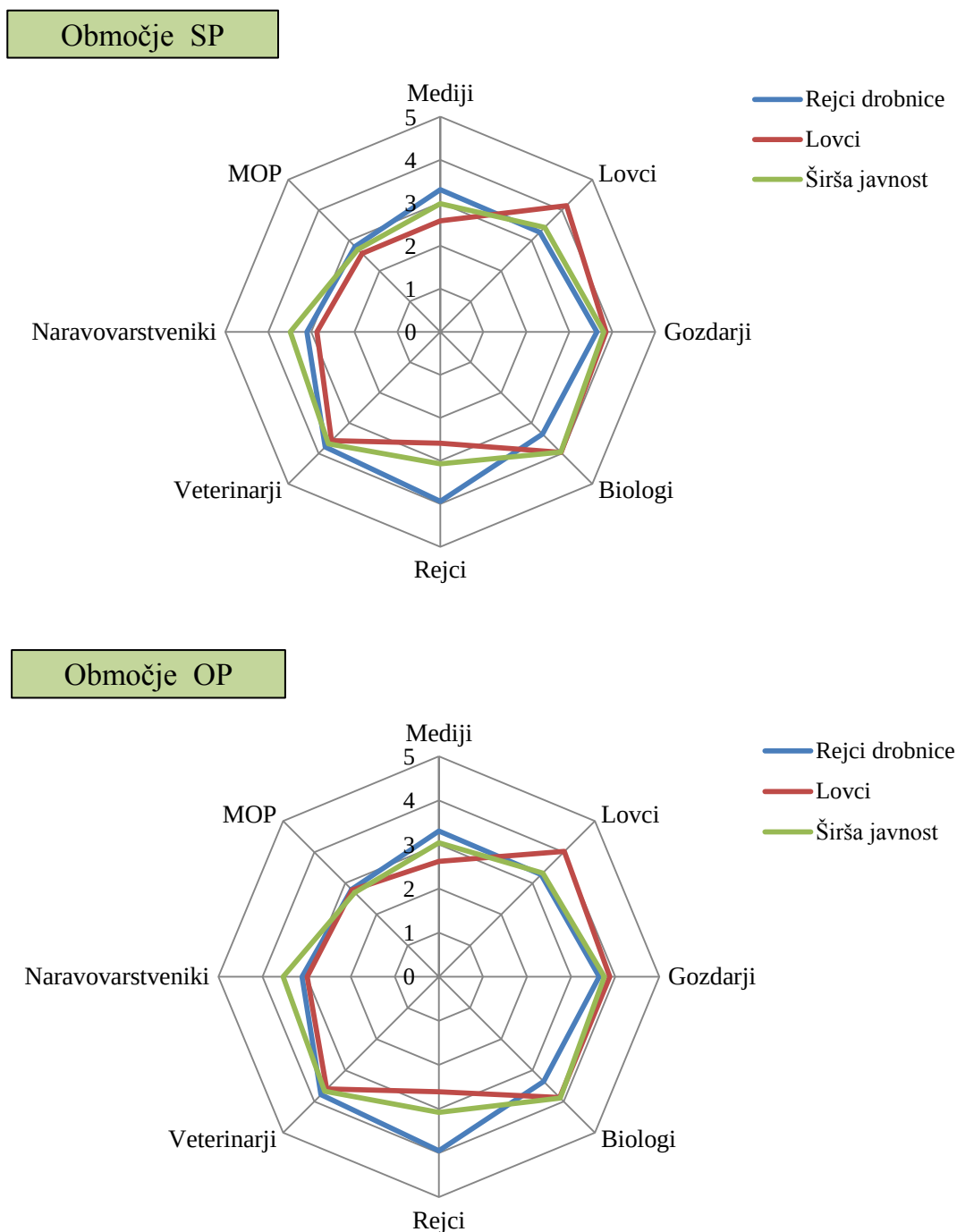
5.13. Viri informacij o volku

Podatki Slike 57 kažejo, da rejci drobnice dobijo največ informacij o volku prek pogovorov in časopisov, najmanj pa iz interneta ter knjig. Medtem ko lovci in širša javnost najdejo največ informacij prav v knjigah in na internetu, najmanj pa na televiziji in radiu. Mnenja anketirancev posamezne skupine z vsakega od območij so homogena, ni opaziti večjih razlik.

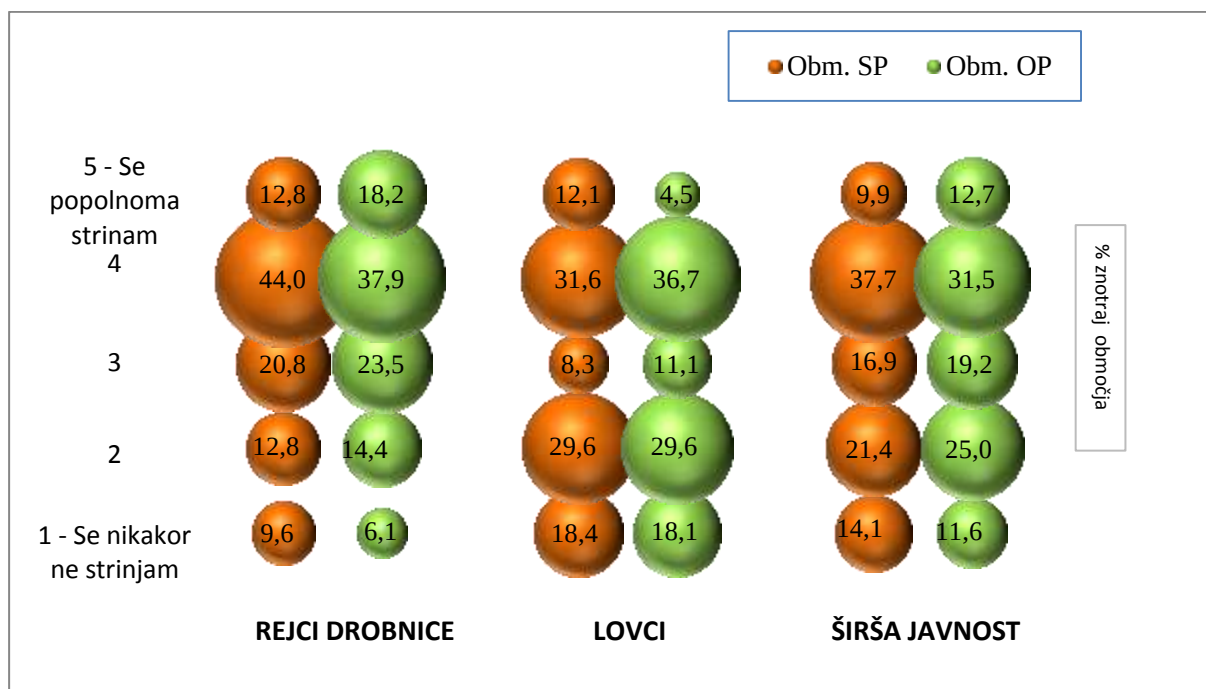
Slika 57: Povprečna ocena virov informacij glede na to koliko informacij o volku posredujejo (ocena od 1-niž informacij do 5-veliko informacij) na območju SP in OP

Iz Slike 58 razberemo, da rejci drobnice iz obeh proučevanih območij najbolj zaupajo ostalim rejcem drobnice, tudi veterinarjem, najmanj pa Ministrstvu za okolje in prostor RS (MOP). Lovci tako kot rejci najbolj zaupajo skupini, ki ji pripadajo - lovcem, stopnja zaupanja MOP-u, medijem in rejcem drobnice pa je nizka. Širša javnost meni, da so najbolj zaupanja vredne informacije o volku tiste od biologov, najmanj pa iz MOP-a. Mnenja predstavnikov skupin med območjema so homogena. Tako nizko zaupanje v MOP (katerega ljudje pogosto označijo kot »državo«) je verjetno posledica splošnega nezadovoljstva državljanov. Zanimivo je dejstvo, da ne glede na količino sredstev, ki jih pristojne inštitucije namenijo letno odškodninam po velikih zvereh, je nezaupanje v to inštitucijo zelo visoko. Iz tega lahko sklepamo, da odškodninski sistem ni učinkovit način za blaženje konfliktov na področju kmetijstva do volkov in da se je treba učinkoviteje osredotočiti na izboljšave v sistemu preprečevanja škod, kot v odškodnine.

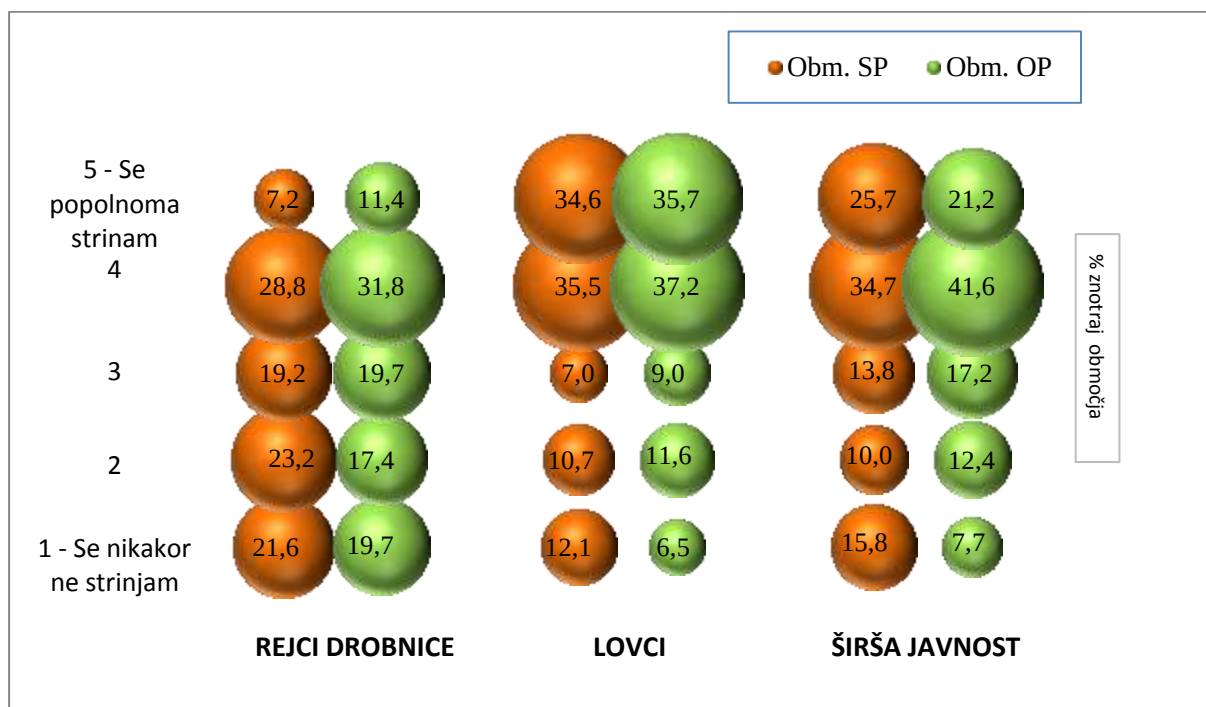

Slika 58: : Povprečna ocena zaupanja v določen vir informacij o volku (ocena od 1-nikakor ne zaupam do 5-popolnoma zaupam) na območju SP in OP

Na odnos lahko vplivajo tudi popačene, populistične informacije, ki jih dobivamo prek množičnih medijev. Ker so mediji vir informacij, ki doseže najširše množice, ne glede na to, kakšno je zaupanje v njih, nas je zanimalo, kaj anketiranci menijo o poročanju medijev o napadih volkov na domače živali. Mnenje rejcev drobnice in širše javnosti (Slika 59) teži k strinjanju, da je poročanje medijev o napadih na domače živali korektno in objektivno, čeprav je precejšen delež širše javnosti (približno 36 %), ki se s tem ne strinja. Medtem ko so mnenja lovcev precej deljena – polovica se z izjavo strinja in polovica ne. Vsaj 70 % anketiranih lovcev iz obeh območij pa meni, da so novice o napadih volkov na domače živali pogostokrat napihnjene (Slika 60), kar je verjetno tudi ena od posledic nižjega zaupanja lovcev v medije (Slika 58).

Slika 59: »Poročanje medijev o napadih na domače živali je korektno in objektivno.«

Slika 60: »Poročanje medijev o napadih na domače živali je pogosto napihnjeno.«

5.14. Osebné izkušnje z volkom

Stališče se oblikuje tudi na podlagi izkušenj in kot tako vpliva na naše obnašanje. Anketiranci z območja SP so v visokem deležu že videli volka v naravi (rejci drobnice – 48 %, lovci – 79 %, širša javnost – 40 %), medtem ko je delež za polovico nižji na območju OP, kar je pričakovano glede na to, da so tu volkovi

prisotni le občasno. Precej več anketirancev (lovci in širša javnost v 95 %, rejci drobnice približno v 85%) pa je videlo volka v ujetništvu, po vsej verjetnosti v živalskem vrtu. Če po nekaterih raziskavah strokovnjaki prihajajo do ugotovitev, da osebna izkušnja, kot je videti volka v naravi ali ujetništvu, pozitivno vpliva na stališča javnosti do njih, pa imajo izkušnje s škodami od volkov obratni učinek. Rejcem drobnice na območju SP je volk povzročil škodo v 21 %, na območju OP pa le v 7 %. Škodo so utrpeli tudi lovci (6 %) in širša javnost (3 %) na območju SP, te pa predstavljajo tisti delež anketirancev, ki redijo drobnico. Na območju OP je delež anketirancev, ki so utrpeli škodo skoraj zanemarljiv (1 %). Karlsson in Sjöström (2007) govorita o pomenu posrednih izkušenj z velikimi zvermi. Posredne izkušnje so tiste, ki so jih doživeli drugi in se prenašajo preko medijev ali pogovorov z znanci. Naj ponovimo, da rejci drobnice celotnega območja pravijo, da največ informacij o volku dobijo prav iz pogovorov, najbolj pa zaupajo rejcem drobnice. To lahko delno razloži negativen odnos do volka tudi med tistimi rejci drobnice, ki škode niso utrpeli.

5.15. *Profil rejca drobnice in lovca*

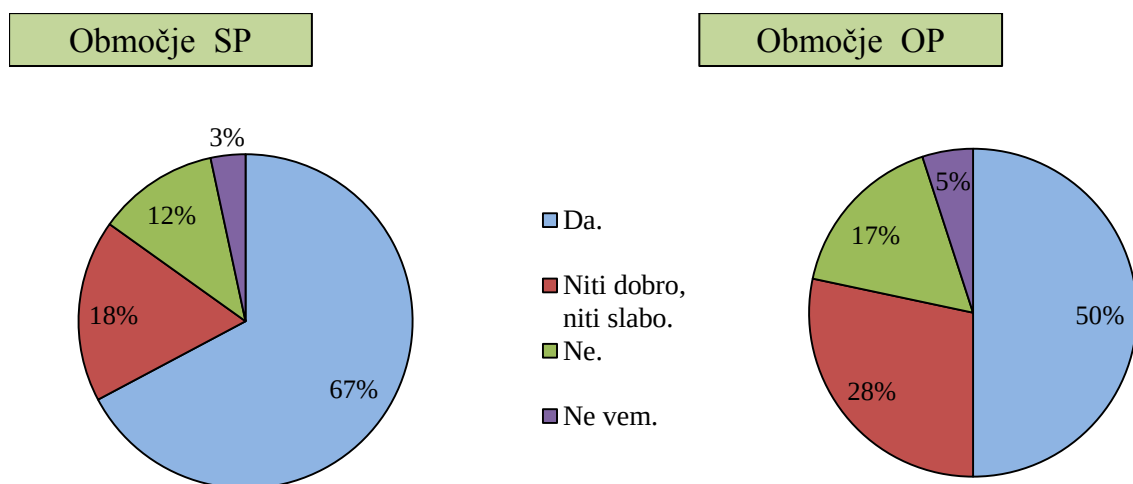
V poglavju 4.3 Standardiziran anketni vprašalnik smo povedali, da imata vprašalnik za lovce in vprašalnik za rejce drobnice dodatna vprašanja, ki se nanašajo na značilnosti interesnih skupin. S tem smo želeli dobiti dodatne informacije o profilu rejca drobnice in lovca iz vsakega od proučevanih območij.

PROFIL REJCA DROBNICE

Pretekle raziskave prikazujejo pomembno razliko med rejci domačih živali in širšo javnostjo, saj je že sama vrsta dejavnosti, s katero se rejci drobnice ukvarjajo veliko močnejše prepletena z življenjem volkov kot pri širši javnosti. Zato smo v vprašalnik dodali predvsem vprašanja, ki se nanašajo na škode na drobnici od volkov, zaščito domačih živali, sistem odškodnin ter lastnosti kmetije.

Škode na domačih živalih zaradi volkov nimajo le ekonomskega vpliva, temveč tudi psihološke in čustvene posledice, ki prav tako pomembno vplivajo na odnos rejcev drobnice do volka. Zato smo postavili trditev »Ob napadih volkov na drobnico čutim močan strah pred volkovi«, s katero se rejci drobnice z območja SP v 60 % strinjajo, na območju OP pa le z nekaj procenti manj. S tem želimo izvedeti, ali škode zaradi volkov, ne glede na to ali jo rejec drobnice dejansko utрпи, vplivajo na povečanje strahu, ki v veliki meri negativno vpliva na odnos do volkov, naj bo to na območju stalne ali občasne prisotnosti volkov. Na območju SP 80 % rejcev ni utrpelo škode, prav tako pa jih kar 93 % ni utrpelo škode na območju OP, a bi jih ob napadu volkov več kot polovica z obeh območij občutila strah pred njimi. To ponovno potrjuje dejstvo, da ima posredna škoda močan vpliv na strah pred volkovi.

Rejci drobnice iz obeh območjih menijo, da so napadi volkov na drobnico pogostejši, če je ta neustrezno zaščitena. Rejci drobnice, ki živijo na območju SP v 67 % menijo, da imajo drobnico dobro zaščiteno, na območju OP pa v 50 % (Slika 61). Pozornost je vzbudil visok odstotek rejcev na območju OP, ki so odgovorili, da zaščita njihove drobnice ni ne dobra ne slaba (28 %) ali da drobnice sploh nimajo dobro zaščitene (17 %). Če bi se trend širjenja volkov nadaljeval na območje OP ali bi številčnost na območju OP narastla, bi bilo treba rejce spodbuditi in informirati o ustreznih ukrepih zaščite domačih živali pred napadi volkov.

Slika 61: Samoocena rejcev drobnice glede na varovanje drobnice na območju SP in območju OP

Približno polovica rejcev drobnice obeh območij bi bila pripravljena bolje zaščititi drobnico, če bi vedeli, da bi to zmanjšalo ali preprečilo napade volkov. To bi storili v primeru, da država zagotavlja pomoč v obliki subvencij, informiranj (seminarjev) ipd.

Na vprašanje o zadovoljstvu rejcev drobnice s sistemom plačevanja odškodnin in metodami preprečevanja škod na domačih živali po volku so odgovarjali na 5-stopenjski lestvici, kjer pomeni 1 – popolnoma nezadovoljen in 5 – popolnoma zadovoljen. Odgovarjali so le tisti rejci, ki so imeli s sistemom odškodnin osebne izkušnje in uporabljajo določen tip zaščite. Z območja SP je na vprašanja o sistemu odškodnin odgovarjalo od 44 do 47 rejcev, torej jih je toliko (34 – 37 % delež rejcev) imelo izkušnje s prijavo škode po napadu, ki jo je povzročila zavarovana živalska vrsta. Na območju OP pa je na vprašanje odgovorilo precej manj rejcev (18 – 20 %), kar predpostavljamo, da je posledica le občasne prisotnosti volka na območju.

Rejci drobnice iz obeh proučevanih območij se v 60 % strinjajo, da je izplačevanje odškodnin ustrezen način blaženja konfliktov (Slika 38), a so hkrati mnenja, da deluje le kratkoročno (v 70 %) (Slika 39). Zato smo poskušali dobiti informacije o tem, s katerim segmentom sistema so več ali manj zadovoljni in do katerega so indiferentni. Rejci drobnice z območja SP so neopredeljeni do tega, kako seznanjeni so o sistemu izplačevanja odškodnin, prav tako tudi do višine odškodnine, ki se izplača ob priznanem škodnem dogodku (Tabela 4). Odzivni čas oglednikov škode in njihovo usposobljenost ocenjujejo kot zadovoljivo, mnenje o celotnem postopku pa se nagiba k nezadovoljstvu, kar smo razbrali že iz odgovorov Slike 38 in 39. Mnenje rejcev z območja OP je precej podobno, le da izražajo nižje zadovoljstvo s tem, kako seznanjeni so s sistemom odškodnin in višino za odškodnine.

Tabela 4: Ocena zadovoljstva rejcev drobnice z lastnostmi sistema izplačevanja odškodnin za škode na drobnici od volka

<i>Zadovoljstvo rejcev drobnice - odškodnine</i>	Območje SP(n=127)			Območje OP(n=132)		
	N	Povprečna ocena	SD	N	Povprečna ocena	SD
Seznanjenost s sistemom plačevanja odškodnin	47	3,30	1,366	26	2,88	1,336
Odzivni čas ob prijavi škode	46	3,93	1,200	25	3,88	1,301
Usposobljenost popisovalcev škode	46	4,02	1,145	25	4,04	1,369
Višina odškodnine za škodo	44	3,09	1,491	24	2,88	1,513
Celotni postopek od prijave škode do izplačila odškodnine	46	2,85	1,382	25	2,76	1,451

Škoda, ki se zgodi zaradi napada zavarovane živalske vrste, je izplačana le, če so domače živali primerno varovane, kar je določeno v Pravilniku o primernih načinih varovanja premoženja in vrstah ukrepov za preprečitev nadaljnje škode na premoženju (Ur.l. RS, št. 74/05). Če rejci drobnice želijo prilagoditi uporabo zaščitnih sredstev svoji kmetiji se lahko poslužujejo številnih načinov zaščite. Več kot polovica anketiranih rejcev (n=67) so zadovoljni s tem, kako seznanjeni so z uporabo elektroograj, kot tudi z uporabo pastirskih psov ter kombinacije obeh sredstev zaščite, le da imajo s pastirskimi psi (n=30) in kombinacijo obeh sredstev zaščite (n=28) precej manj izkušenj (Tabela 5). Ostali so precej neopredeljeni do višine subvencij za nakup elektroograj ter pomoči pri uvajanju metod zaščite. Rejci drobnice z območja OP so zadovoljni s tem, kako seznanjeni so z uporabo elektroograj, malce manj z uporabo pastirskih psov ter kombinacijo obojega, ostajajo pa neopredeljeni do višine subvencij ter svetovanja pri uporabi sredstev zaščite.

Tabela 5: Ocena zadovoljstva rejcev drobnice z metodami za preprečevanje škod na drobnici po volku

<i>Zadovoljstvo rejcev drobnice - metode zaščite</i>	Območje SP (n=127)			Območje OP (n=132)		
	N	Povprečna ocena	SD	N	Povprečna ocena	SD
Seznanjenost z metodami zaščite drobnice - elektroograje	67	3,52	1,211	72	3,88	1,087
Seznanjenost z metodami zaščite drobnice - pastirski psi	30	3,67	1,213	21	3,48	1,167
Seznanjenost z metodami zaščite drobnice - kombinacija metod zaščite (elektroograje in pastirski psi)	28	3,46	1,232	20	3,40	1,231
Višina pomoči (subvencije) ob nakupi elektroograj	28	3,14	1,239	30	3,17	1,206
Pomoč pri uvajanju metod zaščite	23	3,26	1,287	29	2,97	1,295

V okviru projekta SloWolf je načrtovana aktivnost izbire pašnikov s pogostim pojavom škod od volkov, na katerih se poskuša konkretno izboljšati sisteme varovanja domačih živali. Zato je bilo v vprašalnik vključeno dodatno vprašanje za tiste rejce, ki si želijo sodelovati kot promotor in demonstrator učinkovite uporabe sredstev za zaščito domačih živali (elektroograje in pastirski psi). Z območja SP je bilo pripravljenih za tovrstno sodelovanje 16 rejcev in območja OP 7 rejcev drobnice.

Od 26 rejcev drobnice, ki so na območju SP utrpeli škodo po volku, je v letih 2008 in 2009 devet utrpelo škodo enkrat, 8 jih je utrpelo od dva do trikrat in 5 štirikrat in več. Rejci iz območja OP pa so utrpeli manj škod – eden je utrpel škodo enkrat, 4 so jo utrpeli od dva do trikrat in eden štirikrat in več.

Na območju SP 71 % rejcev predstavlja drobnica osnovno dejavnost, na območju OP pa 63 %.

Tabela 6: Struktura vzorca rejcev drobnice iz območja SP in območja OP glede na osnovno dejavnost (reje domačih živali) na kmetiji

	Območje SP		Območje OP	
	N	Delež znotraj vzorca (%)	N	Delež znotraj vzorca (%)
Drobnica	85	71,4	82	63,1
Govedo	20	16,8	38	29,2
Konji	5	4,2	4	3,1
Prašiči	3	2,5	0	,0
Perutnina	2	1,7	3	2,3
Nisem več lastnik domačih živali	2	1,7	2	1,5
Drugo:	2*	1,7	1**	,8
	127	100,0	130	100,0

* govedo, kokoši, zajci, prašiči - vsega po malem; osli

** čebele

PROFIL LOVCA

Tudi lovci kot specifična interesna skupina imajo svoje karakteristike, ki so lahko precej različne od rejcev drobnice in širše javnosti, saj je lovstvo močno prepleteno z naravo in temu primerni so lahko tudi interesi. Več kot polovica lovcev na obeh proučevanih območjih ne hodi na lov izključno v lovišče svoje lovske družine, temveč tudi v druga lovišča po Sloveniji, približno 30 % pa jih lovi le v lovišču svoje lovske družine. Na volka je že streljalo 26 lovcev (12 %) z območja SP in le 2 lovca (1 %) z območja OP. Lovci z obeh proučevanih območij so trdno prepričani, da je osnovna dejavnost lovstva naravovarstvo (območje SP – 94 % in območje OP – 97 %), do 30 % lovcev (območje SP – 23 % in območje OP – 28 %) je prepričanih, da je lovstvo gospodarska dejavnost in okoli 20 % (območje SP – 26 % in območje OP – 20 %) predstavlja lovstvo šport. Na območju SP ima ali je imelo 52 % lovcev stare starše, ki so bili prav tako lovci, na območju OP pa v 41 %, kar kaže na to, da je lovstvo tradicionalna dejavnost. Povprečno število let članstva lovcev v lovskih družinah je na območju SP je 23 let (SD=13), na območju OP pa 24 let (SD=14). Malce manj kot polovica lovcev z obeh območij (območje SP – 44 % in območje OP – 47 %) uporablja lovskega psa. Med anketiranimi lovci na območju SP 14 % redi drobnico in na območju OP pa 10 %.

6. Komunikacijska priporočila

Na podlagi rezultatov študije lahko definiramo, kakšne informacije je treba zagotoviti, kam naj bodo usmerjene in s katerimi kanali informiranja naj bodo posredovane. V okviru projekta načrtujemo aktivnosti z namenom izboljšanja upravljanja z volkom v Sloveniji. Aktivnosti imajo tudi nalogo reševanja in/ali preprečevanja nastajanja novih konfliktov med različnimi deležniki. Pri pripravi priporočil je bila upoštevana javnomnenjska Raziskava odnos rejcev drobnice, lovcev in širše javnosti do volka in upravljanja z njim, mnjenja strokovnjakov ter pretekla literatura o tematiki.

V okviru projekta SloWolf je izvedenih veliko tovrstnih aktivnosti, ki so načrtovane tudi v prihodnosti projekta in bi se morale intenzivno nadaljevati še po njem, ko bo pripravljen in sprejet akcijski načrt za dobo 5 let. Še naprej so načrtovane delavnice, seminarji in izobraževanja za različne ciljne skupine, oblikovan je tudi izobraževalno promocijski material (zloženko, brošure, glasila in dokumentarni filmi o volku) idr.

Kampanja ozaveščanja – izobraževanja in informiranja:

Izobraževanje in informiranje javnosti sta za zagotavljanje nemotenega soobstoja ljudi in volkov ter varstva in njihovega dolgoročnega ohranjanja ključnega pomena. Ponekod je odnos do volka precej odklonilen, kar je posledica tako škod, ki jih volkovi povzročajo, kot tudi samega način življenja, ki se prepleta z aktivnostmi ljudi. Dejavniki, ki vpliva na odnos družbe pa je tudi pristransko in senzacionalistično poročanje. Kampanje ozaveščanja javnosti veljajo za eno od najbolj učinkovitih orodij za izboljšanje človekovega odnosa do velikih zveri in upravljanja z njimi in tako povečanje možnosti za ohranitev le-teh. Zavedati se moramo, da ni mogoče prepisati enotnega komuniciranja za interesne skupine in širšo javnost, a je pomembno, da komunikator tako med skupinami kot tudi času in prostoru (območje stalne prisotnosti volka in območje občasne prisotnosti volka) išče in spodbuja prave poti. Javnost mora biti informirana iskreno, ob pravem času in na njej ustrezen način.

Ključni cilji informativno-izobraževalne kampanje:

- Izboljšati odnos javnosti do volkov, ki prihaja iz območja prisotnosti volkov za vsaj 5 %;
- Povečati poznavanje biologije volka iz strani javnosti in upravljanju z njim za vsaj 5 %;
- Zagotavljati ažurne informacije o številu in trendu volkov v Sloveniji – vsaj enkrat letno;
- Izboljšati ozaveščenost javnosti o napadih volkov na domače živali in o učinkoviti rabi zaščite domačih živali pred napadi volkov na primerih dobrih praks iz Slovenije;
- Izboljšati seznanjenost rejcev drobnice o uporabi sredstev za učinkovito zaščito domačih živali za vsaj 5 %;
- Izboljšanje prepoznavnosti projekta SloWolf ter povečanje interesa javnosti za vključevanje v načrtovane aktivnosti za 10 %;
- Zagotavljati nujno potrebne informacije medijem pri poročanju o napadih volkov (in ostalih velikih zveri) na domače živali s strani volkov (vzroki za nastanek škode, območje škode – območje prisotnosti volkov, uporabljeni ukrepi za zaščito domačih živali, kaj ima rejec na voljo, da ustrezno zaščiti domače živali - subvencije, pomoč v obliki svetovanja o ustrezni zaščiti), ki so pomembni za kritično oceno javnosti – po potrebi.

Ciljne skupine: V raziskavi smo identificirali potencialne ciljne skupine na območju stalne in območju občasne prisotnosti volka, med katerimi so primarne rejci drobnice, lovci in širša javnost, sekundarne pa so vse ostale, katerih se jih obstoj volka in upravljanje z njim kakorkoli dotika (društva ali zveze rejcev

domačih živali, naravovarstvene organizacije, šoloobvezni otroci in ostali mladoletniki, pristojne inštitucije odgovorne za upravljanje z volkom in pripravo ustreznih prepisov, ki urejajo njegovo varstvo in varovanje lastnine pred napadi volkov ipd.).

Časovni okvir kampanje: Informiranje predstavlja redno aktivnost projekta SloWolf, a naj se uradno začne z medijsko udarnim dogodkom, kot je na primer predstavitev »Predloga akcijskega načrta za volka in upravljanje z njim«. Projekt SloWolf traja 4 leta, od 1. januarja 2010 in do 31. decembra 2013.

Ključna sporočila kampanje:

»Volk je krovna živalska vrsta.« ali »Volk ima pomembno vlogo v ekosistemu.« Pomembna vloga volkov za ekosistem – biološka (še posebej ekološka) dejstva o volku.

»Volk človeku ni nevaren.« Obrazložitev dejstva, da volkovi ljudem niso nevarni in hkrati ne predstavljajo zlobne in krute ubijalce. S sporočilom želimo doseči, da se ljudje volkov ne bi bali oz. želimo zmanjšati strah pred njimi. Po ugotovitvah raziskav še vedno precej širše javnosti meni, da je volk človeku nevaren, kar potencialno vpliva na odnos javnosti do njega.

»V Sloveniji živi od 8 do 10 tropov volkov.« oz. enostavno in razumljivo poročanje vsakoletne ocene številčnosti volkov v Sloveniji pridobljene na podlagi rednega monitoringa populacije volkov. Priporočamo kontinuirano informiranje o številu in trendu volkov v Sloveniji z namenom preprečevanja ustvarjanja intuitivnih ocen številčnosti, ki so lahko proizvod čustev, ki nastanejo zaradi škode ali senzacionalističnega poročanja.

»Nevarovane ali slabo varovane domače živali so najpogostejši vzrok za napade volkov na njih – volkovi pri plenjenju izkoriščajo priložnosti, ki so jim dane.« Raziskava je pokazala, da velika večina anketirancev meni, da do napadov prihaja, ker je v Sloveniji previsoko število volkov, hkrati pa velik delež rejcev drobnice meni, da so volkovi po naravi zlobni. Kar je verjetno psihološka posledica škod na domačih živalih.

»Zmerni odstrel ne zmanjšuje ali preprečuje nastajanja škod, temveč ustrezna zaščita domačih živali.« Javnost razume odstrel volkov zaradi zmanjševanja škod kot ustrezno ukrep, saj se taka praksa izvaja že precej let, tudi pri nas.

Kanali informiranja:

Komu predstavniki anketiranih skupin najbolj zaupajo in kje dobijo največ informacij o volku, je za upravljavce pomembna informacija, ki ključno vpliva na oblikovanje strategije, načrtovanje medijskega pojavljanja in izbiri komunikacijskih kanalov:

- *Množični mediji:* Glede na dejstvo, da anketiranci do določene mere zaupajo množičnim medijem, predlagamo proaktivni pristop - aktivna in kontinuirana priprava člankov ter novic, ki bodo služili kot sredstvo informiranja in izobraževanja. Enako pomembno pa je tudi pravočasno reagiranje na senzacionalistično poročanje, ki pogosto izkrivlja prava dejstva.

Sporočila za javnost so obvezni sestavni del kampanje. Večina obsežnih kampanj se začne s sporočili za javnost. Z njimi si zagotovimo brezplačno poročanje v časopisih, revijah, na radijskih in televizijskih postajah, kar nam omogoča, da dosežemo veliko večje število posameznikov iz ciljnih skupin.

- *Interesne skupine:* Informiranje naj poteka tudi prek organizacij, v katero so predstavniki interesnih skupin vključeni (ne)posredno, saj po podatkih raziskave interesne skupine najbolj zaupajo ljudem iz svojih vrst, ki se ukvarjajo z isto ali podobno dejavnostjo. Kanali informiranja in izobraževanja rejcev drobnice in ostalih rejcev domačih živali naj bodo društva rejcev, obvezni letni seminarji za kmete, delavnice in predavanja ter ciljno usmerjeni mediji (revija Drobnica, revija Kmečki glas, oddaja Ljudje in zemlja, oddaja O živalih in ljudeh idr.). Najustreznejši kanali informiranja in izobraževanja lovcev so lovske družine, Lovska zveza Slovenije, seminarji, lovski dogodki in sejmi ter prek ciljno usmerjenih medijev (revija Lovec, trgovine z lovsko opremo, sejem Lov idr.).
- *Informativno-izobraževalni material,* ki služi kot promocija projekta ter njegovih aktivnosti in produktov, ki so nastali v okviru njega. Oblikovale so se ali se bodo brošure, zloženke, bilteni, filmi o volku ali problematiki soobstoja ljudi in volkov ter drugi izobraževalni material.
- *Novinarske konference,* na katerih se predstavi namen, cilje in aktivnosti projekta SloWolf.
- *Informativna in izobraževalna središča:* knjižnice, večje zbirne točke, TIC idr.

Do točnih podatkov bomo prišli prek rednega spremljanja populacije volkov v Sloveniji. To sporočilo naj se predstavlja javnosti prek množičnih medijev in se nanaša direktno na grožnje predstavljene v začetnem delu poročila.

Taktike komuniciranja:

I. Redno spremljanje populacije volkov:

Redno spremljanje populacije volkov, ki bo zagotavljalo grobo oceno številčnosti in trend volkov v Sloveniji za namen ažurnega informiranja javnosti, ki v tem trenutku pripisuje volkovom previsoko število, kar predvsem velja za rejce drobnice in širšo javnost, je nujno. Če z nadaljnjimi analizami ugotovimo, da so osebne izkušnje (ne škode), ki so jih imeli anketiranci z volkovi, pozitivno povezane z odnosom javnosti do njih, bomo še udarnejše pozivali javnost k vključevanju v projektne aktivnosti prek terenskega slednja volkov (v obliki prostovoljstva) in vzdrževali tesno sodelovanje z lovci. Ker so lovci pomembni deležniki pri upravljanju z viri narave, moramo ves čas vzdrževati stopnjo motivacije za sodelovanje pri upravljanju z velikimi zvermi, ki je trenutno precej visoka. Lovcem lahko volkovi predstavljajo neposrednega tekmeca ali celo škodljivca (predvsem za tiste, ki razumejo lovstvo kot gospodarsko dejavnost), zato mora biti pomemben poudarek na kontinuiranem informiranju o pomenu ter pozitivnemu vplivu volkov na ostale plenske vrste, katere so tudi divjad.

Prostovoljstvo

V terensko raziskovalno delo projekta SloWolf se vključuje prostovoljce, ki so zainteresirani za delo z volkovi na terenu. Zimsko sledenje je eden od pomembnih delov celovitega sledenja – monitoringa populacije volkov v Sloveniji. S pomočjo iskanja sledov v snegu se ugotavlja število volkov v posameznem tropu. Monitoring poteka tudi s pomočjo izzivanja tuljenja volkov, prek katerega prav tako ugotavljamo število volkov v tropu in, ali so prisotni tudi mladiči. Vključevanje prostovoljcev v upravljanje z volkom nima le funkcije zbiranja podatkov o volkovih, temveč ima tudi funkcijo neposrednega vključevanja javnosti. Ta pa ima izredno pomembno informativno in izobraževalno nalogo ter je pomemben vir neformalnega izobraževanja o biološki, še posebej ekološki vrednosti volkov.

II. Informiranje in usposabljanje kmetijskih svetovalcev za preprečevanje škod po velikih zvereh:

Na podlagi opazovanj in izkušenj pridobljenih iz načrtovanih projektnih aktivnosti - primeri dobrih praks, se pripravi navodila o zahtevah postavljanja elektroograj za potrebe učinkovitega preprečevanja napadov na drobnico. Ta znanja bodo oblikovana v informacijske podlage, ki jih bomo posredovali kmetijski svetovalni službi za potrebe oblikovanja tem predavanj za kmete, ki jih izvajajo v zimskem času s področja pašne reje domačih živali kmetijski svetovalci. Tematika bo predvidoma obsegala več delov, in sicer postavitev in vzdrževanje elektroograj, najbolj pogoste napake pri postavljanju elektroograj in izpolnjevanje dodatnih zahtev pri varovanju živali na pašniku pred napadi velikih zveri (Udovč, 2010). Priporočamo, da se na rednih letnih obveznih seminarjih opozarja tudi na predpise iz Pravilnika o primernih načinih varovanja premoženja in vrstah ukrepov za preprečitev nadaljnje škode na premoženju. Prav tako pa naj se celotno vsebino vključi kot obvezno vsakoletno prakso. Tako bomo lahko ključno skupino ljudi informirali, izobrazili in omogočili, da bo lahko strokovno svetovala rejcem o učinkoviti zaščiti domačih živali pred napadi velikih zveri na primerih dobrih praks iz Slovenije.

III. Promocija primerov dobrih praks

S to akcijo, ki je načrtovana znotraj projekta SloWolf, se bo na podlagi aktivnega spremljanja učinkov izvajanja zaščite (snemanje z videokamerami) promoviralo najustreznejšo izvedbo zaščite, ki po eni strani zagotavlja zadostno stopnjo varovanja, po drugi pa ne predstavlja prevelikega finančnega bremena za rejce. To je le eden od ukrepov, s katerim zmanjšamo možnost vdora zveri na pašnike, kjer se nahajajo domače živali in nudimo pomoč, ki ni le finančne narave (donacije elektroograj in pastirskih psov), temveč ima pomembno svetovalno in motivacijsko naravo. Dosedanja tuja in domača praksa kaže, da elektroograje poleg odvrčanja velikih zveri omogočajo tudi nadzorovano pašo domačih živali, kar dejansko predstavlja dodatni sinergistični učinek za rejce.

Prek primerov dobrih praks lahko hkrati dosegamo več ciljev:

- a. Z ustrezno zaščito **zmanjšamo število napadov volkov** na domače živali. Rejci drobnice, kot (potencialni) prejemniki odškodnin, si po podatkih raziskave želijo rešitve, ki bo dolgoročne narave, zato priporočamo delno preusmeritev sedanjih ukrepov, ki so v večini temeljili na izplačevanju odškodnin po škodah na domačih živalih od volka, v preventivne ukrepe, ki bodo usmerjeni v učinkovito zaščito domačih živali pred napadi volkov. Vzor naj bodo izkušnje primerov dobrih praks iz Slovenije in tujine. S tem, ko z ustrezno zaščito zmanjšamo ali preprečimo škode od volka pa posredno sporočamo, da je odstrel volkov nepotreben in neustrezen ukrep zmanjševanja le-teh tako v Sloveniji, kot tudi po svetu. Ukrepi morajo biti lokalno prilagojeni razmeram v okolju.
- b. **Informiranje in izobraževanje rejcev o glavnih vzrokih za napade volkov** na domače živali. Namreč, rezultati raziskave so pokazali, da precejšen delež rejcev meni, da je vzrok za nastanek škode previsoko število volkov ali njihova kruta, zlobna narava. Hkrati pa z učinkovito zaščito domačih živali rejce obvarujemo pred čustvenim šokom, ki nastane ob napadih, ki močno negativno vpliva na odnos rejcev do volkov ter znižuje stopnjo tolerance do njih.
- c. Ker so aktivnosti primerov dobrih praks tudi širše medijsko podprte – imajo poleg informativno-izobraževalne funkcije tudi funkcijo **družbenega nagrajevanja**. To pomeni, da nagradimo rejčevo odgovornost v družbi (potrditev in veljava iz strani družbe) - »pohvala«, zaradi ustrezne zaščite domačih živali, saj s tem varujejo tako svojo lastnino kot volka. Poskrbijo pa tudi za promocijo soobstoja volkov in kmetijstva.
- d. Rejci, ki se izkažejo za dobrega gospodarja in na območju volka učinkovito varujejo domače živali, bi morali **dodatno prejemati olajšave** za dejavnost, ki jo opravljajo.

- e. **Informiranje o pripravi dopolnjenega Pravilnika o minimalni zaščiti domačih živali pred velikimi zvermi.** S tem pa se informira in ozavešča tako o primerni zaščiti domačih živali kot tudi o učinkovitih načinih zmanjševanja škod.

IV. Spodbude za rejce

Pomoč v obliki subvencij pri nakupu zaščitnih ograj za varovanje domačih živali na območju velikih zveri. Po sedaj veljavnih predpisih so bile subvencije do leta 2010 dostopne vsakemu rejcu in lahko zaprosi za njih prek javnega razpisa za nakup elektroograj in pašnih aparatov. Tisti, ki se prijavijo na razpis in izpolnjujejo navedene pogoje, dobijo 60 % kupnine za elektroograje in pašne aparate povrnjene. Od tistega rejca, ki pomoč prejme, je pričakovano, da ravna kot dober gospodar in svoje premoženje (zaščitna sredstva in domače živali) učinkovito zaščiti.

Preusmeritve reje drobnice v druge manj konfliktno vrste na območju velikih zveri, naj bo podprto s spodbudami. Reja goveje živine na področjih prisotnosti velikih zveri naj bo stimulirana s strani države.

V. Dopolnitev vsebin obveznih letnih izobraževanj za kmete

Svetovanje o ustrezni zaščiti in uporabi zaščitnih sredstev za obvarovanje domačih živali pred napadi velikih zveri mora biti del vsebin vsakoletnih obveznih izobraževanj za kmete. V vsebino za kmete iz območja prisotnosti velikih zveri naj se vključijo tudi splošne informacije o biologiji velikih zveri, z namenom zmanjševanja strahu pred njimi, ustrezne reje in zaščite domačih živali na območju velikih zveri ter poznavanja vzrokov za napade. Redni obvezni seminarji za kmete predstavljajo eno pomembnejših kanalov obveščanja rejcev, saj zaradi dejstva, da so obvezni, zajamejo celotno populacijo.

VI. Delavnice, seminarji, posveti in ostala srečanja

Delavnice, seminarji in posveti so le nekateri (ne)posredni načini vključevanja ciljnih javnosti v upravljanje z volkom v Sloveniji. So način komuniciranja s ciljnimi skupinami, ki imajo poleg funkcije informiranja ciljne javnosti tudi funkcijo dialoga med predstavniki ciljnih skupin. Za pripravo le-teh je potrebna identifikacija interesnih skupin, s katerimi se lahko poglobljeno predebatira o ključni problematiki in kjer imajo vsi udeleženci možnost predlogov in konfrontacije stališč in mnenj. Konfrontacija mnenj predstavlja prednosti predvsem v tem, da ponavadi prepreči konfliktno situacijo, ki nastajajo zaradi nerazumevanja stališč in vidikov različnih interesnih skupin. Tako lahko bolje razumemo interesne skupine, ki pomembno vplivajo na življenje volkov in obratno. Na takšnih dogodkih se običajno sprejmejo ustrežnejše in legitimnejše odločitve, hkrati pa omogoča upravljavcem in ciljnim skupinam možnosti takojšnjih reakcij na konflikte, ki obstajajo ali bi lahko v prihodnosti nastali.

Z delavnicami lahko pridobivamo direktne povratne informacije, opredelimo načine sodelovanja in če je potreba, vzpostavimo potencialna partnerstva. Lovci so pri upravljanju z volkom tesni in nepogrešljivi partnerji, vključujejo pa se tudi prek delavnic in komisij za načrtovanje izrednega odstrela volkov. Po podatkih raziskave so skupina, ki daleč najmočnejše meni, da morajo biti vključeni v procese odločanja.

Širša javnost je pomemben del družbe, saj predstavlja javnost, katerih mnenje o volku je najbolj objektivno, saj se jih njihov obstoj neposredno ne dotika. Delavnic in seminarjev, ki so ciljno usmerjena srečanja, se redkeje udeležujejo. A je pomembno, da so o elementih upravljanja z volkom seznanjeni, vključno z načini poseganja v populacijo, aktualnimi problemi in pomenom varstva volkov, saj se le dobro informirana javnost lahko ustrezno odloča.

VII. Individualna obravnava oškodovanih rejcev

Za nemoten soobstoj rejcev drobnice in volkov so najpomembnejši preventivni ukrepi na področju zaščite domačih živali. Število oškodovancev (v zadnjih 15 letih) v primerjavi s številom škod je razmeroma majhno, prav tako je bilo le 25 rejcem izplačanega več kot 50 % vsega denarja za povračilo škod. Ugotovitev, da večina škodnih primerov nastane pri majhnem številu upravičencev, je za preprečevanje nastajanja škodnih primerov zelo pomembna. Za zmanjšanje števila škodnih primerov za 50 % bi bila potrebna ureditev le 25 kmetijskih gospodarstev. To je za nadaljnje ukrepanje ena od ključnih ugotovitev, saj iz nje sledi, da dodatnih ukrepov za zmanjševanje števila škodnih primerov ni nujno uvajati na celotnem območju prisotnosti volka, temveč, vsaj na začetku, le na relativno majhnem številu, škodam bolj izpostavljenih kmetijskih gospodarstev (Černe in sod., 2010) Ureditev kmetij oškodovanih rejcev pa je možna v obliki dodatnih individualnih svetovanj in subvencij za ustrezno zaščito in njeno prilagoditev določenemu tipu kmetije – različna zaščita pašnikov na Primorskem kot na Notranjskem ali nekaterih delih Dolenjske.

Inštitucije pristojne za izplačilo odškodnin po zavarovanih živalskih vrstah pa bodo lahko sredstva preusmerila v preventivne ukrepe, saj po podatkih raziskave rejci drobnice v večini pravijo, da so izplačevanja odškodnin le kratkoročna rešitev.

VIII. Odnosi z javnostmi – ozaveščanje javnosti

Na podlagi podatkov zbranih v raziskavi smo pripravili najpomembnejše teme, ki morajo biti oglaševane, so ključne za dvig odnosa do volka in upravljanja z njim, kot tudi za povečanje interesa za tematiko.

- Informiranje in izobraževanje javnosti o **bioloških dejstvih volkov, še posebej ekologiji.**
- Informiranje o **številu in trendu volkov v Sloveniji.**
- Ozaveščanje o dejstvih, da **volk človeku ni nevaren.**
- Informiranje o **glavnih vzrokih za nastanek škod.**
- Informiranje o **napačnih predstavah** kot je, da do škod od volka prihaja zaradi **previsokega števila volkov**, kot je zelo pogosto mnenje javnosti.
- Promocija projekta in aktivnosti SloWolf ter povečevanje interesa javnosti za vključevanje v načrtovane projektne aktivnosti.
- Opozarjanje ljudi na **pomen ustrezne zaščite domačih živali** in kakšna so **tveganja za kmetijstvo in volkove v Sloveniji, če je le-ta odsotna.** Predstavitev možnih rešitev ter ozaveščanje javnosti o pomenu učinkovite zaščite za ohranitev in varstvo volkov.
- Kampanja naj v določenih delih informira javnost tako o volku kot tudi medvedu in risu, saj je odnos javnosti do njih trenutno precej podoben.

7. Zaključki ter vpliv raziskave in komunikacijskih priporočil na ostale akcije projekta SloWolf

Rezultati raziskave nam zagotavljajo, da je odnos izbranih skupin do volka in upravljanja z njim različen, zato lahko pričakujemo različne odzive na upravljalvske prakse. Raziskavo stališč do volka in upravljanja z njim bomo ponovili v zadnjem letu projekta, leta 2013. Namen ponovitve je objektivna ocena učinkovitosti kampanje ozaveščanja, ki je načrtovana tekom projekta ter ocena trenutnih praks upravljanja z volkom v Sloveniji. Rezultat obeh raziskav stališč bo končno poročilo izdelano v okviru dela akcije E.2 in bo vsebovalo opis uspešnosti projektnih akcij glede na zastavljene projektne cilje, metodologijo, strategije itd. Kot tako bo v pomoč upravljavcem pri načrtovanju prihodnjih aktivnosti. Rezultati raziskave (akcija A.6) bodo v pomoč tudi pri pripravi Predloga akcijskega načrta (akcija A.2), pri nekaterih tematikah, ki so tesno povezane z odnosom družbe do volkov, in sicer a. *Ilegalno ubijanje*, b. *Vključevanje javnosti v upravljanje z volkom*, c. *Predpisi*, d. *Čezmejno sodelovanje*, e. *Informiranje javnosti* in f. *Škode*. Predlog akcijskega načrta bo izdelan prek participativnega pristopa z vključevanjem vseh interesnih skupin. V njem bodo identificirane grožnje in izzivi pri upravljanju z volkom v Sloveniji, kot tudi možne rešitve ter pristojni za njihovo izvedbo. Nenazadnje pa bo raziskava zagotovila priporočila za pripravo in nadaljevanje izvajanja kampanje ozaveščanja (akcija Ozaveščanja javnosti - D.1) ter učinkovito pripravo Izobraževalne kampanje za lovce (D.3). Raziskava odnosa do volka in upravljanja z njimi pa se posredno povezuje tudi z ostalimi projektnimi aktivnostmi.

8. Viri

- Bath, A.J., Buchanan, T. 1989. Attitudes of interest groups in Wyoming toward wolf restoration in Yellowstone national park. *Wildlife Society Bulletin* 17, 519-525.
- Bath A.J. 2003. Wildlife-Human Interactions in National Parks in Canada and the USA. *NPS Social Science Research Review*. 4, 1: 1-31.
- Bath, A.J., Majić, A. 2001. Human dimensions in wolf management in Croatia. Understanding attitudes and beliefs of residents in Gorski kotar, Lika and Dalmatia toward wolves and wolf management. Zagreb. Croatia.
- Bath, A.J. 2009. Human dimensions: working with people toward effective conservation. Working with people to achieve wolf conservation in Europe and North America. *UKWCT Wolf Print* 37, 8-10.
- Bjerke, T., Kaltenborn, B.P., 2000. Attitudes towards wolves. A survey in Hedmark, Ostfold, Oslo and Akershus. *NINA Oppdragsmelding* 671. 1-34.
- Boitani, L., Ciucci, P., Raganella-Pelliccioni, E. 2010. Ex-post compensation payments for wolf predation on livestock in Italy: a tool for conservation? *Wildlife Research* 37, 722-730.
- Bruskotter, J.T., Toman, E.,ENZLER, S.A., Schmidt, R. H. 2010. Are grey wolves endangered in Northern Rocky mountains? A role of social science in listing determinations. *Bioscience* 60, 941-948.
- Chase, L. C., Lauber, T.B., Decker, D.J. 2001. Citizen participation in wildlife management decisions. V: Decker, D. J., Brown, T. L., Siemer, W. F. 2001. (Ur.): Human dimensions of wildlife management in North America. The wildlife society. Bethesda, Maryland, str. 153-170.
- Černe, R., Jerina, K., Jonožovič, M., Kavčič, I., Stergar, M., Krofel, M., Marenče, M., Potočnik, H. 2010. Škode od volkov v Sloveniji. Analiza v okviru projekta Life+ SloWolf Akcija A4. Ljubljana.
- Decker, D. J., Brown, T. L., Siemer, W. F. 2001. Evolution of people-wildlife relations. V: Decker, D. J., Brown, T. L., Siemer, W. F. 2001. (Ur.): Human dimensions of wildlife management in North America. The wildlife society, Bethesda, Maryland. str. 23-38.
- Damjan, J., Možina, S. 1999. Obnašanje potrošnikov (skripta). Ljubljana. Ekonomska fakulteta.
- Dunlap, R.E., Van Liere, K.D., Mertig, A.G., Jones, R.E. 1978. Measuring endorsement of the new ecological paradigm: A revised NEP scale. *Journal of social issues*, 56, 3, 425-442.
- Eagly, A.H., Chaiken, S. 1993. The psychology of attitudes. Fort Worth Eagly, TX: Harcourt Brace Jovanovich.
- Ericsson, G., Heberlein, T.A., 2002. Attitudes of hunters, locals, and general public in Sweden not that the wolves are back. *Biological conservation* 111, 149-159.
- Fowler, J. F., 2002. Survey research methods. 3rd edition. Applied social research methods series. Sage publication. London.
- Kaczensky, P. 1999. Large carnivore depredation on livestock in Europe. *Ursus* 11, 59-72.
- Kellert, S.R., Berry, J.K. 1987. Attitudes, knowledge, and behaviors toward wildlife as affected by gender. *Wildlife Society Bulletin* 15, 363-371.

- Kellert, S.R., 1994. Public attitudes toward bears and their conservation. *International Association for Bear Research and Management* 9, 43-50.
- Kellert, S.R. 1996. *The value of life: Biological diversity and human society*. Island Press/Shearwater Books. Washington, D.C.
- Korenjak, A. 2000. Odnos slovenske javnosti do varovanja volka. Magistrsko delo, Biotehniška fakulteta, Ljubljana.
- Kos, D. 2002. Osnovna ideja Aarhurške konvencije: informiranost in soodločanje kot pogoj legitimnosti odločevalskih postopkov – Interno komuniciranje in soudeležba pri odločanju. V: Marega, M. in Kos, D. (Ur.): *Aarhurška konvencija v Sloveniji*. Regionalni center za okolje za srednjo in vzhodno Evropo, str. 21-24.
- Krofel, M., Kos, I. 2010. Scat analysis of gray wolves (*Canis lupus*) in Slovenia. *Zbornik gozdarstva in lesarstva*, 91: 3-12.
- Marentič – Požarnik, B. 2000. *Psihologija učenja in pouka*. DZS. Ljubljana.
- Mirković, M. 2002. Aarhurška konvencija v mednarodnem prostoru – Zgodovina nastanka Aarhurške konvencije. V: Ur. Marega, M. in Kos, D. (Ur.): *Aarhurška konvencija v Sloveniji*. Regionalni center za okolje za srednjo in vzhodno Evropo, str. 13-14.
- Muhly, T.B., Musiani, M. 2009. Livestock depredation by wolves and the ranching economy in the Northwestern U.S. *Ecological economics* 68, 2439-2450.
- Nastran Ule, M. 2000. *Temelji socialne psihologije*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
- Naughton-Treves, L., Grossberg, R., and Treves, A. 2003. Paying for tolerance: rural citizens' attitudes toward wolf depredation and compensation. *Conservation Biology* 17, 1500–1511.
- Pravilnik o primernih načinih varovanja premoženja in vrstah ukrepov za preprečitev nadaljnje škode na premoženju. Ur.l. RS, št.74/05.
- Krofel, M., Černe, R., Jerina, K., 2011. Analiza učinkovitosti odstrela volkov za zmanjševanje škod na domačih živalih. (Analiza pripravljena v okviru projekta Life+ SloWolf).
- Karlsson, J., and M. Sjöström. 2007. Human attitudes towards wolves, a matter of distance. *Biological Conservation* 137:610-616.
- Pierce, C.L., Manfredo, M.J., Vaske, J.J. Social science theories in wildlife management. V: Decker, D.J., Brown, T.L., Siemer, W.F. (Ur.): *Human dimensions of wildlife management in North America*. The wildlife society Bethesda, Maryland. str. 39-56.
- Popis 2002. Popis prebivalstva, gospodinjstev in stanovanj. Statistični urad Republike Slovenije. <http://www.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=NAS-011&ti=Prebivalstvo%2C+naselja%2C+Slovenija%2C+Popis+2002++&path=../Database/Popis2002/Naselja/Prebivalstvo/Demografske%20zna%20ilnosti/&lang=2> (30.avgust 2010)
- Sagadin. J. 1993. Poglavlja iz metodologije pedagoškega raziskovanja. Zavod RS za šolstvo in šport, str. 120-174.
- Sheppard, R. J. R., Achiam, C. M. 2004. Public participation in forest decision making. V: Burley J. (Ur.): *Encyclopedia of forest science*. Oxford, San Diego, Elsevier, str. 1173-1182.

- Sheskin, I.M. 1985. Survey Research for Geographers. Washington, D.C. Association of American Geographers.
- Swenson, J. E., and Andren, H. 2005. A tale of two countries: large carnivore depredation and compensation schemes in Sweden and Norway. V: Woodroffe, R., Thirgood, S., Rabinowitz, A. (Ur.): People and Wildlife, Conflict or Coexistence? Cambridge University Press: Cambridge, UK, str. 323–339.
- Tucker, P., Pletscher, D. H. 1989. Attitudes of hunters and residents toward wolves in northwestern Montana. Wildlife Society Bulletin 17, 509-551.
- Udovč, A., Vidrih, M., Kalin, S. 2011. Analiza obstoječih sistemom kmetovanja na območju pojavljanja volka. Končno poročilo izdelano v okviru projekta Life+ SloWolf.
- Uredba o zavarovanju ogroženih vrst. Ur. list RS, št. 57/93.
- Urh, I. 2003. Anketiranje kot tehnika zbiranja podatkov o zdravstveni negi. Preizkušanje anketnega vprašalnika. Obzornik zdravstvene nege 34, 219-224.

9. Priloge

Priloga 1: VPRAŠALNIK ZA REJCE DROBNICE

Raziskava stališč slovenske javnosti do volkov in upravljanje z njimi (LIFE08 NAT/SLO/002-44 Slo-WoIf)

DEL A: Vprašalnik bomo začeli s splošnim vprašanjem o treh vrstah velikih zveri, ki živijo v Sloveniji in z vprašanji o volku. Prosimo, da med ponujenimi odgovori obkrožite tistega, ki najbolje odraža vaše stališče.

1. Kakšno je vaše stališče do spodaj naštetih vrst velikih zveri, ki živijo v Sloveniji?

Obkrožite odgovor, ki opisuje vaše mnenje na lestvici od 1 do 5	Popolnoma odklonilno	Odklonilno	Ne morem se opredeliti	Naklonjeno	Popolnoma naklonjeno
Medved	1	2	3	4	5
Volk	1	2	3	4	5
Ris	1	2	3	4	5

2. Kaj menite, da najbolj vpliva na vaše stališče ali mnenje o volku?

a) srečanje z volkom

d) (ne)zanimanje za volka

b) volk v medijih

e) (ne)poznavanje volka

c) zgodbe o volku (legende, pripovedke)

f) doseganje škode, ki sem jih utrpel

Pred vami je nekaj splošnih vprašanj o vašem odnosu do volka, pa tudi nekaj o odnosu do narave, lovstva, rejce drobnice in sprejemanju volka nasploh. Prosimo, obkrožite število od 1 do 5, ki najbolje odraža vaše mnenje ali stališče.

	Nikakor se ne strinjam	Deloma se ne strinjam	Ne morem se opredeliti	Deloma se strinjam	Popolnoma se strinjam
3. V Sloveniji moramo poskrbeti za ohranitev pestrosti rastlinstva in živalstva.	1	2	3	4	5
4. Ljudje imamo pravico do spreminjanja okolja.	1	2	3	4	5
5. Narava je sama sposobna uravnovesiti človeške posege vanjo.	1	2	3	4	5
6. Kar je ostalo od neokrnjene narave, je treba zaščititi pred vsemi oblikami človeških posegov vanjo.	1	2	3	4	5
7. Vsako ravnanje, ki je naravi škodljivo, moraš kot državljan RS prijaviti.	1	2	3	4	5
8. Volka je v Sloveniji pomembno ohraniti za prihodnje generacije.	1	2	3	4	5

1

	Nika kor se ne strinjam	Deloma se ne strinjam	Ne morem se opredeliti	Deloma se strinjam	Popolnoma se strinjam
9. Volk predstavlja simbol neokrnjene narave.	1	2	3	4	5
10. Volka v Sloveniji ni potrebno ohraniti, ker živi drugod po Evropi.	1	2	3	4	5
11. Volkovi imajo pomembno vlogo pri uravnavanju števila srnjadi in jelenjadi.	1	2	3	4	5
12. Volkovi ubijejo preveč srnjadi in jelenjadi.	1	2	3	4	5
13. Volkovi in lovci skupaj učinkovito regulirajo število srnjadi in jelenjadi.	1	2	3	4	5
14. Volkovi v Sloveniji naj bodo popolnoma zavarovani.	1	2	3	4	5
15. V Sloveniji je volkov premalo, da bi jih lovili.	1	2	3	4	5
16. Prisotnost volka v gozdovih svoje okolice bi sprejel/a brez večjih težav.	1	2	3	4	5
17. Bojim se, da bi mi prisotnost volka povzročila finančno škodo.	1	2	3	4	5
18. Volk človeku ni nevaren.	1	2	3	4	5
19. Volkovi ne sodijo v bližino človeških bivališč.	1	2	3	4	5
20. Volkovi so dobrodošli v Sloveniji, če je njihovo število nadzorovano.	1	2	3	4	5
21. Število volkov v Sloveniji bi se moralo povečati.	1	2	3	4	5
22. Volkovi povzročajo nesprejemljivo škodo na drobnici.	1	2	3	4	5
23. Volkovi napadajo drobnico, ker je njihovo število previsoko.	1	2	3	4	5
24. Volkovi so po naravi zlobni, saj napadajo drobnico.	1	2	3	4	5
25. Rejo drobnice je na življenjskem prostoru volka potrebno omejiti.	1	2	3	4	5

DEL B: V nadaljevanju je nekaj splošnih vprašanj o volku kot vrsti. Obkrožite odgovor, ki se vam zdi najbolj ustrezen ali najbolje opiše vaše mnenje.

1. Katera od spodaj naštetih vrst živali po vašem mnenju povzroča največ škode (na poljedelstvu, sadjarstvu ali živinoreji) v Sloveniji?

a) Medved.	d) Krokar.
b) Volk.	e) Potepuški pes.
c) Ris.	

2. Koliko volkov menite, da živi v Sloveniji? _____ volk/ov.

3. Povprečen volčji samec v Sloveniji tehta:

a) 15-30kg.	d) več kot 60kg.
b) 31-45kg.	e) Nisem prepričan/a.
c) 46-60kg.	

4. Večino volkove hrane v Sloveniji predstavlja:

a) srnjad in jelenjad.	c) domače živali.
b) mrhovina.	d) Nisem prepričan/a.

5. Volk ujame plen (srnjad in jelenjad):

a) vsakič, ko lovi.	d) 1-krat v 20 poskusih.
b) 1-krat v 2 poskusih.	e) Nisem prepričan/a.
c) 1-krat v 10 poskusih.	

6. Kako živijo volkovi?

a) V paru.	c) V tropu.
b) Samotarsko.	d) Nisem prepričan/a.

7. Na kakšen način menite, da so prišli volkovi v Slovenijo?

a) Volkove so nasečili ljudje.	d) Volkovi so se priselili iz sosednjih držav.
b) Volkovi živijo v Sloveniji že od nekdaj.	e) Nisem prepričan/a.
c) Volkovi so pobegnili iz živalskega vrta.	f) Drugo: _____

8. Menite, da so bili volkovi v preteklosti prisotni na celotnem območju Slovenije?

a) Da.	c) Ne, v preteklosti niso bili prisotni v Sloveniji.
b) Ne, bili so prisotni samo na nekaterih območjih.	d) Nisem prepričan/a.

9. Volkovi v Sloveniji so bili v preteklosti skoraj iztrebljeni. Kaj je glavni razlog?

- a) Človekovo ubijanje. d) Nisem prepričan/a.
 b) Neprimeren življenjski prostor. e) Drugo: _____
 c) Slabo zdravstveno stanje volkov.

10. Danes je število volkov v Sloveniji za dolgoročen obstoj:

- a) premajhno. c) preveliko.
 b) dovolj veliko. d) Nisem prepričan/a.

11. Koliko volkov menite, da bi moralo živeti v Sloveniji? _____ volk/ov.

12. Ali so volkovi v Sloveniji zavarovani kot ogrožena vrsta?

- a) Da. c) Nisem prepričan/a.
 b) Ne.

13. Ali menite, da število spodaj naštetih velikih zveri v Sloveniji:

Obkrožite število od 1 do 3, ki najbolje ustreza vašemu odgovoru.	Upada	Je stabilno	Narašča
Medved	1	2	3
Volk	1	2	3
Ris	1	2	3

DEL C: Naslednja vprašanja in trditve se nanašajo na vaše mnenje o upravljanju z volkovi, o sistemih zaščite domačih živali, o načinu reje in ozaveščenosti. Prosimo, da iz ponujenih odgovorov obkrožite tistega, ki najbolj odraža vaše mnenje ali stališče.

	Nikakor se ne strinjam	Deloma se ne strinjam	Ne morem se opredeliti	Deloma se strinjam	Popolnoma se strinjam
1. Plačevanje odškodnin zaradi škod po volku je ustrezen način blaženja konfliktov med rejci drobnice in volkovi.	1	2	3	4	5
2. Ustrezna zaščita drobnice (elektroograje, pastirski psi) lahko zmanjša število napadov volkov.	1	2	3	4	5
3. Uporaba ustrezne zaščite (elektroograje, pastirski psi) za preprečevanje škod po volku mora biti zakonsko predpisana.	1	2	3	4	5

	Nikakor se ne strinjam	Deloma se ne strinjam	Ne morem se opredeliti	Deloma se strinjam	Popolnoma se strinjam
4. Plačevanje odškodnin zaradi škod po volku je le kratkoročen način blaženja konfliktov med rejci drobnice in volkovi.	1	2	3	4	5
5. Država mora poskrbeti za nemoteno sobivanje človeka in volka.	1	2	3	4	5
6. Ob napadih volkov na drobnico čutim močan strah pred volkovi.	1	2	3	4	5
7. Če drobnica ni učinkovito zaščitena, so napadi volkov pogostejši.	1	2	3	4	5
8. Če bi volk napadel domače živali, bi se strinjal/a z njegovim izrednim odstrelom.	1	2	3	4	5
9. Če rejec drobnice ne uporablja metod za preprečevanje škod po volku, naj se mu škoda ne povrne.	1	2	3	4	5
10. Prisotnost volka lahko pomembno prispeva k razvoju ekoturizma v Sloveniji.	1	2	3	4	5
11. Pri upravljanju s populacijo volkov moram imeti jaz kot predstavnik/ca rejcev drobnice pravico do soddločanja.	1	2	3	4	5
12. Ozaveščanja in informiranja o volku je premalo.	1	2	3	4	5
13. Projekti o sobivanju volka in človeka so pomembni.	1	2	3	4	5
14. Pri upravljanju s populacijo volka je nujno sodelovanje s sosednjimi državami.	1	2	3	4	5

15. Škoda zaradi volkov v Sloveniji:

a) narašča.

c) upada.

b) je enaka.

d) Nisem prepričan/a.

16. Menite, da imate drobnico dobro zaščiteno pred napadi volkov?

- a) Da. c) Ne.
b) Niti dobro, niti slabo. d) Ne vem.

17. Bi spremenili način reje drobnice, če bi to zmanjšalo ali odpravilo napade volkov na drobnico?

- a) Ne, saj so imeli tak način reje že moji predniki.
b) Ne, saj sem na ta način navajen in ga ne mislim spreminjati.
c) Da, če bi bila država pripravljena nuditi pomoč (subvencije, informiranje – seminarji).
e) Da, ga nameravam spremeniti.
f) Da, je že spremenjen.

Pred vami je vprašanje pri katerem vas prosimo, da ocenite lastnosti sistema plačevanja odškodnin in metod zaščite domačih živali. V primeru, da s sistemom plačevanja odškodnin in metodami zaščite domačih živali nimate izkušenj, prosimo pustite vrstico prazno.

18. Lastnosti sistema plačevanja odškodnin za škode in metod za preprečevanje škod po volku so opisane spodaj. Obkrožite odgovor, ki na lestvici od 1 do 5 najbolje opiše vaše mnenje.

Sistem plačevanja odškodnin (kompenzacij) zaradi škod na domačih živalih po volku

	Popolnoma nezadovoljen	Nezadovoljen	Niti zadovoljen, niti nezadovoljen	Zadovoljen	Popolnoma zadovoljen
a. Seznanjenost s sistemom plačevanja odškodnin.	1	2	3	4	5
b. Odzivni čas ob prijavi škode.	1	2	3	4	5
c. Usposobljenost popisovalcev škode.	1	2	3	4	5
d. Višina odškodnine za škodo.	1	2	3	4	5
e. Celotni postopek od prijave škode do plačila odškodnine.	1	2	3	4	5

Metode preprečevanja škod na domačih živalih po volku

	Popolnoma nezadovoljen	Nezadovoljen	Niti zadovoljen, niti nezadovoljen	Zadovoljen	Popolnoma zadovoljen
f. Seznanjenost z metodami zaščite drobnice - elektroogroje	1	2	3	4	5
g. Seznanjenost z metodami zaščite drobnice - pastirski psi	1	2	3	4	5

	Popolnoma nezadovoljen	Nezadovoljen	Niti zadovoljen, niti nezadovoljen	Zadovoljen	Popolnoma zadovoljen
h. Seznajenost z metodami zaščite drobnice - kombinacija metod zaščite (elektroograje in pastirski psi)	1	2	3	4	5
i. Višina pomoči (subvencije) pri nakupu elektroograj.	1	2	3	4	5
j. Pomoč pri uvajanju metod zaščite drobnice.	1	2	3	4	5

19. Če bi bilo mogoče, bi si želel/a sodelovati pri projektu varstva in upravljanja z velikimi zvermi v Sloveniji?

- a) Da, kot prostovoljec/ka pri aktivnostih projekta. (vaš kontakt – neobvezno: _____)
- b) Da, a le kot zunanji/a opazovalec/ka.
- c) Ne, to področje me ne zanima.

Če je vaš odgovor »Da, kot prostovoljec/ka pri aktivnostih projekta.«, bi želeli sodelovati pri promociji in demonstraciji uporabe metod zaščite domačih živali (elektroograje, pastirski psi) na posesti, kjer redite drobnico.

- a) Da.
- b) Ne.

DIEL D: Prosimo vas, da predstavite vaše mnenje o informacijah in virih informacij.

1. Ocenite navedene vire informacij glede na to koliko informacij o volku vam posredujejo.

	Nič informacij	Malo informacij	Ne morem se opredeliti	Dovolj informacij	Veliko informacij
Televizija	1	2	3	4	5
Radio	1	2	3	4	5
Internet	1	2	3	4	5
Časopisi in revije	1	2	3	4	5
Knjige	1	2	3	4	5
Pogovori z ljudmi	1	2	3	4	5

2. Koliko po vašem mnenju lahko zaupate naštetim virom informacij o volkovih?

	Nikakor ne zaupam	Ne zaupam	Ne morem se opredeliti	Zaupam	Popolnoma zaupam
Medijem	1	2	3	4	5
Lovcem	1	2	3	4	5
Gozdarjem	1	2	3	4	5
Biologom	1	2	3	4	5
Rejcem drobnice	1	2	3	4	5
Veterinarjem	1	2	3	4	5
Naravovarstvenikom	1	2	3	4	5
Ministrstvu za okolje in prostor	1	2	3	4	5

3. Vsebin o naravi in živalskih vrstah je v komercialnih medijih:

- a) nič. d) veliko.
b) premalo. e) preveč.
c) ravno prav.

4. Naslednji dve trditvi se nanašata na vaše mnenje o poročanju medijev o napadih volkov na domače živali. Prosimo, da iz ponujenih odgovorov obkrožite tistega, ki najbolje opiše vaše mnenje ali stališče.

	Nikakor se ne strinjam	Deloma se ne strinjam	Ne morem se opredeliti	Deloma se strinjam	Popolnoma se strinjam
a. Poročanje medijev o napadih volkov na domače živali je korektno in objektivno.	1	2	3	4	5
b. Poročanje medijev o napadih volkov na domače živali je pogosto napihnjeno.	1	2	3	4	5

5. Ali ste že slišali za slovenski projekt »Varstvo in spremljanje varstvenega statusa populacije volka (*Canis lupus*) v Sloveniji« (krajše ime: SloWolf)?

- a) Da.
b) Ne.

DEL E: Zanimajo nas tudi vaše izkušnje z volkovi.

1. Ali ste že videli volka v naravi?

a) Da.

b) Ne.

2. Ali ste že videli volka v ujetništvu (na primer v živalskem vrtu)?

a) Da.

b) Ne.

3. Ali vam je volk že povzročil škodo na drobnici?

a) Da.

b) Ne.

Če je vaš odgovor »Da«, prosim odgovorite na naslednje vprašanje.

Kolikokrat v letu 2008 in 2009 ste utrpeli škodo na drobnici zaradi volkov?

a) 1-krat.

c) 4-krat ali več.

b) 2 - 3-krat.

DEL F: Za konec bi za potrebe statistične obdelave podatkov radi izvedeli še nekaj informacij o vas.

I. Spol: a) Ženski. b) Moški.

II. Starost: _____ let.

III. Kraj bivanja:

a) Mesto.

b) Vas ali podeželje.

IV. Stopnja izobrazbe:

a) Nedokončana osnovna šola.

c) Končana srednja šola.

b) Končana osnovna šola.

d) Visokošolska izobrazba.

V. Prosim označite, katera od domačih živali predstavlja osnovno dejavnost na vaši kmetiji.

a) Drobnica.

e) Perutnina.

b) Govedo.

f) Nisem več lastnik domačih živali.

c) Konji.

g) Drugo: _____

d) Prašiči.

VI. Ali ste lovec?

a) Da.

b) Ne.

VII. Na lestvici od 1 do 5 označite kako dobro poznate naslednje tematike:

	Nič	Premalo	Srednje	Dobro	Odlično
Lovstvo	1	2	3	4	5
Naravovarstvo	1	2	3	4	5
Stanje volka v Sloveniji	1	2	3	4	5

VIII. Na lestvici od 1 do 5 označite, kako vas zanimajo spodaj naštetе aktivnosti:

	Niti najmanj	Malo	Srednje	Precej	Zelo
Pohodništvo	1	2	3	4	5
Gobarjenje, nabiranje gozdnih sadežev	1	2	3	4	5
Sprehajanje psa	1	2	3	4	5
Opazovanje ptic	1	2	3	4	5
Opazovanje drugih divjih živali	1	2	3	4	5
Fotografiranje narave	1	2	3	4	5
Lov	1	2	3	4	5
Ribištvo	1	2	3	4	5

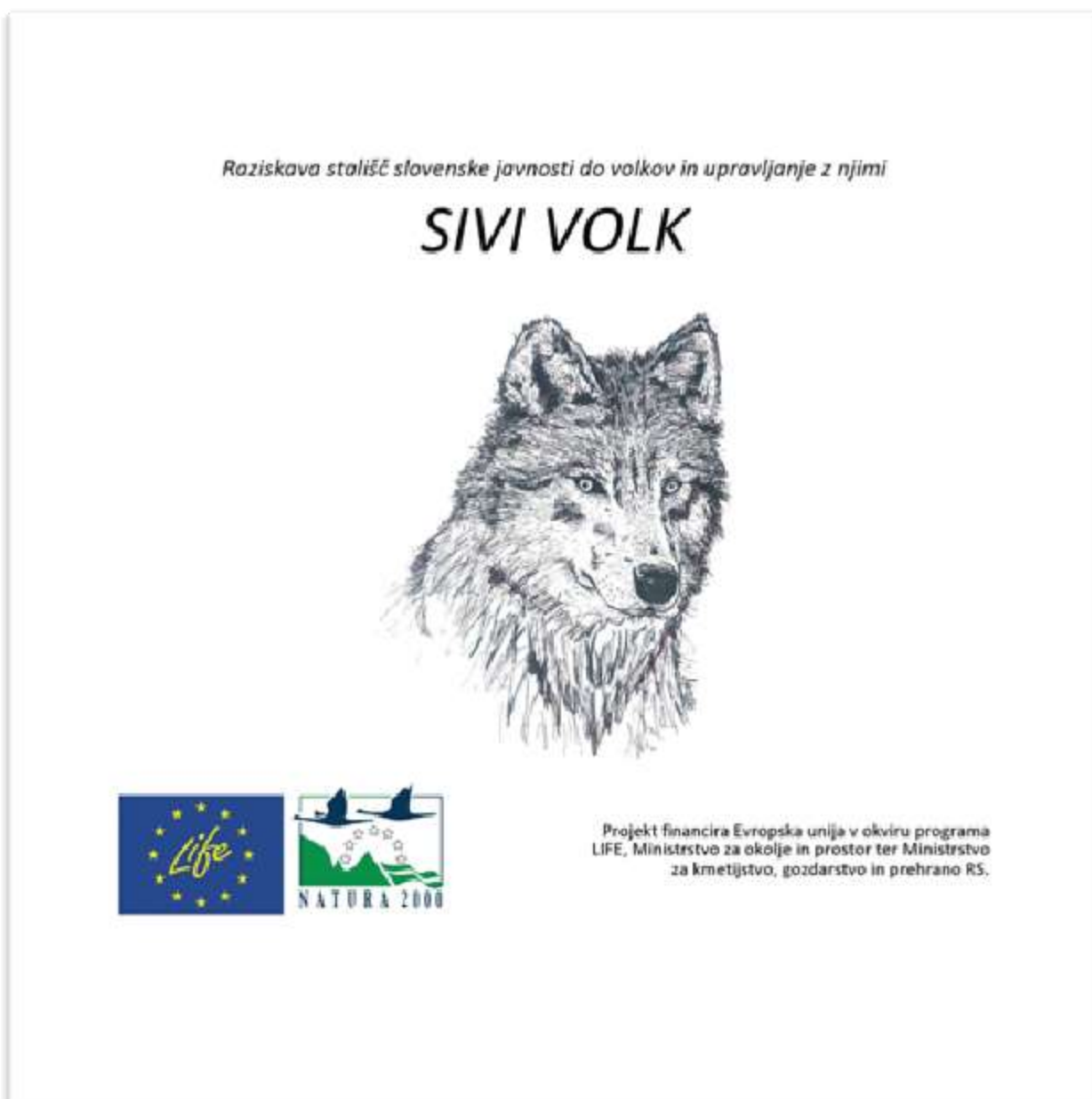
Najlepša hvala za sodelovanje!

Vaše mnenje bo pomembno prispevalo k uspešnejšem upravljanju z volkom!

Če imate še kakšne komentarje o tematiki ali pripombe na vprašalnik, jih prosim napišite tu:

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and extend across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Priloga 2: VPRAŠALNIK ZA LOVCE

Partnerji pri projektu SloWolf:

- Biotehniška fakulteta, Veterinarska fakulteta - Univerza v Ljubljani
 - Društvo Dinaricum
- Zavod za gozdove Slovenije

Spoštovani!

V začetku leta se je začel izvajati projekt »Varstvo in spremljanje varstvenega statusa populacije volka (*Canis lupus*) v Sloveniji – SloWolf«, katerega koordinira Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta. Cilj projekta je dolgoročno ohranjanje populacije volkov, njihovega glavnega plena in življenjskih prostorov v Sloveniji ter njihovo **sobivanje z ljudmi**. V raziskavo so zajeti prebivalci območij Nature 2000 in tudi sosednjih območij, za katere se predvideva, da predstavljajo življenjski prostor volka.

Pri projektu se zavedamo, da so za varstvo volka in učinkovito upravljanje z njim, pomembni prav podatki o mnenjih in stališčih javnosti. Prepričani smo, da je treba zagotoviti **nemoteno sobivanje populacije volkov in prebivalstva**, ki živi na predvidenem območju volka. Prav tako pa je vlada dolžna upoštevati mnenja javnosti pri sprejemanju odločitev o upravljanju z volkom.

Lepo vas prosimo, da si vzamete deset minut svojega časa in ga namenite vprašalniku. Ne glede na vaš odnos in poznavanje vrste, bodo vaši odgovori pomembni. Zato vas prosimo, da rešite vsa vprašanja in s tem pripomorete k točnejšim rezultatom raziskave. Izpolnjen vprašalnik nam pošljite po pošti v priloženi kuverti. Pridobljene podatke bomo analizirali, rezultate stališč javnosti pa si boste lahko ogledali na spletni strani www.volkovi.si v začetku leta 2011.

Vprašalnik je popolnoma anonimen, vaši odgovori na vprašanja pa so strogo zaupni.

Za dodatne informacije o vprašalniku se lahko obrnete na Urško Marinko (telefon 01/3203-349 ali e-naslov: urska.marinko@bf.uni-lj.si).

Za sodelovanje in pomoč se vam že vnaprej zahvaljujemo!

mag. Aleksandra Majič Skrbinšek

Urška Marinko

SLOWOLF

WWW.VOLEKOV1.SI

DEL A: Vprašalnik bomo začeli s splošnim vprašanjem o treh vrstah velikih zverih, ki živijo v Sloveniji in z vprašanji o volku. Prosimo, da med ponujenimi odgovori obkrožite tistega, ki najbolje odraža vaše stališče.

1. Kakšno je vaše stališče do spodaj naštetih vrst velikih zverih, ki živijo v Sloveniji?

Obkrožite odgovor, ki opisuje vaše stališče na lestvici od 1 do 5	Popolnoma odklonilno	Odklonilno	Ne morem se opredeliti	Naklonjeno	Popolnoma naklonjeno
Medved	1	2	3	4	5
Volk	1	2	3	4	5
Ris	1	2	3	4	5

2. Kaj menite, da najbolj vpliva na vaše stališče ali mnenje o volku?

a) srečanje z volkom	d) (ne)zanimanje za volka
b) volk v medijih	e) (ne)poznavanje volka
c) zgodbe o volku (legende, pripovedke)	f) dosedanje škode, ki sem jih utrpel

Pred vami je nekaj splošnih vprašanj o vašem odnosu do volka, pa tudi nekaj o odnosu do narave, lovstva, rejce drobnice in sprejemanju volka nasploh. Prosimo, obkrožite število od 1 do 5, ki najbolje odraža vaše mnenje ali stališče.

	Nikakor se ne strinjam	Deloma se ne strinjam	Ne morem se opredeliti	Deloma se strinjam	Popolnoma se strinjam
3. V Sloveniji moramo poskrbeti za ohranitev pestrosti rastlinstva in živalstva.	1	2	3	4	5
4. Ljudje imamo pravico do spreminjanja okolja.	1	2	3	4	5

SLOWOLF
WWW.VOLKOVI.SI

	Nikakor se ne strinjam	Deloma se ne strinjam	Ne morem se opredeliti	Deloma se strinjam	Popolnoma se strinjam
5. Narava je sama sposobna uravnovesiti človeške posege vanjo.	1	2	3	4	5
6. Kar je ostalo od neokrnjene narave, je treba zaščititi pred vsemi oblikami človeških posegov vanjo.	1	2	3	4	5
7. Vsako ravnanje, ki je naravi škodljivo, moraš kot državljan RS prijaviti.	1	2	3	4	5
8. Volka je v Sloveniji pomembno ohraniti za prihodnje generacije.	1	2	3	4	5
9. Volk predstavlja simbol neokrnjene narave.	1	2	3	4	5
10. Volka v Sloveniji ni potrebno ohraniti, ker živi drugod po Evropi.	1	2	3	4	5
11. Osnovni namen lovstva je varstvo narave.	1	2	3	4	5
12. Lovstvo je predvsem gospodarska dejavnost.	1	2	3	4	5
13. Lovstvo je predvsem šport.	1	2	3	4	5

SLOWOLF

WWW.VOLKOVI.SI

	Nikakor se ne strinjam	Deloma se ne strinjam	Ne morem se opredeliti	Deloma se strinjam	Popolnoma se strinjam
14. Volkovi imajo pomembno vlogo pri uravnavanju števila srnjadi in jelenjadi.	1	2	3	4	5
15. Volkovi ubijejo preveč srnjadi in jelenjadi.	1	2	3	4	5
16. Volkovi in lovci skupaj učinkovito regulirajo število srnjadi in jelenjadi.	1	2	3	4	5
17. Volkovi v Sloveniji naj bodo popolnoma zavarovani.	1	2	3	4	5
18. V Sloveniji je volkov premalo, da bi jih lovili.	1	2	3	4	5
19. Prisotnost volka v gozdovih svoje okolice bi sprejel/a brez večjih težav.	1	2	3	4	5
20. Bojim se, da bi mi prisotnost volka povzročila finančno škodo.	1	2	3	4	5
21. Volk človeku ni nevaren.	1	2	3	4	5
22. Volkovi ne sodijo v bližino človeških bivališč.	1	2	3	4	5
23. Volkovi so dobrodošli v Sloveniji, če je njihovo število nadzorovano.	1	2	3	4	5
24. Število volkov v Sloveniji bi se moralo povečati.	1	2	3	4	5

SLOWOLF
WWW.VOLKOVI.SI

	Nikakor se ne strinjam	Deloma se ne strinjam	Ne morem se opredeliti	Deloma se strinjam	Popolnoma se strinjam
25. Volkovi povzročajo nesprejemljivo škodo na drobnici.	1	2	3	4	5
26. Volkovi napadajo drobnico, ker je njihovo število previsoko.	1	2	3	4	5
27. Volkovi so po naravi zlobni, saj napadajo drobnico.	1	2	3	4	5
28. Rejo drobnice je na življenjskem prostoru volka potrebno omejiti.	1	2	3	4	5

DEL B: V nadaljevanju je nekaj splošnih vprašanj o volku kot vrsti. Obkrožite odgovor, ki se vam zdi najbolj ustrezen ali najbolje opiše vaše mnenje.

1. Katera od spodaj naštetih vrst živali po vašem mnenju povzroča največ škode (na poljedelstvu, sadjarstvu ali živinoreji) v Sloveniji?

a) Medved.

d) Kropar.

b) Volk.

e) Potepuški pes.

c) Ris.

2. Koliko volkov menite, da živi v Sloveniji? _____ volk/ov.

SLOWOLF
WWW.VOLKOVI.SI

3. Povprečen volčji samec v Sloveniji tehta:

a) 15-30kg.	d) več kot 60kg.
b) 31-45kg.	e) Nisem prepričan/a.
c) 46-60kg.	

4. Večino volkove hrane v Sloveniji predstavlja:

a) srnjad in jelenjad.	c) domače živali.
b) mrhovina.	d) Nisem prepričan/a.

5. Volk ujame plen (srnjad in jelenjad):

a) vsakič, ko lovi.	d) 1-krat v 20 poskusih.
b) 1-krat v 2 poskusih.	e) Nisem prepričan/a.
c) 1-krat v 10 poskusih.	

6. Kako živijo volkovi?

a) V paru.	c) V tropu.
b) Samotarsko.	d) Nisem prepričan/a.

7. Na kakšen način menite, da so prišli volkovi v Slovenijo?

a) Volkove so naselili ljudje.	d) Volkovi so se priselili iz sosednjih držav.
b) Volkovi živijo v Sloveniji že od nekdaj.	e) Nisem prepričan/a.
c) Volkovi so pobegnili iz živalskega vrta.	f) Drugo: _____

SLOWOLF
WWW.VOLKOVI.SI

8. Menite, da so bili volkovi v preteklosti prisotni na celotnem območju Slovenije?

- a) Da. c) Ne, v preteklosti niso bili prisotni v Sloveniji.
b) Ne, bili so prisotni samo na nekaterih območjih. d) Nisem prepričan/a.

9. Volkovi v Sloveniji so bili v preteklosti skoraj iztrebljeni. Kaj je glavni razlog?

- a) Človekovo ubijanje. d) Nisem prepričan/a.
b) Neprimeren življenjski prostor. e) Drugo: _____
c) Slabo zdravstveno stanje volkov.

10. Danes je število volkov v Sloveniji za dolgoročen obstoj:

- a) premajhno. c) preveliko.
b) dovolj veliko. d) Nisem prepričan/a.

11. Koliko volkov menite, da bi moralo živeti v Sloveniji? _____ volk/ov.

12. Ali so volkovi v Sloveniji zavarovani kot ogrožena vrsta?

- a) Da. c) Nisem prepričan/a.
b) Ne.

13. Ali menite, da število spodaj naštetih velikih zveri v Sloveniji:

Obkrožite število od 1 do 3, ki najbolj ustreza vašem odgovoru.	Upada	Je stabilno	Narašča
Medved	1	2	3
Volk	1	2	3
Ris	1	2	3

SLOWOLF

WWW.VOLKOV1.SI

DEL C: Naslednja vprašanja in trditve se nanašajo na vaše mnenje o upravljanju z volkovi in ozaveščenosti. Prosimo, da iz ponujenih odgovorov obkrožite tistega, ki najbolj odraža vaše mnenje ali stališče.

	Nikakor se ne strinjam	Deloma se ne strinjam	Ne morem se opredeliti	Deloma se strinjam	Popolnoma se strinjam
1. Plačevanje odškodnin zaradi škod po volku je ustrezen način blaženja konfliktov med rejci drobnice in volkovi.	1	2	3	4	5
2. Ustrezna zaščita drobnice (elektroograje, pastirski psi) lahko zmanjša število napadov volkov.	1	2	3	4	5
3. Uporaba ustrezne zaščite (elektroograje, pastirski psi) za preprečevanje škod po volku mora biti zakonsko predpisana.	1	2	3	4	5
4. Plačevanje odškodnin zaradi škod po volku je le kratkoročen način blaženja konfliktov med rejci drobnice in volkovi.	1	2	3	4	5
5. Država mora poskrbeti za nemoteno sobivanje človeka in volka.	1	2	3	4	5
6. Če bi volk napadel domače živali, bi se strinjal/a z njegovim izrednim odstrelom.	1	2	3	4	5

SLOWOLF
WWW.VOLKOVI.SI

	Nikakor se ne strinjam	Deloma se ne strinjam	Ne morem se opredeliti	Deloma se strinjam	Popolnoma se strinjam
7. Če rejec drobnice ne uporablja metod za preprečevanje škod po volku, naj se mu škoda ne povrne.	1	2	3	4	5
8. Prisotnost volka lahko pomembno prispeva k razvoju ekoturizma v Sloveniji.	1	2	3	4	5
9. Pri upravljanju s populacijo volkov moram imeti jaz kot predstavnik/ca lovcev pravico do sodelovanja.	1	2	3	4	5
10. Ozaveščanja in informiranja o volku je premalo.	1	2	3	4	5
11. Projekti o sobivanju volka in človeka so pomembni.	1	2	3	4	5
12. Pri upravljanju s populacijo volka je nujno sodelovanje s sosednjimi državami.	1	2	3	4	5

13. Škoda zaradi volkov v Sloveniji:

- a) narašča. c) upada.
b) je enaka. d) Nisem prepričan/a.

14. Če bi bilo mogoče, bi si želel/a sodelovati pri projektu varstva in upravljanja z velikimi zvermi v Sloveniji?

- a) Da, kot prostovoljec/ka pri aktivnostih projekta. (vaš kontakt = neobvezno: _____)
b) Da, a le kot zunanji/a opazovalec/ka.
c) Ne, to področje me ne zanima.

Če je vaš odgovor »Da, kot prostovoljec/ka pri aktivnostih projekta.«, označite pri kateri od spodaj naštetih velikih zveri, ki živijo v Sloveniji bi najraje sodelovali.

- a) Medved. c) Ris.
b) Volk.

DEL D: Prosimo vas, da predstavite vaše mnenje o informacijah in virih informacij.

1. Ocenite navedene vire informacij glede na to koliko informacij o volku vam posredujejo.

	Nič informacij	Malo informacij	Ne morem se opredeliti	Dovolj informacij	Veliko informacij
Televizija	1	2	3	4	5
Radio	1	2	3	4	5
Internet	1	2	3	4	5

	Niž informacij	Malo informacij	Ne morem se opredeliti	Dovolj informacij	Veliko informacij
Časopisi in revije	1	2	3	4	5
Knjige	1	2	3	4	5
Pogovori z ljudmi	1	2	3	4	5

2. Koliko po vašem mnenju lahko zaupate naštetim virom informacij o volkovih?

	Nikakor ne zaupam	Ne zaupam	Ne morem se opredeliti	Zaupam	Popolnoma zaupam
Medijem	1	2	3	4	5
Lovcem	1	2	3	4	5
Gozdarjem	1	2	3	4	5
Biologom	1	2	3	4	5
Rejcem drobnice	1	2	3	4	5
Veterinarjem	1	2	3	4	5
Naravovarstvenikom	1	2	3	4	5
Ministrstvu za okolje in prostor	1	2	3	4	5

3. Vsebin o naravi in živalskih vrstah je v komercialnih medijih:

a) nič.	d) veliko.
b) premalo.	e) preveč.
c) ravno prav.	

4. Naslednji dve trditvi se nanašata na vaše mnenje o poročanju medijev o napadih volkov na domače živali. Prosimo, da iz ponujenih odgovorov obkrožite tistega, ki najbolje opiše vaše mnenje ali stališče.

	Nikakor se ne strinjam	Deloma se ne strinjam	Ni morem se opredeliti	Deloma se strinjam	Popolnoma se strinjam
a. Poročanje medijev o napadih volkov na domače živali je korektno in objektivno.	1	2	3	4	5
b. Poročanje medijev o napadih volkov na domače živali je pogosto napihnjeno.	1	2	3	4	5

5. Ali ste že slišali za slovenski projekt »Varstvo in spremljanje varstvenega statusa populacije volka (*Canis lupus*) v Sloveniji« (krajše ime: SloWolf)?

- a) Da.
b) Ne.

DEL E: Zanimajo nas vaše izkušnje z volkovi.

1. Ali ste že videli volka v naravi?

- a) Da.
b) Ne.

SLOWOLF
WWW.VOLKOVI.SI

2. Ali ste že videli volka v ujetništvu (na primer v živalskem vrtu)?

a) Da.

b) Ne.

3. Vam je volk že kdaj povzročil škodo (napad na domače živali, škoda na vaši lastnini)?

a) Da.

b) Ne.

4. Ali ste že streljali na volka ali ga ubili (uplenili, povozili, drugo)?

a) Da.

b) Ne.

DEL F: Za konec bi za potrebe statistične obdelave podatkov radi izvedeli še nekaj informacij o vas.

I. **Spol:** a) ženski. b) moški.

II. **Starost:** _____ let.

III. **Kraj bivanja:**

a) Mesto.

b) Vas ali podeželje.

SLOWOLF
WWW.VOLKOVI.SI

IV. Stopnja izobrazbe:

a) Nedokončana osnovna šola.	c) Končana srednja šola.
b) Končana osnovna šola.	d) Visokošolska izobrazba.

V. Na lov hodim izključno v lovišče svoje lovske družine.

a) Da.	c) Ne, na lov hodim tudi v tujino.
b) Ne, na lov hodim tudi v druga lovišča v Sloveniji.	d) Ne, na lov hodim tudi v druga lovišča v Sloveniji in v tujino.

VI. Ali so, oziroma so bili, vaši starši lovci?

- a) Da.
b) Ne.

VII. Koliko časa ste že član lovske družine? _____ let.

VIII. Ali pri lovu uporabljate lovskega psa?

- a) Da.
b) Ne.

IX. Ali redite drobnico?

- a) Da.
b) Ne.

X. Na lestvici on 1 do 5 označite kako dobro poznate naslednje tematike:

	Nič	Premalo	Srednje	Dobra	Odlično
Lovstvo	1	2	3	4	5
Naravovarstvo	1	2	3	4	5
Stanje volka v Sloveniji	1	2	3	4	5

XI. Na lestvici on 1 do 5 označite, kako vas zanimajo spodaj naštetе aktivnosti:

	Niti najmanj	Malo	Srednje	Precej	Zelo
Pohodništvo	1	2	3	4	5
Gobarjenje, nabiranje gozdnih sadežev	1	2	3	4	5
Sprehajanje psa	1	2	3	4	5
Opazovanje ptic	1	2	3	4	5
Opazovanje drugih divjih živali	1	2	3	4	5
Fotografiranje narave	1	2	3	4	5
Lov	1	2	3	4	5
Ribištvo	1	2	3	4	5

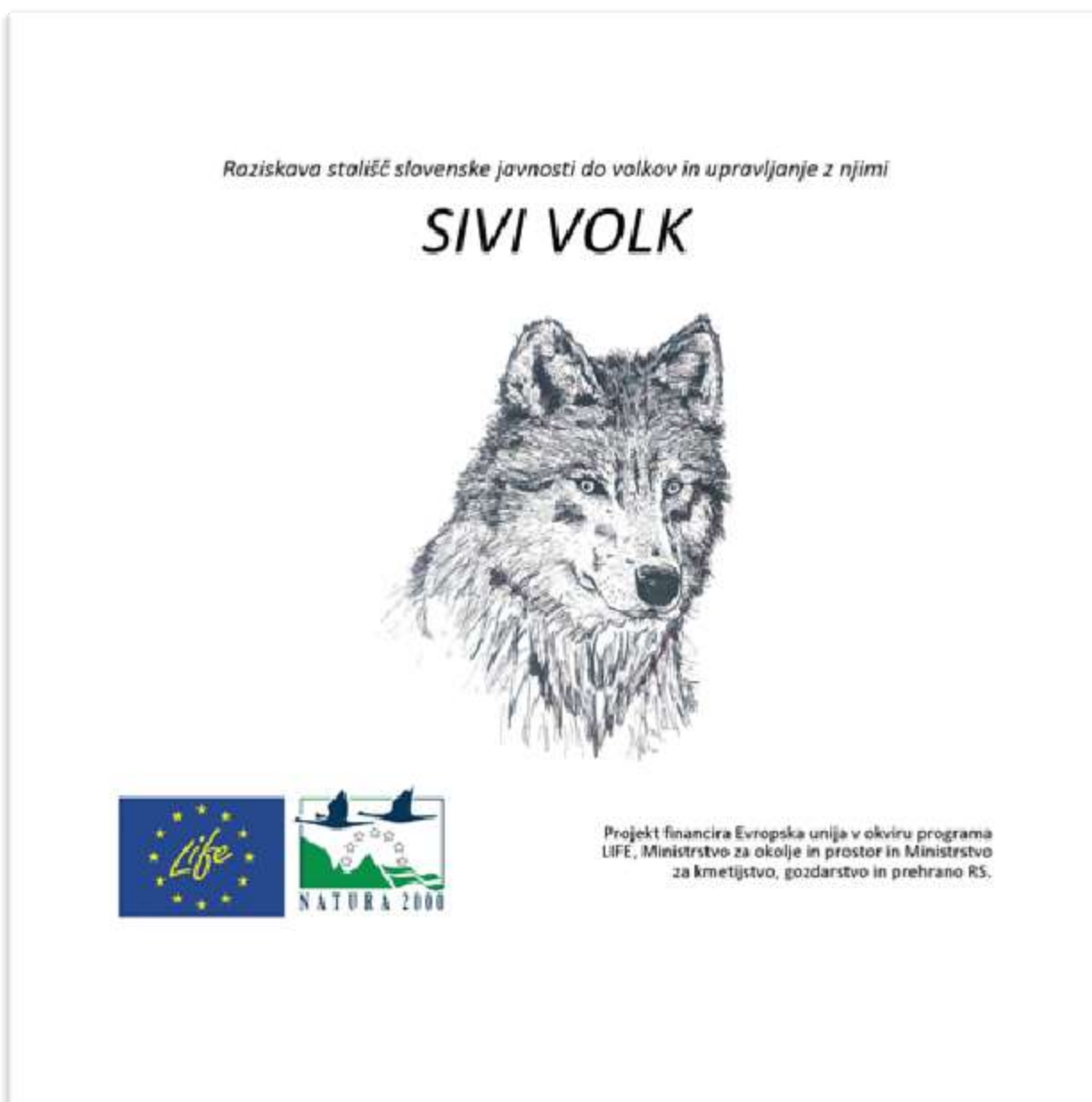
Najlepša hvala za sodelovanje!

Vaše mnenje bo pomembno prispevalo k uspešnejšem upravljanju z volkom!

SLOWOLF
WWW.VOLKOVI.SI

Če imate še kakšne komentarje o tematiki ali pripombe na vprašalnik, jih prosim napišite tu:

Priloga 3: VPRAŠALNIK ZA ŠIRŠO JAVNOST

Partnerji pri projektu SloWolf:

Biotehniška fakulteta, Veterinarska fakulteta - Univerza v Ljubljani

Društvo Dinaricum

Zavod za gozdove Slovenije

Spoštovani!

V začetku leta se je začel izvajati projekt »Varstvo in spremljanje varstvenega statusa populacije volka (*Canis lupus*) v Sloveniji – SloWolf«, katerega koordinira Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta. Cilj projekta je dolgoročno ohranjanje populacije volkov, njihovega glavnega plena in življenjskih prostorov v Sloveniji ter njihovo **sobivanje z ljudmi**. V raziskavo so zajeti prebivalci območij Nature 2000 in tudi sosednjih območij, za katere se predvideva, da predstavljajo življenjski prostor volka.

Pri projektu se zavedamo, da so za varstvo volka in učinkovito upravljanje z njim, pomembni prav podatki o mnenjih in stališčih javnosti. Prepričani smo, da je treba zagotoviti **nemoteno sobivanje populacije volkov in prebivalstva**, ki živi na predvidenem območju volka. Prav tako pa je vlada dolžna upoštevati mnenja javnosti pri sprejemanju odločitev o upravljanju z volkom.

Lepo vas prosimo, da si vzamete deset minut svojega časa in ga namenite vprašalniku. Ne glede na vaš odnos in poznavanje vrste, bodo vaši odgovori pomembni. Zato vas prosimo, da rešite vsa vprašanja in s tem pripomorete k točnejšim rezultatom raziskave. Izpolnjen vprašalnik nam pošijite po pošti v priloženi kuverti. Pridobljene podatke bomo analizirali, rezultate stališč javnosti pa si boste lahko ogledali na spletni strani www.volkovi.si v začetku leta 2011.

Vprašalnik je popolnoma anonimen, vaši odgovori na vprašanja pa so strogo zaupni.

Za dodatne informacije o vprašalniku se lahko obrnete na Urško Marinko (telefon 01/3203-349 ali e-naslov: urska.marinko@bf.uni-lj.si).

Za sodelovanje in pomoč se vam že vnaprej zahvaljujemo!

mag. Aleksandra Majić Škrbinšek

Urška Marinko

DEL A: Vprašalnik bomo začeli s splošnim vprašanjem o treh vrstah velikih zverí, ki živijo v Sloveniji in z vprašanji o volku. Prosimo, da med ponujenimi odgovori obkrožite tistega, ki najbolje odraža vaše stališče.

1. Kakšno je vaše stališče do spodaj naštetih vrst velikih zverí, ki živijo v Sloveniji?

Obkrožite odgovor, ki opisuje vaše stališče na lestvici od 1 do 5	Popolnoma odklonilno	Odklonilno	Ne morem se opredeliti	Naklonjeno	Popolnoma naklonjeno
Medved	1	2	3	4	5
Volk	1	2	3	4	5
Ris	1	2	3	4	5

2. Kaj menite, da najbolj vpliva na vaše stališče ali mnenje o volku?

a) srečanje z volkom	d) (ne)zanimanje za volka
b) volk v medijih	e) (ne)poznavanje volka
c) zgodbe o volku (legende, pripovedke)	f) doseganje škode, ki sem jih utrpel

Pred vami je nekaj splošnih vprašanj o vašem odnosu do volka, pa tudi nekaj o odnosu do narave, lovstva, rejce drobnice (ovce in koze) in sprejemanju volka nasploh. Prosimo, obkrožite števila od 1 do 5, ki najbolje odraža vaše mnenje ali stališče.

	Nikakor se ne strinjam	Deloma se ne strinjam	Ne morem se opredeliti	Deloma se strinjam	Popolnoma se strinjam
3. V Sloveniji moramo poskrbeti za ohranitev pestrosti rastlinstva in živalstva.	1	2	3	4	5

SLOWOLF
WWW.VOLKOVI.SI

	Nikakor se ne strinjam	Deloma se ne strinjam	Ne morem se opredeliti	Deloma se strinjam	Popolnoma se strinjam
4. Ljudje imamo pravico do spreminjanja okolja.	1	2	3	4	5
5. Narava je sama sposobna uravnovesiti človeške posege vanjo.	1	2	3	4	5
6. Kar je ostalo od neokrnjene narave, je treba zaščititi pred vsemi oblikami človeških posegov vanjo.	1	2	3	4	5
7. Vsako ravnanje, ki je naravi škodljivo, moraš kot državljan RS prijaviti.	1	2	3	4	5
8. Volka je v Sloveniji pomembno ohraniti za prihodnje generacije.	1	2	3	4	5
9. Volk predstavlja simbol neokrnjene narave.	1	2	3	4	5
10. Volka v Sloveniji ni potrebno ohraniti, ker živi drugod po Evropi.	1	2	3	4	5
11. Volkovi imajo pomembno vlogo pri uravnavanju števila srnjadi in jelenjadi.	1	2	3	4	5
12. Volkovi ubijejo preveč srnjadi in jelenjadi.	1	2	3	4	5

SLOWOLF

WWW.VOLKOV1.SI

	Nikakor se ne strinjam	Deloma se ne strinjam	Ne morem se opredeliti	Deloma se strinjam	Popolnoma se strinjam
13. Volkovi in lovci skupaj učinkovito regulirajo število srnjadi in jelenjadi.	1	2	3	4	5
14. Volkovi v Sloveniji naj bodo popolnoma zavarovani.	1	2	3	4	5
15. V Sloveniji je volkov premalo, da bi jih lovili.	1	2	3	4	5
16. Prisotnost volka v gozdovih svoje okolice bi sprejel/a brez večjih težav.	1	2	3	4	5
17. Bojim se, da bi mi prisotnost volka povzročila finančno škodo.	1	2	3	4	5
18. Volk človeku ni nevaren.	1	2	3	4	5
19. Volkovi ne sodijo v bližino človeških bivališč.	1	2	3	4	5
20. Volkovi so dobrodošli v Sloveniji, če je njihovo število nadzorovano.	1	2	3	4	5
21. Število volkov v Sloveniji bi se moralo povečati.	1	2	3	4	5

SLOWOLF
WWW.VOLKOVI.SI

	Nikakor se ne strinjam	Deloma se ne strinjam	Ne morem se opredeliti	Deloma se strinjam	Popolnoma se strinjam
22. Volkovi povzročajo nesprejemljivo škodo na drobnici.	1	2	3	4	5
23. Volkovi napadajo drobnico, ker je njihovo število previsoko.	1	2	3	4	5
24. Volkovi so po naravi zlobni, saj napadajo drobnico.	1	2	3	4	5
25. Rejo drobnice je na življenjskem prostoru volka potrebno omejiti.	1	2	3	4	5

DEL B: V nadaljevanju je nekaj splošnih vprašanj o volku kot vrsti. Obkrožite odgovor, ki se vam zdi najbolj ustrezen ali najbolje opiše vaše mnenje.

1. Katera od spodaj naštetih vrst živali po vašem mnenju povzroča največ škode (na poljedelstvu, sadjarstvu ali živinoreji) v Sloveniji?

a) Medved.

d) Krokar.

b) Volk.

e) Potepuški pes.

c) Ris.

2. Koliko volkov menite, da živi v Sloveniji? _____ volk/ov.

3. Povprečen volčji samec v Sloveniji tehta:

a) 15-30kg.	d) več kot 60kg.
b) 31-45kg.	e) Nisem prepričan/a.
c) 46-60kg.	

4. Večino volkove hrane v Sloveniji predstavlja:

a) srnjad in jelenjad.	c) domače živali.
b) mrhovina.	d) Nisem prepričan/a.

5. Volk ujame plen (srnjad in jelenjad):

a) vsakič, ko lovil.	d) 1-krat v 20 poskusih.
b) 1-krat v 2 poskusih.	e) Nisem prepričan/a.
c) 1-krat v 10 poskusih.	

6. Kako živijo volkovi?

a) V paru.	c) V tropu.
b) Samotarsko.	d) Nisem prepričan/a.

7. Na kakšen način menite, da so prišli volkovi v Slovenijo?

a) Volkove so naselili ljudje.	d) Volkovi so se priselili iz sosednjih držav.
b) Volkovi živijo v Sloveniji že od nekdaj.	e) Nisem prepričan/a.
c) Volkovi so pobegnili iz živalskega vrta.	f) Drugo: _____

8. Menite, da so bili volkovi v preteklosti prisotni na celotnem območju Slovenije?

a) Da.	c) Ne, v preteklosti niso bili prisotni v Sloveniji.
b) Ne, bili so prisotni samo na nekaterih območjih.	d) Nisem prepričan/a.

9. Volkovi v Sloveniji so bili v preteklosti skoraj iztrebljeni. Kaj je glavni razlog?

a) Človekovo ubijanje.	d) Nisem prepričan/a.
b) Neprimeren življenjski prostor.	e) Drugo: _____
c) Slabo zdravstveno stanje volkov.	

10. Danes je število volkov v Sloveniji za dolgoročen obstoj:

a) premajhno.	c) preveliko.
b) dovolj veliko.	d) Nisem prepričan/a.

11. Koliko volkov menite, da bi morale živeti v Sloveniji? _____ volk/ov.

12. Ali so volkovi v Sloveniji zavarovani kot ogrožena vrsta?

a) Da.	c) Nisem prepričan/a.
b) Ne.	

13. Ali menite, da število spodaj naštetih velikih zveri v Sloveniji:

<i>Obkrožite število od 1 do 3, ki najbolje ustreza vašemu odgovoru.</i>	Upada	Je stabilno	Narašča
Medved	1	2	3
Volk	1	2	3
Ris	1	2	3

DEL C: Naslednja vprašanja in trditve se nanašajo na vaše mnenje o upravljanju z volkovi in ozaveščenosti. Prosimo, da iz ponujenih odgovorov obkrožite tistega, ki najbolje odraža vaše mnenje ali stališče.

	Nikakor se ne strinjam	Deloma se ne strinjam	Ne morem se opredeliti	Deloma se strinjam	Popolnoma se strinjam
1. Plačevanje odškodnin zaradi škod po volku je ustrezen način blaženja konfliktov med rejci drobnice in volkovi.	1	2	3	4	5
2. Ustrezna zaščita drobnice (elektroograje, pastirski psi) lahko zmanjša število napadov volkov.	1	2	3	4	5

SLOWOLF
WWW.VOLKOVI.SI

	Nikakor se ne strinjam	Deloma se ne strinjam	Ne morem se opredeliti	Deloma se strinjam	Popolnoma se strinjam
3. Uporaba ustrezne zaščite (elektroograje, pastirski psi) za preprečevanje škod po volku mora biti zakonsko predpisana.	1	2	3	4	5
4. Plačevanje odškodnin zaradi škod po volku je le kratkoročen način blaženja konfliktov med rejci drobnice in volkovi.	1	2	3	4	5
5. Država mora poskrbeti za nemoteno sobivanje človeka in volka.	1	2	3	4	5
6. Če rejec drobnice ne uporablja metod za preprečevanje škod po volku, naj se mu škoda ne povrne.	1	2	3	4	5
7. Če bi volk napadel domače živali, bi se strinjal/a z njegovim izrednim odstrelom.	1	2	3	4	5
8. Prisotnost volka lahko pomembno prispeva k razvoju ekoturizma v Sloveniji.	1	2	3	4	5

SLOWOLF
WWW.VOLKOV1.SI

	Nikakor se ne strinjam	Deloma se ne strinjam	Ne morem se opredeliti	Deloma se strinjam	Popolnoma se strinjam
9. Pri upravljanju s populacijo volkov moram imeti jaz kot predstavnik/ca širše javnosti pravico do sodelovanja.	1	2	3	4	5
10. Ozaveščanja in informiranja o volku je premalo.	1	2	3	4	5
11. Projekti o sobivanju volka in človeka so pomembni.	1	2	3	4	5
12. Pri upravljanju s populacijo volka je nujno sodelovanje s sosednjimi državami.	1	2	3	4	5

13. Škoda zaradi volkov v Sloveniji:

a) narašča.

c) je enaka.

b) upada.

d) Nisem prepričan/a.

14. Če bi bilo mogoče, bi si želel/a sodelovati pri projektu varstva in upravljanja z velikimi zvermi v Sloveniji?

a) Da, kot prostovoljec/ka pri aktivnostih projekta. (vaš kontakt - neobvezno: _____).

b) Da, a le kot zunanji/a opazovalec/ka.

c) Ne, to področje me ne zanima.

Če je vaš odgovor »Da, kot prostovoljec/ka pri aktivnostih projekta«, označite pri kateri od spodaj naštetih velikih zveri, ki živijo v Sloveniji bi najraje sodelovali.

a) Medved.

c) Ris.

b) Volk.

DEL D: Prosimo vas, da predstavite vaše mnenje o informacijah in virih informacij.

1. Ocenite navedene vire informacij glede na to koliko informacij o volku vam posredujejo.

	Niž informacij	Malo informacij	Ne morem se opredeliti	Dovolj informacij	Veliko informacij
Televizija	1	2	3	4	5
Radio	1	2	3	4	5
Internet	1	2	3	4	5
Časopisi in revije	1	2	3	4	5
Knjige	1	2	3	4	5
Pogovori z ljudmi	1	2	3	4	5

2. Koliko po vašem mnenju lahko zaupate naštetim virom informacij o volkovih?

	Nikakor ne zaupam	Ne zaupam	Ne morem se opredeliti	Zaupam	Popolnoma zaupam
Medijem	1	2	3	4	5
Lovcem	1	2	3	4	5
Gozdarjem	1	2	3	4	5
Biologom	1	2	3	4	5
Rejcem drobnice	1	2	3	4	5
Veterinarjem	1	2	3	4	5

	Nikakor ne zaupam	Ne zaupam	Ne morem se opredeliti	Zaupam	Popolnoma zaupam
Naravovarstvenikom	1	2	3	4	5
Ministrstvu za okolje in prostor	1	2	3	4	5

3. Vsebin o naravi in živalskih vrstah je v komercialnih medijih:

- a) nič. d) veliko.
b) premalo. e) preveč.
c) ravno prav.

4. Naslednji dve trditvi se nanašata na vaše mnenje o poročanju medijev o napadih volkov na domače živali. Prosimo, da iz ponujenih odgovorov obkrožite tistega, ki najbolj opiše vaše mnenje ali stališče.

	Nikakor se ne strinjam	Deloma se ne strinjam	Ne morem se opredeliti	Deloma se strinjam	Popolnoma se strinjam
a. Poročanje medijev o napadih volkov na domače živali je korektno in objektivno.	1	2	3	4	5
b. Poročanje medijev o napadih volkov na domače živali je pogosto napihnjeno.	1	2	3	4	5

SLOWOLF
WWW.VOLKOV1.SI

5. Ali ste že slišali za slovenski projekt »Varstvo in spremljanje varstvenega statusa populacije volka (*Canis lupus*) v Sloveniji« (krajše ime: SloWolf)?

a) Da.

b) Ne.

DEL E: Zanimajo nas tudi vaše morebitne izkušnje z volkovi.

1. Ali ste že videli volka v naravi?

a) Da.

b) Ne.

2. Ali ste že videli volka v ujetništvu (na primer v živalskem vrtu)?

a) Da.

b) Ne.

3. Vam je volk že kdaj povzročil škodo (napad na domače živali, škoda na vaši lastnini)?

a) Da.

b) Ne.

DEL F: Za konec bi za potrebe statistične obdelave podatkov radi izvedeli še nekaj informacij o vas.

I. **Spol:** a) Ženski. b) Moški.

II. **Starost:** _____ let.

III. Kraj bivanja:

- a) Mesto.
- b) Vas ali podeželje.

IV. Stopnja izobrazbe:

- a) Nedokončana osnovna šola.
- b) Končana osnovna šola.
- c) Končana srednja šola.
- d) Visokošolska izobrazba.

V. Ali ste lovec?

- a) Da.
- b) Ne.

VI. Ali redite drobnico (ovce in koze)?

- a) Da.
- b) Ne.

VII. Na lestvici on 1 do 5 označite kako dobro poznate naslednje tematike:

	Nič	Premalo	Srednje	Dobro	Odlično
Lovstvo	1	2	3	4	5
Naravovarstvo	1	2	3	4	5
Stanje volka v Sloveniji	1	2	3	4	5

VIII. Na lestvici od 1 do 5 označite, kako vas zanimajo spodaj naštetе aktivnosti:

	Niti najmanj	Malo	Srednje	Precej	Želo
Pohodništvo	1	2	3	4	5
Gobarjenje, nabiranje gozdnih sadežev	1	2	3	4	5
Sprehajanje psa	1	2	3	4	5
Opazovanje ptic	1	2	3	4	5
Opazovanje drugih divjih živali	1	2	3	4	5
Fotografiranje narave	1	2	3	4	5
Lov	1	2	3	4	5
Ribištvo	1	2	3	4	5

Najlepša hvala za sodelovanje!

Vaše mnenje bo pomembno prispevalo k uspešnejšem upravljanju z volkom!

SLOWOLF
WWW.VOLKOVI.SI

Če imate še kakšne komentarje o tematiki ali pripombe na vprašalnik, jih prosim napišite tu:

[illegible]

Vprašalnik pripravila in oblikovala:
Urška Marinko

Ilustracija na naslovnici:
Andrea Bardi

Ljubljana 2010, naklada 1200 izvodov

Priloga 4: VZOREC REJCEV DROBNICE

Območje **stalne** prisotnosti volka

Pošta	Naselje	Število rejcev
1303 Zagradec	Brezovi Dol	4
1310 Ribnica	Sušje	3
1313 Struge	Četež Pri Strugah	1
1316 Ortnek	Maršiči	2
1317 Sodražica	Sodražica	2
1318 Loški Potok	Mali Log	4
1319 Draga	Podpreska	2
1330 Kočevje	Onek	11
1332 Stara Cerkev	Polom	4
1336 Kostel	Banja Loka	2
1337 Osilnica	Bezgarji	2
1338 Kočevska Reka	Borovec Pri Kočevski Reki	7
1352 Preserje	Prevalje Pod Krimom	1
1380 Cerknica	Koščake	5
1385 Nova Vas	Škrabče	4
1386 Stari Trg Pri Ložu	Viševak	6
6215 Divača	Divača	1
6216 Podgorje	Podgorje	2
6217 Vremski Britof	Vareje	2
6224 Senožec	Senožec	2
6225 Hruševje	Razdrto	2
6240 Kozina	Prešnica	6
6242 Materija	Gradišica	2
6243 Obrov	Tatre	4
6244 Podgrad	Podgrad	1
6250 Ilirska Bistrica	Ilirska Bistrica	10
6253 Knežak	Knežak	2
6255 Prem	Janežovo Brdo	2
6256 Košana	Čepno	1
6257 Pivka	Trnje	4
6258 Prestranek	Prestranek	2
8333 Semič	Trebnji Vrh	15
8340 Črnomelj	Petrova Vas	19
8342 Stari Trg Ob Kolpi	Kralji	4
8343 Dragatuš	Dragatuš	11
8350 Dolenjske Toplice	Gorenje Gradišče	1
8360 Žužemberk	Žužemberk	4
8361 Dvor Pri Žužemberku	Vinkov Vrh	5
8362 Hinje	Hrib Pri Hinjah	4

Območje **občasne** prisotnosti volka

Pošta	Naselje	Število rejcev
1290 Grosuplje	Grosuplje	1
1292 Ig	Ig	3
1301 Krka	Znojile Pri Krki	2
1311 Turjak	Mali Osolnik	2
1312 Videm-Dobropolje	Ponikve	3
1314 Rob	Laze	1
1315 Velike Lašče	Logarji	7
1360 Vrhnika	Verd	3
1370 Logatec	Logatec	1
1372 Hotedršica	Ravnik Pri Hotedršici	2
1373 Rovte	Zavratec	2
4226 Žiri	Žiri	1
5210 Deskle	Robidni Breg	3
5213 Kanal	Seniški Breg	1
5216 Most Na Soči	Podmelec	7
5220 Tolmin	Volarje	12
5242 Grahovo Ob Bači	Grahovo Ob Bači	1
5243 Podbrdo	Petrovo Brdo	1
5251 Grgar	Ravnica	4
5253 Čepovan	Lokovec	2
5261 Šempas	Šempas	1
5262 Črniče	Vrtovin	1
5263 Dobravlje	Brje	2
5270 Ajdovščina	Ajdovščina	3
5271 Vipava	Sanabor	3
5272 Podnanos	Podraga	1
5273 Col	Podkraj	5
5274 Črni Vrh Nad Idrijo	Idrijski Log	4
5275 Godovič	Godovič	1
5280 Idrija	Razpotje	2
5281 Spodnja Idrija	Ledine	5
5282 Cerkno	Police	20
5283 Slap Ob Idrijci	Gorski Vrh	6
5295 Branik	Branik	2
6210 Sežana	Štorje	5
6221 Dutovlje	Dutovlje	2
6230 Postojna	Šmihel Pod Nanosom	4
6232 Planina Pri Rakeku	Liplje	1
8332 Gradac V Beli Krajini	Krasinec	5
8341 Adlešiči	Žuniči	23
8344 Vinica Pri Črnomlju	Hrast Pri Vinici	13

Priloga 5: VZOREC LOVCEV

Območje **stalne** prirodnosti volka

	Lovska družina	Število vprašalnikov
1	LD TABOR-ZAGORJE	14
2	LD DRAGATUŠ	17
3	LD PLEŠIVICA	24
4	LD BABNO POLJE	4
5	LD BANJA LOKA - KOSTEL	20
6	LD BEGUNJE	12
7	LD BOROVNICA	13
8	LD BRKINI	12
9	LD BUKOVCA	16
10	LD CAJNARJE	9
11	LD CERKNICA	12
12	LD LOKA pri Črnomlju	15
13	LD DOLENJA VAS	9
14	LD DRAGA	8
15	LD KOČEVJE	16
16	LD GABERK - DIVAČA	10
17	LD GORENJE JEZERO	10
18	LD GRADIŠČE-KOŠANA	12
19	LD GRAHOVO	9
20	LD HRENOVICE	12
21	LD IGA VAS	6
22	LD JAVORNIK POSTOJNA	10
23	LD KOJNIK - PODGORJE	9
24	LD KOZLEK	16
25	LD LAZINA	17
26	LD LOŠKI POTOK	9
27	LD LOŽ-STARI TRG	14
28	LD MALA GORA	15
29	LD MARTIN KRPAN BLOKE	9
30	LD OSILNICA	11
31	LD PIVKA	16
32	LD PREDGRAD	17
33	LD PREM	11
34	LD PRESTRANEK	16
35	LD RAKEK	14
36	LD RAKITNA	15
37	LD RIBNICA	12
38	LD SENOŽEČE	13
39	LD SINJI VRH	9
40	LD SLAVNIK - MATERJA	9
41	LD SMUK-SEMIČ	21

42	LD SODRAŽICA	11
43	LD STRUGE NA DOLENJSKEM	8
44	LD SUHA KRAJINA	14
45	LD TIMAV - VREME	11
46	LD TRNOVO	19
47	LD VELIKE POLJANE	5
48	LD VIDEŽ - KOZINA	14
49	LD ZEMON	19
50	LD ŽABNIK-OBROV	11
51	LD ČRNOMELJ	15

Območje **občasne** prisotnosti volka

	Lovska družina	Število vprašalnikov
1	LD LJUBINJ	15
2	LD OTAVNIK	8
3	LD PLANOTA	11
4	LD TOLMIN	11
5	LD VOLČE	8
6	LD BRJE - ERZELJ	15
7	LD VRHE-VRABČE	8
8	LD SEŽANA	11
9	LD VIPAVA	10
10	LD PODBRDO	17
11	LD TABOR DORNBERK - BRANIK	11
12	LD KRAS - DUTOVLJE	14
13	LD ŽIRI	5
14	LD ŠTORJE	7
15	LD ADLEŠIČI	13
16	LD ANHOVO	15
17	LD BUKOVJE	12
18	LD COL	17
19	LD ČAVEN	15
20	LD ČEPOVAN	10
21	LD ČRNA JAMA	11
22	LD DOBREPOLJE	9
23	LD DOLE NAD IDRIJO	10
24	LD GRADAC	10
25	LD GRGAR	15
26	LD GROSUPLJE	16
27	LD HOTEDRŠICA	8
28	LD HUBELJ	17
29	LD IDRIJA	12
30	LD IG	6

31	LD JAVORNIK	11
32	LD KREKOVŠE	9
33	LD KOZJE STENA	8
34	LD JELENK	16
35	LD KANAL	16
36	LD KRKA	12
37	LD LIJAK	15
38	LD LOGATEC	13
39	LD MOKRC	13
40	LD MOST NA SOČI	7
41	LD NANOS	12
42	LD PLANINA	12
43	LD ROVTE	7
44	LD SUHOR	12
45	LD TABORSKA JAMA	13
46	LD TOMIŠELJ	9
47	LD TREBUŠA	7
48	LD TRNOVSKI GOZD	22
49	LD TURJAK	7
50	LD VELIKE LAŠČE	11
51	LD VINICA	13
52	LD VOJKOVO	10
53	LD VRHNIKA	16
54	LD ŽILCE	5
55	LD NOMENJ	6
56	LD STARA FUŽINA	10
57	LD BOHINJSKA BISTRICA	11

Priloga 6: VZOREC ŠIRŠE JAVNOSTI

Območje **stalne** prisotnosti volka

	Pošta	Število anket
1	1382 Begunje Pri Cerknici	8
2	1353 Borovnica	35
3	1380 Cerknica	58
4	8340 Črnomelj	82
5	6215 Divača	28
6	1331 Dolenja Vas	13
7	8350 Dolenjske Toplice	25
8	1319 Draga	2
9	8343 Dragatuš	9
10	8361 Dvor	13
11	1384 Grahovo	9
12	8362 Hinje	1
13	6225 Hruševje	8
14	6250 Ilirska Bistrica	111
15	6254 Jelšane	7
16	6253 Knežak	18
17	1330 Kočevje	129
18	1338 Kočevska Reka	3
19	6256 Košana	7
20	6240 Kozina	16
21	6219 Lokev	8
22	1318 Loški Potok	13
23	6242 Materija	6
24	1385 Nova Vas	14
25	6243 Obrov	6
26	1316 Ortnek	3
27	1337 Osilnica	1
28	6257 Pivka	49
29	6216 Podgorje	1
30	6244 Podgrad	11
31	6255 Prem	7
32	1352 Preserje	36
33	6258 Prestranek	15
34	1381 Rakek	22
35	1310 Ribnica	72
36	8333 Semič	31
37	6224 Senožeče	5
38	1317 Sodražica	10
39	1332 Stara Cerkev	24
40	8342 Stari Trg Ob Kolpi	6
41	1386 Stari Trg Pri Ložu	36

42	1313 Struge	7
43	1336 Vas	1
44	6217 Vremški Britof	5
45	1303 Zagradec	11
46	8360 Žužemberk	18

Območje **občasne** prisotnosti volka

	Pošta	Število anket
1	8341 Adlešiči	2
2	5270 Ajdovščina	65
3	4264 Bohinjska Bistrica	19
4	4265 Bohinjsko Jezero	8
5	5295 Branik	16
6	5282 Cerklje	35
7	5273 Col	8
8	5253 Čepovan	2
9	5274 Črni Vrh Nad Idrijo	6
10	5262 Črniče	9
11	5210 Deskle	15
12	5263 Dobravlje	14
13	5294 Dornberk	11
14	6221 Dutovlje	18
15	5275 Godovič	4
16	8332 Gradac	12
17	5242 Grahovo Ob Bači	3
18	5251 Grgar	12
19	1290 Grosuplje	74
20	1372 Hotedršica	4
21	5280 Idrija	44
22	1292 Ig	27
23	5214 Kal Nad Kanalom	1
24	5213 Kanal	22
25	1301 Krka	5
26	1370 Logatec	61
27	5216 Most Na Soči	12
28	6232 Planina	6
29	5243 Podbrdo	8
30	5272 Podnanos	13
31	6230 Postojna	63
32	5297 Prvačina	5
33	1314 Rob	2
34	5215 Ročinj	3
35	1373 Rovte	20

36	6210 Sežana	39
37	5283 Slap Ob Idrijci	6
38	5232 Soča	4
39	5281 Spodnja Idrija	24
40	4267 Srednja Vas V Bohinju	3
41	8331 Suhor	5
42	5261 Šempas	24
43	1293 Šmarje - Sap	15
44	5220 Tolmin	46
45	5252 Trnovo Pri Gorici	3
46	1311 Turjak	8
47	1315 Velike Lašče	8
48	1312 Videm Dobre Polje	14
49	8344 Vinica	11
50	5271 Vipava	40
51	1360 Vrhnika	75
52	4247 Zgornje Gorje	21
53	4226 Žiri	25

Priloga 7: OPOMNILNO-ZAHVALNA KARTICA

Priloga 8: KOMENTARJI REJCEV DROBNICE

Spraševati je potrebno predvsem tiste rejce, ki živijo na področju volka.

Problem vidim pri dolgih rokih izplačila odškodnine, predvsem ob koncu računakega dela. Včasih je imel pastirski pes, kar pa je povzročalo konflikt s turisti, ki ne pazijo na svoje pse. Pastirski pes je do ljudi in živali, ki jih ne pozna napadal.

Nimam škod, saj svoje ovce dobro zaščitim, hkrati pa jih ponoči prestavljam v hleve oz. zapiram.

Menim, da človek preveč posega v naravo. V naravo posegajo ljudje, ki nimajo pojma, kaj narava potrebuje.

Volkovi morajo bivati v Sloveniji, vendar v majhnem številu. Napadi so se zgodili v neposredni bližini stavb. Direktor se je večkrat sam pozanimal o boljši zaščiti.

Volk je človeku nevaren. Predvsem otrokom, ko gredo v šolo.

V določenih pogledih kmetje nimajo dovolj podpore. Finančna sredstva morajo biti namenska. Razmišlja o tem, da bi postavili fiksne visoke ograje in pomoč države pri postavitvi teh fiksnih ograj. Izplačevanje odškodnin je zares le kratkoročna rešitev.

60% financiranje pašnih aparatov je dovolj, a je preveč birokracije - izpolnjevanja obrazcev. Menim, da volkovi na mojem območju niso prisotni.

S sistemom izplačevanja odškodnin sem načeloma zadovoljen, a v mojem promeru do izplačila ni prišlo. Škodo je povzročil krokar. Zavrnilo so izplačilo z obrazložitvijo, da je krokar mrhovinar.

Ne želim si srečati volka!

Kmetje nimajo podpore s strani države. Moj prijatelj je kosil na travniku, ko je zagledal trop volkov (na Stanah).

Upam, da bodo tovrstni projekti prinesli pozitivne posledice.

Želim, da se problemi z volkovi rešujejo dolgoročno. Denar, ki se ga nameni za odškodnine, je bolje da se nameni pomembnejšim stvarim.

Država bi morala v večji meri subvencionirati ograje za drobnico (tudi kjer ni volka). Lovci bi morali upoštevati škodo, ki jo divjad povzroči na kmetijskih površinah. Problem je krokar, ker je bil označen kot mrhovinar in je problem pri izplačevanju škod.

Anketa mi je všeč.

Na tem področju se ne pojavlja nobena od velikih zveri.

Problem napadov volkov je posredna škoda, ki jo utрпи kmet, to bi morala država vzeti v premislek.

Nimamo problemov, saj volk tu ni prisoten.

Namerava se ukvarjati le z govedom, saj je z drobnico preveč dela in premalo zaslужka.

Predlagam, da se naredijo rezervat za velike zveri. Tako kot je sedaj, ne more biti.

Potrebno bi bilo poskrbeti za boljšo zaščito drobnice - več pomoči in subvencij.

Strinjam se, da volk sobiva z ljudmi, vendar škode, ki jih utрпи rejec drobnice, bi morale biti v celoti povrnjene. Morala bi se povrniti tudi škoda, ki se je ne da dokazati, vsaj delno.

Pred volkom se drobnice ne da zaščititi. Glede na populacijo ljudi, bi bilo potrebno določiti področje, kjer volk lahko biva. Kjer se ljudje ukvarjajo s kmetijstvom (kjer še ostajajo mlade družine na podeželju), bi jih bilo potrebno zaščititi pred divjadjo.

Želimo določen odstrel volka. Odstrel naj bo na pašniku, kjer se škoda zgodi. Sva oba lovca in meniva, da bi lastniki sami lahko izvrševali odstrel jelenjadi in zveri. Jelenjad nam povzroča škodo na travinji, saj tako ni sena za ovce.

Volkovi naj živijo tam, kjer so do sedaj, ne jih širiti!! Vprašalnik bi lahko izpolnili z podvprašanji (npr. 1)

Kombinacija zaščite elektroograde in pastirski psi niso rešitev. Kriteriji glede ogroženosti ljudi od zveri bi morali biti oi vsej Sloveniji enaki. Slovenija mora naredi vse, da prebivalci ne bodo ogroženi. Potrebno je dovoliti lovskim družbam ponovno legalizacijo mrhovišč, kjer bi se zveri hranile z manjvrednim mesom - tako bi se zveri hranile in ne bi plenile. Ogroženost ljudi in drobnice bi se sigurno zmanjšala.

Imamo osla kot zaščito drobnice.

Zelo se bojim medveda. Želim si, da zveri ne bi bilo, saj nismo živalski vrt.

Država naj ukine lovce!

To kar se nam sedaj dogaja z volkom ni ekonomično. Na ta način se zapravlja preveč denarja. Kdaj bomo starši brez skrbi za svoje otroke poslali v gozd po borovnice?!

Potrebni bi bilo pomagat ljudem, ki se ukvarjajo z kmetijstvom. Zdaj so razmere take, da se ne splača.

Podpiramo vse tri zveri, vendar pod pogojem, da živijo v svojih rezervatih. V kolikor jih država zaščiti brezkompromisno je potrebno, da pošteno plačuje škodo, ki nastaja. Ljudje smo tisti, ki manipuliramo z vsem in lahko omogočimo kvalitetno bivanje zveri v velikih rezervatih.

Mrhovišča bi morala še vedno obstajati. veliko škode delajo predvsem potepuški psi in medvedi.

Želim, da število volkov omejeno, da ne bi prihajalo do napadov. Naj se volkovi ohranjajo, le da naj število volkov ne preseže velikega števila.

Pohvale vredno!

Anketa je dolga!

Imam 14 ovac, nobenih škod, jih ponoči zapirajo, imamo mreže brez elektrike.

Razočarana sem nad kmetijskimi službami, saj so podkupljive. Lepo poskrbim za ovce, uporabljam elektroograde - skrbno, a nikoli ne dobim subvencije. Poznam določene rejce drobnice, ki nalašč nastavijo slabo zaščitene ovce, saj služijo na tak način. Priporočam več nadzora nad podeljenimi subvencijami. Je prepričana, da dobro zaščitena drobnica ne otrpi škod.

Kot velik problem vidim, da se podpira le večje kmete in ne manjše. To je razlog za opuščanje kmetijstva.

Na vprašanja o delu in vzdrževanju ograj ne želijo odgovarjati, saj niso primerna.

Predlagam, da bi izvozili volkove iz Primorske v Ljubljano in okolico, medvede bi naselili na Dunajsko cesto in krokarje v Celje.

Želim, da se začne delati na tem, da se turisti ne sprehajajo po tuji zemlji - konflikt med pastirskim psok na pašniku in turistom.

Z mozem delava tako, da ne izkoriščava napade volkov na drobnico zaradi denarja. Volk sam se mora tudi preživeti. Živimo pa v neposredni bližini gozda.

Vprašanje o prijavah državljanov, ki povzročajo škodo naravi ni dobro zastavljeno, moralo bi biti bolj natančni. Pri vprašanjih o zakonsko določeni zaščiti drobnice, mora biti uporabljen le termin predpis in ne

zakon. Predlagam, da ko pride do škode, se "problematične" osebkke izloči iz populacije. Škodo vedno povzročajo samice in ne samci. Menim, da bi morali brez prošenj za dovoljenje odstrela, lovci postreliti volkove, ki so povzročili škodo.

Naslednje leto verjetno ne bomo imeli ovc, saj država ne podpira rejcev drobnice. Imeli bomo samo govejo živino.

Moti me, da se daje pomoč/subvencije le rejcem, ki živijo na območju volka. Pri njih so se zgodile že 2 škodi, v oddaljenosti 1 km zračne razdalje. Ko se bo zgodila še tretja škoda, bo lahko zaporosil za subvencijo pri nakupu elektromrež. Veliko rejcev izkorišča državo pri kompenzacijah, meni, da se živino lahko dobro zavaruje, le da eni to izkoriščajo.

Škoda, ki je bila povrnjena ne zadošča za vso škodo, ki jo volk povzroči. Primeri dobre prakse - lahko pokažejo, kako uporabljajo svoje pastriske pse.

Pomoč države tistim, ki se resnično ukvarjajo z rejo (velja tudi za male kmete). Izločite pa tiste, ki so lovci na subvencije.

Če bodo tako težili glede administracije kmetom, bom opustil rejo.

Vsak mora poskrbezi za svojo žival. Vsi svojo žival poznajo najbolje. Država ne sme metati vse v isti koš. Vsakega mestnega človeka, bi postavila 1 mesec v vlogo kmeta.

Država bi rada, da bi kmetje dobili davke na vse (meso, poljedelstvo). Kar se predela na kmetiji, se ne da nič prodati.

Odgovarjal je sin, ki je gospodar na kmetiji. Je tudi lovec. Rekel je, da bi sam (brez dovoljen) ustrelil volka, če bi ga videl na pašniku.

Zver je lepo videti v naravi.

Odgovarjal oče, ki je lovec. Pravi, da so volkovi krvoločni. Pred 2 leti so v vasi naredili škodo.

Odgovarjala je žena: Pritožujem se nad razmerami v kmetijstvu (ni odkupa..), da je s tem samo delo in se ne spleča. Najraje bi opustila rejo, saj se okrog tega pogosto prepiram z možem.

Krokar in klateški psi so veliko bolj problematični kot volk. V njihovi vasi ni urejeno odlaganje drobovine, kož, če koljejo doma. Ljudje mečejo to na gnoj ali v gozd. Morali bi imeti kakšne zabojnike, kamor bi se to odlagalo. za odvoz drobovine nismo seznanjeni. Država bi morala bolj pomagati tistim, ki se ukvarjajo samo s kmetijstvom. Taki več delamo, bolj čistimo okolje, kot tisti, ki delajo na kmetiji ob službi. Sčasoma bo kmetijstvo izumrlo, ker se od tega ne da preživeti. S kmetijo so sami stroški.

Pravi, da reje drobnice ni za opustiti niti za širiti. Pravi, da je reje drobnice preveč, ampak da je tudi najboljši način obdelovanja zemlje.

Mislim, da je preveč popisov, ne vem, čemu je to potrebno.

Sem za vse 3 vrste zveri, naj živijo v Sloveniji, smo naj država ali lovci poskrbijo za povračilo škode. Bojim se, da ti projekti v Sloveniji niso na koncu učinkoviti. Naj se ne le raziskuje, ampak izobražuje že v osnovni šoli o volku- tega je premalo. Ljudje imajo predsodke še iz starih časov, da so volkovi nevarni. Pomembna sta informiranje in izobraževanje. Vse organizacije (gozdarj, lovci, raziskovalci) naj se združijo pri tem.

Priloga 9: KOMENTARJI LOVCEV

Malo manj poslušanja lokalnih politikov, urediti status glede reje drobnice (področja, kjer je ta samo zadnjih 20 let). Zapreti določena območja za rejo drobnice in za komercialne dejavnosti izboljšati nadzor nad varovanjem velikih zveri (volk, ris). Vključiti lovce in biologe v podeljevanje mnenj o uporabi prostora. Kjer so velike zveri naj se letni načrti odstrela (srnjad, jelenjad) uskladijo med biologi in lovci, da v doglednem času ne zmanjka hrane. Ogrožene so namreč zveri, ne človek! Raziskovalci naj bodo prepričljivejši pri zagovarjanju svojih stališč. Lep pozdrav (podpis)

Dokler je bilo gospodarjenje in gojitev medveda in volka omejeno na vzhodni del Slovenije (železniška proga Ljubljana-Postojna-Reka) nismo imeli problemov z preštevičnostjo teh zveri. Zato predlagam, da se sprostí odstrel zveri na delce kjer niso bile v preteklosti prisotne. (podpis)

Znano je, da bodo nekateri v projektu SloWolf skupaj prejeli cca 1.100.000eur. Razen drobiža LZS pa tisti, ki bomo pridno iskali in pobirali "kakce" (kot pri medvedu) ne bomo od te "pogače" imeli nič. Tu mislim na lovske družine. Vsaj po 1.000 ali 2.000 eur bi morali razdeliti za vsako sodelujočo LD. Zanimiv bo prispevek ali angažiranje profesionalcev v zavodih za gozdove ter v posebnih (državnih loviščih). Bojimo se "sivih lis", ki pa klobuk takoj pristavijo. (podpis)

Menim, da je volka v Sloveniji vsekakor potrebno ohraniti, vendar v njegovem dosedanjem okolju. Torej v Kočevskih in Notranjskih gozdovih, kjer ima volk dovolj hrane v naravnem okolju in ne povzroča konfliktov s človekom. V ostalih predelih Slovenije pa bi ga po potrebi odstrelili ali odlovili, saj zaradi pomanjkanja hrane v naravnem okolju in neprimernega življenjskega okolja predstavlja težave tako v lovstvu kot kmetijstvu.

Vprašalnik je dober, samo razpoložljive možne ocene niso povsod dosti dobre. Menim, da takih vprašalnikov bi morale biti več, ampak tudi za druge živeče živali na našem prostoru. Želim veliko uspeha!

Slovenija je majhna dežela z veliko infrastrukture bogata (dokaj) z divjadjo. Prepletenost cest naselij je največkrat vzrok konfliktov med zvermi in človekom. Potrebno je razmisliti koliko osebkov določene vrste lahko biva skupaj z nami, da bi bilo čim manj neljubih situacij. Po eni strani težimo k ohranjanju kulturne krajine po drugi pa jo ljudje zapuščajo, tako da je tudi tukaj potrebno razmisliti, vedeti moramo da Slovenija ni Rusija ampak mala deželica. Lep pozdrav

Štejem si v čast, da sem sodeloval pri naselitvi Risa v Sloveniji oz. na Kočevskem. Prav tako sem ponosen, da smo ohranili medveda in volka kot ostalo divjad. Nikakor pa se ne strinjam, da se opravičuje prevelik stalež medveda ter volka. Risa menim, da je v naravi zadostno število. Prav je da se ohranja Medved, Volk in Ris ni pa prav, da narašča premočno njihova številčnost kljub mnogim raziskavam, ki pa so predvsem v prid namišljenih naravovarstvenikov. Za svoje prepričanje moraš prispevati z prostovolnim delom in finančnimi sredstvi in ne z nekaterimi izjavami in slom po profitu ali zadovoljitvi fanatikov ki povzročajo negodovanja prebivalstva zaradi neobjektivni mnenj ali trditvami, ki nimajo realnega stanja v naravi. To se nam dogaja pri Medvedu, Risu, Krokarcu, Ruševcu, Kormoranu. Narava je skrbela stoletja za obstoj določene vrste divjadi na določenem prostoru. Tako Ruševci ne more živeti na dolenskem in Medved na Štajerskem. Danes pa soupravljamo Naravo in Lovstvo. Tretjega ne potrebujemo (Fanatikov!!!).

Moje mnenje o povečanju škod po volku je, da so velikokrat za to krivi lastniki sami, saj se v zadnjih letih lastniki več odločajo za rejo drobnice in velikokrat uredijo pašnik kar na vsaki jasi sredi gozda. Seveda pa ga ne ustrezno zaščitijo, potem pa zahtevajo odškodnine.

Kulturna krajina (naseljena) ni primerna za velike zveri. Te naj bodo primerno zavarovane na območjih kjer ne prihajajo do stikov z ljudmi. Osebkje pa, ki bi šli izven za to primernega območja pa je treba odstraniti. Prav tako je na zavarovanem območju treba vzdrževati znosno število osebkov, ker v obratnem primeru pride do emigracije in povzročanja škod v naseljenih področjih.

Številčnost volkov in medvedov je vsekakor prevelika. Potrebno je zmanjšati saj so škode prevelike. Marsikdo bi odšel na pohode a se boji medveda, saj se pojavlja vsepovsod. Naravovarstveniki, ki so proti

zmanjšanju števila zveri naj bi odšli samo za leto dni med prebivalce kjer se dnevno srečujemo z medvedom in prav verjetno bi svoje mnenje spremenili.

Prvič se je v našem kraju (JUŽNA PRIMORSKA) volk pojavil po 2. sv. vojni. Sedaj je volk stalno prisoten. Večkrat ga slišimo kako tuli.

Moje mnenje je, da se LD premalo zavedajo prisotnosti volka, risa. Zanima jih medved, srnjak, jelen kot trofej ter denar od njih. Bilo bi nadvse zaželeno, da o tem seznanijo-mo tudi kmete o tem. Moje mnenje je tudi to, da v LD Ivančna Gorica, Višnja Gora, Dobropolje, Struge, Suha Krajina, Krka se določi ljudi, da pripomorejo k obveščanju ljudi, zmanjšanju škode divjadi ter da lovski čuvaji bolj temeljito opravljajo svoje. Hvala!

Pri izrednem odstrelu velikih zveri bi morala lovska organizacija imeti večji vpliv pri odstrelu, ne pa samo Ministrstvo za okolje in prostor, saj se številčnost medvedov izredno povečuje.

V našem kraju je volk prisoten.

Zanimiva tema, ki bo razčistila pojme in stanje o volku, njegovih prednostih in slabostih. Lp

Zloženka je dobro zasnovana in mislim, da je tudi njen namen v skladu z vsebino. Kot lovca me nekoliko moti, ker je lovec tudi tu predstavljen kot regulator v naravi, kar pa v zadnjem času sploh ni. Lovcem drugi organi določajo (beri - ukazujejo) številčni odstrel.

Enostavno, da bi se izognili škodam od zveri, urediti pasišča za drobnico, ne da so že skoraj v kočevskem Rogu, po celem Snežniku. Na območjih, kjer naj bi v miru živel volk in medved, za risa se ve, da se seli za hrano. Ponovno uvest v zakonodajo mrhovišča v notranjost gozda. Kjer se pojavlja volk, pa temeljito in celo območje povprašati ljudi, kajti samo tako se ve kaj je na terenu. Prav tako medveda nazaj v Kočevski Rog. Lepo je, da Slovenija ima vse vrste živali, a nekdo premalo dela na tem, da bi sobivanje bilo lažje. Lep pozdrav

Pri komentarjih je narisal nekaj slikic ptic, miki miške,...

Ne strinjam se za prekomerno širjenje volka in risa v Republiki Sloveniji.

Sam sem član lovske družine na Notranjskem pod pobočjem Nanosa. Glede volka je to res zelo vroča problematika tudi pri nas med lovci in kmeti ali rejci drobnice. Sam kot lovec opažam, da je pri nas v našem lovišču in loviščih sosednjih lovskih družin preveč volkov. V naši lovski družini se je pojavil trop 7 volkov, na eni strani avtoceste na drugi pa z 5 volkovi. Sama populacija srnjadi se je v dveh letih zelo zmanjšala in veliko je najdene divjadi pokončane od volkov, tako srnjadi kot tudi jelenjadi. Kot ljubitelj narave, kot tudi živali nisem za popolno pokončanje volkov, ne to ne sem pa za zemirno številčnost volka v Sloveniji. Mislim, da nam sedaj povzročajo precejšnjo škodo in, da je njihova številčnost preveč narasla za Slovenijo.

Moje mnenje o volku: Volk v Sloveniji? DA- izključno kočevski gozdovi, ostali absolutno NE. Slovenija je premajhna in pregosto naseljena za tako veliko število volkov na celotnem območju. Škoda, ki jo povzročajo na območju krasa je nenormalna in nesprejemljiva. Mislim, da bi moral nekdo- v bistvu vsi tako imenovani naravovarstveniki in ljubitelji živali iz 7. nadstropja stolpnic pogledat en navaden volčji pokol na drobnici. Ko tavajo naokoli žive in potrgane živali. GROZA. Jaz ne obsojam volka. To je normalno, on mora preživeti. Ampak število in območje na katerem trenutno živi je nesprejemljivo. Odstrel pa je absolutno prenizek. Če država ne bo poskrbela za zmanjšanje števila in volka vrnila kamor sodi (Kočevski gozd), bo nekdo moral stvar vzeti v svoje roke in reševati na drug način. ŽAL. Pohvalil bi še vašo anketo. V upanju, da bo razum prevladal vas lepo pozdravljam. Lovski pozdrav!

Medveda, volka in risa bi morali v Sloveniji ohraniti, vendar v majhnem številu in ne po celi Sloveniji. Pred 20 leti je bilo medvedov in volkov precej manj in to predvsem na Kočevskem in osrednji Sloveniji. Mislim, da je bilo takrat medvedov in volkov pa tudi risov ravno prav, sedaj pa je stalež medvedov in volkov malo prevelik.

Vrste, ki so napisane v vašem vprašalniku naj se ohranja v takem številu, da ne ogrožajo (besede se ne da prebrati), saj nimajo v naravi zelo veliko (besede se ne da prebrati) in morajo biti tudi zavarovane.

Na območju Postojna sem dne 27.9.2010 ob uri 17:30 na pašniku goveda opazoval 6 volkov ki so nemo opazovali govedo c.15min. Istega dne ob istem času v oddaljeni razdalji zračne linije 2km je solovec opazoval 4kom. To se mi zdi znatno preveč. (podpis)

Volka ohraniti DA v Sloveniji, a v primernem številu. Trenutno menim, da je populacija prevelika in da resno ogroža populacijo srnjadi, vsaj na našem področju. Več tematike o volkovih tako na TV, radiu kakor v časopisih.

Volk v Sloveniji naj živi na tistih področjih na katerih je živel v preteklosti, saj tam so njemu prilagojena narava in ljudje. Nikakor pa ne odobravam prisotnosti volkov na krajih, ki so pred leti že pojavljali a jim življenjski pogoji niso bili dani zato so za nekaj časa izginili. Smatram, da je številčnost prevelika zato so se spet pojavili na krajih ki jih ni bilo. V tem primeru pa trpi predvsem drobnica, jelenjad ka pa je v preteklosti prav tako ni bilo. Zato poudarjam da je volk velik potencial škoda na kraji kot sem že omenil. Tisti kraji iz katerih je izginil in se ponovno vrnil se (beseda, ki je ne znam prebrati) gozdovi preveč ohludeni od ljudi zato pa divjih živali nima zadosti in posega po domačij in do domačih živali.

Podpiram takšne projekte, da se dejansko ugotovi številčno stanje volka in njegove navade. To je temelj za nadaljnje delo pri gospodarjenju in proučevanju volka. Primer: "če veš s kolikšno vsoto razpolagaš, ti je lažje kakor nekaj na pamet." Lp.

Odličen projekt. Kar tako naprej. Vas spremljam na internetu. Ažurni, pridni in delavni. Super! O vprašalniku naslednji komentar, da, ko ga bo izpolnjeval človek, ki ni lovec, gozdar, biolog bo delo lovca kritizirano negativno. Še posebej naravovarstveniki imajo "sočen" besedni zaklad! Da o vegetarijancih ne govorimo! Prav zanima me kakšni bodo rezultati ankete! Lovski pozdrav! Lep pozdrav

Živim na območju opazovanja volka, zato se bom potrudil in Vam poskušal pomagati pri Vašem raziskovanju. V našem lovišču je volk prisoten pozimi. Večkrat sem ga- jih sledil, pa tudi obzrto srno sem že našel.

Lovci bi morali biti obvezno partnerji v projektu SloWolf!!

Gospod xxx rejec drobnice na krasu naj zgradi (štalco) in naj jih zvečer spravi v štalco pa bo mir. Hodim na lov tudi v Liko (Hrvaška) kjer ima vsaka hiša od 5 do 15 ovac, vendar jim volkovi ne koljejo ovc. Ta ovčjerejec na krasu (xxx) pa pelje seno.. ter vodo in čez 2-3 dni jih gre pogledat. Zato bi predlagal, da se mu ne izplačuje škoda. (podpis)

Želim vam veliko uspeha pri tem in drugih projektih, ki jih izvajate.

Uspeha in zadovoljstva pri delu Vam želim. (podpis)

Volk je in mora ostati prisoten v naših gozdovih, vendar njegova številčnost mora biti nadzorovana. Če bi se številčnost volka v naših loviščih občutno povečala, bi bila škoda na divjadi in tudi na drobnicah in drugih domačih živalih prevelika. Regulator številčnosti volka je vsekakor tudi odstrel.

Pri upravljanju z velikimi zvermi največ škode povzročajo mediji in politika, ki se neprestano vmešava v stroko. Lep pozdrav in uspešno delo!

Pri uravnavanju številčnosti zveri je v današnjem okolju ključna vloga človeka. Ti ljudje pa naj bodo iz okolja, kjer bivajo zveri ne pa politično nastavljene riti iz Ljubljane.

Smatram, da je volk v porastu. To utemeljujem s tem, da v našem lovišču vsako leto (predvsem pozimi) najdemo vseveč ostankov divjadi, ki jih je pokončal volk. Absolutno preveliko število volka v Sloveniji. Prav tako preveč medvedov.

Menim, da je medvedov in volkov precej preveč v naši lepi deželi. Predvsem medvedje nas ogrožajo, saj se ne upamo več varno v gozd nabirat gozdne sadeže in gobe.

Vsekakor smo se ljudje preveč namnožili v tem našem svetu in to kar mi imenujemo katastrofa ali naravna nesreča je v bistvu osvobajanje narave. Narava bo že poskrbela, da bo prav in da bo zemlja spet

zadilhala. P.S. Veste naravni zakoni so zelo kruti zato jihnaša občutljiva, neubogljena populacija ljudi ne odobrava, zato storijo vse, da prevlada njihovo prepričanje in mnenje ne glede na žrtve.

Imam pripombo na del C, in sicer točke 2., 3. -> namestitev ustrezne zaščite za drobnico (elektroograje) bi morala biti na voljo brezplačno vsem rejcem drobnice. Reja drobnice je danes zelo pomembna, predvsem v gorskih predelih Slovenije in predstavlja eno izmed učinkovitih ukrepov proti zaraščanju visokogorskih pašnikov. Prav zato je potrebno te ukrepe spodbujati na ta način, da se vsem rejcem drobnice nudi ustrezna brezplačna elektroograjna vključno s postavitvijo.

Mislim, da noben lovec ni zainteresiran, da bi iztrebili zveji, niti nobene druge, vendar je potrbeno pametno gospodariti s to zverjo. Kakor so to do sedaj počeli slovenski lovci, kar mislim, da so edini sposobni ohranjati naravo in divjad kakor smo jo do sedaj. Brez lovcev tudi vi ne bi mogli delati nobene ankete kje živali ne bi bilo. pogledjmo sosednje države, kjer nimajo ne medveda ne druge zveri.

Za odstrel medvedov, volkov, risov povprašajte po regijah ne pa tiste v mestih, ki nimajo pojma, mi ki živimo s temi živalmi vemo koliko jih je. Odstrel prilagodite po regijah, kjer je teh zveri preveč. Sem iz Notranjske iz Cerknice, naši gozdovi so Javorniki. Medveda srečam na vsakem lovu ali ko grem na visoko prežo. Lep pozdrav iz Notranjske.

Če hočemo velike zveri ohraniti je nujno, da za polovico zmanjšamo odstrel srnjadi in jelenjadi. Velik davek divjadi vzamejo še naše ceste, hude žime (predvsem dolge zime), nekaj tudi poplave (zadnja leta). (Medved, volk in ris imajo raje srnjad kot krompir.) Za znatno zmanjšanje populacije risa je kriv prezgodni odstrel. Nenormalno je bil odstrel odobren vsaj 10 let prehitro. moje mnenje je: če bi bilo planiranih 10 jih je padlo vsaj 20. (s prevozi vred). Veliko uspeha pri projektu

Lovci so najbolj zaslužni, da se je volk in tudi ostale vrste divjih živali ohranile v naravi v ravnovesju. Uspelo jim je tudi medvrstne odnose med divjimi živalmi dokaj dobro regulirat. Lovci so poskušali delovat v korist divjadi in se prilagajati izkoriščevalskim posameznikom ali aktualni politiki, ki jo je tudi med kvazinaravovarstveniki v Sloveniji preveč.

Moti me to, da če se ena zver pojavi v našem glavnem mestu Ljubljana (primer Rožnik), se aktivira polno policistov, specialcev, ter še koga. Ko pa se sprehajajo po vaseh (na Kočevskem- kjer je gostota populacije medvedov največja), razmetavajo smetnjake je pa vse uredu, češ da je medved tam zaščitena vrsta!! Mislim, da noben Slovenec ne bi bil ravnodušen če bi se mu medved, volk ali ris vsak dan pojavljal v neposredni bližini doma!!

Sivi volk ne napada samo drobnice, kot je navedeno v vprašalniku oziroma anketi, ampak tudi govejo žival (telice krave). Na moji kmetiji je v zadnjih dveh letih trop volkov dokazano pokončal dve telici stari leto in pol, ki so se pasle na... pašnikih okoli kmetije, ki je tako rekoč sredi vasi. Za tretjo telico v letošnjem letu pa inšpektor ni mogel ugotoviti plenilca. Trop volkov se pojavlja v dnevenem času (očitvidci kličejo policijo) na moji kmetiji večino leta pasemo govejo žival na... ograjenih travnikih v vročih dneh tudi ponoči. V lanskem in letošnjem letu pa je žival večkrat panično pribežala v hlev in pri tem pretrgala vse električne ograje. Zakon o kmetijstvu nalaga imetniku živali da ravna z živalmi skladno z dobro kmetijsko prakso (humano ravnanje z živalmi). Ne morem pa si predstavljati travm, oziroma neizmernega strahu mučenja živali, ki je ograjena na pašniku v skupini petdeset živali na površini tridesetih hektarjev pri napadu tropa volkov. Trop volkov eno žival odvoji od skupine in jo toliko časa napada, da žival nemočna obleži potem pa jo začnejo živo trgati za vratom in stegnih. (To je bilo v enem primeru). V drugem primeru pa se je žival zavlekla do hleva kjer je nemočno obležala raztrgana v zadnjem delu. Tri živali pa so po hrbtu popraskane in poškodovane po vratu. (ali je to humanost?) Poudarjam pa da se pašne površine nahajajo v vasi, ki je stara vsaj petsto let in da je izgovor, da je človek posegel v prostor zveri (beseda, ki je ne znam prebrati). Zaradi vsega naštetega smatram, da je populacija sivega volka na našem predelu očitno prevelika. (podpis in naslov ter tel.)

Vaše delo spoštujem in vam želim veliko uspeha pa sreče v novem letu 2011. P.s. Živel sem na gorski kmetiji. Družina se je preživljala od doma pridelane hrane, kar je zahtevalo veliko truda, skromnosti in tudi znanja. To je bilo tako tesno povezano z živo in neživo naravo, da smo se čaš čutili del le tega. Poznali smo vse značilnosti rastlinskega in živalskega sveta in živeli z njo v spoštljivi soodvisnosti...

Zelo zanimiv vprašalnik, to zelo podpiram. pri nas imamo kar dosti medvedov, včasih malo preveč a se primikajo. Včasih ga vidim vsak dan, potem pa mesec nič. Volka pa nisem še videl ali opazil. Sobivanje z medvedom me zelo zanima, ker ga dosti opazujem in slikam. Lovski pozdrav!

Moje mnenje, ne glede na obkrožena stališča, je naslednje: Ljudje bo potrebno osvestiti, da se morajo sprijazniti z dejstvom sobivanja s simboličnim ptevilom zveri! Vsekakor sem za ohranitev volka. njegova funkcija kot regulatorja v naravi pa ni več ista kot je bila nekoč. Lovcu je volk namreč konkurent. Je pa vprašanje, če je lovčev odvzem iz narave pravilen....

Na drobnici naredijo več škode potepuški psi kot volk.

Sem samo član lovskega društva in se tudi udeležujem vseh aktivnosti, vendar nimam orožja ampak samo kamero.

Če je slovenski projekt, zakaj je naslov SloWolf (SloVolk)

Volk, da - vendar skladno z nosilnostjo življenjskega okolja volka in pa narediti čimveč za preprečevanje škode po volku. Tako ga bodo sprejeli tudi ljudje - državljani.

Menim, da bi bilo postaviti več vprašanj o storjeni škodi na divjadi (srnjad in jelenjad) pokončanih od volka.

Srečno!

Smatram, da ste premalo izpostavili škodo, ki jo povzročajo te zveri. Škoda smatram, da je v večini povzročena od ostalih vzrokov - d. psi. Rejci stremijo k večjemu in hitremu zaslužku. Zato drobnica ni ustrezno varovana. Naši starši so drobnico vedno varovali, sedaj smatram, da je prepuščena ekonomskemu trgu.

Lahko bi na to tematiko pripisal precej več, ker sem iz tega napisal diplomo za lovskega mojstra, ampak sem obrazec (vprašalnik) dobil šele včeraj. Podpis

Priloga 10: KOMENTARJI ŠIRŠE JAVNOSTI

Volkove je treba iztrebiti.

Volka ne poznam, vem le da je ogrožen in da jih je v Sloveniji okoli 50.

Strinjam se, da je zveri kot je volk potrebno ohraniti do te mere, da je možno sobivati z njim. Še vedno pa vidim problem, ker je v zadnjem času v Sloveniji postala aktualna reja drobnice to je tudi način da se gotovo kmetijske površine ne zarašča. Volk pa se bo prav gotovo naselil tja, saj mu za hrano ne bo problem. Zagraditi pašnike je težko, ker gre to za dokaj velike površine.

Pri nas je v gozdu veliko medvedov, ker je v bližini avtocestna ograja, živali se zato obrnejo nazaj in se koncentrirajo okoli naše doline. Mislim, da bi bilo potrebno spet narediti mrhovišča v Kočevskem Rogu, saj bi tako zveri obdržali na enem teritoriju. Nisem sovražnik živali, le skrbi me, ker sem se že srečal z enim mladičem. Hvala

Če ljudje silijo v življenjski prostor ljudi pa mora država sprejet odgovornost in plačati primerno odškodnino. Vsi skupaj pa bi morali poskrbeti za optimalno število volkov (ne preveč in ne premalo). Želim vam uspešno delo.

Želim vam veliko uspeha pri vašem projektu. Vso pohvalo za proučevanje naše avtohtone živali - volk. Podpis

Ne samo volk, vse živali bi morali bolj zaščititi. V gozdove ne sodijo sprehajalci s spuščeni psi in ne mladi in malo manj mladi na motorjih. Lep pozdrav. (podpis)

Prebivalstvo na deželi ne potrebuje volka, ne medveda in ne risa! Ko so moji otroci hodili v osnovno šolo, so hodili peš v Turjak po gozdu 20 do 25 minut v eno stran. Takrat pred 50 leti ni bilo slišati za kakšnega medveda. Danes pa pride dijak iz Ljubljane z avtobusom v Turjak in pokliče po telefonu, :halo, pridi pome, ker si ne upa po gozdu peš zaradi medveda. To je eno. Druga stvar je pridelava koruze. Če ni njiva ograjena z elektriko, hodi medved in dela škodo. Marsikje so opustili pridelavo koruze, ker je medved uničeval pridelek. Kje je torej pamet? Kdor hoče videti volka, medveda ali risa, naj gre v živalski vrt, pa se ga bo nagledal. Na deželi pa mora biti zaščiten človek, ne pa zveri! Prepričan sem, da so vsi deželani takega mnenja. (podpis)

Bolj bi podprla medije v smislu izobraževanja o naravi v SLOVENIJI, ne samo o živalih, tudi o rastlinah, pridelovanju in predelovanju hrane. V OŠ pa se otrokom 1. in 2. triade premalo ponudi otrokom snovi v povezavi z živalmi in rastlinami, devetletka je "vzela" živali desetletnikom iz učnega načrta in dala snovi, ki jih težko ali pa sploh ne dojemajo. Želim vam veliko uspehov in zadovoljstva pri delu. (podpis)

Veliko uspeha!

Za ta vprašalnik je že malo pozno. Kajti vsa narava, zemlja, voda je že vsa uničena, zastrupljena. To čutimo že vsi, človek, živali, čebele, drebesa, voda, zrak. To je moje mnenje. Hvala.

Jast vas lepo prosim da me ne angažirate v nibenom premeru soszirom da sam bolan in prilično star. Dokler sam bio mlajši in zdrav volio sam biti lovac. Zbog posla in osima posla to nisam mogal biti. (Živali imam rada). Lep pozdrav.

Vesel sem, da se posvečate temu problemu, da poskušate rešiti, kar se rešiti da. Sem mnenja, da je potrebno naše zveri, ki nam nič nočejo, če ne posegamo v njihov prostor, bolj zaščititi in jim omogočiti več življenjskega prostora. Kot prvo bi se lahko tudi ministrstvo za okolje in prostor bolj zavzemalo za tako imenovane zelene poti - prastare poti živali čez avtoceste in železnice. To bi morali storiti že v samih osnovah projektor, kjer tega niso nikoli dovolj upoštevali. Prisluhniti bi morali ljudem iz okolja, kjer te poti potekajo in upoštevati njihove izkušnje ter poznavanje njihovega prostora. Več kontrole bi potrebovali tudi v samem urbanizmu, kjer se je začelo zelo mačehovsko posegati v naravo in s tem v prostor, ki je že tako preveč omejen za gibanje in obstoj živalskih vrst. Sem mnenja, da bi bilo potrebno več časa posvetiti informiranju ljudi glede problematike sobivanja ljudi in živali. Čas je že, da se pričnemo zavedati, kako

smo soodvisni od narave in se bolj prijazno obnašati do nje. Menim, da bi mediji lahko temu posvetili več časa in se izognili drugim nepotrebnim neumnostim. Tudi v šolah manjka teh programov, seznanjanja in usmeritve. Prava vzgoja je naš največji potencial in upanje za naprej, ta pa se prične že od malih nog.

Nič me ne motijo divje živali v gozdu, daleč od naseljenih krajev. Danes je pa že tako, da človek ne upa več v gozd, da ne bi srečal medveda (okolica Vrhnike). zato tako odklonilno stališče do divjih zveri. Preveč so se razmnožile in udomačile. Lp. Podpis

Moje mnenje nasploh o divjih živalih je, pusti jih na miru pa bodo tudi one pustile tebe. Veliko ko hodim po gozdu, tudi globoko v gozd, tudi po območjih medveda, pa ga nisem še nikoli videl. Prepričan sem, da je žival pametnejša kot marsikateri človek. Lep pozdrav, podpis

Dolgo časa sem kolebal ali naj sploh odgovorim na vprašalnik, ki ste mi ga poslali, ali ne. Odločil sem se, da na vkljub vsemu odgovorim in izrazim svoje subjektivno mnenje in poglede na temo o volku v SLO. Močno si želim, da bi lahko volk v Sloveniji nemoteno živel in se razvijal, kar pa je skoraj nemogoče!? ZAKAJ??? ZATO KER: 1. NE ZAUPAM državi in njenim institucijam, ki proizvajajo zakone po tekočem traku, nato pa se "vsi" požvižgajo na uzakonjeje regulativ. a) afera bulmastifi - bivši direktor veterine dr. Pogačnik in minister za okolje, z ministrom Jarcem prekršita vse mogoče ????? in sta od stroke. b) afera Stroj - "vikend" v prelepem alpskem okolju poruši minister za okolje g. KOPAČ, ki pa le streljaj daleč sam sebi zgradi gozdno kočico (pa ne za palčke in Sneguljčico). c) Prvi minister, ministrski predsednik g. Pahor nemo gleda na pozive z nasmeškom, ko država v podjetjih, kjer je večinska lastnica, 5 let delavcem ne plačuje prispevkov. Še bi lahko našteval vendar je premalo prostora. premalo prostora (neohranjenega) je tudi za SLO WOLF-a, ker je človek najbolj grabežljiva zver, tudi v Sloveniji. Pri 500 volkovih pa nastane kaj hitro tudi problem genetike le teh. Srečno SLO VOLK?

Po pisanju v medijih največ škode povzročijo medvedje in potepuški psi, saj volk živi v pasu od Gorskega Kotarja, Javornikih, Trnovskem gozdu in Krasu.

Sem človek, ki živi z naravo in ne želim, da se največkrat preveč posiljuje z poseljevanjem in ohranjanjem divjih živali v naravo. Želel bi opozoriti, da je veliko družin na podeželju, ki imajo strah pred divjimi živali. Še posebej so ogroženi otroci, ki hodijo v šolo skozi gozdove in travnike. Želel bi povedati, da zaradi nekaj denarja, ki ga ponuja evropska unija in na ta račun živi nekaj raziskovalcev ne smemo ogrožati ljudi, ki že nekaj rodov živi z naravo na podeželju in njihovih otrok. Najlepša hvala za razumevanje in lep pozdrav vsem raziskovalcem. (podpis)

Zdi se mi, naj se moje mnenje ne upošteva, ker o tem ne vem dovolj.

Sodelovanje (0x/xxxx-xxx - ris)

Slogan izpred mnogih let, se mi je živo vtisnil v spomin: VOLK NE OGROŽA, VOLK JE OGROŽEN! Človek bi se od volka lahko marsičesa naučil (npr. vzemi toliko, kot potrebuješ, jemlji takrat ko potrebuješ, bodi pošten in dosleden,...)

Upam da me boste vključili v projekt, pa čeprav sem star le 12 let. Imam zelo rad volkove in naravo.

Strinjam se, da imamo v naravi tudi medvede, volke in rise, vendar prepočasi rešujemo možnost odtrela v primeru večje škode na domačih živalih in ljudeh.

1. pustite živinorejce drobnice pri miru 2. bolj odločne odgovore 3. zaščitite kmete 4. vprašajte vlado (Pahor-ja)

Na vprašanje B11 nisem odgovoril, ker smatram, da za odgovor nisem dovolj strokovno podkovan.

Veliko obdelovalne zemlje je opuščeno zaradi divjadi. Pa lep pozdrav.

Dejstvo je, da rejci drobnice preveč napihujejo v negativnem smislu, ko jim škodo na drobnici povzroči volk. V tem vidijo interes, ne glede na to, da so škodo povzročili klateški psi. Ponovno bi morali sprejeti pravilnik o odstrelu klateških psov, sa se dobro ve, kdo so. Zakon jih absolutno preveč ščiti. Volk pa je črno jagnje in izpostavljen ter "glavni krivec". Tukaj je potrebno ustpostaviti red, ter naše avtohtone zveri bolj zaščititi. Potrebno pa je vzdrževati ustrezno populacijo zveri na našem območju.

Zelo me je pritegnilo vaše zanimanje in s tem vaša anketa. Resnično upam, da bo projekt uspešen. Želim vam veliko uspehov in vas popolnoma podpiram.

Upam, da bodo rezultati ankete objavljeni na vaši spletni strani. Me prav zanimajo. LP, (podpis)

Veliko več škode kot volk povzroča jelenjad, srnjad in nekatere ptice- škode na kmetijskih pridelkih. Še več škode pa povzročajo ljudje na vladi. Tam se je populacija zelo preveč razmnožila. In bi bilo potrebno razmišljati o odstrelu.

Srečno projektu! Pozdravljeni

Ko je prišel medved Rožnik v Ljubljano ste ga takoj odstranili. Mi na podeželju pa naj živimo v sobivanju z vsemi zverinami. Uboge zverine naše ovce pa so lahko raztrgane, prestrašene, nezaščitene. Naši otroci, pa zaprti v hišah, saj se ne morejo igrati brez skrbi na domačem dvorišču. Mi odrasli v strahu za preživetje svoje družine, ko nam država zateguje pas, ko se vsak dan zjutraj zbudim v strahu ali bom jutri še imel za hrano in obleko za družino. Po vsem tem pa še strah zveri. Medved, ko ti prevrača kontejner za smeti pred hišo, koliko strahu. Vi pa se ukvarjate z zaščito zverin in trošite naš denar za ankete. Sramota mi lahko umiramo od strahu in zbolevalo zaradi stresov, kar je še huje od smrti. Kaj in kakšno življenje bo ostalo našim otokom?

Sem popolnoma neveda o področju volka. Po tem izpolnjevanju vprašalnika se mi kar porajajo vprašanja. Sprašujem se ali so sploh volkovi v Sloveniji. O tem nisem ne slišala, ne brala še ni ničesar. Sedaj vem, da bom informacijam o tem rada prisluhnila. Prav sram me je, da ničesar ne vem o tem.

Glede na velikost naše Slovenije je preveč velikih zveri, ki se nekontrolirano množijo in s tem ne ogrožajo samo drobnice in srnjadi ampak tudi človeško življenje. Ni več brezskrbnega sprehoda po gozdu. Menim, da je še vedno na prvem mestu človek in ne divje zveri.

Jaz se strinjam, da so v Sloveniji divje zverji. Ampak, če jih bi lovci bolj skrbno hranilji, bi bilo v kmetijstvu manj škode in na domačjih živaljih. Lep pozdrav. (podpis)

O volkih ne vem nič, ker ni nikjer obveščeno. Vse o tej tematiki je premalo obveščeno.

Dokler bo človek posegal na območje volka, bo prihajalo do napadov volkov. Človek se mora v volkovem okolju obnašati kot obiskovalec.

Spoštovani! Lep pozdrav, to je dosedaj edina pametna anketa, ki je prišla na domove. Želim vam čim lepši-uspešnejši rezultat pri vašem delu. (podpis)

Moje mnenje o volkovih, medvedih in risih je, da te živali morajo biti, imeti pa morajo svoj "rajon" in kar se meni zdi grozno, da ni več dovoljenih mrhovišč- Tudi kočice in bajtice, čebelnjaki so postavljeni, kjer nikoli niso bili. Vsaka žival rabi svoj dom in okolje, saj jih menda ne rabimo naseliti v velike bloke kot v zajčniku, tako po moje živijo ljudje in tako nekateri uravnavajo tudi živali. Dober pes in ograja, pa ne globoko v gozdu so pogoj za sobivanje volkov, oziroma zveri, domačih živali in človeka. (podpis). lep pozdrav

Pozdravljam ta projekt. Mislim, da je zelo pomembno vključevanje javnosti in ozaveščanje pri ohranjanju velikih zveri v Sloveniji. Predlagam aktivnosti za otroke in mlade (OŠ, SŠ) po šolah.

Tuji mediji (televizija) nam posredujejo več informacij o volkovih, o njihovem življenju v naravi, kot slovenski.

Sobivanje človeka in živali v naravi je možna le takrat če ne posegamo v njihov prostor.

Pri spreminjanju narave naj se izvajajo aglomerijolacije.

Narava ureja življenje v naravi po tisočletnih ustaljenih vzorcih. Ljudje smo tisti, ki smo postali problem, vse preplazimo, naselimo drobnico tam kjer dobesedno izzivamo volka, da na lažji način pride do hrane. Volk ima planirano razmnoževanje. Če bo več hrane bo pač več volkov. Rejci drobnice naj zaščitijo z vso odgovornostjo svojo čredo. Dobri ovčarski psi... Od nekdaj je človek živel vzporedno z volkovi- znal

očuvati črede. Lahko rečemo da danes za to ni ne znanja ne hotenja. Zakaj tudi bi, če obstaja zakon o škodi po divjadi. Lep pozdrav (podpis)

pod točko 7.) prijaviti že, a komu, saj so državne institucije najbolj zmedene (milo rečeno) pri varovanju narave. Pod točko E1.) Kljub temu, da večino prostega časa preživim na sprehodu v naravi, tudi po oddaljenih gozdovih, nisem še srečal volka in ne risa. Sem pa enkrat imel srečo opazovati medveda z vrha vrtače, kako je brezbržno hlačal mimo mene. Torej jih le ni toliko kot nas skušajo prepričati mediji in rejci drobnice.

Uspešno delo vam želim! Lep pozdrav! XXXXX XXXX

Ne vem kaj bi predlagala, ker premalo poznam. Imam samo rada živali-pse-mačke-konje, živali so mi želo pri srcu - v primerih bolj kot ljudje. Lep pozdrav. podpis. Hvala, ker ste mi poslali anketo-se priporočam.

Glede nadzora števila volkov v Sloveniji sem zelo skeptičen, ponavadi vse take stvari utečejo izpod nadzora, kar je vidno že pri populaciji medveda. EKO-turizem tudi mislim, da ne bo kaj posebnega, razen, če bo mogoče nabirati zlate figurice volkov v naravi. Moje izkušnje: Z fotografijo Narave se ukvarjam že 40 let (15 let samo z fotografiranjem živali- xxx klub). Že opuščam poti, kjer so možnosti srečanja z medvedom. 10X je lahko vse v redu- 1X pa lahko tudi tragično, pri tem si pomagam z informacijami lovcev. Iz poročanja medijev je tudi razvidno, da so prebivalci, ki so blizu bivanja zveri več ali manj prepuščeni, da se znajdejo kakor vejo in znajo. Tu mislim predvsem na šolo obvezne otroke. Za konec pa še primer ravnanja države ko se v okolici Ljubljane pojavi medved, ob vsem direndaju je kazalo, da bo potrebno tudi posredovanje NATO-pakta. L.P. (podpis)

Na vprašanje 11 ne znam odgovoriti.

Škodo sem imel po divjadi - jelenjad, srnjad in divji prašiči.

Mislim, da vsa ta vprašanja so kar zanimiva. A vendar narava napravi tudi svoje in nikogar ne vpraša!!!

Doma sem iz vasi, kot otrok sem še pasel krave, tako da sem kar lep čas preživel zunaj na gmajni. Prepoznam večino živali iz mojega okolja, njihove sledi in oglašanje in poskušam ljubezen do narave prenesti tudi na sinove. Prepričan sem, da je sobivanje z volkom mogoče če bo le dovolj želje s človeške strani! Vsa hvala in priznanje projektu in izvajalcem. (podpis)

Sem gozdarski tehnik in stik z naravo mi ni tuj. Prepričan sem, da z velikim zaraščanjem gozda se spreminja življenjski prostor za vse živali, tako da se približujejo človeškemu "dvorišču". Nujno bo ločiti kaj je pašnik in do kje sega "gozd". Živim na Krasu in občutim agresivnost zaraščanja. Vsekakor pa bo človek prisiljen v zelo previdno poseganje v naravni prostor! Želim vam veliko uspehov pri vašem delu. Lep pozdrav! (podpis)

Moje mnenje in mnenje marsikoga je, da se človek vse preveč smatra za gospodarja narave, torej tudi živali, ne spoštuje več ničesar, krči jim življenjski prostor, potem pa so vsega krive nedolžne živali, ki si iščejo hrano, se borijo za svoj obstoj in tonejo ob mrežah ob avtocestah, zaidejo tudi na železniške tire in prav žalostno končajo. Nekdo je rekel, da je največja napaka narave človek; dobro je le to, da nismo vsi enaki. Lep pozdrav in obilo uspeha pri vašem delu!

Naj vam povem, da o volku nimam pojma. Tretjina tega vprašalnika je napisana za eksperte o volkovih, druga tretjina pa kot šolski test. Z mojimi odgovori si ne boste kaj prida pomagali, ker o volku ne vem praktično nič. Pa lep pozdrav

Anketa ni ravno objektivno sestavljena, saj ankentiranca sili v določene odgovore (predvsem s ponujenimi odgovori).

1. Za ravnovesje divjadi v naših gozdovih naj poskrbijo medved, volk in ris, nikakor pa šuška! 2. Naravo bi morali varovati vsak čas in povsod! 3. Industrijske odplake in strupeni plini iz dimnikov povzročajo hude - nepopravljive rane rastlinstvu in živalstvu. 4. Vse naše gozdne živali bi morale biti zaščitene kot naravna lepota! Vsi živi rojeni so (zaščiteni) zakladi narave!

Sem ljubitelj narave in vseh živalskih vrst, sem veliko v gozdu in lepo je videti živali, če imaš srečo seveda. Sem videl medvedko s tremi mladički na robu gozda. To je pogled kakršnega bi si moral začeti vsak. Upam, da bo takih doživetij čim več, pa ne glede ali je to zajec ali medved ali ptiček. Pa lep pozdrav. Podpis

Glede na škodo, ki jo povzročajo volkovi ne bi smela država zaščititi te živali. Lovci bi morali to nadzorovati z odstrelom, ker poleg ovac, konjev, oslov tudi srnjad izginja iz naše okolice.

Pozdravljeni! Želim vam uspešno delo na omenjenem projektu, ki bi pripomogel k ohranitvi ogroženih živalskih vrst in ohranjanju narave. (podpis in naslov)

Spoštovani! Nahajam se, kod 100% invalid na vozičku in v domu upokojencev v Črnomlju. Ne bom odgovarjal na vaš vprašalnik, bom pa dal svoje svojo oceno do volka, medveda in risa. V svojih mladih letih je bila naša hiša še lepa, kmečka. ... Imeli smo živino:krave, ovce in to smo gnali vsak dan na pašo. Spominjam se med vojnega časa 1942-1960. Takrat je bilo v Beli Krajini dosti volkov. Pri hiši smo imeli krave in ovce. V tem času so nam volkovi uničili in zaklali in odnesli 3 jagneta in zaklali še eno ovco. V tem času ni bilo slišati za medveda, da tam kjer je nastanjen medved, da ni volkov. Dali je preveč ali premalo po naših gozdovih teh živali, to bojo odločale višje izstance. Na škodo, ki sem jo doživel pri naši hiši se ne bi strinjal s povišanjem teh živali. Kaj delajo škodo še danes, na poljščinah, zato bo moral belokranjski kmet predat svojo zemljo divjadi, ki kod vidim so vsak dan zaščitene po naših gozdovih. Kot sem omenil do leta 1960 se ni vidlo volkov, trag pa je bil od medvedam ker je on mrhovinar, so pa mrhovišča razkopana, tako da to je delo medveda. Toliko v vednost in lep pozdrav. Podpis

Naj bo številčnost volka v mejah normale in da bi se vlagalo v zaščito drobnice.

Volk in medved naj se umakne od urbanih naselji in se naj spet uvedejo mrhovišča, da bodo velike zver živele v stran od naselij in bo manj škod od velikih žvali. Če ne smejo biti medvedi blizu Ljubljane (Rožnik, Golovec) nesme biti tudi v bližini naselji.. na podelželju (vasi) nebo tudi škod od volka in medveda jih bomo lažje sprejeli, ker ne bo škod od velikih živali. Na podeželju nismo drugorazredni ljudje v nasprotnem primeru naj se takoj izplača škoda po velikih zvereh po vrednosti živali ne po ceni... ki jo določi država. V takem stanju kot je sedaj se naj pa uvedejo dodatne ugodnosti za ljudi iz podeželja, višje subvencije zaradi omejenosti. Davčne olajšave zaradi omejenosti od medveda in volka. (naslov in telefon)

Populacija volkov je v porastu, medvedov pa je absolutno preveč. Tam, kjer živim se že svobodno sprehajajo po vaseh in to ob belem dnevu. Merilo en medved na 1000ha ne drži. Ljudje se počutimo ogroženi. Le davke plačujemo tej državi.

Spoštovani! Menim, da večina prebivalcev nima odklonilnega stališča do divjih živali oz. zveri vse dotlej, dokler se od njih ne počuti ogrožena ali se znajde v situaciji konfliktnih interesov. Meni so volkovi zelo simpatični, ko jih gledam na tv, niti slučajno pa si ne bi na njih želela naleteti, ko grem v naravo (npr. na Šmarno goro). Prav tako menim, da kmetje oz. rejci živine nimajo nič proti volkovom, dokler ti pustijo njihovo živino na miru. "Stvari" bi morale biti regulirane na način, da ima vsak svoj življenjski prostor, kjer ni ogrožen od drugega. Kako to narediti - rešiti? Ne vem. To prepuščam strokovnjakom. S spoštovanjem. Podpis

Živim na Kočevskem področju. Tukaj se velikokrat srečujemo z medvedi, kateri zahajajo na naše domačije. Zakaj? Ljudje so malomarni in odmetavajo mrhovino vsepovsod, kamor ne bi smeli in s tem privabijo medveda, da se približa naselju. Živali ni nič kriva, da je to tako. Lovci vedno pravijo, da nas živali v gozdu opazijo in nas opazujejo, če pa se na poti srečaš z medvedom, je pa to zelo redko. Kdaj? Mi vstopamo v njihov življenjski prostor in se "vsiljujemo" v njihovo domovanje. Pri nas so bili, odkar jaz pomnim, trije napadi medveda na človeka in vsi trije moški so vsiljivo vstopili v prostor medveda. Tako, da je tukaj popolnoma jasno za kaj gre. Enako pa je tudi pri volku. Če je hrane zanje dovolj v gozdu, se nikakor ne bosta približala naselju, še manj pa "kar napadala" domače živali in človeka. Lep pozdrav

Volk in ris človeku pri srečanju v naravi niso nevarni. Odnos do medveda treba zaostri. Človek je proti njemu nemočen, niti hladnim niti vatretnim orožjem. Eno človeško življenje vredi više nego vse zavarovane medvede v Sloveniji.

1. Ali ste imeli kakšen primer, da rejec drobnice nastavi poginulega psa ovčarja za robo volku, ker ni mogel prodati drobnice in je zahteval odškodnino. 2. Ali verjamete, da pri lovu je največkrat izgovor ob srečanju z volkom silobran. 3. Odrasla volkulja ko ima mladiče naredi ogromno škode srnjadi. Za obstoj volka sem mnenja da je vzrok bolezen. V zadnji dobi industrializacije se je habitat volka poslabšal v površini življenjskega prostora in zmanjševanja naravne prehrane. Moj oče je že več kot 40 let lovec, zato mi živali niso tuje in jih rada gledam in občudujem. Sem pa mnenja, da živali ki so v gozdu spadajo tja in ne v naselja in vasi. Človek pa je sam to naredil, da se zveri zadržujejo tam kjer je hrana. Lep pozdrav

Imeli pripombo o plačilu škode po medvedu. Največkrat nastane škoda na sadnih drevesih in ?????. Ni vse v tem kot zagovarjajo na zavodu za gozdove. Plačajo na novo ???? je pa ta bala 50 % neuporabna. Ko potegne zrak se kvari. Je pa problem drugi, ker največkrat raztrga 20 in več bal ni dovolj hrane za živali pri tem pa nastanejo težave in nezadovoljstva. Volk pri nas še ne dela težav. Za naprej, če bi bilo število preveliko bi pa lahko ogrožal drobnico. Tako je moje mnenje. pozdrav. Podpis

Zmanjšuje se stalež srnjadi in jelenjadi. Zakaj! zaradi vseh treh naštetih zveri.

Živimo v mestu, kjer imamo službe. Vedno pa se vračamo na področje od koder izviramo mi in naši predniki. Še posebno na našem področju (občina Loški Potok) so volkovi prisotni že od davnine, vendar pa neke posebne škode na drobnici ne povzročajo (čeprav so tu in tam tudi izjeme), kot na primer širša okolica Postojne (Sežana-Pivka), kjer pa povzročajo občasno kar velike pokole na drobnici. Na našem področju povzročajo večjo škodo medved in divji prašič (še posebno medvedje populacije je zadnje čase kar preveč). Želimo da bi projekt kar najbolj uspel in bomo ponosni na volka na našem področju in seveda brez skrbi sobivali z njim.

Lovske družine, oz. njeni pripadniki vedno pretiravajo v svojo korist. Za lastnike lovskih pušk mora biti obvezen in nenapovedan alko test.

V učnih načrtih naših osnovnih šol je podobnih temetik premalo. Bilo bi dobrodošlo, če bi šolam ponudili kakšna predavanja (za učence).

Bivam v kraju oz. mestu obkroženem z gozodvi. Medved je tu stalno prisoten. Moti me odziv Ljubljane z okolico, ko se pojavi medved- nastane cela "stala". Imeli bi ga samo v ZOO in na periferiji, vendar se ne zavedajo, da smo vsi, ne le oni, sami krivi, da divjad prihaja v naše bivalno okolje. Divjad je bila tu pred nami! Lep dan (podpis)

Divjad ima premalo (ali nič) možnosti primerne prehoda (nadhodi, podhodi) avtocest in železnic. Cestni mostovi so neprimerni... Primerni so le več sto metrov široki poraščeni pasovi s stransko visoko zaščito, da ni možen dostop divjadi na avtoceste in železnice - naj bo primernih prehodov dovolj.

Sem naravoslovni fotograf - amater član kluba (ime kluba) - polnih 35 let. Predvem me motijo dovoljenja za ograditev prostorov za rejo drobnice na rednih prehodih živali (medveda in volka), ki kar kličejo po konfliktnih situacijah. Pa o volku na Kočevskem, še ni toliko slišati kot je o medvedih. Moti me intervencijska skupina, ki komaj čaka za odstrel medvedov, ki se pojavijo v bližini človeških bivališč. Nihče pa ne pomisli ZAKAJ? Če bi jaz v letošnjem letu obveščal medije o tem, kje sem se srečal z njim, pa da sem v letošnjem letu napolnil preko 2000 fotografij medvedov in posnel 30 minut filma - verjetno medvedov na Kočevskem ne bi bilo več. Vesel sem, da se redno srečujem z njimi in ponosen sem na to, da imamo medveda, volka in risa, žal kot kažejo raziskave zadnjega ne bomo več dolgo imeli. želim vam uspešnodelo in učinkovito ravnanje teh naših lepih zveri! Podpis

Nimam nobenih!

(Podpis)

Premalo je ozaveščenosti ljudi z življenjem divjih živali. Zato tudi strah ljudi izvira pred d. živalmi.

V kolikor bi rejci drobnice, dnevno zapirali drobnico (ponoči) menim, da do konfliktov volk-drobnica ne bi prišlo oziroma je mala verjetnost. Pri ocenjevanju škode na drobnici menim da velikokrat cenilci zaradi boljšega odnosa rejec drobnice do zveri ocenijo tudi škodo katero so naredili lastni psi rejca. V danem trenutku je tako najbolj prodana drobnica glede tržne vrednosti. Električni pastirji pomagajo preprečiti

napad na drobnico le delno. Najbolj pomaga pri preprečevanju škode odnos rejca do drobnice. Kar že potrjujejo izkušnje iz naših bivših držav Jugoslavije.

Nisem kakšen prevelik strokovnjak, sem pa zelo velik ljubitelj narave. Lp, podpis

Tema zelo pozitivna ocenam pa ne samo o volku. Vso živalstvo in rastlinstvo je potrebno približati ljudem pa tudi vodo, zrak in odpadke, ki jih vidimo v gozdu ali nasploh v naravi. Mladim ??? vcepiti v kri odgovornost do narave, pa ne samo preko računalnikov, predvsem v naravi sami. Glede volka, pa tudi vseh ostalih živali. Sožitje s človekom je pomembna zadeva. Mi na Kočevskem to kar nekako poznamo. Mislim pa, da na sožitje z živalmi (divjimi) v nekaterih mestih zelo malo vedo ali pa nočejo vedeti. Divjad dela škodo na kmetijstvu in gozdnih zemljiščih, nekatere več nekatere manj. Menim, da vsi kateri imamo v oskrbi živali, tako domače ai divje, smo jih dolžni nadzirati, skrbeti zanje (strokovno) in tudi finančno odgovarjati za nastalo škodo, ki jo povzroči kadar je preštevilčena. Na primer: Ogromno škode je povzročeno na mladih rastlinah v gozdu. Država kot lastnica vseh živali v gozdu je popolnoma gluha in slepa, kos e govori o tem problemu. Kljub temu, da si pridno polni državno malko na račun posekanega gozda. Sicer pa to ni poseg, ampak že ropanje gozda. Oprostite, ker sem malo zašel iz konteksta.

A1: Možni odgovori niso ustrezni, saj si jim lahko naklonjen v določenih pogojih

Komentar pri A19: "Ljudje ne sodijo v bližino prebivališč volkov!" Veliko uspeha!

Pri nas na Gornji Brezovici največ škode delajo jelenjad po njivah in divji prašiči po travnikih - srnjad dela veliko škodp v sadovnjaku.

Lep pozdrav in hvala tudi vam za zelo zanimovo anketo. (podpis)

Moj neposredni stik z volkovi sem doživel daljnega leta 1946, januarja ob cc 50-60 cm novo zapadlega snega. V lepem sončnem sobotnem jutru sem odšel v hribe nad Borovnico. Nekako 1 km pred vasjo Zavrh sem v snežnem snopu opazil popolnoma svežo gaz v snegu (op. iz iztrebkov se je kadila toplota). Ker sem imel ?????, mladostno radovednost, v nahrbtniku tudi nekaj ročnih bomb sem pospešil mojo hojo po gozdu po sredi senožeti pri skupini nekaj smrečic v razdalji 150 m zagledal nenavadno prizor, kako trop... cc 15 volkov obdeluje še zadnje ostanke njihovega ulova. Ko sem se pričel približevati so takoj zapustili še zadnje ostanke ?????????? pričeli svoj beg v smeri vzhoda. Srne so ulovili ??????. Svoj beg v posjem redu v visokem snegu. So taktično nadaljevali tako, da so vedno izbirali rahlo vzprtino, tako da jih nisem mogel dohiteti s smučkami in so bili vedno v prednosti cc 100m na vsakih 300m. Ko se je vodilni volk utrudil je odstopil v stran in prepustil naporno delo drugim v tropu. To moje zasledovanje se zaključil pred vasjo SV. Vid - Žilce, ker je bilo že pozno popoldan.????? sem ga daleč od doma sem se odpeljal na prenočevanje na rojtni dom moje mame in tam prespal. Doma pa je bil alarm, mati je na večer organizirala skupino vaških mladeničev, da so šli v akcijo po mojih sledeh, ko so pozno v mraku prišli do prizorišča krvavega ulova in zagledali okrvljane ostanke so se ???? obrnili domov in po vasi razglasili, da so me požrli volkovi, vendar so kljub mojemu nepremišljenemu dejanju še danes živ. Lep pozdrav. podpis. Komentar na sliki: Čudovita narava! Na poti iz ????? v Rakov Škocjan, sem pri kamnitem obeležju partizanom zagledal na bližnji jasi kolono gob, ki se je vila iz obronkov jas v malo dolino v območje gozda. V koloni je bilo preko 150 gob v globeli ???? obronkih dolince še nadaljnjih 200 ali več. V globeh so bile v malih skupinicah po 3 do 5 komadov. Vse skupaj je v domošljiji izgledalo kot partizanska kolona, ki mirno počiva. Rakov Škocjan, 11.10.2010 ob 17:20, podpis

Zelo dobro ste napisali anketo, saj je čas, da se kaj premakne na tem področju.

Živali imam zelo rada vse, ker če ne bomo imeli medveda, volka, ali risa in ostalih živalic, bomo tudi mi izginili iz zemeljske oble, pa naj se gre od mravljičice, pa do vseh gozdnih živalic, res pa je, da vse živali morajo imeti svoj prostor na tem (žalostnem) planetu, ne pozabite teh resnih in žalostnih besed. Hvala da boste prebreali od ene stare mame te besede, sem Belokranka imela sem 30let nazaj 5+ muc in nemškega Rexa.

Predvsem pa ljudje, ki imajo oziroma mnogo govorijo o zvereh pa naj bodo naravovarstveniki kod zagovorniki teh živali, kakor tisti, ki jim nasprotujejo, premalo vedenja o njih. Vedno je resnica nekje na sredi. Naravovarstveniki vglavnem živijo v mestih in vedo premalo o razmerah in ravnotežju v naravi. Prizadeti predvsem rejci drobnice so seveda proti zverem. Država bi morala regulirati kje je primarno da

se zveri ohranijo in na teh območjih bi se morla domača žival zavarovati tudi s pomočjo države, spremeniti namembnost kmetovanja. Tudi ni sprejemljivo, da se divje zveri širijo na območja kjer ni njihovo naravno območje. Zakaj se zveri širijo izven svojih tradicionalnih območji je po mojih dolgoletnih opažanjih kar nekaj vzrokov, ki pa bi se jih dalo razmeroma hitro in poceni odpraviti! Tukaj pa je premalo prostora za obrazložitev. Izhajam iz družine, ki se je z naravo in njenim živalstvom že nekaj rodov ukvarjala in jo tudi opazovala. Lep pozdrav (podpis)

Podpiram vse akcije v zvezi z zaščito narave in ohranjanja raznovrstnosti, pa tudi pravico ljudi na podeželju, da lahko opravljajo svoje delo. Pri tem ima pomembno vlogo stroka in država, da ozavesti, svetuje in finančno podpre projekte sobivanja - sofinancira zaščito pašnih živali, in povrne morebitno škodo.

Vesela sem, da se še nekdo zanima za našo prelepo naravo in živali v njem. Prej sem pogosteje hodila v gotd z možem in opazovala življenje v naravi (je bil lovec). Medveda sem srečala vsak dan, ker je hodila medvedka z mladiči mimo hiše. Ne bi želela, da izumrejo posamezne vrste zaradi neodgovornosti ljudi in mačehovskega vedenja do narave. Svoje vnukinjo (stara 5 let) učim opazovati življenje v naravi, skrb za ptice iv vevelice pozimi. Se opravičujem, ker nisem takoj odgovorila na vaš vprašalnik. Želim, da raziskava o življenju volka in drugih velikih zveri uspešno privedete do željenega zaključka. Lep pozdrav!

Menim, da je vprašalnik na mestu in nadvse dobrodošel. Morda bi bilo dobro, da bi vseboval tudi nekaj podatkov, ki bi nam ankentirancem prišli prav, kar zadeva stanje volka drugod po Evropi?! Lep pozdrav, podpis

Volka naj ne bi bilo tam, kjer ga nikoli ni bilo. To velja tudi za ostale- medved, srnjad,... Dandanes so te zveri že na obali (Kopersko, slovenska Istra). To ni prav.

Pripombe! 1. O rejcih drobnice: Zveri naredijo veliko škode pri rejcih, ki imajo večje črede, a so te pogosto slabo varovane. Ko gledam oddaje o ljudstvih-rejcih ovac-koz-jelenov jakov itd. jih ti ljudje varujejo- živijo z njimi, pri nas pa so pogosto rejci samo po nuji, za preživetje in ne živijo s čredami in zanje premalo skrbijo. Seveda tega stanje ne posplošujem, a dejstvo je, da so ti rejci najbolj glasni. Prepričan sem da se da gojiti drobnico samo na manjših predelih Slovenije. 2. Omenjate državo- tudi novinarji vedno nekaj hočejo od države. Po mojem prepričanju nimamo kaj pričakovati od države, veliko pa od vlade in parlamenta. Ta dva morata odločati o teh zadevah in zakone sprejemati (parlament) in jih izvajati (vlada). Država smo mi vsi, ki pa korekturno odločamo o delu vlade in parlamenta na volitvah in referendumih. Razne samooklicane civilne iniciative in podobne institucije so samo glas vpijočega v puščavi. Glavno besedo pa naj le ima stroka!! (objektivnost naravovarstvenikov?) 3. Mediji pa so pri vseh zadevah v naši prelepi domovini en lep "bugec-pomagaj". Vsa novinarska srenja je kot jata škorcev med poletom. Oglejte si ta polet in vedeli boste kaj si o novinarjih mislim. In seveda o medijih ki jih ti novinarji vsebinsko hranijo.

Risa in volka je treba popolnoma iztrebit iz našega okolja. Če ne z lahkoto - pa z silo, in to čimprej. Uboge so srničke in jelenjad, ki jih žive trgajo, potem pa še lovci. Srnička noče nobenemu nič hudega in te milo gleda. Dostikrat mi je že jedla iz roke in kar nekaj smo jih rešili. Na lastne oči smo videli kako sta jo volka lovila in ulovila in kako je revica tisti trenutr kajokala mi pa nismo mogli nič pomagat. Od tistega trenutka ne morem ne slišat ne videt volka in risa. Toliko za enkrat, drugič pa kaj več.

V naši vasi se je volk precej časa izogibal. Kasneje so sosedje odvezali kuzlo (psico) da bi pregnala a se je z njim gonila (parila). Na prijavo o tem dejanju namreč hodila sta ob belem dnevu po vasi, prisotni (lovci, policija, veterinarska inšpekcija... itd. niso storili ničesar proti lastniku psa.

Ako človek poskuša s svojo pametjo soliti pamet naravi, v kateri je vse urejeno do popolnosti, potem dobivamo takšne vprašalnike in takšne projekte kjer bodo uradniki mlatili prazno slamo za velike plače. Če rejec drobnice dobi od zveri raztrgano ovco, kozo, bi ga zdrava kmečka pamet morala učiti, da je svoj pašnik postavil v življenjsko okolje avtohtone zveri. In moral bi vzeti to v zakup. Tako je vedno bilo in bi moralo biti. Kar boš sejal, to boš žel, pravi stara modrost. Ali bomo dobili kmalu dobili projekt o vodah, plazovih, požarih, umorih? Nikar ne delajte neumnosti iz naravnih umnosti. Lp.

Spoštovani! Na vprašalnik nimam pripomb. Rad bi opozoril na nekaj pomislekov o ohranitvi volka v našem okolju s katerim se popolnoma ne strinjam. Ne ponovite napake, ki se je zgodila in se dogaja z risom. Z

prepovedjo odstrela oziroma odvzema iz narave. Populacija volka pri nas mora biti regulirana. Za ohranitev narave in v njej živeče populacije živalskih vrst je na državnem nivoju potrebno urediti še marsikaj. Nemir v okolju (gozdovih) je velik problem. Cilj nas vseh in vas je ohranitev naših avtohtonih vrst živalstva in rastlinstva. Nihče do sedaj se ni vprašal, kam je izginila naša avtohtona kura gozdni jereb. Verjetno je premahen in nepomemben za raziskavo. Neavtohtone vrste so dobile vso zaščito ornitologov itd. (kormoran, čaplje, štorklje itd.). V okolju, kjer živim in sem velik ljubitelj narave z dolgoletnim stažem 41 let v LD sem zaskrbljen, kaj bomo pokazali našim zanamcem, ker se tako neodgovorno obnašamo in delujemo proti naravi. (podpis, naslov) P.s.: Zakaj niste vključili v ta projekt še LZS?

Veliko uspehov pri odkrivanju teh čudovitih živali. (podpis)

Pri popularizaciji projekta predlagam podroben opis živ. prostora volka, fizične značilnosti,... Priročna bi bila zgibanka. Zanima me tudi stanje risov v Sloveniji. O omenjenem projektu SloWolf sem zasledila v biltenu MOP, v povezavi s Snežniškimi gozdovi, kjer tudi bivam. Predlagam poudarek popularitacije ravno v tem delu.

Naše mnenje : mnenju države = 0 Pa ne samo pri tem! Podpis

Malo z zamudo!

Na področju, kjer se volk zadržuje, zmanjkuje njegovega naravnega plena, torej srnjadi in jelenjadi. Odkar se je leta 1976 povečal odstrel teh dveh vrst, se je populacija teh živali zmanjšala na minimum. Ker torej volk ne more ujeti hrane, kolikor je potrebuje, napada drobnico in dela veliko gospodarsko škodo. Ukinjena so bila tudi mrhovišča, kjer je volk, ko ni mogel upleniti zadosti divjadi, zadovoljil svoje prehranske potrebe. Isto velja za medveda, ki se je ravno iz tega razloga začel pojavljati v bližini naselij, kar je bilo v preteklosti zelo redko. Medved in volk pa zaradi ukinitve mrhovišč in iztrebljanja divjadi ne bosta prenehala biti mesojeda, kot so očino mislili nekateri.

V Sloveniji je prevelika populacija medveda.

Če kmet redi drobnico in ni za njo dovolj priskrbljeno (zavarovano) z ograjami ali s psi naj bo on kaznovan a ne zver ki ni kriva, če je zver. Če enga pohodnika, ki se zavleče v brlog da slika medvedka pa ga mama medvedka poškoduje ali celo ubije, žal si je sam kriv, takšno je moje mnenje. Pa tudi premajhne kazni za podjetja in posameznike za onesnaževanje naravnega okolja. Nazaj naj se uredijo mrhovišča zdi se mi da se medvedi niso toliko zadrževali v naseljih kot se sedaj, vem direktiva Evrope?

Odlično! Končno nekaj resnega v prid volku in drugim zverem!! HVALA ZA TO! podpis P.S.: Rešimo tudi in predvsem risa! Medved (za sedaj) še ni ogrožen. Naredimo kaj pametnega tudi za zelene mostove med AC! Stanje divjadi ob AC je katastrofalno, saj so za večno uničeni njihovi tisočletni selitveni koridorji! Tega se morate lotiti mladi in mlajši. Moja generacija je s svojo indiferentnostjo do teh problemov močno prispevala k takem stanju. Žal!!! Ni pa še prepozno. Če Evropa hoče imeti naše medvede, volkove in rise, naj k temu tudi kaj konkretno prispeva! Pišite o tem, bodite glasni, to smo dolžni našim zanamcem. Je zelo pozno, ni pa še prepozno! Pomagajmo naravi in ona bo nam pomagala. Prav volk, nekoč že iztrebljen zaradi človeka, je najboljši primer za to! Še enkrat hvala vam! podpis in naslov

Na območju, kjer živim ni bilo včasih ne medveda in ne volka. Sedaj sta oba prisotna. Zaradi medveda in volka se ne počutim varno.

Vprašanja v vprašalniku so podobno kot v drugih vprašalnikih, ki sem jih kdaj reševal, neodprta na vsa možna mnenja. Primer: "Ali policija ve, da si okradel banko: DA, NE, NE VEM". 4. Ljudje imamo pravico, da spreminjamo naravno okolje. Se strinjam, se ne strinjam. Kdo nam bo določil kakšne pravice imamo če ne mi sami. Torej jo imamo, če si jo vzamemo. 5. Narava je sama sposobna uravnovesiti človeške posege vanjo. Se s..., se ne s... Narava se v vprašanju personficira.

Če potrebujemo volka za varovanje srnjadi in jelenjadi v naravi- kdo je uravnaval stalež na območju Slavnika in Podgorskega (beseda, ki je ne znam prebrati) do 2007 ker do takrat nikoli ni bilo volka na tem območju. Volk naj bo v Kočevskem gozdu, drugod volka odstranti.

"Narava" se mora sama obnavljati, kakor hitro vanjo posega človek, naredi škodo. Sem ljubiteljica vse narave in živali, a sem prepričana, da z raznimi akcijami in projekti naravi ne bomo naredili veliko

dobrega. Predvsem bi morali drugače živeti in vzgajati mlade ljudi v spoštovanju do vsega in vseh, ki jih obkrožajo. Tudi zveri so del naše narave. Vendar pa bi pretirana skrb zanje lahko pripeljala do negativnih učinkov. Lep primer je naseljevanje in skrb za divje prašiče v preteklosti. Ljudje po vaseh sadijo pridelke le še v bližini naselij. Njivice pa so kot božično drevce, obešeme z grdimi plastičnimi trakovi in raznimi odpadki. Spominjam se časov (60. leta prejšnjega stoletja) in velike škode, ki jo je po njivah povzročila divjad. Kmetje so manj kot v enem destletju opustili kmetovanje na oddaljenih njivah. Krajina se je začela zaraščati in danes imamo gozd in goščavje skoraj do vasi. Verjamem, da bi marsikateri kmet ostal doma in kmetoval, če bi ga takrat "zaščitili". Tako pa je bil njegov pridelek, posledično zaslužek, odvisen od vremena, divjih prašičev in bolj malo od pridnih rok. Živim na vasi, sredi zelene narave in kmalu sredi zelenega gozda. Včasih so bila polja polna ljudi, pašniki polni živine in pastirjev. Danes pa ne upam več kot kilometer iz vasi, saj se v bližini naselja sprehajajo volkovi (že videla), risi (že videla) in medvedi. Pa na svojih sprehodih ne hodim na območje živali, jih ne izzivam. Zame je bolj slaba tolažba, naj na poteh tolčem s palico in se oglašam. Naj uro hoje rjujem v naravi, da me bodo živali slišale. Prav zares ne vdiram na območje živali, bolj se živali znajdejo na moji pooti, ki pelje iz vasi v vas. Kdo koga omejuje? Živali bodo živele v sožitju s človekom, dokler jih ne bo preveč in bodo imeli dovolj hrane, sicer se bodo vselile v naše vasi. O skrbi lovcev za živali pa kdaj drugič! Kdor skrbi za živali jih ne mori za užitek in polno skrinjo. Pustite naravo pri miru, naj vlada naravna selekcija in ne razmnožujete jih na silo. Ovčarjem pa naj država pravično poplača vso škodo (p.s.: Tudi medvedi se mogoče ne bi tako približevali človeku, če ne bi bila krmišča preblizu naselij in na neprimernih krajih.)

Prvi dve vprašanji sta precej nejasni. Ne vem kje ste dobili bazo podatkov za pošiljanje ankete. Če so iz telefonskega imenika, razumam. Sicer pa je bila anketa poslana že 2 leti pokojnemu soprogu.

Nisem ga še videl, sem pa veliko slišal od lovcev o njem. Vendar pa mislim, da so lovci nepristranski. Moti me vprašanje koliko volkov mislite, da je v Sloveniji! Kdo pa to ve. Koliko volkov menite, da bi moralo živeti v Sloveniji? Da bi bila vrsta gensko zdrava bi pa moral že biti strokovnjak na tem področju. pri nas mu rečemo "UK" (volku). Lep pozdrav

PS Spoštovani! Uopće me ne zanimaju krvoločne životinje; volk, medved (samo mravojed), ris (i koje druge još krvoločne životinje.) Ne rabim grabežljive životinje. Znam, da one moraju egzistirati radi ravnoteže u prirodi, pa su s te strane neminovne i korisne. Ja volim ljepe, mirne i umiljate životinje, kao što je srna, zec, puh, vjeverica, a od rećih životinja volim deve, žirafe i sve korisne životinje, ovce, koze, zečeve i itd... Najviše volim ptice, pa sam kupila knjigu o pticama. Volim vse ptice, a najviše lastavice i golubove. Volim ščeke (čebele), jer su korisne. Ovce i koze. Ove krvoločne životinje ne volim vidjeti ni u zoološkom vrtu, a kamoli u prirodi (naravi). Nisam educirana za neke odgovore u vašoj anketi, pa se ispričavam. Ne gre mi dobro pisanje slovenščine, pa pišem na hrvatskom jeziku. V IL. Bistrici imam hišu već 30 godina. Zahvalila bih lovcima, da ubijaju životinje. Srečno u vašoj djelatnosti za opće dobro Slovenije i njezinih stanovnika. U naravi sam vidjela volka i medveda, a risa nisam vidjela. jako sam se prepala. Ja bi ih stavila u rezervat, da ne prave štetu i da ne ugrožavaju domaće životinje i napade ljude, strašiju decu- Inače, ja volim psa i druge dobre životinje, pa se s njima razgovaram (pominjam). Životinje samo miroljubive se moji prijatelji, koji mi uljepšavaju život od mladih dana do pozne starosti mojoj osamljenosti. Prosim vas, nemojte mi više slati ankete, jer jih ne znam ispuniti. Hvala! Cjenim vaš rad i djelatnost, koje u detalje ne poznajem, ali znam da vaše nastojanje ide ka cilju dobrobita u čovjekovom okolišu i životinjskom svijetu. Uz dobre želje budite prisrčno pozdravljeni. 10. mjesec, 2010. leto, podpis

Če govorimo o sobivanju, kar je neumen izraz še bolj pa neumno dejstvo, potem bi ta izum moral veljati za vse ljudi ne le za podeželsko prebivalstvo. Ko se v Ljubljani pojavi ljubeč medvedek se gre nanj z vsemi topovi in brigadami, drugje pa naj človek živi in gospodari v sobivanju. Ko mu je narejena škoda pa se začne kalvarija in naj se bori s državo in njeno birokracijo, ki si je uzakonila tako zakonodajo. Škodo, ki bi eventuelno povzročila divjad bi moral lastnik divjadi poravnati v osmih dneh, v treh dneh pa bi moral priti oškodovancu se opravičiti in poravnati ustrezno odškodnino.

Pri upravljanju s populacijo o treh vrstah velikih zveri- naj bo taka ne velika- da dela škodo- naravi- in ljudem. V Sloveniji ne pramalo- da bi izumrle iz narave, v Sloveniji.

Velike zveri bi morale biti v Sloveniji kontrolirane. V kolikor posamezna zver povzroči škodo de dodeli takojšen odstrel. S tem bi omejili škodo in prihranili davkoplačevalski denar. Narobe je mišljeno, da škodo poravna država- država je samo aparat. Odpreti bi morali turistični lov na visoke zveri.

Volk ne sodi v družbo ljudi, saj je zver v naravi v gozdu naj jih toliko živi kot jih prenese narava (površina, naravni pogoji...) Isto velja za vse ostale zveri. Če se še tako trudite, da ugajate veljakom evropske u. naravnih pogojev ne boste spremenili niti na račun ljudi, kot tudi živali in zveri npr. pride medved v mesto-panika-odstrel- kaj pa na podežlju? Pa lep pozdrav

ŽURNAL TOREK 26 oktober- VOLK PRI KOZINI. Nikoli nisem bil lovec in nevem vseh podatkov čeprav imam prijatelje lovce. Ne sprašujem jih po številu divjih živali v gozdu. Jih je pa v okolici PIVKE veliko, povedo sprehajalci.

Vaš vprašalnik in skrb za vso tematiko je pohvale vreden, vendar boste imeli zelo, zelo težavno delo, ker je človek malo prehudo posegel proti naravnim zakonom. Jaz vedno pravim, da je človek "najhujša zver", ko zapusti svoje dete, ko udari svojega sočloveka, ko zastruplja vse okrog sebe in še in še.... Srečno!

MEDVED: Medvedov je v našem okolju, to so vasi na južnih obronkih snežniških gozdov preveč. Srečanja z medvedom v bližini naselja so prepogosta in nevarna. Tako smo lani z družino bežali pred medvedko, ko smo šli po češnje v vrt nedaleč od vasi. Mladič je stekel proti nam in se hotel z nami igrati medvedka pa za njim. Še dobro da se je mladič ustavil, ko smo začeli bežati. Smatram, da je v okolju, v katerem medvedi naravno živijo (snežniški gozdovi) preveč prometa in vožnje vse povprek z raznimi krasovci, terenskimi vozili... Zato smatram, da je najprej potrebno urediti življenjski prostor medveda, volka in risa z ustrezno zakonodajo. Volk živi tam, kjer je dovolj hrane. Tudi jelenjad glavna hrana volka hoče mir, ki pa ga v naših gozdovih nima. Moje mnenje glede risa je sledelče. Ris poje preveč srnjadi in je direkten konkurent lovcem. Če bi ris pojedel samo dva srnjaka na leto, bi se njihovo število, bi se njihovo število hitro povečalo. Pa še mnenje o lovcih.

Ena stvar v zakonu o poplačilu škode na drobnici ni vredno, in sicer vam navedem primer, ko je rejec imel pašnik ustrezno zavarovan ni pa imel možnosti postaviti hleva na pašniku zato je vsak dan ob mraku gnal ovce domov. Na poti domov so mu volkovi raztrgali nekaj ovac, kljub temu, da je imel psa. Škode ni dobil, ker niso bile v ogradi. Kako naj drugače pelje ovce domov? (absurd) Popolnoma sem za to, da se populacija volkov poveča ampak naj bo tudi zakonodaja za poplačilo ustrezna. Sicer pa tu, kjer jaz živim so zadnjih 10 let in iz leta v leto je slabše z divjimi prašiči. Problem je v te, da lovci pri nas smatrajo, da spadajo v lovišče tudi njive zato je stalež prašičev postal prevelik. Lovci nudijo vsako leto nekaj elektro pastirjev brez akumulatorja in brez ograje in še to jih ni dovolj za vse. Ker so njive pri nas razdrobljene, in sicer največje merijo okrog 20 arov, največ jih je pa od 6 do 15 arov. Nemogoče je, da bi vse ogradili. poplačila škode ni, če nimaš njive zavarovane z elektro pastirjem (vsaj tako trdijo v lovski družini Doljna košana). Pri nas so bili prašiči od nekdaj in tako je tudi prav. Ni pa vredno, da si lovci povečujejo stalež zaradi tega, da imajo potem večji odstrel. Mogoče bi pa prisotnost volka v naših gozdovih tudi to uredila, ker zdaj jih vidimo bolj malo in so na našem območju prehodno. Če mi lahko kaj v zvezi z vsm tem odgovorite bi vam bil hvaležen. (podpis, naslov, telefon)

Pokojni sorodniki so mi pravili, da je pred drugo svetovno vojno, ko so bili naši kraji še pod Italijo vaščan v javniških gozdovih ustrelil volka težkega 72 kg.

Glede varstva narave in zaščitene živalske vrste, bi bilo pametno, da naravovarstveniki toliko vplivajo na medije, da bi predvajali več dokumentarnih ali poučnih filmov o naravi. Za TV res morda ni "komercialno", a za človeštvo je dobro, da so pravilno informirani. Zlasti zgodnji večerni čas, ki je za marsikoga t.i. "prazen čas" bi bilo to koristnejše, kot mentalno poneumljanje z brezvsebinskimi šovi ali agresivnimi filmi. Za primer: mladina kot so skavti ali taborniki ima zelo pozitiven odnos do narave. Njihov moto "Pusti svet boljši kot si ga dobil" naj bo v razmislek!

Glejte, da s svojim delom ne boste prispevali k rušenju ravnovesja v naravi.

Spoštovani! Sem za to, da se zveri kolikor jih Slovenija potrebuje. Da se jih ogradi in naj skrbijo varuhi ko so za to plačani. Ljudje in živali domače drobnice se naj varno kretajo po domovih in pašnikih. Prej je človek in domače živali potem zveri. Hvala

Včasih je bilo manj divjih živali v naših gozdovih. Prišle so med vojno na Hrvaškem. Od tam so pobegnile k nam. Lovci najboljše vedo o živalih in vedo koliko jih je potrebno ustreliti in kdaj je ta čas. Tudi oni jih branijo kadar je veliko zime. Zato naj še naprej oni razpolagajo z divjačino. Podpis

Pri nekaterih vprašanjih se je težko opredeliti. Po mojem mnenju je negativno stališče do volka v javnosti posledica strahu človeka pred volkom, kot divjo zverjo. Kljub vsemu je nemogoče ta strah pred volkom v celoti "odstraniti" iz zavesti ljudi. Ne moremo namrep trditi, da lahko vsako srečanje človeka z volkom v njegovem življenjskem prostoru, mine brez usodnih posledic za človeka, kar po vsej verjetnosti velja npr. tudi za medveda, divjega prašiča. Te živali navsezadnje sodijo med divje zveri.

Želim vam veliko sreče pri ohranjanju volka v naravnem okolju (gozd) in številu, ki bo priljubljenost volka povečalo! LP, F.

Moj komentar: Zakaj sem izpolnil vprašalnik precej odklonilno do zveri. Zato ker me moti to, če pride zver v mesto, kot je pred nekaj leti medved v Ljubljano, ga treba takoj ustreliti, če pa lomasti cele dneve in noči po naših vaseh, pa nikogar to ne moti, ampak bi se morali vaščani zavarovati z 2m visoko ograjo in še dvojno varovati z elektriko - po predpisih za varovanje drobnice, drugače ne dobiš odškodnine. Predlagam, da zavarujete tako svoje zveri. Za našo drobnico je dovolj žična mreža višine 1m. Takšno varovalo je dovolj, da naša drobnica ne dela škode vam, vi pa zavarujete vaše zveri, da ne pridejo do naših živali in ljudi.

Veseli me, da se končno nekaj dogaja v vezi z volkovi v Sloveniji, saj menim, da je čudovita žival. Žalostno bi bilo, če bi jo popolnoma iztrebili na področju države.

Gozd je dom živali, človek je le gost v njem.

Op. Vsi, ki redijo živino, drobnico (ovce in koze) in ki imajo živali (domače) na prostem, morajo tudi poskrbeti za varstvo in zaščito! (ovčarski psi, ograje,...) Izredno dobri za zaščito drobnice in ostale domače živali so naslednji psi in jih tudi osebno priporočam: - srednjeazijski ovčar (SAD), - kavkaški ovčar (KO), - šarplaninec, - kraški ovčar,.... Op. Jaz prisegam na prva dva (sad + ko). Kdor ne bi poskrbel za zaščito in varstvo mu škode ne bi izplačal! Seveda pa je odvisno od primera do primera in ga je potrebno raziskati. Primer: 1. Če ima čreda pastirja in se pase prosto in čreda (drobnica) šteje 50 živali so potrebni 3 psi (1 samec+2 samici). 2. Če nima pastirja, potem mora biti ograja + psi... 3. ito op. Če se ovca ali koza prosto "šeta" po gozdu in košenicah in jo pokonča (ris, volj, medved) ter se to komisijsko tudi ugotovi se odškodnina ne sme izplačati!

Anketa je bila zelo zanimiva!

Živimo v vasi ob gozdu. V našem oklju ni volka in risa, občasno na vsakih par let ob hujši zimi se ponoči pojavi kakšen medved v bližini vasi, vendar s temi naštetimi zvermi nimamo nobenih težav. Največ škode v poljedelstvu pa naredi jelenjad, srnjad ter divji prašič.

Del F je v neskladju z vašo izjavo o anonimnosti te ankete!

Želim vam veliko uspehov pri realizaciji zastavljenih programov in vas lepo pozdravljam.